

LIBRARY OF THE
FEDERAL BUREAU OF INVESTIGATION
U. S. DEPARTMENT OF JUSTICE

[Handwritten notes:]

George Plot
Adams' road
G. H. J.
D. A. 1896

ge

Εν τῷ τῷ ἑκτονῷ ἔτη ἡμεῖς ἡμεῖς
δοθέντες ἐν τῇ Χάλκῃ Θεολογικῇ Σχολῇ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ

καθηγητοῦ τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῇ Σχολῇ

ΕΠΙΤΟΜΟΣ 311
ΙΕΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΗΣ ΜΑΘΗΤΕΥΟΥΣΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ

Ἀδεία τοῦ Αὐτοκρατοῦ Υπουργείου τῆς Παιδείας

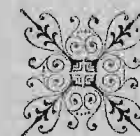
καὶ ἐγκρίσει

τῆς Π. Κ. Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΔΟΧΗΣ

«Ὁ νόμος παιδαγωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς
Χριστόν, ἵνα ἐκ πίστεως δικαιωθῶμεν»
(Γαλ. 3, 24).

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

1897

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἡ ἐπίτομος αὕτη Ἱερὰ Ἱστορία συνεγράφη οὐχὶ χάριν τῆς πρώτης καὶ στοιχειώδους διδασκαλίας, ἀλλὰ χάριν τῶν ἤδη διδαχθέντων τὰ πρῶτα στοιχεῖα τοῦ μαθήματος τούτου, μάλιστα μὲν χάριν τῆς ἐν Σχολαρχείοις, Ἱερατικαῖς Σχολαῖς, Γυμνασίοις καὶ Παρθεναγωγείοις σπουδαζούσης νεολαίας, ἔπειτα δὲ καὶ πρὸς κατ'ἰδίαν ἀνάγνωσιν καὶ μελέτην παντὸς εὐσεβοῦς Χριστιανοῦ. Διὸ εἰς τε τὴν ἐκλογὴν τῆς ὕλης καὶ εἰς τὴν ἔκθεσιν αὐτῆς ἔχει τὸ παρὸν ἐγχειρίδιον οὐκ ὀλίγας διαφορὰς πρὸς τὰ συνήθη παρ' ἡμῖν δοκίμια τῆς Ἱερᾶς Ἱστορίας. Ἡ περὶ τούτου εὐμενῆς κρίσις τῆς Πατριαρχικῆς Κεντρικῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς παρέχει μοι τὴν ἐλπίδα ὅτι τὸ βιβλίον τοῦτο, εἰσαγόμενον εἰς τὰ παρ' ἡμῖν ἐκπαιδευτήρια καὶ διαδιδόμενον παρὰ τῷ ὀρθοδόξῳ πληρώματι, θὰ συντελέσῃ τὸ ἐπ' αὐτῷ εἰς τὴν ἀνύψωσιν τοῦ ἠθικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ φρονήματος παρ' ἡμῖν.

Ἐν Χάλκῃ, μηνὶ Ἀπριλίῳ 1897.

B. ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ

Πᾶν ἀντίτυπον, μὴ φέρον τὴν ιδιόχειρον ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως, καταδιώκεται κατὰ τὸν νόμον ὡς κλοπιμαῖον.

Προσέτι δὲ ἐπιφυλάσσεται ἑαυτῷ ὁ συγγραφεὺς πάντα τὰ δικαιώματα κατὰ παντὸς οἰουδήποτε σφετερισμοῦ τῶν κόπων καὶ τῆς ἐργασίας αὐτοῦ, τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ τὰ βιβλία ταῦτα, συγγραφέντα πρὸ διετίας καὶ ἐν χειρογράφοις σταλέντα ἀρμοδίως εἰς Ἀθήνας διὰ τοὺς διαγωνισμοὺς τῶν διδακτικῶν βιβλίων, ἄγνωστον πῶς, ἀπωλέσθησαν ἐν ταῖς χερσὶ τῶν ἀρμοδίων πρὶν ἢ ὑποβληθῶσιν εἰς τὴν κρίσιν.

Βεβαιωτικὸν

† Ο ΤΟΠΟΤΗΡΗΤΗΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΘΡΟΝΟΥ
ΕΦΕΣΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΕΠΙΒΕΒΑΙΟΙ

Ἀριθμ. Πρωτ. 1272.

Ἡ Πατριαρχικὴ Κεντρικὴ Ἐκκλησιαστικὴ Ἐπιτροπὴ λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὴν ὑπ' ἀριθ. πρωτ. 6093 καὶ ἡμερομ. 5 Σεπτεμβρίου 1896 παραπεμφθεῖσαν αὐτῇ αἰτησιν τοῦ ἐλλογίμου καθηγητοῦ τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς κ. Βασιλείου Ἀντωνιάδου, ὑποβαλόντος πρὸς ἔγκρισιν τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐκπονηθεῖσαν ἐπίτομον Ἱερὰν Ἱστορίαν τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης, καὶ διεξελθοῦσα ἐπισταμένως τὸ ἐν λόγῳ βιβλίον εὑρεν αὐτὸ οὐ μόνον μηδὲν περιέχον τὸ ἀντιτίπτον τῇ διδασκαλίᾳ τῆς ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῷ πολιτικῷ καθεστῶτι, ἀλλὰ καὶ μετὰ τοιαύτης ἐπιστημονικῆς ἀκριβείας συντεταγμένον, οἷα ἐν ὀλίγοις τῶν παρ' ἡμῖν ὁμοίου περιεχομένου ἀπαντᾷ· διὸ καὶ ἐγκρίνει αὐτὸ ὡς τοιοῦτον καὶ ἐπιτρέπει τὴν τύποις ἐκδοσιν αὐτοῦ ὡς τὰ μάλα λυσιτελοῦς εἰς τὴν θρησκευτικὴν καὶ ἠθικὴν μόρφωσιν.

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ 17 Φεβρουαρίου 1897.

† Π. Π. Κ. Ἐκκλησιαστικὴ Ἐπιτροπὴ

Ὁ Πρόεδρος

† ΚΑΡΠΑΘΟΥ καὶ ΚΑΣΣΟΥ ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ

Τὰ Μέλη

† Ο ΜΥΡΕΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΣ ΘΕΟΤΟΚΑΣ

† ΑΡΧΙΜ. Μ. ΚΛΕΟΒΟΥΛΟΣ

† ΑΡΧΙΜ. ΚΥΡΙΛΛΟΣ

† ΙΕΡΕΥΣ Κ. ΠΑΡΙΤΣΗΣ

† Ο Μ. ΑΡΧΙΔΙΑΚΟΝΟΣ ΔΙΟΔΩΡΟΣ

Ὁ Γραμματεὺς

Ἱεροδ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Εἰσαγωγή.

§ 1. Ὑποθέσεις τῆς Ἱερᾶς Ἱστορίας, σ. 1.—§ 2. Πηγαὶ τῆς Ἱερᾶς Ἱστορίας, σ. 2.—§ 3. Μέθοδος τῆς Ἱστορίας τῆς Π. Διαθήκης, σ. 3.—§ 4. Διαίρεσις τῆς Ἱστορίας τῆς Π. Διαθήκης, σ. 4.

Περίοδος καθολικῆς.

Ἡ ἐν τῇ ἀνθρωπότητι πρώτη ἀρχὴ καὶ κατάστασις τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι τῆς κλήσεως τοῦ Ἀβραάμ (5508—2084=3427 ἔτη διαρκείας).

Ἐποχὴ πρώτη.

Ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι τοῦ κατακλυσμοῦ (5508—3246=2262 ἔτη διαρκείας).

§ 5. Δημιουργία καὶ πτώσις τῶν πρώτων ἀνθρώπων, σ. 6.—§ 6. Σημασία τῆς δημιουργίας καὶ τῆς πτώσεως τῶν πρώτων ἀνθρώπων, σ. 8.—§ 7. Ἱστορία τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἀδὰμ μέχρι τοῦ κατακλυσμοῦ, σ. 11.

Ἐποχὴ δευτέρα.

Ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ μέχρι τῆς κλήσεως τοῦ Ἀβραάμ (3246—2084=1165 ἔτη διαρκείας).

§ 8. Ἱστορία τοῦ κατακλυσμοῦ, σ. 13.—§ 9. Ἐπακολουθήματα τοῦ κατακλυσμοῦ, σ. 14.—§ 10. Ἱστορία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ μέχρις Ἀβραάμ, σ. 16.

Περίοδος μερικῆς.

Ἡ παρὰ τῷ Ἰσραηλιτικῷ λαῷ ἀνάπτυξις τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ Ἀβραάμ μέχρι Χριστοῦ (2084—1 π. Χ.).

Ἐποχὴ τρίτη.

Ἀπὸ κλήσεως Ἀβραάμ μέχρι τῆς ἐξόδου ἐξ Αἰγύπτου (2084—1436=645 ἔτη διαρκείας).

§ 11. Κλήσις καὶ μετοίκησις τοῦ Ἀβραάμ εἰς γῆν Χαναάν, σ. 19.—§ 12. Ἔργα ἀξιοσημείωτα τοῦ Ἀβραάμ, σ. 20.

§ 13. Καταστροφή Σοδόμων καὶ Γομόρρων, σ. 22. —
 § 14. Διάφοροι υἱοὶ καὶ ἀπόγονοι τοῦ Ἀβραάμ, σ. 23. —
 § 15. Ἡ θυσία τοῦ Ἰσαάκ, σ. 24. — § 16. Ἡ μνηστεία
 τοῦ Ἰσαάκ καὶ ὁ θάνατος τοῦ Ἀβραάμ, σ. 25. — § 17.
 Οἱ δύο υἱοὶ τοῦ Ἰσαάκ ὁ Ἡσαῦ καὶ ὁ Ἰακώβ, σ. 26. —
 § 18. Φυγὴ τοῦ Ἰακώβ εἰς Μεσοποταμίαν, σ. 28. — § 19.
 Ἐπιστροφή τοῦ Ἰακώβ ἐκ Μεσοποταμίας, σ. 29. — § 20.
 Οἱ δώδεκα υἱοὶ τοῦ Ἰακώβ, σ. 30. — § 21. Πώλησις τοῦ
 Ἰωσήφ εἰς ἐμπόρους Μαδινηταίους, σ. 31. — § 22. Ἀνύψωσις
 τοῦ Ἰωσήφ ἐν Αἰγύπτῳ, σ. 32. — § 23. Πρώτη μετὰδρασις
 τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἰωσήφ εἰς Αἴγυπτον, σ. 34. — § 24. Δευτέρα
 μετὰδρασις τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἰωσήφ εἰς Αἴγυπτον, σ. 36. —
 § 25. Μετοίκησις τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ εἰς Αἴγυπτον, σ. 38. —
 § 26. Ἱστορία τοῦ πολυάθλου Ἰώβ, σ. 39.

Ἐποχὴ τετάρτη.

Ἀπὸ τῆς ἐξόδου τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐξ Αἰγύπτου μέχρι τῆς
 εἰσαγωγῆς τῆς βασιλείας (1436—1060=376 ἔτη διαρκείας).

§ 27. Ἡ κατὰστασις τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν Αἰγύπτῳ, σ. 42. —
 § 28. Ἐκλογή τοῦ Μωϋσέως πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ λαοῦ,
 σ. 44. — § 29. Ἰσχυρογνώμοσύνη τοῦ Φαραὼ καὶ αἱ δέκα
 πληγαὶ τῆς Αἰγύπτου, σ. 46. — § 30. Προετοιμασία τοῦ λαοῦ
 πρὸς ἀναχώρησιν, σ. 47. — § 31. Διάδρασις τῶν Ἰσραηλιτῶν
 διὰ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, σ. 48. — § 32. Πορεία τῶν Ἰσραη-
 λιτῶν εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ, σ. 50. — § 33. Διοργάνωσις καὶ δια-
 γωγὴ τοῦ λαοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ, σ. 51. — § 34. Ὁ Δεκά-
 λογος καὶ αἱ λοιπαὶ διατάξεις τῆς μωσαϊκῆς νομοθεσίας,
 σ. 52. — § 35. Πολυετὴς περιπλάνησις τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν
 τῇ ἐρήμῳ, σ. 55. — § 36. Ἀνταρσία τοῦ Κορέ, Δαθὰν καὶ
 Ἀβειρών, σ. 57. — § 37. Τὰ προοίμια τῆς κατακτήσεως
 τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας, σ. 58. — § 38. Ἡ Χαναὰν πρὸ τῆς
 ἐπιδρομῆς τῶν Ἰσραηλιτῶν, σ. 61. — § 39. Κατάκτησις καὶ
 διανομὴ τῆς Χαναὰν, σ. 11. — § 40. Κατὰστασις τῶν Ἰσραη-
 λιτῶν μετὰ τὸν θάνατον Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, σ. 64. — § 41.
 Τὰ ἔργα τῶν Κριτῶν Γοθονιήλ, Ἀώδ, Δεβδώρας, Βαράκ, Γεδεὼν

καὶ Ἰεφθάε, σ. 65. — § 42. Τὰ ἔργα τοῦ Σαμψών, σ. 67. —
 § 43. Τὰ ἔργα τῶν Κριτῶν Ἡλεί καὶ Σαμουήλ, σ. 20. —
 § 44. Ἱστορία τῆς Ρούθ, σ. 72.

Ἐποχὴ πέμπτη.

Ἀπὸ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς βασιλείας μέχρι τοῦ διχασμοῦ
 τοῦ ἐνὸς βασιλείου εἰς δύο (1060—960=100 ἔτη διαρκ.).

§ 45. Ἡ εἰσαγωγή τῆς βασιλείας, σ. 74. — § 46. Ἐκλογή
 τοῦ Σαούλ εἰς βασιλέα, σ. 75. — § 47. Ἀποκήρυξις τοῦ Σαούλ
 καὶ χρίσις τοῦ Δαυὶδ ἀντ' αὐτοῦ, σ. 76. — § 48. Ἀντιζηλία
 καὶ ἔχθρα τοῦ Σαούλ κατὰ τοῦ Δαυὶδ, σ. 77. — § 49. Τὸ
 τέλος τῆς βασιλείας τοῦ Σαούλ, σ. 79. — § 50. Ἡ βασιλεία
 τοῦ Δαυὶδ, σ. 80. — § 51. Ἡ πτώσις τοῦ Δαυὶδ, σ. 82. —
 § 52. Ἀνταρσία τοῦ Ἀβισσαλώμ καὶ τὸ τέλος τῆς βασι-
 λείας τοῦ Δαυὶδ, σ. 83. — § 53. Ἡ βασιλεία τοῦ Σολομῶν-
 τος ἐν ἀρχῇ, σ. 85. — § 54. Ἡ βασιλεία τοῦ Σολομῶντος
 περὶ τὰ τέλη, σ. 87.

Ἐποχὴ ἕκτη.

Ἀπὸ τῆς διατρέψεως τῆς βασιλείας μέχρι τῆς ἀσσυρια-
 κῆς αἰχμαλωσίας (960—722=238 ἔτη διαρκείας).

§ 55. Ὁ διχασμὸς τοῦ βασιλείου, σ. 88. — § 56. Συνέπειαι
 τοῦ διχασμοῦ τῆς βασιλείας, σ. 90. — § 57. Ἡ πολιτικὴ ἱ-
 στορία τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰούδα μέχρι τοῦ Ἀχαζ, σ. 92. —
 § 58. Ἡ πολιτικὴ ἱστορία τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰσραὴλ μέχρι
 τῆς καταλύσεως αὐτοῦ, σ. 95. — § 59. Αἱ ἐνέργειαι τῶν
 προφητῶν ὑπὲρ τοῦ δικαίου καὶ τῆς εὐσεβείας, σ. 109. —
 § 60. Ἀγῶνες τοῦ προφήτου Ἡλίου κατὰ τοῦ ἀσεβοῦς οἴκου
 τοῦ Ἀχαζ, σ. 101. — § 61. Ὁ προφήτης Ἐλισαῖος, σ. 103. —
 § 62. Ἱστορία τοῦ προφήτου Ἰωνᾶ, σ. 104. — § 63. Ἱστορία
 τοῦ εὐσεβοῦς Γωβίτ, σ. 106.

Ἐποχὴ ἑβδόμη.

Ἀπὸ τῆς ἀσσυριακῆς αἰχμαλωσίας μέχρι τέλους τῆς βα-
 βυλωνίου αἰχμαλωσίας (722—536=186 ἔτη διαρκείας).

§ 64. Τὸ βασίλειον τοῦ Ἰούδα ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν

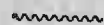
Ἀσσυρίων, σ. 108. — § 65. Τὸ βασιλεῖον τοῦ Ἰούδα ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Αἰγυπτίων, σ. 110. — § 66. Τὸ βασιλεῖον τοῦ Ἰούδα ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Βαβυλωνίων, σ. 111. — § 67. Ἡ θρησκευτικὴ ἱστορία τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰούδα πρὸ τῆς καταλύσεως αὐτοῦ, σ. 113. — § 68. Ἱστορία τοῦ Δανιήλ καὶ τῶν τριῶν παιδων, σ. 115.

Ἐποχὴ ὀγδόη.

Ἀπὸ τῆς ἐπαρόδου ἐκ τῆς βαβυλωνίου αἰχμαλωσίας μέχρι Χριστοῦ (536—1 π. Χ.).

§ 69. Ἡ κατὰστασις τῶν εἰς Βαβυλῶνα ἀπαχθέντων Ἰουδαίων, σ. 118. — § 70. Ἐπάνοδος ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας καὶ ἀναστάσις τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, σ. 120. — § 71. Οἱ Ἰουδαῖοι ὑπὸ τὴν περσικὴν κυριαρχίαν, σ. 122. — § 72. Οἱ Ἰουδαῖοι ὑπὸ τὴν μακεδονικὴν κυριαρχίαν, σ. 124. — § 73. Οἱ θρησκευτικοὶ διωγμοὶ τῶν Σελευκιδῶν κατὰ τῶν Ἰουδαίων, σ. 126. — 74. Ἀγῶνες τῶν Μακκαβαίων κατὰ τῶν Σελευκιδῶν, σ. 129. — § 75. Ἡ ἱστορία τῆς δυναστείας τῶν Ἀσαμωναίων, σ. 132.

Εἰσαγωγή

§ 1. Ὑπόθεσις τῆς Ἱερᾶς Ἱστορίας.

Ἱστορία, κατὰ πρῶτον σημαίνουσα πᾶσαν ἐξ ιδίας ἀντιλήψεως ἢ δι' ἐξετάσεως προσκτωμένην γνῶσιν καὶ πληροφορίαν, σημαίνει ἔπειτα τὴν ἀφήγησιν καὶ ἔκθεσιν ὧν ἔχομεν εἰδήσεων καὶ πληροφοριῶν καὶ περὶ ἄλλων μὲν πραγμάτων, μάλιστα δὲ περὶ τοῦ βίου τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν. Καθὼς δὲ ὑπάρχουσι διάφοροι ἀνθρώπιναι κοινωνίαι, διακρινόμεναι ἀπ' ἀλλήλων κατὰ τὴν διαφορὰν τῶν τόπων, τῶν χρόνων, τῶν συγκροτουσῶν αὐτὰς φυλῶν, τοῦ διέποντος αὐτὰς πολιτεύματος κτλ., τοιοῦτοτρόπως ἔχομεν καὶ διαφόρους ἱστορίας, λ. χ. Ἱστορίαν Αἰγυπτιακὴν, Ἱστορίαν Ἑλληνικὴν, Ἱστορίαν Ρωμαϊκὴν καὶ ἄλλας. Αἱ ἱστορίαι αὗται λέγονται *Πολιτικαί*, ὡς πρωτίστως περιστρεφόμεναι περὶ τὸν πολιτικὸν βίον τῶν λαῶν τούτων. Ἀντιθέτως πρὸς ταύτας *Ἱερὰ Ἱστορία* λέγεται ἡ ἱστορία ἡ κυρίαν ὑπόθεσιν ἔχουσα τὴν ἀρχὴν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς *Ἐκκλησίας* τοῦ Θεοῦ, τῆς θεόθεν συστάσεως θρησκευτικῆς ἐκείνης κοινωνίας, τὴν ὁποίαν ἀτελῶς μὲν ἀντεπροσώπευε πρὸ Χριστοῦ ὁ ἰσραηλιτικὸς λαός, ὡς *Ἐκκλησία* τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τελείως δὲ ἀντιπροσωπεύει μετὰ Χριστὸν ἡ κοινωνία τῶν εἰς αὐτὸν πιστευόντων, ὡς *Ἐκκλησία* τῆς Καινῆς Διαθήκης. Βεβαίως οὐδεὶς ποτε λαός ὑπῆρξεν ὅλως ἄθρησκος καὶ ἄθεος, ὁ δὲ Θεός, ὁ πανάγαθος πάντων Πατὴρ, οὐδεμίαν ποτὲ ἀνθρωπίνην κοινωνίαν ἀπεστέρησεν ὁλοσχερῶς τῆς ἐαυτοῦ προνοίας. Πλὴν ἄλλὰ τὰς μὲν λοιπὰς κοινωνίας ἀφῆκε νὰ ἀναπτύσσωνται δι' ὧν ἕκαστον λαὸν ἐπροίκισε *χαρισμάτων*¹⁾, ἐξαιρετικὴν δὲ ἐπεδείξατο πρόνοιαν περὶ τῆς συστάσεως καὶ

1) Πρβλ. Πράξ. 14, 15—17 καὶ 17, 26.

ἀναπτύξεως τῆς Ἐκκλησίας, ὅχι βεβαίως μεροληπτῶν καὶ ποιοῦμενος διακρίσεις μεταξὺ λαῶν καὶ κοινωνιῶν, ἀλλὰ διότι κατὰ τὰς αἰωνίους αὐτοῦ βουλὰς ἡ κοινωνία αὕτη προώριστα νὰ χρησιμεύσῃ ὡς τις πνευματικὴ ζύμη εἰς ὅλην τὴν ἀνθρωπότητα, συντελοῦσα εἰς τὴν θρησκευτικὴν καὶ ἠθικὴν αὐτῆς ἀνάπλασιν. Οὕτω δὲ ὑπόθεσις τῆς Ἱερᾶς Ἱστορίας εἶναι ὅχι ἀπλῶς τί ἀνθρωπίνη τις κοινωνία ἐξ ἑαυτῆς ἐπραξεν ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἀναπτύξεως καὶ εὐημερίας, ἀλλὰ τί ὁ κοινὸς πάντων Πατὴρ ἀνέκαθεν ἐπραξεν διὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ διὰ τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ ὁργάνων πρὸς πνευματικὴν ἀνάπλασιν σύμπαντος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

§ 2 Πηγὰὶ τῆς Ἱερᾶς Ἱστορίας.

Ἐκτὸς τῆς τοιαύτης ὑψηλῆς αὐτῆς ὑποθέσεως Ἱερὰ λέγεται ἡ ἱστορία αὕτη καὶ διὰ τὰς πηγὰς αὐτῆς, ὡς ἀρρομένη τὰς πληροφορίας αὐτῆς πρωτίστως ἐκ τῶν Ἀγίων Γραφῶν, τουτέστιν ἐκ τῶν ἱερῶν βιβλίων τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης, καὶ δὴ ἐξ ἐκείνων μὲν ἡ Ἱστορία τῆς Π. Διαθήκης, ἐκ τούτων δὲ ἡ Ἱστορία τῆς Καινῆς. Καὶ περὶ ταύτης μὲν, ὡς ἀποτελοῦσης τὸ δεύτερον μέρος τοῦ μαθήματος τούτου, γενήσεται λόγος ἐν τῷ οἰκείῳ μέρει. Ἡ δὲ Ἱστορία τῆς Π. Διαθήκης πηγὰς ἔχει καὶ ἄλλα μὲν βιβλία, ὡς τοὺς Ψαλμοὺς καὶ τοὺς Προφῆτας, μάλιστα δὲ τὰ λεγόμενα ἱστορικὰ βιβλία, ὅποια Γένεσις, Ἔξοδος, Λευϊτικόν, Ἀριθμοί, Δευτερονόμιον, Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ, Κριταί, Ρούθ, 4 βιβλία τῶν Βασιλειῶν, 2 τῶν Παραλειπομένων, Ἑσδρας, Νεεμίας, Ἑσθῆρ, Ἰώβ, Γωβίτ, Ἰουδίθ καὶ 3 βιβλία τῶν Μακκαβαίων. Τὰ βιβλία ταῦτα λέγονται μὲν ἱστορικά, εἶναι ὅμως συγχρόνως καὶ διδασκτικά, ὡς διδάσκοντα διὰ τῶν ἐκτιθεμένων γεγονότων πολλὰς θρησκευτικὰς καὶ ἠθικὰς ἀληθείας, ὅποιαί εἰσιν αἱ περὶ ἐνότητος, παντοδυναμίας, ἀγιότητος, δικαιοσύνης καὶ τῶν ἄλλων ιδιοτήτων τοῦ Θεοῦ, αἱ περὶ τῆς θείας ἀρχῆς τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ περὶ τοῦ ὑψηλοῦ προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, αἱ περὶ τῆς ἀμοιβῆς ἢ τιμωρίας, ὁσέων ἢ βράχδιον ἀναμενούσης καὶ ἑκάστον ἀν-

θρώπου καὶ λαοῦ ὁλοκλήρους, ἕκαστον κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, καὶ πρὸ πάντων αἱ ἀλήθειαι αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὴν ἰδιόζουσιν τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν περὶ τῆς βαθμιαίας προπαρασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸν Χριστὸν καὶ εἰς τὴν μέλλουσιν δι' αὐτοῦ ἀναγέννησιν καὶ σωτηρίαν.

§ 3. Μέθοδος τῆς Ἱστορίας τῆς Π. Διαθήκης.

Τὴν διδασκτικὴν ταύτην μέθοδον τῶν ἱερῶν βιβλίων ἔχουσα ὑπόδειγμα καὶ ἡ Ἱστορία τῆς Π. Διαθήκης ὀφείλει νὰ μὴ ἀρκῆται εἰς τὴν ἀπλὴν ἀφήγησιν τῶν γεγονότων, ἀλλὰ νὰ ἐξετάζῃ συγχρόνως τίνα μαθήματα δυνάμεθα νὰ πορισθῶμεν ἐξ αὐτῶν. Βεβαίως ὅλα τὰ γεγονότα δὲν εἶναι ἐξ Ἰσοῦ ἐπιδεκτικὰ ὠφελίμων μαθημάτων· ὑπάρχουσι μάλιστα οὐκ ὀλίγα διηγήσεις, ἐκ τῶν ὁποίων ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται ὅτι μόνον ἐπιβλαβῆ πορίσματα δύνανται νὰ ἐξαχθῶσιν. Οὕτω βλέπομεν πολλάκις ὅτι ἐλλείψεις τινὲς καὶ κακίαι ἀνθρώπων ὅχι μόνον δὲν τιμωροῦνται θεόντως ὑπὸ τῆς θείας δικαιοσύνης, ἀλλὰ καὶ φαίνονται συγχωρούμεναι ἢ καὶ ρητῶς ὑπαγορευόμεναι ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ. Ὁ βίος τῶν Πατριαρχῶν καὶ τῶν ἄλλων θεοσεβῶν ἀνδρῶν τῆς Π. Διαθήκης δὲν συμφωνεῖ κατὰ πάντα πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ πολλοί, ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ λαλοῦντες καὶ πράττοντες, φαίνονται ἐνίοτε σκληροὶ καὶ ἀπάνθρωποι πρὸς τοὺς ὁμοίους αὐτῶν. Ἀλλὰ καὶ αἱ τοιαῦται δυσεξήγητοι φαινόμενα διηγήσεις γίνονται εὐεξήγητοι καὶ διδασκτικαί, ἐὰν ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν ἀπ' ἐνὸς μὲν οἱ τότε χρόνοι καὶ αἱ περιστάσεις, ἀπ' ἐτέρου δὲ οἱ σκοποὶ καὶ τὰ αἴτια τῶν τοιούτων γεγονότων. Καθὼς πᾶσα ἀνθρωπίνη κοινωνία ἐν τῇ ἀναπτύξει αὐτῆς ἔχει καὶ τὴν νηπιώδη αὐτῆς ἡλικίαν, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ θεοθεν συστάσα θρησκευτικὴ κοινωνία, ὡς ἐξ ἀνθρώπων ἀποτελουμένη, ἔχει καὶ τὴν νηπιότητα αὐτῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἐφαρμόζονται οἱ λόγοι τοῦ ἀποστόλου Παύλου· «ὅτε ἡμὴν νήπιος, ἐλάλουν ὡς νήπιος, ἐφρόνουν ὡς νήπιος, ἐλογιζόμεν ὡς νήπιος· ὅτε δὲ γέγονα ἀνὴρ, κατήργησα τὰ τοῦ νηπίου» (1 Κορ. 13, 11). Πλὴν

δὲ τούτου ἡ θεία Πρόνοια, ἥτις μακρόθεν προπαρασκευάζει τὸ μέλλον, καὶ ἐξ ἴσου κολάζει τὰ ἀδικήματα καὶ τὰς ἐπάρσεις καὶ ἐκάστου ατόμου καὶ ὁλοκλήρων λαῶν καὶ γενεῶν, ἐπιτρέπει ἐνίοτε εἰς τὰ ὄργανα αὐτῆς νὰ φέρωνται πρὸς τινὰς σκληρῶς, ἄλλοτε μὲν πρὸς τιμωρίαν αὐτῶν δι' ὅσα ἡσέβησαν καὶ ἠδίκησαν, ἄλλοτε δὲ πρὸς διαφύλαξιν τῆς ἀληθινῆς θρησκείας ἀπὸ παντὸς κινδύνου ἀπὸ τῶν ἀσεβῶν.

§ 4. Διαίρεσις τῆς Ἱστορίας τῆς Π. Διαθήκης.

Ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς Π. Διαθήκης ἔχομεν δύο μεγάλας περιόδους, περίοδον καθολικὴν, καὶ περίοδον μερικὴν. Καὶ ἡ μὲν καθολικὴ περίοδος, ὑπόθεσιν ἔχουσα τὴν ἐν τῇ ἀνθρωπότητι πρώτην ἀρχὴν καὶ κατάστασιν τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρις Ἀβραάμ, ὑποδιαιρεῖται εἰς δύο ἐποχάς, 1) ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ 2) ἀπὸ τούτου μέχρι τῆς κλήσεως τοῦ Ἀβραάμ. Ἡ δὲ μερικὴ περίοδος, περιλαμβάνουσα τὴν παρὰ τῷ Ἰσραηλιτικῷ λαῷ περαιτέρω ἀνάπτυξιν τῆς Ἐκκλησίας, δύναται νὰ ὑποδιαιρεθῇ εἰς ἑξ ἐποχάς, 3) ἀπὸ Ἀβραάμ μέχρι τῆς ἐξόδου ἐξ Αἰγύπτου, 4) ἀπὸ τῆς ἐξόδου μέχρι τῆς εἰσαγωγῆς τῆς βασιλείας, 5) ἀπὸ ταύτης μέχρι τοῦ διχασμοῦ τοῦ ἐνὸς βασιλείου εἰς δύο, 6) ἀπὸ τοῦ διχασμοῦ μέχρι τῆς ἀσσυριακῆς αἰχμαλωσίας, 7) ἀπὸ ταύτης μέχρι τέλους τῆς βαβυλωνίου αἰχμαλωσίας καὶ 8) ἀπὸ ταύτης μέχρι Χριστοῦ. Ὁ ἀκριβὴς καθορισμὸς τῆς διαρκείας τῶν περιόδων καὶ ἐποχῶν τούτων δὲν εἶναι πολὺ εὐκόλος. Μετὰ ἀκριβείας τινὸς δύναται νὰ καθορισθῇ ἡ διάρκεια τῶν μεταγενεστέρων ἐποχῶν. Τούναντίον δὲ ὅσον ἀνερχόμεθα εἰς τὴν ἀρχαιότητα, τοσοῦτον ἐλαττοῦται ἡ χρονολογικὴ ἀκρίβεια καὶ δι' ἄλλας μὲν αἰτίας, πρὸ πάντων ὅμως διότι οἱ ὑπὸ τῶν ἱερῶν συγγραφέων σημειωθέντες ἀριθμοὶ ὑπέστησαν σὺν τῷ χρόνῳ ἀλλοιωσεις. Οὕτως ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία κατὰ τὴν ἀρχαιοτάτην μετάρρησιν τῶν ἑβδομήκοντα Ἑρμηνευτῶν ἀριθμεῖ 5,508 ἔτη ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Χριστοῦ, ἐνῶ οἱ Δυτικοὶ καὶ οἱ Ἑβραῖοι ὑποβιβάζουσι τὸν ἀριθμὸν τοῦτον κατὰ 1500 ἕως 1750 πε-

ρίπου ἔτη. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἑλλειψὶς χρονολογικῆς ἀκριβείας οὐδόλως παραβλάπτει τὴν οὐσίαν τῶν πραγμάτων, δυνάμεθα ἀφόβως νὰ ἀκολουθήσωμεν τὴν χρονολογίαν τῶν ἑβδομήκοντα Ἑρμηνευτῶν, ἥτις φαίνεται καὶ ἡ ὀρθότερα. Κατὰ τὴν ἀπαρίθμησιν ταύτην ἡ διάρκεια ἐκάστης περιόδου καὶ ἐποχῆς εἶναι ὡς ἑγγιστα τοιαύτη.

Περίοδος Καθολικῆς.

Ἡ ἐν τῇ ἀνθρωπότητι πρώτη ἀρχὴ καὶ κατάστασις τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι τῆς κλήσεως τοῦ Ἀβραάμ (5508—2081=3427 ἔτη διαρκείας).

Ἐποχὴ Πρώτη

Ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι τοῦ κατακλυσμοῦ (5508—3246=2262 ἔτη διαρκείας).

Ἐποχὴ Δευτέρα

Ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ μέχρι τῆς κλήσεως τοῦ Ἀβραάμ (3246—2081=1165 ἔτη διαρκείας).

Περίοδος Μερικῆς.

Ἡ παρὰ τῷ Ἰσραηλιτικῷ λαῷ ἀνάπτυξις τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ Ἀβραάμ μέχρι Χριστοῦ (2081—1 π. Χ.).

Ἐποχὴ Τρίτη

Ἀπὸ τῆς κλήσεως τοῦ Ἀβραάμ μέχρι τῆς ἐξόδου τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐξ Αἰγύπτου (2081—1436=645 ἔτ. διαρκ.).

Ἐποχὴ Τετάρτη.

Ἀπὸ τῆς ἐξόδου μέχρι τῆς εἰσαγωγῆς τῆς βασιλείας (1436—1060=376 ἔτη διαρκείας).

Ἐποχὴ Πέμπτη

Ἀπὸ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς βασιλείας μέχρι τοῦ διχασμοῦ τοῦ ἐνὸς βασιλείου εἰς δύο (1060—960=100 ἔτη διαρκ.).

Ἐποχὴ Ἑκτη

Ἀπὸ τοῦ διχασμοῦ μέχρι τῆς ἀσσυριακῆς αἰχμαλωσίας (960—722=238 ἔτη διαρκείας).

Ἐποχή Ἑβδόμη

Ἀπὸ τῆς ἀσσυριακῆς αἰχμαλωσίας μέχρι τέλους τῆς βαβυλωνίου αἰχμαλωσίας (722—536=186 ἔτη διαρκείας).

Ἐποχή Ὀγδόη

Ἀπὸ τῆς ἐπαρόδου ἐκ τῆς βαβυλωνίου αἰχμαλωσίας μέχρι Χριστοῦ (536—1 π. Χ.).

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗ

Ἡ ἐν τῇ ἀνθρωπότητι πρώτη ἀρχὴ καὶ κατὰστασις τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ Ἀδάμ μέχρι τῆς κλήσεως τοῦ Ἀβραάμ. (5508—2081=3427 ἔτη διαρκείας).

ΕΠΟΧΗ ΠΡΩΤΗ

Ἀπὸ Ἀδάμ μέχρι τοῦ κατακλυσμοῦ (5508—3246=2262 ἔτη διαρκείας).

§ 5. Δημιουργία καὶ πτώσις τῶν πρώτων ἀνθρώπων.

Περὶ τῆς δημιουργίας καὶ τῆς πτώσεως τῶν πρώτων ἀνθρώπων διηγείται ἡ Ἀγία Γραφή τὰ ἐξῆς. Ἀφ' οὗ ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ ἔπειτα, διακοσμῶν αὐτήν, παρήγαγε κατὰ σειρὰν τὰ διάφορα ἐπ' αὐτῆς κτίσματα, τελευταῖον ἔπλασε καὶ τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα αὐτοῦ καὶ καθ' ὁμοίωσιν. Καὶ πρῶτον μὲν ἔπλασε τὸν Ἀδὰμ, χοῦν λαβὼν ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ἐμψύχσας εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, ἔπειτα δὲ ἐκ μιᾶς τῶν πλευρῶν αὐτοῦ πλάσας τὴν Εὕαν ἔδωκεν αὐτῷ ὡς σύντροφον τοῦ βίου, καὶ εὐλόγησεν ἀμφοτέρους λέγων· «αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς». Ἐδωκε δὲ εἰς αὐτοὺς ὡς πρώτην κατοικίαν τὸν παράδεισον, κήπον δηλαδὴ λαμπρὸν

§ 5. Γεν. 1, 1—3, 24.

καὶ ἀπέραντον, κείμενον ἐν τῇ χώρῃ. Ἐδὲμ καὶ πλήρῃ παντοίων ὀπωροφόρων δένδρων, μεταξὺ τῶν ὁποίων διεκρίνοντο μάλιστα δύο, τὸ δένδρον τῆς ζωῆς καὶ τὸ δένδρον τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ. Καὶ ἀπὸ πάντων μὲν τῶν ἄλλων δένδρων ἐπέτρεψεν αὐτοῖς ὁ Θεὸς νὰ τρέφονται ἐλευθέρως, μόνον δὲ ἀπηγόρευσε τὴν βρώσιν τοῦ δένδρου τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, ἀπειλήσας ὅτι ἐν ἧ ἂν ἡμέρᾳ φάγωσιν ἀπ' αὐτοῦ, θ' ἀποθάνωσιν. Ἀλλ' ὁ ὄφις, ὁ πανουργότατος πάντων τῶν θηρίων τῆς γῆς, κατῴρθησε νὰ ἐξαπατήσῃ τὴν γυναῖκα, παραστήσας εἰς αὐτήν ὅτι ὁ Θεὸς ὄχι προνοῶν καὶ ἐνδιαφερόμενος περὶ αὐτῶν, ἀλλ' ἐκ φθόνου ἀπηγόρευσε εἰς αὐτοὺς τὴν βρώσιν τοῦ δένδρου τῆς γνώσεως, ἐπειδὴ ἐγνώριζεν ὅτι ἅμα τῇ βρώσει ἀπὸ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ θὰ διανοιχθῶσιν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ θὰ γίνωσιν ὡς θεοί, γνωρίζοντες τὸ καλὸν καὶ τὸ κακόν. Ἐκ τούτου παρὰπεισθεῖσα ἡ γυνή, καὶ ἐκ τῆς ὀφείας τοῦ καρποῦ δελεασθεῖσα, ἔφαγεν αὐτὴ πρῶτον, καὶ ὕστερον ἔδωκε καὶ εἰς τὸν ἄνδρα αὐτῆς, καὶ φαγόντες ἀμφοτέροι πρῶτοι μὲν διείδον τὴν ἑαυτῶν γυμνότητα καὶ ἐζήτησαν νὰ καλυφθῶσι διὰ φύλλων συκῆς, ἔπειτα δὲ, συναισθανόμενοι καὶ τὴν ἐνοχὴν αὐτῶν, ἠθέλησαν ὑπὸ φόβου καὶ αἰσχύνης νὰ κρυφθῶσι καὶ ἀποφύγωσι τὴν παρούσαν τοῦ Θεοῦ. Πλὴν ἀλλὰ καλοῦνται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐρωτώμενοι περὶ τῆς αἰτίας τῆς φυγῆς αὐτῶν, ὁμολογοῦσι μὲν τὴν ἐνοχὴν, ἀλλ' ἀντὶ πάσης μετανόας, ἐπιρρίπτουσι τὴν εὐθύνην τῆς παραβάσεως εἰς ἄλλους, ὁ μὲν Ἀδὰμ εἰς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, αὕτη δὲ εἰς τὸν ὄφιν. Ἐπὶ τούτῳ ἐξήγγειλεν ὁ Θεὸς τὴν δικαίαν αὐτοῦ κρίσιν κατὰ τῶν ἐνόχων, καὶ πρῶτον μὲν κατηράσθη τὸν πρωτουργὸν τῆς παραβάσεως, τὸν ὄφιν, νὰ ἦναι ἐπικατάρματος μεταξὺ ὄλων τῶν ζώων, νὰ σύρηται τεταπεινωμένος ἐπὶ τῆς κοιλίας καὶ νὰ τρώγῃ γῆν, καὶ εὐρισκόμενος ἐν διηνεκει ἔχθρῳ πρὸς τὸ ἀνθρώπινον γένος νὰ ἐπιβουλεύηται μὲν αὐτὸς καὶ παραφυλάττῃ τὴν ἐκείνων πτέρυν, νὰ τρέμῃ δὲ πάντοτε περιμένων νὰ συντριβῇ τὴν κεφαλὴν αὐ-

τοῦ ὑπ' ἐκείνων· ἔπειτα δὲ ἐπέβαλεν ὡς ποινὴν εἰς τὴν γυναῖκα, νὰ τίκῃ μετὰ πόνων τὰ τέκνα, καὶ πάσης αὐτοβουλίας καὶ αὐτενεργείας ἐστερημένη, νὰ διατελῇ ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν καὶ κυριαρχίαν τοῦ ἀνδρός· τελευταῖον δὲ κατεδίκασε τὸν ἄνδρα νὰ μὴ εὕρισκῃ τὴν τροφὴν αὐτοῦ ἐτοιμὴν, αὐτομάτως φυομένην ἐκ τῆς γῆς, ἀλλ' ἡ μὲν γῆ, ἡ πρὶν εὐλογημένη, νὰ φέρῃ ἀκάνθας καὶ τριβόλους, αὐτὸς δὲ νὰ πορίζηται τὰ πρὸς τὸ ζῆν μετὰ πόνου πολλοῦ καὶ ἰδρωτός ἐργαζόμενος διὰ παντός τοῦ βίου, μέχρις οὗ ἐξαντληθεῖς ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν γῆν ἐξ ἧς ἐλήφθη. α' Ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου σου φάγῃ τὸν ἄρτον σου ἕως τοῦ ἀποστρέψαι σε εἰς τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθης· ὅτι γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ». Τοιουτοτρόπως οἱ πρωτόπλαστοι, ἀποβαλόντες τὴν προτέραν αὐτῶν ἀθωότητα καὶ μακαριότητα, ὑπέπεσαν εἰς τὰς ταλαιπωρίας τοῦ βίου, καὶ ἐνῶ ἦσαν προωρισμένοι νὰ γίνωσιν ἀθάνατοι τρεφόμενοι ἐκ τοῦ δένδρου τῆς ζωῆς τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ, ἐγένοντο θνητοὶ ἐκδιωχθέντες ἐκ τοῦ παραδείσου καὶ ἀποκλεισθέντες πάσης προσόδου πρὸς τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, τοῦ Θεοῦ τῆς ζωῆς «τὰ Χερουβείμ καὶ τὴν φλογίνην ῥομφαίαν τὴν στρεφομένην, φυλάσσειν τὴν ὁδὸν τῆς ζωῆς» (Γεν. 3, 24).

§ 6. Σημασία τῆς δημιουργίας καὶ τῆς πτώσεως τῶν πρώτων ἀνθρώπων.

Ἡ διήγησις αὕτη τῆς Ἀγίας Γραφῆς περὶ τῆς δημιουργίας καὶ τῆς πτώσεως τῶν πρώτων ἀνθρώπων περιέχει σπουδαιότητας καὶ θεμελιώδεις ἀληθείας τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Μόνον ἀπαιτεῖται, πρὸς ὀρθὴν κατανόησιν αὐτῶν, νὰ μὴ περιορισθῶμεν εἰς μόνον τὴν κατὰ γράμμα ἐξήγησιν αὐτῆς, ἀλλ' ὅπου ἐγχωρεῖ, νὰ ζητήσωμεν καὶ τὴν ἐν τῷ γράμματι ὑποκρυπτομένην ὑψηλοτέραν ἔννοιαν. Καθὼς δηλαδή εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἀγίας Γραφῆς εὕρισκόμεν πολλὰς ἀληθείας παραβολικῶς καὶ εἰκονικῶς ἐκπεφρασμένας, πολλὰ δὲ πάλιν λέγονται περὶ τοῦ Θεοῦ ἀνθρωπομόρφως καὶ ἀνθρωποπαθῶς, ὡς ἔαν ὁ Θεὸς ἦτο ἄνθρωπος, ἔχων

ὀφθαλμούς, ὦτα, χεῖρας κτλ., τὰ ὅποια πάντα ἐννοοῦμεν πνευματικῶς, τοιουτοτρόπως καὶ ἐν τῇ προκειμένῃ διηγήσει ὑπάρχουσι τινὰ ἀπαιτοῦντα πνευματικώτεραν ἐξήγησιν, ὃν τρόπον καὶ ἡ Ἐκκλησία ἀνέκαθεν ἡρμήνευσεν αὐτά. Ὡς κορωνὶς δηλαδή καὶ βασιλεὺς τῶν ἐπιγείων κτισμάτων ἐδημιουργήθη ὁ ἄνθρωπος τελευταῖος πάντων κατ' ἰδιαιτέραν βουλήν καὶ ἐνέργειαν τοῦ Θεοῦ· ἀποτελούμενος δὲ ἐκ σώματος ὕλικου καὶ ψυχῆς αὐλοῦ, πνευματικῆς καὶ ἀθανάτου, εἶναι πεπλασμένος κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ, κατ' εἰκόνα μὲν, ὡς πεπροικισμένος μετὰ λόγου καὶ ἐλευθερίας, καθ' ὁμοίωσιν δέ, ὡς προωρισμένος νὰ ἐξομοιωθῇ πρὸς τὸν Θεὸν κατὰ τὸ δυνατόν, ἀφ' ἐνὸς μὲν ἀναπτύσσων βαθμηδὸν ὅσας ἔλαβε παρ' αὐτοῦ δυνάμεις καὶ ἰκανότητας καὶ προσδεύων εἰς τὴν ἀρετὴν, ἀφ' ἑτέρου δὲ διαμμένων ἐν τῇ κοινωνίᾳ αὐτοῦ διὰ τῆς ἀρετῆς καὶ εὐσεβείας καὶ γινόμενος ἀφθαρτος καὶ ἀθάνατος. Καὶ πρῶτον μὲν ἐγένετο ὁ ἀνὴρ, ἔπειτα δὲ ἡ γυνὴ ὡς ἀπαραίτητον συμπλήρωμα τοῦ ἀνθρώπου, οὗσα ὁμοφυῆς καὶ ὁμόγονος τῷ ἀνδρί, ὡς ὅστω ἕκ τῶν ὀστέων καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, πεπροικισμένη, ὡς ἐκεῖνος, μετὰ λόγου καὶ ἐλευθερίας, καὶ ἔχουσα τὸν αὐτὸν προορισμόν, νὰ τελειοποιηθῇ καὶ ἐξομοιωθῇ πρὸς τὸν πλάστην κατὰ τὸ δυνατόν. Καθὼς ὁμως εἶχον τὸν προορισμόν νὰ προσδεύωσι καὶ νὰ τελειοποιηθῶσι, τοιουτοτρόπως ἡδύνατο καὶ νὰ ὀπισθοχωρήσωσιν, ἀποβάλλοντες καὶ ἢν εἶχον πρώτην ἀθωότητα καὶ ἀκακίαν, ἔαν δὲν ἐγυμνάζοντο νὰ μεταχειρίζωνται ὀρθῶς τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν. Διὰ τοῦτο ἐδόθη εἰς αὐτοὺς ἡ ἐντολὴ ἢ ἀπαγορεύουσα τὴν βρῶσιν τῶν καρπῶν τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, ὅχι διότι τὸ δένδρον τοῦτο αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ εἶχε τοιαύτην δύναμιν, ἢ ὅτι ὁ Θεὸς ἤθελε νὰ διατηρήσῃ τὸν ἄνθρωπον ἐν παντελεῖ νηπιότητι καὶ ἀγνοίᾳ, ἀλλὰ διότι ἐσκόπει διὰ τῆς ἀπαγορεύσεως ταύτης νὰ γυμνάσῃ εἰς ὑπακοὴν τοὺς ἔτι ἀγυμνάστους, καὶ νὰ προφυλάξῃ αὐτοὺς ἀπὸ πάσης ἀπερισκέπτου αὐτενεργείας καὶ προῦρου ἀνεξαρτησίας, μέχρις οὗ, παιδαγωγούμενοι

καὶ ἀναπτυσσόμενοι βαθμηδόν, διακρίνωσιν ἐξ ἑαυτῶν τὰ καλὰ καὶ ὠφέλιμα ἀπὸ τῶν ἐναντίων, καὶ καταστῶσιν ἄξιοι τῆς προσηκούσης εἰς ὄντα πεπερασμένα αὐτενεργείας καὶ ἀνεξαρτησίας. Ἄλλ' ὅπως ἄλλοτε μέγα μέρος τῶν ἀγγέλων ἐξ ὑπερηφανίας καὶ ἐπάρσεως κατὰ τοῦ Θεοῦ ἀπέβαλον τὴν πρώτην αὐτῶν ἀγαθότητα καὶ ἐγένοντο εἰσηγῆται παντὸς κακοῦ ἐν τῷ κόσμῳ, τοιοῦτοτρόπως καὶ οἱ πρωτόπλαστοι, τὰς ὑπερηφάνους εἰσηγήσεις καὶ ὑποβολὰς τοῦ πονηροῦ πνεύματος εὐρόντες προτιμοτέρας ἀπὸ τοῦ περιορισμοῦ τῆς θείας ἐντολῆς, καὶ θελήσαντες διὰ μιᾶς καὶ ἄνευ τοῦ Θεοῦ νὰ γίνωσιν ἰσόθεοι, ὅχι μόνον δὲν κατῴρθωσαν αὐτό, ἀλλὰ γενόμενοι ἔνοχοι παρὰ τῷ Θεῷ καὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν συνειδήσει, ἀπεξενώθησαν τῆς τοῦ Θεοῦ κοινωνίας, καὶ ἐσωτερικῶς μὲν ἀπέβαλον τὴν πρώτην ἀθρότητα καὶ ἀκακίαν, ἐξωτερικῶς δὲ ἐξετέθησαν εἰς πᾶσας τὰς ἐπιρρείας τῆς δυσμενοῦς ἑκτοτε φύσεως, ἀγωνιζόμενοι τὸν πρὸς συντήρησιν ἀγῶνα καὶ παλαίοντες κατὰ τοῦ θανάτου αὐτοὶ τε καὶ πάντες οἱ ἐξ αὐτῶν καταχόμενοι, ὡς κληρονομήσαντες παρὰ τῶν γονέων αὐτῶν πάντα τὰ φυσικὰ καὶ ἠθικὰ ἐπακολουθήματα τῆς ἐκείνων πτώσεως. Πλὴν ὁ πλάστης δὲν ἐγκατέλιπε διὰ παντὸς εἰς τὴν ἑαυτοῦ τύχην τὸ ἴδιον πλάσμα, οὐδ' ἀρέθησαν ὀλοσχερῶς ἐρμῆιον τοῦ διαδόλου οἱ ἀποπληνηθέντες ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ διέσωζον μὲν ἐν μέρει τὰς πνευματικὰς ἐκείνας δυνάμεις καὶ ἱκανότητος, δι' ὧν διακρίνονται τὰ λογικὰ ὄντα ἀπὸ τῶν ἀλόγων, ἔφερον δὲ μεθ' ἑαυτῶν τὴν παρήγορον ἐλπίδα ὅτι θ' ἀναστηθῶσι ποτε ἐκ τῆς πτώσεως αὐτῶν διὰ τοῦ Σωτῆρος τοῦ ἐκ τῶν ἀπογόνων τῆς γυναικὸς προελευσομένου, μέλλοντος νὰ συντρίψῃ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀρχεκάκου ὄφιος, τοῦ ἐχθροῦ τῆς τῶν ἀνθρώπων μακαριότητος, καθὼς ὑπεσχέθη ὁ Θεὸς τοῦτο καταρῶμενος τὸν ἐν τῷ ὄφει κρυπτόμενον διάβολον. «Καὶ ἔχθραν θήσω ἀνά μέσον σου καὶ ἀνά μέσον τοῦ σπέρματός σου καὶ ἀνά μέσον τοῦ σπέρματός σου καὶ ἀνά μέσον τοῦ σπέρματος αὐτῆς· αὐτός σου τηρήσει κεφαλὴν, καὶ σὺ τηρήσεις αὐτοῦ πτέρναν» (Γεν. 3, 15).

§ 7. Ἱστορία τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἀδάμ μέχρι τοῦ κατακλυσμοῦ.

Ἀπὸ τῆς ἐξώσεως ἐκ τοῦ παραδείσου μέχρι τοῦ κατακλυσμοῦ ἔχομεν περὶ τοῦ Ἀδάμ καὶ τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ λίαν συντόμους καὶ κεφαλαιώδεις εἰδήσεις ἀπὸ τῆς Ἀγίας Γραφῆς, τὸ μὲν ἀναφερομένως εἰς τὴν ἀλληλοδιαδοχὴν τῶν γενεῶν, τὸ δὲ παριστώσας τὴν ἐν τῇ ἐποχῇ ταύτῃ θρησκευτικὴν καὶ ἠθικὴν κατάστασιν τῆς ἀνθρωπότητος. Καὶ ἐκ μὲν τῶν γενεαλογικῶν πληροφοριῶν μανθάνομεν τὴν ἐκτακτον μακροβιότητα τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς ταύτης, τελευτώντων εἰς ἡλικίαν ἕως δεκαπλασίως μείζονα τῆς συνήθους ἡλικίας τῶν νῦν ἀνθρώπων. Ὁ πάντων μακροβιώτατος εἶναι ὁ Μαθουσάλας, ζήσας 969 ἔτη. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν θρησκευτικὴν καὶ ἠθικὴν κατάστασιν τῶν ἀνθρώπων, παρατηροῦνται δύο κατηγορίαι, ἡ τῶν δικαίων καὶ ἡ τῶν ἀδίκων. Οἱ πρῶτοι δὲν ἦσαν μὲν παντελῶς ἀμεμπτοι, ὅμως, ὁδηγὸν ἔχοντες τὴν ἑαυτῶν συνείδησιν καὶ τὰ παραγγέλματα τῆς παρὰ τῶν πρωτοπλάστων προφορικῶς παραδοθείσης θεογνωσίας καὶ θεοσεβείας, ἐφιλοτιμοῦντο νὰ ἀρέσκωσι Θεῷ τε καὶ ἀνθρώποις, πρὸς μὲν τὸν Θεὸν ἐκδηλοῦντες τὴν πίστιν αὐτῶν διὰ προσευχῶν καὶ θυσιῶν, πρὸς δὲ τοὺς ἀνθρώπους ἐφαρμόζοντες τὸ πρῶτον παράγγελμα τοῦ ἐμφύτου ἠθικοῦ νόμου, «ὃ σὺ μισῆς, ἐτέρῳ μὴ ποιήσης». Οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ἦσαν ὀλίγοι. Τουναντίον δὲ οἱ πολλοὶ εἶχον μὲν καὶ οὗτοι τὸν ἠθικὸν νόμον ἐγγεγραμμένον ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, καὶ δὲν ἠγνόουν ὀλοσχερῶς τὰ παραγγέλματα τῆς πατροπαράδοτου εὐσεβείας, ὅμως, καταγινομένοι εἰς μόνην τὴν ἱκανοποίησιν τῶν φυσικῶν αὐτῶν ἀναγκῶν καὶ ἐπιθυμιῶν, ἦσαν ἀσεβεῖς μὲν ἢ ἀδιάφοροι πρὸς τὸν Θεόν, σκληροὶ δὲ καὶ ἄπιστοι πρὸς τοὺς ὁμοίους αὐτῶν. Τὴν διαφορὰν ταύτην τῶν διαθέσεων παρατηροῦμεν ἤδη εἰς τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἀδάμ, Κάιν καὶ Ἀβελ. Ὁ Κάιν, βί-

αιος ὦν καὶ ἐμπαθής, δὲν εὐηρέσται τῷ Θεῷ· ὁ Ἄβελ του-
ναντίον, πρῶτος ὦν καὶ ἀγαθός, εὐηρέστησεν αὐτῷ. Καί ποτε
προσῆνεγκαν εἰς τὸν Θεὸν θυσίαν ἀμφότεροι, ὁ μὲν Κάιν
ἀπὸ τῶν καρπῶν τῆς γῆς, ὁ δὲ Ἄβελ ἀπὸ τῶν πρωτοτό-
κων τῶν προβάτων αὐτοῦ· «καὶ ἐπείδεν ὁ Θεὸς ἐπὶ Ἄβελ
καὶ ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτοῦ, ἐπὶ δὲ Κάιν καὶ ἐπὶ ταῖς θυ-
σίαις αὐτοῦ οὐ προσέσχεν»· ὅχι βεβαίως διὰ τὴν διάφορον
ποσότητα ἢ ποιότητα τῶν προσεγεχθέντων δώρων ἀλλὰ
διότι θυσία εὐάρεστος τῷ Θεῷ εἶναι ἡ ἀγνή διέθεσις τοῦ
προσφέροντος. Ἡ προτίμησις αὕτη τοῦ Ἄβελ, ἐκδηλωθεῖσα
πάντως διὰ τῆς εὐλογίας καὶ αὐξήσεως τῶν ποιμνίων αὐ-
τοῦ, ἀντὶ τῆς κινήσεως τὸν Κάιν εἰς μίμησιν καὶ ἀμιλλαν τοῦ
καλοῦ, ἐνέπλησεν αὐτὸν φθόνου ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε δι' ἀ-
πάτης καὶ δόλου ἐλάσας αὐτὸν εἰς τὸν ἀγρὸν ἀπέκτεινεν
ἐκεῖ, νομίζων ὅτι ἐν ἐρημίᾳ κακουργῶν θὰ διέφευγε καὶ αὐ-
τὸν τὸν ἀκοίμητον ὄφθαλμὸν τῆς θείας δίκης. Ἀλλὰ τα-
χέως κατελήφθη ὑπ' αὐτῆς, καὶ ἔκτοτε μηδεμίαν ἔχων ἡ-
συχίαν ἐν ἑαυτῷ ἐβάδιζε στένων καὶ τρέμων, καὶ μὴ δυνά-
μενος νὰ ζῇ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ χώρᾳ, τῇ ἐκπιούσῃ τὸ ἐκχυθὲν
ἀδελφικὸν αἷμα, ἀλλ' ἠναγκασμένος νὰ φύγῃ μακρὰν αὐ-
τῆς, περιῆλθεν εἰς ἀπόγνωσιν, καὶ προετίμα μὲν τὸν θάνα-
τον, ἀλλὰ δὲν εὗρισκεν αὐτόν, οὐδενὸς ἀποκτείνοντος τὸν
ὑπὸ τοῦ Θεοῦ σσημασμένον. Οὕτως ἀπομακρυνθεὶς ὁ Κάιν
ἀπὸ τῆς γενεθλίου χώρας ἀπεμακρύνθη συγχρόνως καὶ ἀπὸ
τοῦ Θεοῦ. Κατὰ τὸν Κάιν ἐγένοντο καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ,
περὶ μὲν θεοσεβείας καὶ δικαιοσύνης ὀλίγον φροντίζοντες,
μεριμνῶντες δὲ περὶ ἐξασφαλίσεως καὶ εὐημερίας τοῦ σω-
ματικοῦ βίου. Τούτων διέφερον ὁ εἰς τὴν θέσιν τοῦ Ἄβελ
γεννηθεὶς υἱὸς τοῦ Ἀδάμ Σὴθ καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ, οἵ-
τινες ὡς μὴ ἀπομακρυνθέντες ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὡς δοῦλοι
καὶ λάτρεις αὐτοῦ, καλοῦνται ἐνίοτε ἐν τῇ Ἀ. Γραφῇ υἱοὶ
ἢ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἀπογόνους τοῦ
Καὶν, οἵτινες καλοῦνται ἀπλῶς ἄνθρωποι, ὡς μηδὲν ἔχον-
τες ἐν ἑαυτοῖς θεῖον, ἀλλὰ μόνον περὶ τῶν γηένων φροντί-
ζοντες. Πλὴν καὶ οἱ ἀπόγονοι τοῦ Σὴθ δὲν ἦσαν πάντοτε

καὶ πάντες εὐσεβεῖς καὶ ἐνάρετοι, ἀλλ' ἐξετράπησαν καὶ
οὗτοι σὺν τῷ χρόνῳ τῆς εὐθείας ὁδοῦ, μολονότι ἐκάστη γε-
νεὰ εἶχε νὰ δείξῃ ἄνδρας θεοσεβεῖς, ὅποιοι οἱ Πατριάρχαι
Ἐνῶχ, Καϊνάν, Μελεεζήλ, Ἰάρεδ, Ἐνῶχ, ὁ μάλιστα εὐαρε-
στήσας τῷ Θεῷ καὶ μετατεθείς εἰς οὐρανούς, Μαθουσάλας,
Λάμεχ, καὶ τελευταῖον ὁ Νῶε, ὁ σύγχρονος τοῦ κατακλυ-
σμοῦ. Εἰς τὴν βαθμιαίαν ἐλάττωσιν τῆς θεοσεβείας καὶ τὴν
τελικὴν ἐπικράτησιν τῆς ἀνομίας καὶ μεταξὺ τῶν ἀπογόν-
ων τοῦ Σὴθ συνετέλεσαν πρὸ πάντων αἱ ἐπιγαμίαι μεταξὺ
αὐτῶν καὶ τῶν ἀπογόνων τοῦ Καὶν, καὶ ἡ ἐκ τῶν ἐπιγα-
μιῶν τούτων προελθοῦσα νεὰ γενεὰ τῶν *γιγάντων*, τ. ἔ.
τῶν ἐπὶ σωματικῇ ῥώμῃ καὶ ἀνομίᾳ διαβοήτων καὶ φοβε-
ρῶν ἐκείνων ἀνθρώπων, οἵτινες θηροῦντες εἰς τὴν ἰδίαν
ῥώμην, καὶ μόνον νόμον ἔχοντες τὰς ἰδίας ὀρέξεις, ἐπλή-
ρουν τὴν γῆν ἀρπαγῆς καὶ φόρου καὶ λεηλασίας.

ΕΠΟΧΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

Ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ μέχρι τῆς κλήσεως τοῦ Ἀβραάμ
(3246—2081=1165 ἔτη διαρκείας).

§ 8. Ἱστορία τοῦ κατακλυσμοῦ.

Τὴν καθολικὴν ταύτην ἐξαχρείωσιν καὶ ἀνομίαν βαρέως
φέρων ὁ Θεὸς ἀπεφάσισε νὰ ἐξαφανίσῃ διὰ τοῦ κατακλυ-
σμοῦ πᾶσαν τὴν διεφθαρμένην γενεάν, πλὴν τοῦ δικαίου
Νῶε μετὰ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ, διαφυλάττων αὐτὸν ὡς
ἀρχηγὸν νέας γενεᾶς, καὶ διασώζων μετ' αὐτοῦ καὶ τὰ εἶ-
δη τῶν χερσαίων καὶ ἐναερίων ἐκείνων ζώων, ὅσα ἐξ ἀνάγκ-
ης ἤθελον ἐξερχισθῇ εἰς τὰ ὕδατα. Πρὸς τοῦτο κατε-
σκεύασεν ὁ Νῶε κατὰ ὑπόδειξιν θεῖαν παρμεγέθη ξυλίνην
κιβωτὸν μετὰ καταλλήλων διαιρέσεων καὶ χωρισμάτων
πρὸς τοποθέτησιν τῶν ζωοτροφιῶν καὶ τῶν ζώων ἐκείνων,
ὅσα ἔμελλε νὰ συμπεριλάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ, ἀνὰ ἓν μὲν ζεύγος
ἐκ τῶν ἀκαθάρτων, τ. ἔ. τῶν εἰς βρώσιν καὶ θυσίας ἀχρή-

στων, ἐπτά δὲ ζεύγη ἐκ τῶν καθαρῶν, τῶν εἰς ἀμφοτέρωθεν χρησίμων. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῶν προετοιμασιῶν τούτων δὲν ἀπέκρυπτεν ὁ Νῶε τὴν ἐπικειμένην θεῖαν ὀργήν, ἀλλ' ἦτο κήρυξ τῆς δικαιοσύνης, προτρέπων τοὺς ἀσεβεῖς εἰς μετάνοιαν καὶ ἐπιστροφὴν (1 Πέτρ. 3, 20. 2 Πέτρ. 2, 5). Ἐπειδὴ ὁμως ἐκήρυττεν εἰς ὧτα μὴ ἀκουόντων, εἰσῆλθε τέλος εἰς τὴν κιβωτόν, καὶ ἤρξατο μετὰ ἐπτά ἡμέρας ὁ κατακλυσμός. «Καὶ ἐρράγησαν πᾶσαι αἱ πηγαὶ τῆς ἀβύσσου, καὶ οἱ καταρράκται τοῦ οὐρανοῦ ἠνεώχθησαν, καὶ ἐγένετο ὕετος ἐπὶ τῆς γῆς τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας, καὶ ἐπληθύνθη τὸ ὕδωρ καὶ ἐπῆρε τὴν κιβωτόν, καὶ ἐπεφέρετο ἡ κιβωτὸς ἐπάνω τοῦ ὕδατος· τὸ δὲ ὕδωρ ἐπεκράτει σφόδρα ἐπὶ τῆς γῆς· δεκαπέντε πῆχεις ἐπάνω ὑψώθη τὸ ὕδωρ καὶ ἐπεκάλυψε πάντα τὰ ὄρη τὰ ὑψηλά. Καὶ ἀπέθανε πᾶσα σὰρξ κινουμένη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ κατελείφθη μόνος ὁ Νῶε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ κιβωτῷ». Τοιοῦτοτρόπως καλύψαντα τὰ ὕδατα τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς ἐπὶ πέντε μῆνας, ἤρξαντο ἔκτοτε ἐλαττούμενα κατὰ μικρόν. Καὶ πρῶτον μὲν ἐκάθισεν ἡ κιβωτὸς ἐπὶ τὰ ὄρη Ἀρκάτ, ἔπειτα δὲ ἐφάνησαν αἱ κορυφαὶ τῶν ὀρέων, καὶ μεθ' ἡμέρας τεσσαράκοντα ἀπέστειλεν ὁ Νῶε τὸν κόρρακα, ὅπως ἴδῃ ἂν ἐξέλινε τὸ ὕδωρ ἀπὸ τῆς γῆς. Καὶ ὁ μὲν κόρραξ δὲν ἐπανῆλθεν, ἀλλὰ σταλεῖσα ἐπὶ τούτῳ ἡ περιστερὰ ὑπέστρεψεν εἰς τὴν κιβωτόν, μὴ εὐροῦσθ τόπον νὰ ἀναπαυθῇ. Μετὰ ἐπτά ἡμέρας σταλεῖσα ἡ αὐτὴ τὸ δεύτερον ἐπανῆλθε κρατοῦσα φύλλον ἐλαίας, ἐν ᾧ ἀποσταλεῖσα ἐκ τρίτου δὲν ὑπέστρεψε πλέον. Τότε ἠνέωξεν ὁ Νῶε τὴν στέγην τῆς κιβωτοῦ, καὶ ἀναμείνας τὴν τελείαν ἀποξήρανσιν τῆς γῆς, ἐξῆλθεν ἐν ἀκριβοῦς ἔτος ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ κατακλυσμοῦ.

§ 9. Ἐπακολουθήματα τοῦ κατακλυσμοῦ.

Ὁ παγκόσμιος οὗτος κατακλυσμός, περὶ τοῦ ὁποίου μαρτυροῦσιν αἱ παραδόσεις ὅλων τῶν λαῶν τῆς ὑψηλίου, εἶχε

πολλὰς συνεπείας εἰς τε τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς καὶ πάντα τὰ ἐπ' αὐτῆς κινούμενα ὄντα ἀπὸ τῶν κατωτάτων μέχρι τοῦ ἀνθρώπου. Ὅχι μόνον ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς ὑπέστη σπουδαίας ἀλλοιώσεις, ἀλλ' ἐξέλιπον ἔκτοτε ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς πάντα τὰ εἶδη τῶν προκατακλυσμιαίων ἐκείνων ζώων καὶ μεγαλοθήρων, ὅσα δὲν εἶχον διασωθῇ μετὰ τοῦ Νῶε ἐν τῇ κιβωτῷ, καὶ τῶν ὁποίων τὰ λείψανα εὐρίσκονται νῦν πολλαχοῦ τεθαμμένα ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς. Πλὴν δὲ τούτων, ἐξαφανισθείσης τῆς γενεᾶς ἐκείνης τῶν γιγαντικῶν ἀνθρώπων, συνεξηφανίσθησαν μετ' αὐτῶν καὶ πάντα τὰ ὄργανα καὶ ὄπλα, ὅσα ἐν διαστήματι τῶν αἰώνων εἶχον ἐπινοήσει καὶ κατασκευάσει οἱ ἄνθρωποι πρὸς ἐξασφάλισιν καὶ εὐημερίαν τοῦ βίου, ὅπως καὶ τούτων λείψανα, εὐρισκόμενα πολλαχοῦ, μαρτυροῦσι περὶ τοῦ γιγαντικίου ἀναστήματος καὶ τοῦ στοιχειώδους πολιτισμοῦ τῶν ἀνθρώπων τῆς προκατακλυσμιαίας ταύτης ἐποχῆς. Ἀλλὰ τῶν εἰς τὸ παρελθὸν ἀναφερομένων τούτων συνεπειῶν τοῦ κατακλυσμοῦ πολλῶ σπουδαιότερα εἶναι τὰ ἐπακολουθήματα αὐτοῦ εἰς τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος καὶ εἰς τὴν περὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιολογίας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Ἀφοῦ δηλαδὴ ἐξῆλθεν ὁ Νῶε ἐκ τῆς κιβωτοῦ καὶ προσέφερε θυσίαν εὐχαριστήριον τῷ Θεῷ, ὁ Κύριος, δεξάμενος τὴν προσφορὰν ταύτην, πρῶτον μὲν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Νῶε καὶ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ ἐπεκύρωσεν εἰς τὴν νέαν γενεάν τῶν ἀνθρώπων τὰς αὐτὰς εὐλογίας, ὅσας ἐν ἀρχῇ ἐν τῷ προσώπῳ τῶν πρωτοπλάστων εἶχε δώσει εἰς ὅλην τὴν ἀνθρωπότητα. «Καὶ εὐλόγησεν ὁ Θεὸς τὸν Νῶε καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ καὶ εἶπεν αὐτοῖς· αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς». Ἐπειτα δὲ ποιούμενος διαθήκην πρὸς αὐτοὺς ὑπεσχέθη ὅτι οὐδέποτε πλέον θὰ καταστρέψῃ τὴν γῆν πᾶσαν διὰ κατακλυσμοῦ, καὶ ὅτι σημεῖον τῆς διαθήκης αὐτοῦ ταύτης θὰ ᾔηται τὸ οὐράνιον τόξον, ὅπερ, ἐν ὥρᾳ βροχῆς φαινόμενον, θὰ ὑπομνήσκῃ ὅτι τὸ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καταπίπτον ὕδωρ δὲν εἶναι ὕδωρ πρὸς κατακλυσμὸν τῆς γῆς, ὅπως ἦτο ἡ βροχὴ τοῦ

κατακλυσμοῦ, ἀλλ' ὕδωρ εἰς εὐλογίαν καὶ καρποφορίαν τῆς γῆς ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου, τοῦ ἐν ὧρᾳ βροχῆς φαινομένου ἐκ μέσου τῶν νεφῶν. Τελευταῖον δὲ ἐπέτρεψε μὲν τὴν χρῆσιν τοῦ κρέατος πρὸς τροφήν τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἀντιθέτως πρὸς τὴν πρὶν ἐπικρατήσασαν θηριωδίαν καὶ αἱμοβορίαν, καὶ πρὸς παρακώλυσιν αὐτῆς ἐν τῷ μέλλοντι, ἀπηγόρευσε τὴν χρῆσιν τοῦ αἵματος, ὡς περιέχοντος τὰ σπέρματα τῆς ζωῆς, ἐμπνέων διὰ τῆς ἀπαγορεύσεως ταύτης φρίκην καὶ ἀποστροφὴν πρὸς τὸ αἷμα καὶ διαπαιδαγωγῶν τὴν νέαν γενεάν εἰς ἡμερώτερᾳ ἥθῃ καὶ εἰς σεβασμὸν τῆς ζωῆς τοῦ κατ' εἰκόνα Θεοῦ πλασθέντος ἀνθρώπου, χαρκτηρίζων τοὺς ἀνθρωποκτόνους ὡς ἀδελφοκτόνους, καὶ δικτάστων κατ' αὐτῶν τὴν ἐσχάτην ποινήν. Οὕτω δὲ ἀνεκηρύχθησαν εἰς τὴν νέαν γενεάν δύο ἀξιωματικὰ σπουδαιότατα διὰ τὴν μέλλουσιν ἠθικὴν καὶ πολιτικὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀνθρωπότητος, πρῶτον μὲν ὅτι πάντες οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀδελφοὶ πρὸς ἀλλήλους, δεύτερον δὲ ὅτι πᾶς ὁ ἀφαιρῶν τὴν ζωὴν τοῦ πλησίον ἀφαιρεθήσεται τὴν ἑαυτοῦ. Τὸ δεύτερον τοῦτο ἀξιῶμα ἔκτοτε καθιερώθη ὑπὸ τῶν νόμων καὶ ἐφαρμόζεται ἐν πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κοινωνίᾳ, ἐν ᾗ ἡ καθιέρωσις καὶ ἐφαρμογὴ τοῦ πρώτου ἀξιωματικῆς ἤρξατο γινομένη ἐν τῇ χριστιανικῇ Ἐκκλησίᾳ.

§ 10. Ἱστορία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ μέχρις Ἀβραάμ.

Περὶ τῆς ἐφεξῆς ἱστορίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους μέχρις Ἀβραάμ ἔχομεν ἐπίσης λίαν συντόμους εἰδήσεις ἐκ τῆς Ἀγίας Γραφῆς, τὸ μὲν γενεαλογικὰς καὶ ἐθνολογικὰς, τὸ δὲ ἀφορώσας τὴν ἠθικὴν καὶ θρησκευτικὴν κατάστασιν τῶν ἀνθρώπων. Καὶ ἐκ μὲν τῶν γενεαλογικῶν βλέπομεν ὅτι ἡ ἐν τῇ προηγουμένῃ ἐποχῇ παρατηρηθεῖσα ἑκτακτος μακροβιότης τῶν ἀνθρώπων ὑπέκυψε κατὰ μικρὸν εἰς τὰς ἐπηρείας τοῦ χρόνου καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐπαλθουσῶν με-

ταβολῶν ἐπὶ τῆς γῆς. Οὕτως ὁ υἱὸς τοῦ Νῶε Σὴμ, ὁ πρῶτος καὶ μακροβιώτατος τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς ταύτης, ἀποθνήσκει 600 μόνον ἐτῶν, ὁ δὲ πατήρ τοῦ Ἀβραάμ Θάμ, ὁ τελευταῖος τῆς ἐποχῆς ταύτης, μόλις φθάνει εἰς ἡλικίαν 275 ἐτῶν. Ἐκ δὲ τῶν ἐθνολογικῶν ἀναγραφῶν διδασκόμεθα τίνες φυλαὶ καὶ λαοὶ τῆς ὑψηλίου κατάρχονται ἐξ ἐκάστου τῶν τριῶν υἱῶν τοῦ Νῶε, Σὴμ, Χάμ καὶ Ἰάφεθ, καὶ πῶς ἡ ἐν ἀρχῇ μία μόνη γλῶττα τῶν ἀνθρώπων διεσχίσθη ἔπειτα εἰς διαφόρους γλώσσας. Ὁ Ἰάφεθ διὰ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἐγένετο πατήρ τῶν λαῶν τῶν κατοικησάντων ἐν τῇ ἀρχαιότητι τὰ βόρεια μέρη τῆς Ἀσίας καὶ τὴν Εὐρώπην πᾶσαν μέχρις Ἰσπανίας. Εἰς τοὺς Ἰαφεθίτας πλὴν ἄλλων συγκαταλέγονται οἱ Μῆδοι, καταγόμενοι ἀπὸ τοῦ Μαδαί, οἱ Σκύθαι ἀπὸ τοῦ Μαγώγ, οἱ Κιμμέριοι ἢ Κίμβροι ἀπὸ τοῦ Γάμερ, οἱ Θράκες ἢ Τυρτηγοὶ ἀπὸ τοῦ Θηράς, καὶ οἱ Ἕλληες, γνωστοὶ παρ' Ἑβραίοις ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν Ἰώνων, ἀπὸ τοῦ Ἰωῶν (= Ἰωρ), υἱοῦ τοῦ Ἰάφεθ. Ὁ Χάμ ὑπῆρξε πατήρ τῶν κατοίκων τῆς Ἀφρικῆς, Αἰγυπτίων, Αἰθιοπῶν, Λιβύων κτλ., τῶν πρώτων κατοίκων τῆς Μεσοποταμίας, καὶ τῶν Χαναταίων, τῶν κατοικούντων τὴν Παλαιστίνην. Ὁ Σὴμ ἐγένετο πατήρ πάντων τῶν λαῶν τῶν κατοικούντων τὰ νοτιωτέρη καὶ μεσημβρινωτέρα τῆς Ἀσίας, Ἀνδῶν, Ἀραμαίων, Ἑβραίων, Ἀσσυρίων καὶ ἄλλων. Ἀπαντες οὗτοι οἱ λαοὶ, κατ' ἀρχὰς μόνον ὡς διάφοροι οἰκογένηται καὶ φυλαὶ ἀπ' ἀλλήλων διακρινόμενοι, καὶ μίαν ἀκόμη γλῶσσαν λαλοῦντες, ὡς πρώτην κατοικίαν εἶχον τὴν περὶ τὸ Ἀρχαὶ ὕρεινὴν χώραν, ὅπου εἶχε καθίσει ἡ κιβωτὸς τοῦ Νῶε. Ἐκείθεν κατερχόμενοι εἰς τὰ χαμηλότερα μέρη καὶ ἀκολουθοῦντες τὸ ρεῖμα τῶν ποταμῶν Τίγριδος καὶ Εὐφράτου κατήντησαν μέχρις Σενναάρ ἢ Μεσοποταμίας, καὶ ἐνταῦθα συνέλαβον τὴν τολμηρὰν καὶ ὑπερήφανον ιδέαν νὰ ἀπαθνατίσωσι τὸ ἑαυτῶν ὄνομα, κτιζόντες πόλιν μεγάλην καὶ πύργον ὑψηλὸν ἀφικνούμενον μέχρι τοῦ οὐρανοῦ. Ἀλλ' ὁ Θεός, ὁ ἀντικεισθόμενος τοῖς ὑπερηφάνοις, ἐματάλωσε τὴν ἐπιχείρησιν αὐτῶν, ἐπενεγκὼν μεταξὺ τῶν ἐρ-

γαζομένων τοιαύτην σύγχυσιν γλωσσῶν, ὥστε νὰ μὴ ἐννοῶ-
σιν ἀλλήλους, καὶ ἀφέντες τὸ ἔργον ἡμιτελές νὰ διασπαρῶ-
σιν εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς γῆς. Ἐκ τοῦ συμβάντος τού-
του ἐκλήθη τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου Βαβέλ, ἦτοι Σύγ-
χυσις. Πλὴν ἡ σύγχυσις αὕτη τῶν γλωσσῶν δὲν πρέπει νὰ
ἐννοηθῇ οὕτως, ὡς ἐὰν τότε ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ εἶχον δια-
κριθῇ καὶ διαμορφωθῇ αἱ διάφοροι γλώσσαι τῆς ὑψηλίου.
Ἡ ἐνταῦθα γενομένη σύγχυσις τῶν γλωσσῶν κατὰ τοῦτο
ἐγένετο ἀρχὴ καὶ αἰτία τῆς μετὰ ταῦτα ἐπελθούσης βαθ-
μικίας διακρίσεως καὶ μορφώσεως τῶν διαφόρων γλωσσῶν,
καθόσον οἱ λαοί, διασπαρέντες ἔκτοτε εἰς διάφορα μέρη,
καὶ ὑπὸ διαφόρους περιστάσεις ζῶντες καὶ ἀναπτυσσόμενοι,
ἀνέπτυξαν διαφοροτρόπως καὶ τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῆς
γλώσσης, τὰ ὅποια ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν. Καθὼς δὲ ἡ γλῶσ-
σα, οὕτω καὶ ἡ θρησκεία τῶν διασπαρέντων τούτων λαῶν
διεσχίσθη κατὰ μικρὸν καὶ ἔλαβε διαφόρους μορφάς παρὰ
διαφόροις λαοῖς. Αἱ παρὰ τῶν προγόνων παραληφθεῖσαι ἀ-
πλαῖ καὶ καθαρὰ ἰδέαι περὶ τοῦ ἐνὸς μόνου Θεοῦ καὶ τῆς
λατρείας αὐτοῦ, σὺν τῷ χρόνῳ ἀμαυρούμεναι καὶ ἐπισκοτι-
ζόμεναι, πλὴν ὀλίγων ἐξαιρέσεων ἐξέλιπον παντὸς μετὰ
τινας γενεάς, καὶ ἀντὶ τῆς πατροπαράδοτου ἀληθινῆς θεο-
γνωσίας καὶ θεοσεβείας εἰσῆχθη κατὰ μικρὸν καὶ ἐπεκρά-
τησεν ἡ πολύμορφος πολυθεΐα καὶ εἰδωλολατρεία, τουτέστι
θρησκευματα ταῦτίζοντα τὸν ἕνα ἀόρατον Θεὸν καὶ τὰς
θείας αὐτοῦ ιδιότητας πρὸς τὰ φθαρτὰ πράγματα καὶ τὰς
φυσικὰς δυνάμεις τοῦ ὁρατοῦ τούτου κόσμου, καὶ ὑπὸ δια-
φόρους μορφάς θεοποιοῦντα καὶ σεβόμενα τὰ κτίσματα ἀντὶ
τοῦ κτίσαντος, εἴτε ὑπὸ μορφήν τῶν οὐρανίων σωμάτων,
ἡλίου, σελήνης καὶ τῶν ἄλλων ἀστέρων, εἴτε ὑπὸ μορφήν
ἀψύχων ὧν καὶ ἀναισθήτων πραγμάτων, ξύλων, λίθων
καὶ τῶν ὁμοίων, εἴτε ὑπὸ μορφήν πετεινῶν καὶ τετραπόδων
καὶ ἐρπετῶν, εἴτε τέλος ὑπὸ μορφήν ἀνθρώπων. Τῶν θρη-
σκευτικῶν τούτων ἀποπλανήσεων δὲν ἔμειναν ἀπηλλαγμέ-
νοι οὐδ' αὐτοὶ οἱ προπάτορες τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, ὁ πα-
τὴρ τοῦ Ἀβραάμ Θάρα καὶ ὁ τούτου πατὴρ Ναχώρ, κατοι-

κοῦντες πρότερον πέραν τοῦ Εὐφράτου ἐν Μεσοποταμίᾳ, πρὶν
ἢ καλέσῃ ὁ Θεὸς ἐκεῖθεν τὸν Ἀβραάμ (Ἰησ. Ναυῆ 24, 2. 14).

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΜΕΡΙΚΗ

Ἡ παρὰ τῷ Ἰσραηλιτικῷ λαῷ ἀνάπτυξις τῆς Ἐκκλησίας
ἀπὸ Ἀβραάμ μέχρι Χριστοῦ.

(2081—1 π. Χ.).

ΕΠΟΧΗ ΤΡΙΤΗ

Ἀπὸ κλήσεως Ἀβραάμ μέχρι τῆς ἐξόδου ἐξ Αἰγύπτου
(2081—1436=645 ἔτη διαρκείας).

§ 11. Κλήσις καὶ μετοίκησις τοῦ Ἀβραάμ εἰς
γῆν Χαναάν.

Ὁ Ἀβραάμ εἶναι εἰς τῶν μεγάλων ἐκείνων ἀνδρῶν τοὺς
ὁποίους ἐγείρει ὁ Θεὸς ἐν καιρῷ εὐθέτῳ καὶ μεταχειρίζε-
ται ὡς ὄργανον τῶν αἰωνίων αὐτοῦ βουλῶν. Καὶ καθὼς ἐν
τῇ προηγουμένῃ ἐποχῇ ἐξελέξατο τὸν ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ
δίκαιον καὶ εὐσεβῆ Νῶε, ἵνα δι' αὐτοῦ σώσῃ τὸ ἀνθρώπι-
νον γένος ἐκ τοῦ κατακλυσμοῦ τῶν ὑδάτων, τοιοῦτοτρόπως
καὶ ἐν τῇ νέᾳ ταύτῃ ἐποχῇ ἐξελέξατο τὸν ἐν τῇ γενεᾷ καὶ
ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ πιστὸν καὶ εὐσεβῆ διαμεί-
νοντα Ἀβραάμ, ἵνα δι' αὐτοῦ σώσῃ τὰ διδάγματα τῆς ἀ-
ληθινῆς θρησκείας καὶ θεοσεβείας ἐκ τοῦ κατακλυσμοῦ τῆς
ἀσεβείας καὶ πολυθείας, ἐγείρων ἐκ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ
νέον λαόν, προωρισμένον νὰ χρησιμεύῃ ὡς φύλαξ τῆς ἀλη-
θινῆς θρησκείας ἐν μέσῳ τῆς εἰδωλολατρείας καὶ νὰ προε-
τοιμάσῃ τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὸν προεπηγγελμένον Σωτῆρα
τοῦ κόσμου. Ἡ εἰς τοιαύτην ὑψηλὴν ἀποστολὴν ἐκλογή καὶ

πρόσκλησις τοῦ Ἀβραάμ, ἀποτελοῦσα ἀρχὴν νέας περιόδου καὶ νέας ἐποχῆς ἐν τῇ Ἱερᾷ Ἱστορίᾳ, ὀνομάζεται κλησίς τοῦ Ἀβραάμ. Ὁ Ἀβραάμ ἦτο 75 ἐτῶν καὶ κατῴκει μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν λοιπῶν αὐτοῦ συγγενῶν ἐν Χαρράν, πόλει τῆς Μεσοποταμίας, ὅτε προσεκάλεσεν αὐτὸν ἡ θεία φωνὴ λέγουσα· «Ἐξέλθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς σου εἰς τὴν γῆν, ἣν ἄν σοὶ δείξω. Καὶ ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα, καὶ εὐλογήσω σε καὶ μεγαλυνῶ τὸ ὄνομά σου, καὶ ἔσῃ εὐλογητός, καὶ εὐλογηθήσονται ἐν σοὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς». Εὐπειθὴς εἰς τὴν θείαν φωνὴν καὶ ἀδιστακτικῶς πιστεύων εἰς τὰς θείας ἐπαγγελίας ἀφῆκεν ἀμέσως τὸν πατρικὸν οἶκον, καὶ ἐν συνοδείᾳ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Σάρρας καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Λῶτ διηυθύνθη μετὰ τῶν δούλων καὶ τῶν ποιμνίων αὐτοῦ εἰς τὴν Παλαιστίνην, κατοικουμένην τότε ὑπὸ τῶν Χαναναίων, καὶ διερχόμενος διὰ Συχάρ καὶ Βαιθὴλ προέβη μέχρι τῶν μεσημβρινῶν ὁρίων τῆς χώρας, μάτην ζητῶν νομὴν καὶ τόπον πρόσφορον εἰς τὰ ποίμνια αὐτοῦ, μέχρις οὔ, καταληφθεὶς ὑπὸ λιμοῦ, ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ εἰς τὴν πλουσίαν καὶ εὐφορον χώραν τῆς Αἰγύπτου. Ἡ ἐν Αἰγύπτῳ διαμονὴ κατ' ἀρχὰς ἐφάνη ἐπικίνδυνος εἰς τε τὸν Ἀβραάμ καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους τῇ βοήθειᾳ τοῦ Ὑψίστου, τοῦ ἐπιβλέποντος ἐπὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ, ὅχι μόνον τῶν κινδύνων ἐξῆλθον σῶοι καὶ ἀκέραιοι, ἀλλ' ἀνεχώρησαν τῆς Αἰγύπτου καὶ πλουσιώτεροι, φέροντες μεθ' ἑαυτῶν πλῆθος κτηνῶν καὶ δούλων.

§ 12. Ἔργα ἀξιοσημειώτα τοῦ Ἀβραάμ.

Ἐπανακάρψας ἐξ Αἰγύπτου εἰς Χαναάν διηυθύνθη πάλιν ὁ Ἀβραάμ εἰς τὸ περὶ Βαιθὴλ τμήμα τῆς χώρας, ὅπου καὶ πρότερον εἶχε σκηνώσει. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ τόπος οὗτος δὲν ἠδύνατο νὰ τρέφῃ τὰ πολυάριθμα ποίμνια αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Λῶτ, καὶ τούτου ἕνεκα ἀναψύοντο καθ' ἐ-

κάστην ἔριδες καὶ διαμάχαι μεταξὺ τῶν ποιμένων αὐτῶν, προέτεινεν ὁ Ἀβραάμ εἰς τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ νὰ χωρισθῶσι, μετὰ πάσης ἀφιλοκερδείας καὶ γενναιοφροσύνης προσε-νεχθεὶς νὰ ἀπέλθῃ αὐτὸς ἐκ τοῦ τόπου, ἐὰν ἐκεῖνος προετίμα νὰ μείνῃ αὐτοῦ. Ἀλλ' ὁ Λῶτ, ἐκλέξας τὴν περικύριον τοῦ Ἰορδάνου ὡς πλουσίαν καὶ εὐφορον, ἀπεχωρίσθη τοῦ Ἀβραάμ καὶ κατῴκησεν εἰς Σόδομα. Μετ' ὀλίγον ἀναχωρήσας καὶ ὁ Ἀβραάμ ἐκ Βαιθὴλ κατῴκησε παρὰ τὴν δρὺν (δρυμῶνα) Μαμβρὴ πλησίον τῆς Χεβρών. Διατρίβων ἐνταῦθα ἔσχεν ἀφορμὴν νὰ παράσχω δείγματα μεγαλοφυχίας καὶ γενναιοφροσύνης, ὁποῖαν καὶ προηγουμένως εἶχε δείξει πρὸς τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ Λῶτ. Εἰς τὴν εὐφορον χώραν, τὴν προτιμηθεῖσαν ἀπὸ τοῦ Λῶτ, ὑπῆρχον τότε πλὴν τῶν Σοδόμων καὶ τέσσαρες ἄλλαι πόλεις, Γόμορρα, Ἀδαμα, Σεβωείμ καὶ Σηγώρ, κείμεναι πρὸς τὸ νότιον ἄκρον τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης καὶ συνησπισμέναι πρὸς ἀλλήλας διὰ συμμαχίας. Οἱ ἡγεμόνες τῆς Πενταπόλεως ταύτης ἦσαν ὑποτελεῖς τοῦ Χοδολλογόμορ, βασιλέως τῆς Αἰλάμ παρὰ τὸν Περσικὸν κόλπον, καὶ θελήσαντες νὰ ἀπαλλαγῶσι τῆς ὑποτελείας, ὑπέπεσαν εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ βασιλέως, ὅστις ἐλθὼν μετ' ὀλίγον ἐνίκησε τοὺς ἀποστάτας καὶ ἀπῆλθε φέρων μεθ' ἑαυτοῦ πολλὰ λάφυρα καὶ πολλοὺς αἰχμαλώτους, ἐν οἷς καὶ τὸν Λῶτ. Μαθὼν τοῦτο ὁ Ἀβραάμ συνήγαγεν ἀμέσως πάντας τοὺς πιστοὺς καὶ μαχίμους αὐτοῦ ἄνδρας, καὶ δραμὼν ὀπισθεν τῶν ἀπερχομένων νικητῶν προσέβαλεν αὐτοὺς αἰφνης ἐν καιρῷ νυκτός καὶ ἠλευθέρωσε τοὺς αἰχμαλώτους πάντας μετὰ τῆς ἀγομένης λείας. Ἐπιστρέφοντα ἐκ τῆς νίκης ὑπεδέχθησαν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς τῶν Σοδόμων καὶ ὁ Μελχισεδέκ, βασιλεὺς Σαλήμ, ὧν συγχρόνως καὶ ἱερεὺς τοῦ Ὑψίστου καὶ εἰς ἐκ τῶν ὀλίγων εὐσεβῶν ἐν μέσῳ τῆς ἐπικρατούσης ἀσεβείας. Οὗτος προσέφερεν εἰς τὸν Ἀβραάμ ἄρτους καὶ οἶνον καὶ εὐλόγησεν αὐτόν, καὶ ὁ Ἀβραάμ, τιμῶν τὸν πιστὸν λειτουργὸν τοῦ Ὑψίστου, ἔδωκεν αὐτῷ δεκάτην ἀπὸ πάντων τῶν λαφύρων, τὰ δὲ ὑπόλοιπα, ἄνδρας τε καὶ πράγματα,

παρέδωκεν εἰς τὸν βασιλέα τῶν Σοδόμων, μηδὲ τὸ ἐλάχιστον θελήσας νὰ κρατήσῃ δι' ἑαυτόν, ἵνα μὴ εἴπῃ τις ὅτι ἐγὼ ἐπλούτισα τὸν Ἀβραάμ.

§ 13. Καταστροφή Σοδόμων καὶ Γομόρρων.

Ἀνέλογα εὐγενῆ αἰσθήματα ἔδειξεν ὁ Ἀβραάμ καὶ κατὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Σοδόμων καὶ Γομόρρων. Ἡ ἀκολασία καὶ ἐξαχρείωσις καὶ τῶν ἄλλων μὲν κατοίκων τῆς Πενταπόλεως, μάλιστα δὲ τῶν Σοδόμων καὶ Γομόρρων εἶχε κορυφωθῇ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε τὰ ἀνομήματα αὐτῶν ἀνέρχοντο μέχοι τοῦ οὐρανοῦ, ζητοῦντα τιμωρίαν καὶ ἐκδίκησιν παρὰ τῆς θείας δικαιοσύνης. Καταβὰς εἰς κρίσιν ὁ Θεὸς κατὰ τῶν ἀσεβῶν, καὶ ἐν συνοδείᾳ δύο ἀγγέλων φιλοξενηθεὶς ὡς φίλος παρὰ τῷ Ἀβραάμ, ἀνεκοίνωσεν αὐτῷ μεταξὺ ἄλλων τὸν σκοπὸν τῆς καταβάσεως αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Τότε ὁ δίκαιος ἀνὴρ, πλήρης συμπαιδείας πρὸς τὰ παθήματα τοῦ πλησίον καὶ ἐπιεικὲς πρὸς τὰ ἀμαρτήματα τῶν ἄλλων, ἐμεσίτευσεν παρὰ τῷ Θεῷ νὰ μὴ συναπολέσῃ τὸν δίκαιον μετὰ τοῦ ἀσεβοῦς, ἀλλὰ νὰ συγχωρήσῃ καὶ φεισθῇ τοῦ πληθυσμοῦ ὅλου, ἐὰν καὶ δέκα μόνον δίκαιοι ἤθελον εὑρεθῇ μεταξὺ αὐτῶν. Καὶ συγκατένευσε μὲν εἰς τοῦτο ὁ Θεὸς φιλανθρώπως, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἐξαχρείωσις τῶν πόλεων ἦτο γενικὴ, οἱ ἐπὶ τούτῳ σταλέντες δύο ἄγγελοι, φιλοξενηθέντες παρὰ τῷ Ἀβραάμ ἐν Σοδόμοις καὶ αὐτόπται γενόμενοι τῆς ἐπικρατούσης ἀκολασίας, ἐξετέλεσαν τὴν θείαν καταδίκην διὰ πυρὸς καὶ θείου, ἃφ' οὗ προηγουμένως εἰδοποίησαν τὸν Ἀβραάμ καὶ ἐξήγαγον αὐτὸν οἰκογενειακῶς ἔξω τῆς πόλεως. Ἐκ τῶν πέντε πόλεων κατεστράφησαν καὶ τέλεον ἐξηφανίσθησαν ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς αἱ τέσσαρες μετὰ τῶν περιχώρων αὐτῶν, περιεσώθη δὲ μόνῃ ἡ Σηγώρ, ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς καταφύγιον εἰς τὸν Ἀβραάμ καὶ τὰς δύο θυγατέρας αὐτοῦ. Ἡ γυνὴ αὐτοῦ, μὴ φυλάξασα ἣν εἶχον λάβει ἐντολήν, ἀλλὰ

στραφείσα πρὸς τὰ ὀπίσω. μετεβλήθη εἰς στήλην ἄλατος. Τὴν ἐπαύριον, ἐνδιαφερόμενος ὁ Ἀβραάμ περὶ τῆς τύχης τῶν πόλεων, ἐγερθεὶς πρῶτ' ἐπορεύθη νὰ ἴδῃ, «καὶ ἰδοὺ ἀνέβαινε φλόξ ἀπὸ τῆς γῆς ὥσει ἀτμὶς καμίνου». Ὁ ἐν Σηγώρ περιωσθεὶς αὐτοῦ ἀνεψιὸς μετὰ τῶν δύο θυγατέρων αὐτοῦ ἐγένετο γενάρχης δύο λαῶν, κατοικούντων ἐξ ἀνατολῶν τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης, τῶν Μωαβιτῶν καὶ τῶν Ἀμμωνιτῶν, συγγενευνόντων μὲν πρὸς τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαόν, ἀλλὰ μὴ ἀνηκόντων εἰς αὐτόν, καταγόμενον ἐκ τοῦ Ἀβραάμ.

§ 14. Διάφοροι υἱοὶ καὶ ἀπόγονοι τοῦ Ἀβραάμ.

Καθ' ὃν χρόνον κατεστράφησαν τὰ Σόδομα καὶ τὰ Γόμορρα, ὁ Ἀβραάμ δὲν εἶχεν ἀκόμη ἀποκτήσει υἱὸν ἐκ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Σάρρας· καὶ ἐπειδὴ αὕτη κατὰ τὴν ἀνθρωπίνου ὑπολογισμοῦ ἦτο πλέον ἀνίκανος πρὸς τεκνοποιεῖν, ἐφαίνετο ὅτι δὲν ὑπῆρχε πλέον ἐλπίς νὰ ἀποκτήσῃ ἐξ αὐτῆς υἱὸν καὶ κληρονόμον. Πρὸ πολλοῦ φοβουμένη τοῦτο ἡ Σάρρα εἶχε προτρέψει τὸν ἄνδρα αὐτῆς, κατὰ τὰ ἔθιμα τῶν χρόνων ἐκείνων, νὰ τεκνοποιήσῃ ἐκ τῆς δούλης αὐτῆς Ἀγαρ, ἵνα μὴ ἀποθάνῃ ὅλως ἄτεκνος. Οὕτως ἀπέκτησεν ὁ Ἀβραάμ ἐκ τῆς Ἀγαρ υἱόν, τὸν Ἰσμαήλ, ὅστις καὶ ἐνομιζέτο ὡς ὁ μόνος κληρονόμος τῆς περιουσίας τοῦ πατρὸς καὶ τῶν δοθεισῶν αὐτῷ ἀνωθεν εὐλογιῶν καὶ ἐπαγγελιῶν μέχρι τοῦ 13ου ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτοῦ. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἐποίησεν ὁ Θεὸς διαθήκην πρὸς τὸν Ἀβραάμ καὶ τοὺς ἀπογόνους αὐτοῦ, καὶ ἄφου εἰς σημεῖον τῆς διαθήκης ταύτης διέταξε τὴν περιτομὴν τῶν ἀρρένων τέκνων, διεβεβαίωσε τὸν Πατριάρχην ὅτι εὐλογηθήσεται μὲν καὶ ὁ Ἰσμαήλ καὶ γενήσεται πολλῶν καὶ μεγάλων ἐθνῶν πατὴρ, ἀλλ' ὅτι κληρονόμος τῶν ἐπαγγελιῶν καὶ τῆς διαθήκης προώρισται ὁ ἐκ τῆς Σάρρας τεχνησόμενος Ἰσαάκ. Τὴν διεβεβαίωσιν ταύτην ἐπαβεβαίωσεν ὁ Θεὸς καὶ ὅτε ἐφιλοξενήθη παρὰ τῷ Ἀβραάμ

τὴν προτεραίαν τῆς καταστροφῆς τῶν Σοδόμων. Καὶ ἐφάνη μὲν τὸ πρᾶγμα ἀστείον εἰς τὴν Σάρραν διὰ τὸ προβεβηκὸς τῆς ἡλικίας αὐτῆς, ὅμως συλλαβοῦσα μετ' ὀλίγον ἔτεκε τὸν Ἰσαάκ. Πλὴν τῶν δύο τούτων υἱῶν ἀπέκτησεν ὁ Ἀβραάμ καὶ ἄλλους ἐξ ἀπὸ τῆς Χεττούρας, τὴν ὁποίαν ἔλαβε μετὰ τὸν θάνατον τῆς Σάρρας, καὶ διὰ τῶν ὀκτὼ τούτων υἱῶν ἐγένετο γενάρχης πολλῶν λαῶν, διὰ μὲν τοῦ Ἰσαάκ πατριάρχης τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ καὶ ἄλλων, διὰ δὲ τῶν ἀπὸ τῆς Ἀγχερ καὶ τῆς Χεττούρας τῶν ἀραβικῶν φυλῶν, τῶν διεσπαρμένων ἀνά τὴν χερσόνησον τῆς Ἀραβίας.

§ 15. Ἡ θυσία τοῦ Ἰσαάκ.

Πᾶσα αὕτη ἡ εὐτεκνία καὶ ἡ λοιπὴ εὐτυχία τοῦ Ἀβραάμ ἦτο εὐλογία τοῦ Θεοῦ καὶ ἀμοιβὴ δι' ἣν εἶχε δεῖξει ἀπ' ἀρχῆς ἀκράδαντον πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐνδέχεται ἡ ἀνθρωπίνη πίστις καὶ ἀφοσίωσις νὰ κλονισθῇ, ὑποβαλλομένη εἰς μεγάλας θυσίας, ἠθέλησεν ὁ Θεὸς νὰ δοκιμάσῃ τὴν πίστιν τοῦ Ἀβραάμ, ὅχι βεβαίως ὡς ἀγνοῶν ἐκ τῶν προτέρων τὴν ἐκδοσιν, ἀλλὰ διότι ἤθελε πρῶτον μὲν νὰ ἐνισχύσῃ ἐτι μᾶλλον τὸν Ἀβραάμ, ἔπειτα δὲ ἐκ τοῦ παραδείγματος ἐκείνου νὰ διδάξῃ καὶ ἄλλους ὅτι ἡ γνησία πίστις καὶ ἀγάπη προθύμως ὑποβάλλεται εἰς πᾶσαν θυσίαν. Πρὸς τοῦτο διετάχθη ὁ Ἀβραάμ ἐν ὄραματι νὰ προσφέρῃ εἰς θυσίαν αὐτὸν τὸν ἀγαπητὸν αὐτοῦ υἱὸν Ἰσαάκ ἐπὶ τινος δειχθησομένου αὐτῷ τόπου. Ἄνευ τινὸς δισταγμοῦ ὑπακούων ὁ Ἀβραάμ εἰς τὴν θείαν κέλευσιν ἠγέρθη τὸ πρῶτον, καὶ ἐτοιμάσας πάντα ἤρξατο τῆς πορείας μετὰ τοῦ Ἰσαάκ καὶ δύο δούλων, καὶ τὴν τρίτην ἡμέραν ἀφίχθεις εἰς τὸ μέρος, ἀφῆκε τοὺς δούλους εἰς ἀπόστασιν τινα, καὶ αὐτὸς ἐπορεύθη μετὰ τοῦ Ἰσαάκ εἰς τὸν τόπον τῆς θυσίας. Καὶ ὁ μὲν πατὴρ ἐκράτει τὸ πῦρ καὶ τὴν μάχαιραν, ὁ δὲ υἱὸς ἔφερε τὰ ξύλα, καὶ μὴ βλέπων τὸ θῦμα,

ἠρώτησε, ποῦ εἶναι τὸ πρόβατον. Ὁ Θεὸς θὰ φροντίσῃ περὶ τούτου, τέκνον, ἀπήντησεν ὁ Ἀβραάμ· καὶ ὅτε ἐφθασεν εἰς τὸν ὠρισμένον τόπον, στήσας θυσιαστήριον, ἐπέθηκεν ἐπ' αὐτοῦ τὰ ξύλα, καὶ ἐπὶ τῶν ξύλων ἐπιβαλὼν δεδεμένον τὸν Ἰσαάκ ἠτοιμάζετο ἤδη νὰ λάβῃ τὴν μάχαιραν, ὅτε «ἐκάλεσεν αὐτὸν ἄγγελος Κυρίου ἐξ οὐρανοῦ λέγων· Ἀβραάμ· Ἀβραάμ, μὴ ἐπιβάλης τὴν χειρὰ σου ἐπὶ τὸ παιδίον, μηδὲ ποιήσῃς αὐτῷ μηδέν· νῦν γὰρ ἔγνω ὅτι φοβῇ σὺ τὸν Θεόν, καὶ οὐκ ἐφείσω τοῦ υἱοῦ σου τοῦ ἀγαπητοῦ δι' ἐμέ». Καὶ ἀναβλέψας ὁ Ἀβραάμ πρὸς τὰ ὀπίσω εἶδε κριὸν περιπεπλεγμένον ἐκ τῶν κεράτων εἰς θάμνον, καὶ λαβὼν αὐτὸν ἔθυσεν ἀντὶ τοῦ Ἰσαάκ.

§ 16. Ἡ μνηστεία τοῦ Ἰσαάκ καὶ ὁ θάνατος τοῦ Ἀβραάμ.

Ἔτη τινὰ μετὰ ταῦτα, ἀποθανούσης ἤδη τῆς Σάρρας, ἠθέλησεν ὁ Ἀβραάμ νὰ νυμφεύσῃ τὸν Ἰσαάκ, καὶ ἐπειδὴ δὲν εὗρισκε τὰς Χαναναίας καταλλήλους, ἀπέστειλε τὸν οἰκονόμον αὐτοῦ Ἐλεάζαρ εἰς Μεσοποταμίαν πρὸς τοὺς ἐκεῖ συγγενεῖς, ἵνα ἐκεῖθεν φέρῃ γυναῖκα τῷ Ἰσαάκ. Ὁ πιστὸς οἰκονόμος ἐτοιμάσας πάντα ἐκίνησεν ἀμέσως, καὶ ἀφίχθεις εἰς Χαρρὰν ἐκάθισε μετὰ τῶν καμῆλων ἔξω τῆς πόλεως παρὰ τὸ φρέαρ, ὅπου πρὸς ἑσπέραν ἐξήρχοντο αἱ νέαι διὰ νὰ ἀντλῶσιν ὕδωρ, καὶ προτευξάμενος παρεκάλει τὸν Θεόν, ἐκείνη νὰ ᾔναι ἡ προωρισμένη νύμφη τοῦ Ἰσαάκ, ἥτις προθύμως ἠθέλε ποτίσει αὐτὸν τε καὶ τὰς καμήλους. Ὡς τοιαύτη ἐφάνη παρευθὺς ἡ ὡραία Ρεβέκκα, θυγάτηρ τοῦ Βαθουήλ καὶ ἐγγονὴ τοῦ Ναχώρ, ἐνὸς τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἀβραάμ. Εἰς τὴν συνάντησιν ταύτην διαβλέπων ὁ Ἐλεάζαρ τὸν θεῖον δάκτυλον, ἐδόξασε τὸν Ὑψίστον τὸν κατευοδῶσαντα πάντα κατ' εὐχὴν, καὶ ὅτε μετ' ὀλίγον προσεκλήθη εἰς φιλοξενίαν παρὰ τῷ Βαθουήλ, ἐδήλωσεν ἀμέσως τὸν σκοπὸν τῆς ἐλεύσεως αὐτοῦ, καὶ ἐκ συγκαταθέσεως πάντων

παραλαβὼν τὴν Ρεβέκκαν ὑπέστρεψεν εἰς Χαναάν. Μετὰ τοὺς γάμους τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ζήσας ὁ Ἀβραάμ ἔτη ἱκανὰ ἔλαβεν, ὡς προελέχθη, καὶ ἄλλην γυναῖκα, τὴν Χεττούραν, καὶ ἀποκτήσας ἐξ αὐτῆς υἱούς, ἀπέθανε πλήρης ἡμερῶν ἐν ἡλικίᾳ 175 ἐτῶν, ἀνὴρ τέλειος ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ, ἐκλεγείς μὲν διὰ τὴν θεοσέβειαν αὐτοῦ ὡς ὄργανον τῶν μεγάλων βουλῶν τῆς θείας Προνοίας, ἀποδειχθεὶς δὲ ἄξιος τῆς ἐκλογῆς ταύτης, διὰ παντός τοῦ βίου παρέχων ἑαυτὸν τύπον ἀκραδάντου πίστεως εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἀφοσιώσεως εἰς τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ γενόμενος ὑπόδειγμα πρᾶκτητος, ἐπεικειας, γενναιότητος καὶ δικαιοσύνης πρὸς τοὺς ὁμοίους αὐτοῦ, δι' ὧς ἀρετὰς καὶ ζῶν ὑπῆρξεν ἀγαπητὸς τοῖς πᾶσι καὶ μετὰ θάνατον τιμᾶται ὡς φίλος Θεοῦ παρὰ πάντων τῶν λαῶν, τῶν ἐχόντων αὐτὸν ὡς κατὰ σάρκα ἢ κατὰ πνεῦμα πατέρα.

§ 17. Οἱ δύο υἱοὶ τοῦ Ἰσαὰκ ὁ Ἡσαῦ καὶ ὁ Ἰακώβ.

Ὁ Ἰσαὰκ ἦτο κληρονόμος ὄχι μόνον τῆς πατρικῆς περιουσίας, ἀλλὰ καὶ τοῦ πατρικοῦ χαρακτῆρος, καὶ καθὼς εἰς τὴν εὐσέβειαν καὶ δικαιοσύνην ἐφιλοτιμεῖτο νὰ βυθίζῃ εἰς τὰ ἔχνη τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ ἐξωτερικὸς αὐτοῦ βίος εἶχεν οὐκ ὀλίγας ἀναλογίας καὶ ὁμοιότητας πρὸς τὸν βίον τοῦ Ἀβραάμ. Οὕτως ἐπὶ πολὺν καιρὸν ἐφαίνετο στεῖρα ἡ Ρεβέκκα, καὶ μόνον ἐν ἡλικίᾳ 60 ἐτῶν μετὰ πολλὰς δεήσεις καὶ προσευχὰς ἀπέκτησεν ἐξ αὐτῆς δύο δίδυμα, τὸν Ἡσαῦ ὡς πρωτότοκον, καὶ τὸν Ἰακώβ ὡς δευτερότοκον. Ὁ πρῶτος ἦτο δασύς εἰς τὸ σῶμα, ἀγροῖκος δὲ καὶ παχυλὸς κατὰ τὸν χαρακτῆρα, καὶ ἀπέβη κυνηγός· ὁ δεῦτερος τούναντίον ἦτο λεῖος εἰς τὸ σῶμα καὶ λεπτός εἰς τοὺς τρόπους, καὶ ἐγένετο ποιμὴν. Καὶ ἐκείνον μὲν ἡγάπα ὁ πατὴρ ὡς ἀπόνηρον, τοῦτον δὲ ἡ μήτηρ ὡς ἡμερον. Ὡς πρῶτος γεννηθεὶς εἶχεν ὁ Ἡσαῦ τὸ δικαίωμα

τῆς πρωτοτοκίας· ἀλλ' ὁ Ἰακώβ ἤδη ἐκ κοιλίας μητρὸς φαίνεται διχμφισθητῶν τὰ πρωτοτόκια, καὶ ἐγεννήθη μὲν δεῦτερος, ἀλλ' εἶχε τὴν χεῖρα εἰς τὴν πτέρναν τοῦ Ἡσαῦ, ὡς ἐὰν ἤθελε νὰ ἐμποδίσῃ ἐκείνον καὶ νὰ ἐξέλθῃ αὐτὸς πρῶτος. Καὶ ὅ,τι δὲν κατάρθωσε τότε, ἐπέτυχεν ἔπειτα εὐκόλως διὰ τὴν παχυλότητα τοῦ Ἡσαῦ. Ἡμέραν τινὰ εἶχε παρσκευάσει ὁ Ἰακώβ ἑφημερα φακῆς, καὶ ὁ Ἡσαῦ, ἐλθὼν κατὰκοπος καὶ πειναλέος ἀπὸ ἀγροῦ, ἐφάνη πρόθυμος ἀντὶ πινακίου φακῆς νὰ πωλήσῃ τῷ Ἰακώβ τὰ πρωτοτόκια αὐτοῦ καὶ νὰ ἐπιβεβαιώσῃ τὴν πώλησιν δι' ὄρκου. Οὕτως ἀγοράσας τὸ δικαίωμα τῆς] πρωτοτοκίας ἔλαβεν ἔπειτα πρὸς τοῦ πατρὸς καὶ τὴν εὐλογίαν τοῦ πρωτοτόκου δι' ἀπάτης. Σύμβουλον καὶ βοηθὸν ἔχων τὴν μητέρα αὐτοῦ Ρεβέκκαν περικαλύφθη τὰ γυμνά τοῦ σώματος μέρη διὰ δέσματος ἐρίφων, καὶ ὑποδυόμενος τὸ πρόσωπον τοῦ Ἡσαῦ ἔφερεν εἰς τὸν γέροντα καὶ τυφλὸν αὐτοῦ πατέρα τὰ ἐδέσματα, ὅσα ἐκείνος εἶχε παραγγεῖλαι εἰς τὸν Ἡσαῦ, ἵνα εὐλογήσῃ αὐτόν. Καὶ ἤκουε μὲν ὁ γέρων τὴν φωνὴν τοῦ Ἰακώβ, ἐπειδὴ ὁμοῦς ἡ ὁσμὴ τῶν ἐνδυμάτων καὶ αἱ χεῖρες ἦσαν τοῦ Ἡσαῦ, πιστεύσας εἰς τὰς αἰσθήσεις τῆς ὁσφρήσεως καὶ τῆς ἀφῆς μᾶλλον ἢ εἰς τὴν ἀκοήν, ἠυλόγησε τὸν Ἰακώβ ὡς πρωτότοκον πρὸς μεγάλην θλίψιν καὶ ἀγανάκτησιν τοῦ Ἡσαῦ κατὰ τοῦ ἀπατεῶνος. Οὕτως ὁ φύσει πρῶτος ἐγένετο δεῦτερος, καὶ ὁ δεῦτερος πρῶτος. Ὁ παχυλὸς καὶ ἀντὶ πινακίου φακῆς ἀπεμπολῶν τὰ πρωτοτόκια αὐτοῦ βεβαίως δὲν ἦτο ἄξιος τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς, τὴν ὁποίαν εἶχον ἐν τῷ κόσμῳ οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ. Ἐν συγκρίσει πρὸς ἐκείνον ἦτο καταλληλότερος καὶ ἀξιώτερος πρὸς τὴν ἀποστολὴν ταύτην ὁ Ἰακώβ· διὰ τοῦτο ἐπέστρεψεν ἡ θεία Πρόνοια, ὥστε ὁ ἐλάσσων νὰ λάβῃ τὴν θέσιν τοῦ μείζονος. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Ἰακώβ κατάρθωσε τοῦτο διὰ μέσων ἡκιστα ἐπαινετῶν, ὅτε μὲν ἐπωφελούμενος τὴν ἀνάγκην τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὅτε δὲ ἐξαπατῶν καὶ αὐτὸν τὸν πατέρα, διὰ τοῦτο ἀξιούται μὲν ἐν τῷ μέλλοντι τῆς θείας προστάσεως ὡς κληρονόμος τῶν θείων ἐπαγγελιῶν καὶ τῆς

Θείας διαθήκης, ἀλλ' ἐξίλεοι τὰ ἀμαρτήματα αὐτοῦ διὰ σκληρῶν δοκιμασιῶν καὶ συμφορῶν ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ, προεξικονίζων οὕτω τὸν μέλλοντα βίον τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ, τούτεστι τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, ὅστις προκρίνεται μὲν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὡς καταλληλότερος παρὰ τὰ λοιπὰ ἔθνη καὶ ἀξιούται τῆς θείας προστασίας ὡς θεματοφύλαξ τῆς ἀληθινῆς θεογνωσίας καὶ θεοσεβείας, ἀλλὰ τιμωρεῖται καὶ αὐστηρῶς, ὡς αἰεὶ φαίνεται ἄπιστος πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὰς θείας ἐντολάς. Τὰ δύο ταῦτα, τὴν προστατεύουσιν θείαν χάριν καὶ τὴν τιμωροῦσαν θείαν δικαιοσύνην, βλέπομεν εἰς ὅλον τὸν ἐφεξῆς βίον τοῦ Ἰακώβ ἀπὸ τῆς φυγῆς αὐτοῦ εἰς Μεσοποταμίαν μέχρι τῆς τελευτῆς αὐτοῦ ἐν Αἰγύπτῳ.

§ 18. Φυγὴ τοῦ Ἰακώβ εἰς Μεσοποταμίαν.

Φοβουμένη ἡ Ρεβέκκα τὴν ὀργὴν τοῦ Ἡσαῦ κατὰ τοῦ Ἰακώβ ἐπεισε τὸν Ἰσαὰκ νὰ ἀπέλθῃ ὁ Ἰακώβ εἰς Μεσοποταμίαν πρὸς τοὺς ἐκεῖ συγγενεῖς, λόγῳ μὲν ὅπως λάβῃ ἐαυτῷ γυναῖκα ἐκεῖθεν, πρᾶγματι δὲ ὅπως ἀποφύγῃ τὴν ὀργὴν τοῦ Ἡσαῦ. Ἐφόδια ἔχων τὰς πατρικὰς συμβουλάς καὶ εὐλογίας, πλὴν ἀβέβαιος περὶ τοῦ μέλλοντος, καὶ τὸν φόβον τοῦ ἀδελφοῦ φέρων ἐν ἑαυτῷ, ἐκίνησεν ὁ Ἰακώβ ὡς ἐξόριστος ἀπὸ τοῦ πατρικοῦ οἴκου, καὶ διερχόμενος διὰ Βαιθὴλ διενυκτέρευσε ἐκεῖ ἐν ὑπαίθρῳ. Κατ' ὄναρ εἶδε κλίμακα συνδέουσιν τὴν γῆν μετὰ τοῦ οὐρανοῦ, τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ συγκοινωνοῦντας διὰ τῆς κλίμακος πρὸς τὴν γῆν, καὶ τὸν Θεὸν ἄνωθεν ἐπικυροῦντα αὐτῷ τὰς δοθείσας εἰς τοὺς πατέρας αὐτοῦ ἐπαγγελίας καὶ ὑπισχνόμενον βοήθειαν καὶ προστασίαν εἰς πάσας αὐτοῦ τὰς ὁδοὺς. Ἐντρομος ἐγερθεὶς ἐκ τοῦ ὕπνου καὶ νομίζων ὅτι εὕρεται εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ οὐρανοῦ, τὸν μὲν λίθον ἐφ' οὗ ἐκοιμήτο, ἔστησεν εἰς μνημεῖον, αὐτὸς δὲ ἀπαλλαγὴς τῆς προτέρας ἀβεβαιότητος ἐξηκολούθησεν ἀφόβως τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, βέβαιος ὢν ὅτι ἔχει τὴν θείαν προστασίαν, καὶ ὅτι ἀγγελοι

τοῦ Θεοῦ θὰ φυλάττωσιν αὐτὸν καὶ θὰ ἐπαγρυπνῶσιν εἰς πάντα τὰ διαβήματα αὐτοῦ. Φθάσας αἰσίως εἰς Χαρράν ἐγνώρισε κατ' εὐτυχῇ συνάντησιν τὴν ἐξαδέλφην αὐτοῦ Ραχήλ ἔξω τῆς πόλεως πλησίον φρέατος βόσκουσιν τὰ πρόβατα τοῦ πατρὸς αὐτῆς, καὶ ἀφοῦ ἐπὶ τινα χρόνον ἐφιλοξενήθη παρὰ τῷ θείῳ αὐτοῦ Λάβαν, συνεφώνησε μετ' αὐτοῦ νὰ ὑπηρετήσῃ αὐτῷ ἐπτὰ ἔτη καὶ νὰ λάβῃ ὡς μισθὸν τὴν Ραχήλ. Ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν τῶν ἐπτὰ ἐτῶν, παραφυλάξας ὁ Λάβαν τὴν νύκτα τοῦ γάμου, ἔδωκεν αὐτῷ δι' ἀπάτης τὴν πρεσβυτέραν καὶ ὀφθαλμιῶσαν Λείαν, δικαιολογῶν τὴν ἀπάτην διὰ τῆς συνηθείας τοῦ τόπου, ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται αἱ νεώτεραι νὰ ὑπανδρεύωνται πρὸ τῶν πρεσβυτέρων· οὕτως ὥστε ἠναγκάσθη ὁ Ἰακώβ νὰ ὑπηρετήσῃ ἐπτὰ ἄλλα ἔτη, ὅπως λάβῃ καὶ τὴν Ραχήλ, τὴν ὁποίαν ἠγάπα περιπαθῶς. Τοιουτοτρόπως ὁ ἐπωφεληθεὶς τὴν ἀνάγκην τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ ἀντὶ πινακίου φακῆς ἀγοράσας τὸ δικαίωμα τῆς πρωτοτοκίας, ἠπατήθη καὶ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ ἰδίου θείου, ἐπωφεληθέντος τὴν πρὸς τὴν Ραχήλ ἀγάπην αὐτοῦ, καὶ ἀντὶ 7 ἐτῶν ἀναγκάσαντος νὰ δουλεύσῃ 14 ἔτη.

§ 19. Ἐπιστροφὴ τοῦ Ἰακώβ ἐκ Μεσοποταμίας.

Ἐκτὸς τῆς ἀπάτης ταύτης ὑπῆρχον μεταξύ Λάβαν καὶ Ἰακώβ καὶ ἄλλαι ἀφορμαὶ δυσαρεσκείας, καθιστῶσαι τὸν ἐν Μεσοποταμίᾳ βίον τοῦ Ἰακώβ πικρὸν καὶ ἀφόρητον. Ὁ Λάβαν, πλεονέκτης ὢν, ἐζήτει νὰ ἔχῃ πάντοτε ὑποχείριον τὸν Ἰακώβ, δουλεύοντα αὐτῷ, εἰ δυνατόν, δωρεάν, ἐνῶ ὁ Ἰακώβ, γενόμενος ἤδη καὶ οἰκογενειάρχης, ἐζήτει νὰ ἔχῃ ἀνεξαρτησίαν, καὶ μὴ ἀνεχόμενος νὰ πλεονεκτῇται καὶ νὰ στερηθῇ τῆς δικαίας αὐτοῦ ἀμοιβῆς, ἠγωνίζετο νὰ τρέπῃ εἰς ἴδιον ὄφελος τὰ ἐκείνου δολιεύματα, καὶ τελευταῖον μετὰ 20 ἐτῶν διαμονὴν ἐν Χαρράν, ἀπεφάτισε νὰ ἀναχωρήσῃ κρυφίως μετὰ τῆς οἰκογενείας καὶ τῶν ποιμνίων αὐτοῦ. Καὶ κατεδίωξε μὲν αὐτὸν ὁ Λάβαν μέχρι τοῦ

ὄρους Γαλαὰδ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ἀλλ' ὁ Κύριος μετέτρεψε τὰ πονηρὰ αὐτοῦ βουλευματα, καὶ ἀπεχωρίσθησαν ἀπ' ἀλλήλων εἰρηνικῶς, καὶ ὁ μὲν Λάβαν ὑπέστρεψεν εἰς Χαρράν, ὁ δὲ Ἰακώβ ἐξηκολούθησε τὴν πορείαν αὐτοῦ, φοβούμενος ἕτερον κίνδυνον πολλῶν φοβερώτερον, τὴν ἐκδίκησιν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἡσαῦ. Καὶ ἔλαβε μὲν πάντα τὰ ὑπὸ τῆς φρονήσεως ὑπαγορευόμενα μέτρα, ἀλλ' ὑπὲρ πᾶν ἄλλο κατέφυγεν εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Ἐν τοιαύτῃ ψυχικῇ διαθέσει ὑπολειφθεὶς μόνος ἡσθάνετο δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ὅτι ἐπάλαυε πρὸς ἄνδρα ἰσχυρόν καὶ ἄνωτέρας φύσεως, καὶ ὅτι ἐπὶ τέλους, ἐξελθὼν νικητὴς ἐκ τῆς πάλης, ἐξεβίασε καὶ ἔλαβε τὴν εὐλογίαν αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ Ἰακώβ μετωνομάσθη Ἰσραήλ, «ὡς ἐνισχύσας μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ μετὰ ἀνθρώπων δυνατός». Ἐκ τούτου ἔλαβε θάρρος, ἐννοήσας ὅτι διὰ τῆς προσευχῆς αὐτοῦ ἔκαμψεν ἐπὶ τέλους τὸν Θεὸν ὑπὲρ ἑαυτοῦ, καὶ ὅτι θὰ ἐξελθῇ σῶος καὶ ἀβλαβὴς καὶ ἐκ τοῦ ἐπικειμένου κινδύνου. Πράγματι δὲ ἡ ἐπακολουθήσασα συνάντησις τῶν δύο ἀδελφῶν ὑπῆρξεν εἰρηνικὴ καὶ ἐγκάρδιος, καὶ ἔκτοτε ἀπηλλαγμένος παντὸς φόβου παρὰ τοῦ Ἡσαῦ ἐξηκολούθησε τὴν πορείαν αὐτοῦ, καὶ διερχόμενος διὰ Συχέρμ, Βαιθλὴλ καὶ Ἐφραθὰ (= Βηθλεὲμ) ἔφθασεν εἰς Χεβρών πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ, ἀξιούμενος μὲν πανταχοῦ τῆς ἀνωθεν βοηθείας καὶ προστασίας, ἀλλὰ δοκιμάζων συγχρόνως καὶ οὐκ ὀλίγας θλίψεις ἐκ τῶν ιδίων τέκνων καὶ ἐκ τῆς ἰδίας οἰκογενείας. Μετὰ τὴν ἀφίξιν τοῦ Ἰακώβ ἔζησεν ἀκόμη ὁ Ἰσαὰκ ἔτη ἱκανά, ἀπέθανε δὲ ἐν ἡλικίᾳ 130 ἐτῶν.

§ 20. Οἱ δώδεκα υἱοὶ τοῦ Ἰακώβ.

Εἰς Χεβρών ἔφθασεν ὁ Ἰακώβ μετὰ δώδεκα υἱῶν καὶ μιᾶς θυγατρὸς, τῆς Δείνας. Αὕτη καὶ ἔξ ἐκ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ὁ Ρουβὴν, ὁ Συμεὼν, ὁ Λεβὶ, ὁ Ἰούδας, ὁ Ἰσάχαρ καὶ ὁ Ζαβουλὼν, ἦσαν ἐκ τῆς Δείας. Τουναντίον δὲ ἡ Ραχὴλ ἐπὶ τινι χρόνῳ ἔμεινεν ἄτεκνος. Βαρύως φέρουσα τοῦτο κατέ-

φυγεν εἰς τὸ αὐτὸ μέσον, εἰς τὸ ὅποιον εἶχε καταφύγει καὶ ἡ Σάρρα, ὅπως μὴ ἀποθάνῃ ὅλως ἄτεκνος, καὶ προέτρεψε τὸν Ἰακώβ νὰ τεκνοποιήσῃ ἐκ τῆς δούλης αὐτῆς Βάλλας. Ἐκ ταύτης εἶχεν ὁ Ἰακώβ δύο υἱούς, τὸν Δὰν καὶ τὸν Νεφθαλεὶμ. Ἐξ ἀντιζηλτίας πρὸς τὴν Ραχὴλ ἔπραξε τὸ αὐτὸ καὶ ἡ Λεία, καὶ ἐκ τῆς δούλης αὐτῆς Ζέλφας ἀπέκτησεν ὁ Ἰακώβ ἄλλους δύο υἱούς, τὸν Γὰδ καὶ τὸν Ἀσὴρ. Τελευταῖον ἐγέννησε καὶ ἡ Ραχὴλ δύο υἱούς, τὸν Ἰωσήφ ἐν Μεσοποταμίᾳ καὶ τὸν Βενιαμὴν καθ' ὁδόν, ὅτε καὶ ἀποθανοῦσα ἐκ δυστοκίας ἐτάφη εἰς ὀλίγην ἀπόστασιν ἐξ Ἐφραθὰ, ἐνθα καὶ μέχρι σήμερον σώζεται τὸ μνημεῖον αὐτῆς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Βηθλεὲμ. Ἐκ τῶν δώδεκα τούτων υἱῶν οἱ ἀγαπητότεροι τοῦ Ἰακώβ ἦσαν οἱ ἐκ τῆς Ραχὴλ, καὶ δὴ ὁ Ἰωσήφ, οἵτινες οὐδαμοῦ φαίνονται παραπικρύναντες τὸν πατέρα αὐτῶν. Τουναντίον δὲ παρὰ τῶν ἄλλων ἐποτίσθη πικρὰ ποτήρια, καὶ ἄλλοτε μὲν καθ' ὃν χρόνον ἀπὸ Μεσοποταμίας ἤρχετο εἰς Χεβρών, μάλιστα δὲ ἀφ' οὗ ἔφθασεν ἐκεῖ, ἔνεκα τοῦ Ἰωσήφ.

§ 21. Πώλησις τοῦ Ἰωσήφ εἰς ἐμπόρους Μαδιναίους.

Ἡ ἰδιαιτέρα ἀγάπη τοῦ Ἰακώβ πρὸς τὸν Ἰωσήφ, καὶ ὁ φόβος μὴ καταστῇ ὁ μόνος κληρονόμος τῆς πατρικῆς περιουσίας, ἐκίνησαν τὸν φθόνον τῶν δέκα ἀδελφῶν κατὰ τοῦ Ἰωσήφ καὶ κατέστησαν αὐτὸν μισητὸν παρ' αὐτοῖς. Ἐκορυφώθησαν δὲ τὰ πάθη αὐτῶν ὅτε ὁ Ἰωσήφ ἰδὼν δύο ἐμφαντικὰ ὄνειρα διηγήθη αὐτὰ ἐνώπιον τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν. Κατὰ τὸ πρῶτον ὄνειρον ἐδέσμευον οἱ ἀδελφοὶ ὅλοι δράχματα ἐν τῷ ἄγρῳ, καὶ τὸ μὲν δράγμα τοῦ Ἰωσήφ ἠγέρθη καὶ ἔστη ὄρθιον, τὰ δὲ δράγματα τῶν λοιπῶν ἱστᾶμενα κύκλῳ προσεκύνουν ἐκεῖνο. Κατὰ τὸ δεύτερον ὄνειρον ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη καὶ 11 ἀστέρες προσεκύνουν αὐτόν. Ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις ἀπιστάλη ὁ Ἰωσήφ ὑπὸ

τοῦ πατρὸς ὅπως ἴδῃ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ εὐρισκομένους μακρὰν μετὰ τῶν ποιμνίων αὐτῶν. Ἰδόντες δὲ αὐτὸν ἐρχόμενον εἶπον πρὸς ἀλλήλους· ἰδοὺ ὁ ἐνυπνιαστής· δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτόν, καὶ ἴδωμεν τί ἔσται τὰ ἐνύπνια αὐτοῦ. Μόνος ὁ Ρουβὴν, ἀποδοκιμάζων τὰ μελετώμενα, προέτεινε νὰ μὴ ἀποκτείνωσιν ἰδιοχείρως τὸν ἴδιον αὐτῶν ἀδελφόν, ἀλλὰ νὰ ρίψωσιν ἐντὸς λάκου, ὁποῦθεν ἐσκόπει νὰ σῶσῃ αὐτόν κατόπιν καὶ φέρῃ πρὸς τὸν πατέρα. Καὶ ἔπραξαν μὲν κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Ρουβὴν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἰδόντες ἐμπόρους Μαδιηναίους, μεταβλίνοντας εἰς Αἴγυπτον, ἐξήγαγον αὐτόν ἐκ τοῦ λάκου καὶ ἐπώλησαν εἰς τοὺς ἐμπόρους ἀντὶ 20 διδράχμων. Καὶ ὁ μὲν Ἰωσήφ ἀπήγετο οὕτως εἰς Αἴγυπτον· οἱ δὲ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐσφαζάν ἐρίφιον, καὶ εἰς τὸ αἶμα αὐτοῦ ἐμβάφνυντες τὸν χιτῶνα τοῦ πωληθέντος, ἀπέστειλαν πρὸς τὸν πατέρα ὅπως ἴδῃ ἂν ἦναι τοῦ Ἰωσήφ. Ἐκεῖνος, ἀναγνωρίσας τὸν χιτῶνα καὶ νομίζων ὅτι ἐγένετο βορὰ ἀγρίων θηρίων, διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ περιβληθεὶς σάκκον ἐπένθει ἀπαρηγόρητος τὴν ἀπώλειαν τοῦ υἱοῦ. Οὕτως ὁ διὰ δέσματος ἐρίφου ἐξηπατήθη πικρῶς ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτοῦ υἱῶν. Ἄλλ' ὁ Θεός, ὁ προσκαίρως παιδεύων τοὺς πιστοὺς καὶ ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ δούλους, δὲν ἐβράδυνε νὰ τρέψῃ καὶ ἐνταῦθα τὰ πονηρὰ τῶν ἀνθρώπων βουλευματα εἰς ἀγathon, καὶ ὁ προσορισθεὶς ὑπὸ τῆς ἀνθρωπίνης κακίας εἰς ἀπώλειαν καὶ ἐξευτελισμόν, ὅχι μόνον ἀνυψώθη ὑπὸ τῆς θείας χάριτος εἰς τὰ ὑψίστα ἀξιώματα, ἀλλ' ἐπεφάνη καὶ ὁ σωτὴρ τῶν ἰδίων ἐν ἡμέραις πονηραῖς καὶ ἠύφρανε τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ πολλαχῶς δοκιμασθέντος αὐτοῦ πατρὸς.

§ 22. Ἀνύψωσις τοῦ Ἰωσήφ ἐν Αἰγύπτῳ.

Ἀχθεὶς ὑπὸ τῶν ἐμπόρων εἰς Αἴγυπτον μεταπωλήθη ὁ Ἰωσήφ ὡς δούλος εἰς τὸν Πετεφρῆν, ἓνα τῶν αὐλικῶν τοῦ

Φαραῶ, καὶ ἐντὸς ὀλίγου, τῇ βοηθείᾳ τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τῆς ἰδίας φρονήσεως ἀποκτήσας τὴν εὐνοίαν καὶ ἐμπιστοσύνην τοῦ κυρίου αὐτοῦ, διωρίσθη οἰκονόμος ὅλου τοῦ οἴκου αὐτοῦ. Πλὴν μετ' ὀλίγον ὁ σώφρων νεανίας, γενόμενος θυμὰ τῆς ἐκδικήσεως καὶ συκοφαντίας τῆς ἀκολάστου γυναικὸς τοῦ Πετεφρῆ, ἐρρίφθη ἀνεξετάστως εἰς φυλακάς. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα ἀποκτήσας τὴν εὐνοίαν καὶ ἐμπιστοσύνην τοῦ ἀρχιδεσμοφύλακος ἔλαβε τοιαύτην θέτιν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, ὅποιαν εἶχεν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Πετεφρῆ. Μετὰ τινα χρόνον πεσόντες εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ Φαραῶ ἐρρίφθησαν εἰς τὸ αὐτὸ δεσμωτήριον δύο ἐκ τῶν αὐλικῶν αὐτοῦ, ὁ ἀρχιοινοχός καὶ ὁ ἀρχισιτοποιός, καὶ ἐν μιᾷ νυκτὶ ἰδόντες ἀμφοτέροι ἐνύπνια, ἐφαίνοντο κατηφεῖς καὶ τεταραγμένοι. Μαθὼν ὁ Ἰωσήφ τὴν αἰτίαν τῆς δυσθυμίας αὐτῶν προσηνέχθη νὰ ἐξηγήσῃ τὰ ὄνειρα αὐτῶν. Καὶ ὁ μὲν ἀρχιοινοχός εἶχεν ἰδεῖ κατ' ὄναρ ὅτι ἐξέθλιβε σταφυλὰς εἰς τὸ ποτήριον τοῦ Φαραῶ καὶ προσέφερεν αὐτὸ εἰς τὸν βασιλέα· ὁ δὲ ἀρχισιτοποιός εἶχεν ὄνειρευθῇ ὅτι ἔφερεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τρία κύνιστρα ἄλλεπᾶλληλα, τὸ ἀνώτατον πλήρες πλακουντίων, καὶ ὅτι τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ ἵπτάμενα ἔτρωγον αὐτά. Τὸ πρῶτον ὄνειρον ἐξήγησεν ὁ Ἰωσήφ εὐνοϊκῶς, ὡς σημαίνουν τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ ἀρχιοινοχοῦ εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ, ἐνῷ κατὰ τὸ δεύτερον ὄνειρον ἔμελλεν ὁ ἀρχισιτοποιός νὰ ἀποκεφαλίσθῃ μετὰ τρεῖς ἡμέρας, καὶ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου νὰ καταβρωθῇ ὑπὸ τῶν ὀρνέων. Πράγματι δὲ μετὰ τρεῖς ἡμέρας, ἐορτάζων ὁ Φαραῶ τὰ γενέθλια αὐτοῦ, τὸν μὲν ἀρχιοινοχὸν ἀποκατέστησεν εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ, τὸν δὲ ἀρχισιτοποιὸν παρέδωκε νὰ θανατωθῇ καὶ κρεμασθῇ. Μεθ' ὧρας τὰς ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ δοθείσας ὑποσχέσεις ἐλησμόνησεν ὁ ἀρχιοινοχός τὸν Ἰωσήφ ἐν τῇ εὐτυχίᾳ αὐτοῦ, μόλις δὲ μετὰ διετίαν ἀνεκάλεσεν αὐτόν εἰς τὴν μνήμην ἐξ αἰτίας τοιαύτης. Ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ νυκτὶ εἶδεν ὁ Φαραῶ δύο ὄνειρα, τὸ μὲν κατὰ τὸν πρῶτον ὕπνον, τὸ δὲ ἀπ' οὗ ἐξυπνήσας ἀπεκοιμήθη πάλιν. Καὶ εἰς μὲν τὸν πρῶτον ὕπνον εἶδεν ὅτι ἀναβᾶσαι ἀπὸ τοῦ Νείλου ἐπὶ τὰ βόες

ώραίαι καὶ παχεῖαι ἐβόσκοντο παρὰ τὸν ποταμόν, καὶ ὅτι ἀνελθοῦσαι μετ' αὐτάς ἄλλαι ἐπτὰ δυσειδεῖς καὶ ἰσχναὶ κατέφαγον ἐκείνας· εἰς δὲ τὸν δεύτερον ὕπνον εἶδεν ὅτι ἐκ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ῥίζης ἀνεφύησαν ἐπτὰ στάχυες ὠραῖοι καὶ μεμεστωμένοι, καὶ ὅτι ἀμέσως μετ' αὐτοὺς ἀναφυέντες ἐπτὰ ἄλλοι λεπτοὶ καὶ ἀνεμοκαεῖς κατέπιον τοὺς πρώτους. Ἀφ' οὗ οἱ σοφοὶ καὶ ὄνειροκρίται τῆς Αἰγύπτου ἐφάνησαν ἀνίκανοι νὰ ἐξηγήσωσι τὰ ὄνειρα ταῦτα, ἐνεθυμήθη ὁ ἀρχιοινοχόος τὸν Ἰωσήφ, ὅστις καὶ ἐξαχθεὶς ἐκ τῆς φυλακῆς ἐξήγησεν εἰς τὸν Φαραῶ ὅτι ἀμφοτέρω τὰ ὄνειρα ἔχουσι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν σημασίαν, καὶ ὅτι διὰ μὲν τῶν ἐπτὰ καλῶν βοῶν καὶ τῶν καλῶν σταχυῶν δηλοῦνται ἐπτὰ ἔτη εὐθηνίας, διὰ δὲ τῶν ἐπομένων ἐπτὰ ἰσχνῶν βοῶν καὶ λεπτῶν σταχυῶν ἐπτὰ ἔτη λιμοῦ, ἀμέσως ἐπελευσόμενα μετὰ τὰ ἐπτὰ ἔτη τῆς εὐθηνίας καὶ ἐξαφανίσοντα τὰ ἐκείνων προϊόντα. Οὕτως ἐξηγήσας τὰ ὄνειρα συνεβούλευσε συγχρόνως τὸν Φαραῶ διὰ συνετῶν καὶ καταλλήλων ἀνδρῶν νὰ φροντίσῃ περὶ τούτου, ὅπως κατὰ τὰ ἐπτὰ ἔτη τῆς εὐθηνίας συναχθῇ πανταχόθεν τῆς χώρας καὶ ἀποταμιευθῇ προμήθεια σίτου ἐπαρκοῦσα εἰς τὰ ἐπτὰ ἐπόμενα ἔτη τοῦ λιμοῦ. Ἡ τε ἐξήγησις τῶν ὁνείρων καὶ ἡ συμβουλὴ αὕτη οὕτως ἤρесе τῷ Φαραῶ καὶ τοῖς περὶ αὐτόν, ὥστε ὁ Ἰωσήφ, κριθεὶς ὁ συνετώτερος καὶ καταλληλότερος πρὸς τοῦτο ἄνθρωπος, διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Φαραῶ ὡς δεύτερος μετ' αὐτόν ἄρχων ἐφ' ὅλης τῆς Αἰγύπτου, καὶ τιμηθεὶς διὰ πάντων τῶν ἐξωτερικῶν σημείων τῆς ἀρχῆς ταύτης συνεδέθη στενῶς καὶ πρὸς τὴν ἐν τῇ χώρᾳ μεγάλως ἰσχύουσαν ἱερατικὴν τάξιν, λαβὼν ὡς γυναῖκα τὴν Ἀσενέθ, θυγατέρα τοῦ ἱερέως τῆς Ἡλίουπόλεως Πετεφρῆ, ἄγων ἤδη τὸ 30ον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ.

§ 23. Πρώτη μετάβασις τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἰωσήφ εἰς Αἴγυπτον.

Ἀνχλαβὼν ὁ Ἰωσήφ τὴν ἐξουσίαν περιγηθήν πάσας τὰς ἐπαρχίας τῆς χώρας, καὶ διατάξας πανταχοῦ τὰ κα-

τάλληλα μέτρα κατώρθωσε κατὰ τὰ ἐπτὰ ἔτη τῆς εὐθηνίας νὰ συναθροίσῃ καὶ ἀποταμιεύσῃ σίτον ἄφθονον εἰς τὰς ἀποθήκας τῶν κυριωτέρων πόλεων τῆς χώρας. Ἐπηκολούθησαν ἔπειτα τὰ ἐπτὰ ἔτη τοῦ λιμοῦ, εἴτε ὅτι τὰ ὕδατα τοῦ Νείλου, ὀλίγα ὄντα καὶ μὴ ὑπερεκχειλίζοντα, δὲν ἐπότιζον τὴν γῆν, εἴτε ὅτι οἱ ἐκ τῶν ἐρήμων πνέοντες καυστηροὶ ἄνεμοι ἐξήραινον καὶ διέφθειρον τὰ γεννήματα, καθὼς ἦσαν οἱ ἀνεμόφθοροι στάχυες εἰς τὸ ὄνειρον τοῦ Φαραῶ. Ἐμᾶστιζε δὲ ὁ λιμὸς ἐκτὸς τῆς Αἰγύπτου καὶ τὰς παρακείμενας αὐτῇ χώρας, οὕτως ὥστε ἠναγκάσθη καὶ ὁ Ἰακώβ νὰ ἀποστείλῃ εἰς Αἴγυπτον τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ πρὸς ἀγορὰν σίτου, κρατήσας παρ' ἐαυτῷ μόνον τὸν Βενιαμίν. Ἐλθόντες οἱ δέκα ἀδελφοὶ εἰς Αἴγυπτον ἐνεφανίσθησαν ἐνώπιον τοῦ Ἰωσήφ, καὶ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτόν, χωρὶς νὰ ἀναγνώρισωσιν. Ἐκεῖνος ὅμως ἀναγνώρισας αὐτοὺς ἐνεθυμήθη ἀμέσως τὰ ὄνειρα, ὅσα εἶχεν ἰδεῖ ὦν μετ' αὐτῶν ἐν τῇ πατρικῇ οἰκίᾳ. Πλὴν, θέλων νὰ δοκιμάσῃ αὐτοὺς καὶ λάβῃ πληροφορίας περὶ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ ἐλλείποντος Βενιαμίν, προσέλαβεν ὕψος τραχὺ καὶ ἐχαρακτήρισεν αὐτοὺς ὡς κκτασκόπους, ἐλθόντας νὰ ἴδωσι τὰ τρωτὰ μέρη τῆς χώρας. Ἀπολογούμενοι ἐκεῖνοι διηγήθησαν τὰ καθ' ἑαυτούς· ἀδῶδεκά ἐσμεν οἱ παῖδές σου ἀδελφοὶ ἐν γῇ Χαναάν, καὶ ἰδοὺ ὁ νεώτερος μετὰ τοῦ πατρὸς ἡμῶν σήμερον, ὁ δὲ ἔτερος οὐχ ὑπάρχει». Καὶ μετὰ τοὺς λόγους τούτους μεταχειριζόμενος τὸ αὐτὸ ἀπειλητικὸν ὕψος ἐδήλωσεν ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐξέλθωσι τῆς χώρας, ἐὰν μὴ εἰς ἐξ αὐτῶν ἀπελθὼν φέρῃ τὸν νεώτερον αὐτῶν ἀδελφὸν πρὸς πίστωσιν τῶν λεγομένων· καὶ ἀφ' οὗ παρέδωκεν αὐτοὺς εἰς φυλακὴν, τὴν τρίτην ἡμέραν, λαβὼν ὕψος ἡπιώτερον, εἶπεν ὅτι ἓνα μόνον κκτῶν ὡς ὅμηρον τοὺς ἄλλους ἀφίνει νὰ ἀπέλθωσι, ὅπως φέρωσι τὸν νεώτερον αὐτῶν ἀδελφόν· εἰ δὲ μὴ, θὰ ἀποθάνωσιν ὅλοι ὡς κκτασκόποι. Ἡ σκληρὰ αὕτη δοκιμασίᾳ ἐξήγειρε τὴν ἔνοχον συνείδησιν τῶν ἀδελφῶν, καὶ μὴ φανταζόμενοι ὅτι ὁ διὰ διερμηνέως πρὸς αὐτοὺς διαλεγόμενος Ἰωσήφ ἐννοεῖ τὴν γλῶσσαν αὐτῶν, ἤρξαντο νὰ ὁμολογῶσι

πρὸς ἀλλήλους ὅτι δικαίως πάσχουσι ταῦτα δι' ὅσα ἡμαρτον κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν, ὁ δὲ πρωτότοκος Ῥουβὴν ἐμέμφετο αὐτοὺς ὡς μὴ ἀκούσαντας τότε τὴν συμβουλὴν αὐτοῦ. Ἐκ τῆς ἐξομολογήσεως ταύτης συγκινηθεὶς ὁ Ἰωσήφ μέχρι δακρύων ἠναγκάσθη νὰ ἀποσυρθῇ ἐπὶ τινα χρόνον, καὶ ἐπανελθὼν ἐξέλεξεν ὡς ὁμηρον τὸν δευτερότοκον Συμεὼν, καὶ δῆσας αὐτὸν ἐνώπιον πάντων ἀπέλυσε τοὺς ἄλλους, ἅφ' οὗ κατ' ἰδίαν παρήγγειλεν εἰς τοὺς ὑπηρέτας αὐτοῦ, γεμίζοντες τοὺς σάκκους αὐτῶν, νὰ θέσωσι κρύφα ἐντὸς αὐτῶν καὶ τὰ χρήματα αὐτῶν. Καὶ ὁ μὲν Ἰωσήφ ἔπραξε τοῦτο, δίδων ἀφορμὴν νὰ σκεφθῶσι, μήπως ὀπισθεν τοῦ σκληροῦ Αἰγυπτίου ἀρχοντος κρύπτεται τις ἐνδιαφερόμενος ὑπὲρ αὐτῶν· ἐκεῖνοι ὁμῶς, ἐξαίφνης εὐρόντες τὰ χρήματα ἐντὸς τοῦ σίτου, ὅχι μόνον οὐδὲν τοιοῦτον δὲν ἐσκέφθησαν, ἀλλὰ βλέποντες καὶ εἰς τοῦτο τὴν θεῖαν δίκην, κατελήφθησαν ὑπὸ φόβου μήπως ἐπιστρέφοντες χαρακτηρισθῶσι καὶ ὡς κλέπται καὶ τιμωρηθῶσιν ἀναλόγως.

§ 24. Δευτέρα μετάβασις τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἰωσήφ εἰς Αἴγυπτον.

Ἐπὶ πολὺν χρόνον ἦτο ἀμετάπειστος ὁ Ἰακώβ νὰ ἀφήσῃ τὸν Βενιαμίν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπίαζεν ὁ λιμός, οἱ δὲ υἱοὶ αὐτοῦ κατ' οὐδένα τρόπον ἀπεφάσιζον νὰ ἐπιστρέψωσι μόνοι, ἐνέδωκεν ἐπὶ τέλους εἰς τοὺς λόγους τοῦ Ἰούδα, καὶ ἀφῆκε τὸν Βενιαμίν νὰ ἀπέλθῃ μετ' αὐτῶν. Ἰδὼν καὶ τοῦτον μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν διέταξεν ἀμέσως ὁ Ἰωσήφ τὸν οἰκονόμον αὐτοῦ νὰ παραλάβῃ αὐτοὺς εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ καὶ ἐτοιμάσῃ τράπεζαν. Καὶ παρέσχε μὲν κατὰ τὸ γεῦμα δείγματα τῆς ἰδικιτέρας αὐτοῦ εὐνοίας καὶ συμπαθείας πρὸς αὐτούς, καὶ μάλιστα πρὸς τὸν Βενιαμίν, ἀλλὰ δὲν ἔκρινε καλὸν νὰ φανερωθῇ, πρὶν ἢ δοκιμάσῃ αὐτοὺς ἔτι ἅπασι καὶ ἰδῇ τίνων ἐμφοροῦνται αἰσθημάτων πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τὸν πα-

τέρα, καὶ ἂν ἦσαν εἰλικρινοὺς μετανόιας ἐκδηλώσεις οἱ λόγοι ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους ἤκουσεν ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν κατὰ τὴν πρώτην συνάντησιν. Πρὸς τοῦτο διαταχθεὶς ὁ οἰκονόμος ἔκρυψεν ἐντὸς τοῦ σάκκου τοῦ Βενιαμίν τὸ ἀργυροῦν ποτήριον τοῦ Ἰωσήφ, καὶ μόλις ἐξῆλθον τῆς πόλεως, ἐστάλησαν ἀμέσως ἄνθρωποι ὀπισθεν αὐτῶν ὅπως ἐπαναφέρωσιν αὐτοὺς ὀπίσω, ὡς ὑπεξαίρεσαντας τὸ ποτήριον τοῦ κυρίου. Πεποιθότες εἰς τὴν ἰδίαν ἀθωότητα προέτειναν νὰ ἐξετασθῶσιν οἱ σάκκοι αὐτῶν, καὶ εὐρέθη τὸ ποτήριον ἐν τῷ σάκκῳ τοῦ Βενιαμίν. Συντετριμμένοι ὑπὸ τῆς θλίψεως καὶ ἀπελπισίας ἐρρίφθησαν ἅπαντες εἰς τοὺς πόδας τοῦ Ἰωσήφ, καὶ μηδεμίαν εὐρίσκοντες ἀπολογίαν, ἐκήρυξαν ἑαυτοὺς ἅπαντες ἀνεξαίρετως ὁμοῦ μετὰ τοῦ Βενιαμίν δούλους τοῦ Ἰωσήφ, οὐδένα ἄλλον αἰτιώμενοι εἰ μὴ ἑαυτούς, ὡς λαβόντας ἐπὶ τέλους παρὰ τοῦ δικαιοκρίτου Θεοῦ τὰ ἐπίχειρα τῆς κακίας καὶ ἀδικίας αὐτῶν. Ἐπειδὴ ὁμῶς ὁ Ἰωσήφ ἐδικαιοῦτο καὶ ἤθελε νὰ κρατήσῃ ὡς δοῦλον μόνον τὸν κλέπτην, λαβὼν τὸν λόγον ὁ Ἰούδας παρεκάλει θερμῶς. αὐτὸς νὰ κρατηθῇ ὡς δοῦλος ἀντὶ τοῦ Βενιαμίν, μετὰ ψυχικοῦ ἄλλους παριστῶν ὅτι οὔτε ὁ γέρων πατὴρ δύναται νὰ ζήσῃ μετὰ τὴν στέρησιν τοῦ ἀγαπητοῦ αὐτοῦ υἱοῦ, οὔτε αὐτὸς δύναται νὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς τὸν πατέρα, ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην καὶ ἐγγύησιν λαβὼν τὸν νέον εἰς Αἴγυπτον. «Πῶς γὰρ ἀναβήσομαι πρὸς τὸν πατέρα, τοῦ παιδίου μὴ ὄντος μεθ' ἡμῶν; ἵνα μὴ ἴδω τὰ κακὰ, ἃ εὐρήσει τὸν πατέρα μου». Μετὰ τοὺς λόγους τούτους μὴ δυνάμενος πλέον νὰ συγκρατήσῃ ὁ Ἰωσήφ τὴν συγκίνησιν αὐτοῦ, καὶ πεισθεὶς περὶ τῆς εἰλικρινοῦς μετανόιας τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, συνεχώρησεν αὐτοῖς τὰ πρότερον ἁμαρτήματα, καὶ ἀπομακρύνας τοὺς περὶ αὐτὸν ξένους ἀνεγνώρισθη εἰς αὐτοὺς πρὸς μεγίστην σύγχυσιν αὐτῶν καὶ ταραχὴν, καὶ ἀφοῦ κατεφίλησε πάντας ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ Βενιαμίν, ἐνεθάρρυνεν αὐτοὺς διὰ λόγων παραμυθητικῶν καὶ ἐξέφρασε τὴν πρόθεσιν αὐτοῦ νὰ φέρῃ αὐτοὺς πανοικί μετὰ τοῦ πατρὸς εἰς Αἴγυπτον καὶ ἐγκαταστήσῃ εἰς τὸ εὐφωρῶτατον τμήμα τῆς χώρας. Γνωσθέντος τοῦ γεγονότος

εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ βασιλέως, προετράπη ὁ Ἰωσήφ καὶ ὑπὸ τοῦ Φαραὼ νὰ φέρῃ τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ εἰς Αἴγυπτον.

§ 25. Μετοίκησις τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ εἰς Αἴγυπτον.

Μόλις ἤκουσεν ὁ Ἰακώβ τὴν χαρμόσυνον ἀγγελίαν, καὶ ἐκ τῆς θείας τῶν σταλαιστῶν ἀμαξῶν ἐπέισθη περὶ τῆς ἀληθείας αὐτῆς, ἀναζωογονηθεὶς ὑπὸ τῆς χαρᾶς ἐκίνησεν ἀμέσως ἐκ Χεβρὼν ἐν ἡλικίᾳ 130 ἐτῶν, καὶ πανοικί διηυθύνθη εἰς Αἴγυπτον. Εἰς προϋπάντησιν αὐτοῦ ἐξῆλθεν ὁ Ἰωσήφ εἰς Γεσέμ, μίαν τῶν εὐφόρων ἐπαρχιῶν τῆς Κάτω Αἰγύπτου παρὰ τὸν δεξιὸν βραχίονα τοῦ Νείλου, καὶ θέλων νὰ ἐγκαταστήσῃ τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ εἰς τοῦτο τὸ τμήμα τῆς χώρας, παρέλαβε πέντε τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ καὶ εἰσήγαγε πρὸς τὸν Φαραὼ, ἀφ' οὗ προηγουμένως συνεβούλευσεν αὐτοὺς νὰ ζητήσωσι πρὸς κατοικίαν τὴν Γεσέμ, ὡς μόνην κατάλληλον εἰς τὴν κτηνοτροφίαν, τὴν ὁποίαν μετέρχονται. Πλὴν δὲ τούτων ὑπεδέχθη ὁ Φαραὼ εὐμενῶς καὶ τὸν Ἰακώβ, καὶ ἐν γένει μετὰ πολλῆς χαρᾶς καὶ ἤκουσε καὶ εἶδε τὴν εἰς Αἴγυπτον ἄφιξιν τῶν συγγενῶν τοῦ Ἰωσήφ, καὶ παρέσχεν αὐτοῖς πᾶσαν εὐκολίαν ὅπως ἐγκατασταθῶσι καὶ ζῶσιν ἀνέτως ἐν τῇ χώρᾳ. Ἡ συγκατάθεσις αὕτη καὶ πρόνοια τοῦ Φαραὼ ὑπὲρ τῶν Ἑβραίων, μεθ' ὅλην τὴν πρὸς τὸν Ἰωσήφ εὐνοίαν αὐτοῦ, θὰ ἦτο δυσεξήγητος, ἐὰν ὁ βασιλεὺς οὗτος κατήγετο ἐκ τῶν ἰθαγενῶν Αἰγυπτίων, οἵτινες ἐνόμιζον ὅτι μολύνονται συναναστρεφόμενοι μετὰ ξένων, καὶ μάλιστα μετὰ ἀνθρώπων ποιμένων. «Βδέλυγμα γάρ ἐστι τοῖς Αἰγυπτίοις πᾶς ποιμὴν προβάτων», ὡς λέγει συχνὰ ὁ ἱερός ἱστορικός. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἦλθον εἰς Αἴγυπτον καθ' ὃν χρόνον ἐβασίλευον ἐν αὐτῇ οἱ λεγόμενοι ποιμένες βασιλεῖς, οἵτινες, ἔχοντες τὴν αὐτὴν σημιτικὴν καταγωγὴν μετὰ τῶν Ἑβραίων, εἶχον ἔλθει κατ' ἀρχὰς ὀλιγάριθμοι καὶ ὡς ἅπλοι

ποιμένες ἐξ Ἀσίας εἰς Αἴγυπτον· ἔπειτα ὅμως, αὐξηθέντες κατὰ μικρόν, καὶ ἐκ τοῦ συγχρωτισμοῦ μετὰ τῶν Αἰγυπτίων ἱκανῶς ἀναπτυχθέντες, κατάρθωσαν νὰ ἀποδιώξωσι τοὺς ἰθαγενεῖς βασιλεῖς εἰς τὰ ἐνδότερα καὶ νοτιώτερα τῆς χώρας, καὶ νὰ ἄρχωσιν αὐτοὶ εἰς τὰ βορειότερα καὶ παραλιώτερα ἐπὶ πέντε ὅλους αἰῶνας (ὡς ἔγγιστα ἀπὸ 2,275 π.Χ.) μέχρις οὗ οἱ ἰθαγενεῖς βασιλεῖς τῆς Ἀνω Αἰγύπτου, ἐνισχυθέντες ἐπαρκῶς, ἐξεδιώξαν αὐτοὺς ὁλοσχερῶς ἐκ τῆς χώρας. Κατὰ ταύτην λοιπὸν τὴν ἐποχὴν τῶν ποιμένων βασιλέων (περὶ τὰ 1865 π. Χ.) μετόκησαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ εἰς Αἴγυπτον, ἀνερχόμενοι πλὴν τῶν γυναικῶν εἰς 75 ψυχάς. Ἐξῆσε δὲ ὁ Ἰακώβ ἐν Αἰγύπτῳ 17 ἔτη, καὶ ὅτε ἡσθάνθη τὸ τέλος αὐτοῦ ἐγγύς, εὐλόγησε πρῶτον μὲν τοὺς δύο υἱοὺς τοῦ Ἰωσήφ, τὸν Ἑφραὶμ καὶ τὸν Μανασσῆν, ἔπειτα δὲ καὶ τοὺς ἰδίους υἱοὺς, προλέγων ἐνὶ ἐκάστῳ τὴν μέλλουσαν τύχην τῶν ἀπογόνων αὐτῶν, τῶν 12 φυλῶν τοῦ Ἰσραὴλ. Ἐκ τῶν προφητικῶν τούτων εὐλογιῶν τὰ μάλιστα ἀξιοσημεῖωτοι εἶνε αἱ δοθεῖσαι εἰς τὸν Ἰούδαν, ὡς προλέγουσαι μεταξὺ ἄλλων τὴν ἐκ τῆς φυλῆς ταύτης προέλευσιν τοῦ Χριστοῦ. «Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ τὰ ἀποκείμενα αὐτῷ, καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν». Τὸ σῶμα τοῦ Ἰακώβ ταριχευθὲν μετηνέχθη μετὰ μεγάλης πομπῆς εἰς Χεβρὼν κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ ἐπιθυμίαν, καὶ ἐτάφη ἐκεῖ μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ. Θέσιν πατὴρ καὶ προστάτου παρὰ τοῖς ἰδίοις ἐπέχων ἔζησεν ὁ Ἰωσήφ ἔτη πολλά, ἀπέθανε δὲ ἐν ἡλικίᾳ 110 ἐτῶν. Διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰωσήφ ἀπώλεσε μὲν ἡ ἐν Αἰγύπτῳ παροικία τὸν προστάτην αὐτῆς, ἀλλὰ τῇ τοῦ Θεοῦ βοηθείᾳ ἐπολλαπλασιάσθη κατὰ μικρόν καὶ ἡυξήθη εἰς λαὸν πολυάριθμον, φύλακα τῆς ἐμπιστευθείσης αὐτῷ κληρονομίας τοῦ Ἀβραάμ.

§ 26. Ἱστορία τοῦ πολυάθλου Ἰώβ.

Πλὴν τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἰακώβ κληρονόμοι τῆς πί-

στεως καὶ εὐσεβείας τοῦ Ἀβραάμ ἀνεφάνησαν καὶ τινες ἐκ τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἡσαῦ, καὶ μάλιστα ὁ δισέγγονος αὐτοῦ Ἰώβ, κατοικῶν ἐν τῇ χώρᾳ ὧς ἡ Αὐσίτιδι ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Συρίας. Ἦτο δὲ ὁ Ἰώβ ὄχι μόνον δίκαιος καὶ εὐσεβής, ἀλλὰ καὶ περίβλεπτος καθ' ὅλην τὴν ἀνατολὴν ὡς πλούσιος καὶ εὐδαίμων ἄνθρωπος, ἔχων ἑπτὰ υἱοὺς καὶ τρεῖς θυγατέρας, μέγαν ἄριθμὸν δούλων, καὶ πλείστα ὅσα ποίμνια προβάτων καὶ ἄλλων κτηνῶν. Ἀλλ' ὁ μισόκαλος διάβολος, βκρέως φέρων τὸν εὐσεβῆ καὶ ἄμεμπτον βίον τοῦ Ἰώβ, καὶ νομίζων ὅτι ἡ εὐσέβεια αὐτοῦ εἶναι συνέπεια τῆς εὐδαιμονίας, αὐτοῦ, ἠθέλησε νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπ' αὐτοῦ πάντα τὰ ἐξωτερικὰ ἀγαθὰ, ὅπως ἀπογυμνώσῃ αὐτὸν καὶ τῆς εὐσεβείας αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Θεὸς ἐπιτρέπει πολλάκις ὥστε οἱ πιστοὶ αὐτοῦ θεράποντες νὰ ὑπομένωσι διαφόρους δυστυχίας καὶ συμφορὰς πρὸς δοκιμὴν καὶ ἐνίσχυσιν αὐτῶν ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ ἀρετῇ, διὰ τοῦτο ὁ διάβολος ἠδυνήθη κατὰ θεῖαν παραχώρησιν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ νὰ καταστρέψῃ πάντα τὰ ἀγαθὰ τοῦ Ἰώβ ἀπὸ τῶν κατωτάτων μέχρι τῶν υἱῶν καὶ θυγατέρων αὐτοῦ, καὶ ἄλλεπαλλήλως ἐρχόμενοι ἄγγελοι ἀπήγγελλον αὐτῷ τὰς ἐπελθούσας αὐτῷ συμφορὰς. Ἐκεῖνος ὅμως, μένων ἀκλόνητος εἰς τὴν πίστιν αὐτοῦ καὶ ἀφοσίωσιν πρὸς τὸ θεῖον θέλημα, ἤκουεν ἀγογγύστως τὰς ἄλλεπαλλήλους συμφορὰς καὶ ἔλεγε τοῖς θαυμαστοῖς τούτους λόγους· «γυμνὸς ἐξῆλθον ἐκ κοιλίας μητρὸς μου, γυμνὸς καὶ ἀπελεύσομαι ἐκεῖ· ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλετο· ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτως ἐγένετο· εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον». Ἀποτυχὼν εἰς τὴν πρώτην δοκιμασίαν, καὶ νομίζων ὅτι θὰ δυνήθῃ νὰ κλονίσῃ τὸν δίκαιον, πλήττων αὐτὸν εἰς τὸ σῶμα καὶ εἰς τὴν υἰότητα, κατὰ θεῖαν πάλιν παραχώρησιν περιέβαλεν αὐτὸν ὁ διάβολος διὰ τοῦ πονηροῦ ἔλκου τῆς λέπρας ἀπὸ κορυφῆς μέχρι ποδῶν, καὶ λαβὼν ὁ Ἰώβ ἄστροκον ἐξέβετο καθηήμενος ἐπὶ τῆς κοπρίας ἐξω τῆς πόλεως μακρὰν τῶν ἀνθρώπων. Ἡ γυνὴ αὐτοῦ, πεσοῦσα ἀπὸ τῆς πρώτης εὐτυχίας εἰς τὴν ταλαιπωρίαν ταύτην, καὶ ἠναγκασμένη νὰ πορίζηται τὸν ἐπιούσιον ἄρ-

τον τρέχουσα τῇδε κακείσῃ καὶ ζητοῦσα ἐργασίαν, ἀπέβαλεν ἐπὶ τέλους τὴν ὑπομονήν, καὶ ὡς μόνην σωτηρίαν θεωροῦσα τὸν θάνατον, προέτρεψε τὸν ἄνδρα αὐτῆς νὰ προφέρῃ βλασφημίαν τινὰ κατὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀποθάνῃ. Ἀλλ' ἐκεῖνος ἐπιτιμήσας αὐτὴν εἶπεν· «εἴνα τί ὥςπερ μία τῶν ἀφρόνων γυναικῶν ἐλ ἄλησας; εἰ τὰ ἀγαθὰ ἐδεξάμεθα ἐκ χειρὸς Κυρίου, τὰ κακὰ οὐχ ὑποίσομεν». Τὰς συμφορὰς ταύτας τοῦ Ἰώβ μαθόντες τρεῖς τῶν φίλων αὐτοῦ ἦλθον μὲν πρὸς παρηγορίαν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ οὗτοι διὰ τε τῆς παρουσίας καὶ τῆς ὁμιλίας αὐτῶν ἐγένοντο πικρίας μᾶλλον ἢ παρηγορίας πρόξενoi, ἐλέγχοντες αὐτὸν ὡς πάσχοντα διὰ τὰ ἁμαρτήματα αὐτοῦ. Οὕτω πανταχόθεν ὠθούμενος εἰς ἀπελπισίαν, ὅμως δὲν ἀπέβαλε τὴν ἐλπίδα αὐτοῦ καὶ πεποιθήσιν εἰς τὴν θεῖαν ἀγαθότητα καὶ δικαιοσύνην, καὶ ἐν τῇ συνειδήσει αὐτοῦ οὐδὲν εὐρίσκων ἁμαρτήματα ἄξιον τοιαύτης αὐστηρᾶς τιμωρίας, ἀλλὰ φρονῶν ὅτι πάσχει πρὸς δοκιμασίαν, ἀδιστάκτως ἀνέμενε παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸ τέλος τῶν συμφορῶν αὐτοῦ, μέχρις οὗ πράγματι ἀποκατέστη εἰς τὴν προτέραν αὐτοῦ υἰότητα καὶ εὐτυχίαν, καὶ πρὸς ἀμοιβὴν τῆς ὑπομονῆς καὶ σταθερότητος αὐτοῦ ἔλαβε διπλασίως τὰ ἀπολεσθέντα, καὶ ἰδὼν τέκνα τέκνων ἀπέθανε πλήρης ἡμερῶν, γενόμενος διὰ τοῦ βίου αὐτοῦ παράδειγμα τῆς ὑπομονῆς καὶ διδάσκαλος τῆς ἀληθείας ταύτης, ὅτι οἱ ζῶντες κατὰ τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου καὶ πεποιθότες εἰς αὐτὸν ὑπομένουσιν μὲν δυστυχίας καὶ συμφορὰς ἐν τῷ βίῳ πρὸς δοκιμασίαν καὶ ἐξαγνισμόν, ἀλλὰ δὲν ἐγκαταλείπονται διὰ παντός ὑπὸ τοῦ Κυρίου.

ΕΠΟΧΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

Ἀπὸ τῆς ἐξόδου τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐξ Αἰγύπτου μέχρι τῆς
εἰσαγωγῆς τῆς βασιλείας.

(1436—1060=376 ἔτη διαρκείας).

§ 27. Ἡ κατάστασις τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν Αἰγύπτῳ.

Ἡ κατ'ἐξουσίαν τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν Αἰγύπτῳ δὲν ἦτο κατ' ἀρχὰς δυσάρεστος, ἐφ' ὅσον ἐκυβέροντων τὴν χώραν οἱ ποιμένες βασιλεῖς. Ἀπολαύοντες τῆς εὐνοίας καὶ προστασίας τούτων καὶ κατοικοῦντες τὸ εὐφορώτατον μέρος τῆς χώρας ταχέως ἐπολλαπλασιάσθησαν κατὰ τὸν ἀριθμὸν καὶ προήχθησαν εἰς ἱκανὴν εὐπορίαν καὶ εὐημερίαν. Μολονότι δὲ ἦσαν κεχωρισμένοι ἀπὸ τοῦ ἄλλου πληθυσμοῦ καὶ εἶχον ἐσωτερικὴν τινα αὐτοδιοίκησιν, ὅμως, ὡς ζῶντες ἐν χώρᾳ προηγμένη εἰς τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας, ὡς ἦτο τότε ἡ Αἴγυπτος, ἐδιδάχθησαν καὶ παρέλαβον παρὰ τῶν Αἰγυπτίων οὐκ ὀλίγα, καὶ καθὼς συμβαίνει συνήθως, ὅχι μόνον τὰ καλὰ καὶ πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν χρήσιμα, ἀλλὰ καὶ τὰ κακὰ, τὰ παραβιάζοντα τὴν καθαρότητα τῶν ἠθῶν καὶ τῆς πατροπαράδοτου πίστεως καὶ εὐσεβείας. Οὕτως εἶχον παραλάβει τὴν ἐν Αἰγύπτῳ ἐν χρήσει λατρείαν τῶν ζώων. Ἡ ἐξωτερικὴ αὕτη ἀνάπτυξις καὶ εὐημερία τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐπηρέασθη μὲν βεβαίως μετὰ τὴν ἔξωσιν τῶν ποιμένων βασιλέων, ἀλλὰ δὲν ἔπαυσε διὰ μιᾶς. Οἱ ἰθαγενεῖς βασιλεῖς (τῆς 18ης δυναστείας), οἱ ἐκδιώξαντες τοὺς ποιμένας βασιλεῖς, περιεπλάκησαν μετ' ὀλίγον εἰς πολέμους πρὸς τοὺς λαοὺς τῆς Ἀσίας, καὶ ἐκ τῶν πολέμων τούτων νικηταὶ πάντοτε ἐξερχόμενοι, δὲν εἶχον ἀκόμῃ αἰσθανθῆ τὴν ἀνάγκην νὰ στρέψωσι τὴν προσοχὴν αὐτῶν εἰς τοὺς Ἑβραίους, οὐδὲ εἶχον ἀφορμὴν νὰ φοβῶνται αὐτούς, ἐπεὶ δὲ ἐν διαστήματι ἐνὸς καὶ δύο αἰώνων δὲν εἶχον ἀκόμῃ αὐξη-

θῆ εἰς βαθμὸν ἐπίφοβον. Ὅτε ὅμως περὶ τὰ μέσα τοῦ 16ου αἰῶνος ὁ Ῥαμσῆς, ἀνατρέψας τὴν προηγουμένην δυναστείαν, ἐγένετο ἀρχηγὸς νέας δυναστείας, καὶ ἡ χώρα περιεπλάκη ἐκ νέου εἰς μακροὺς καὶ δυσχερεῖς πολέμους πρὸς διαφόρους ἰσχυροὺς ἐχθροὺς, ὁ τρίτος βασιλεὺς τῆς δυναστείας ταύτης (19ης), ὁ παρ' Ἑλλήσι γνωστὸς ὑπο τὸ ὄνομα τοῦ Σεσώστριος, εὐθὺς ὡς ἀπηλλάγη τῶν ἐξωτερικῶν πολέμων καὶ κινδύνων, ἔστρεψε τὴν προσοχὴν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἀσφάλειαν καὶ ἀνέπτυξιν τῆς χώρας, ἐγείρων πρὸς τοῦτο εἰς τὰ ἐπικαίρα μέρη τῆς Κάτω Αἰγύπτου πόλεις ὀχυρὰς ἢ ἀνοικοδομῶν καὶ ὀχυρῶν ἀπ' ἀρχῆς τὰς ἡδὴ προὑπαρχούσας, ὅποιαί ἡ Τάνις, ἡ Πειθώμ (ἢ Πάτουμος), ἡ Ῥαμεσῆ καὶ ἡ Ἡλιούπολις. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ῥαμσῆς οὗτος, εἰς ἄλλο γένος καὶ εἰς ἄλλην δυναστείαν ἀνήκων, οὐτε ἐγνώριζε τὸν Ἰωσήφ, οὐτε ἔδιδε σημασίαν τινὰ εἰς τὰς ἐκδουλεύσεις αὐτοῦ πρὸς τὴν χώραν, τοὺς δὲ Ἑβραίους, μεγάλως αὐξηθέντας ἐν τῷ μεταξύ, ἐθεώρει ἐπιφόβους εἰς τὴν ἡσυχίαν καὶ ἀσφάλειαν τοῦ κράτους, διὰ τοῦτο ἀπεφάσισε διὰ παντός μέσου νὰ καταθλίψῃ αὐτοὺς καὶ περιορίσῃ τὴν ἐπίφοβον αὐξήσιν αὐτῶν. Καὶ πρῶτον μὲν ὑπέβαλεν αὐτοὺς εἰς ἔργα καταναγκαστικά, εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ πηλοῦ καὶ τῶν πλίνθων πρὸς οἰκοδομὴν τῶν προσημειωθεισῶν ὀχυρῶν πόλεων, εἰς τὸν ποτισμὸν τῶν ἀγρῶν καὶ εἰς ἄλλα τοιαῦτα ἔργα, διορίσας ἐπ' αὐτῶν ἐπιστάτας σκληροὺς καὶ μαστιγοφόρους, ὅπως ἐγένετο τοῦτο πολλάκις καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς Αἰγυπτίους ἐκ τῶν κατωτέρων τάξεων τοῦ λαοῦ. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ μέτρον τοῦτο δὲν ἔφερε τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα, ἐδόθησαν κρυφίως διαταγαὶ εἰς τὰς μαιῆς, μαιεύουσαι τὰς Ἑβραίας, νὰ πνίγωσι τὰ ἄρρενα τέκνα. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τοῦτο τὸ μέτρον ἀπέτυχε διὰ τὴν εὐσυνειδησίαν καὶ τὴν εἰς τὸ ἐπάγγελμα πίστιν τῶν μαιῶν, ἐδόθη τελευταῖον ἐπίσημος διαταγή, τὰ ἀρτιγενῆ τέκνα τῶν Ἑβραίων νὰ ρίπτωνται εἰς τὸν ποταμὸν. Ἀλλ' ἡ θεία Πρόνοια, ἡ τὸ κακὸν εἰς ἀγαθὸν τρέπουσα, καὶ τοῦτο τὸ πρὸς ἀπώλειαν ἐπινοηθέν μέτρον μετέτρεψεν εἰς μέσον σωτηρίας, διὰ τῆς

ιδίας θυγατρὸς τοῦ βασιλέως σώσασθαι ἐκ τῶν ὑδάτων καὶ ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ τοῦ βασιλέως ἀναθρέψασθαι τὸν μέλλοντα ἄρχηγόν καὶ σωτῆρα τοῦ καταπιεζομένου λαοῦ.

§ 28. Ἐκλογὴ τοῦ Μωϋσέως πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ λαοῦ.

Γυνὴ τις ἐκ τῶν ἀπογόνων τοῦ Λευί, πρὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἀπανθρώπου διατάγματος ἔχουσα ἤδη δύο τέκνα, τὴν Μαριάμ καὶ τὸν Ἀαρών, μικρὸν μετὰ τὸ διάταγμα ἔτεκεν ἕτερον υἱόν, καὶ ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐκ μητρικῆς στοργῆς ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐκ τῆς ἐκτάκτου καλλονῆς τοῦ βρέφους κινουμένη, ἐκράτησεν αὐτὸ ἐπὶ τρεῖς μῆνας. Ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποκρύψῃ αὐτὸ ἐπὶ μακρότερον χρόνον, ἀπεφάσισε νὰ ἐκθέσῃ αὐτὸ παρὰ τὸν ποταμὸν ἐντὸς θήκης πλεκτῆς, περιχοίσασα αὐτὴν διὰ πίσης καὶ ἀσφάλτου. Ἡ μικρὰ Μαριάμ παρετήρει μακρόθεν νὰ ἴδῃ τὴν ἔκβασιν. Μετ' ὀλίγον κατελθοῦσα ἡ θυγάτηρ τοῦ Φαραὼ ἵνα λουσθῇ ἐν τῷ ποταμῷ, παρετήρησε τὸ κιβώτιον ἐντὸς τῶν σχολίων, καὶ ἰδοῦσα τὸ παιδίον κλαῖον εὐσπλαγχνίσθη αὐτό, ἐννοήσασθαι ὅτι εἶναι ἐκ τῶν Ἑβραίων. Τότε προσέδραμεν ἡ Μαριάμ, καὶ μαθοῦσα τὴν διάθεσιν τῆς βασιλοπαιδὸς νὰ παρὰδῶσῃ τὸ βρέφος εἰς Ἑβραίαν τινὰ πρὸς θηλασμόν, προσεκάλεσεν εὐθὺς τὴν ἰδίαν μητέρα. Τοιοῦτοτρόπως διασωθέν ἐκ τοῦ κινδύνου ἐθηλάζετο τὸ βρέφος ἀντὶ μισθοῦ ὑπὸ τῆς ἰδίας μητρὸς, μέχρις οὗ αὐξηθὲν παρεδόθη εἰς τὴν βασιλοπαιδα, ἣτις υἱοθετήσασα αὐτὸν ὠνόμασε Μωϋσῆν, ὡς διασωθέντα ἐκ τῶν ὑδάτων. Ἀνατρεφόμενος ὡς υἱὸς τῆς θυγατρὸς τοῦ Φαραὼ ἐδιδάχθη ὁ Μωϋσῆς τὰς ἐπιστήμας ἐκείνας, ὅσας ἐδιδάσκοντο τότε οἱ βασιλοπαιδὲς καὶ οἱ υἱοὶ τῶν ἀνωτέρων τάξεων τῆς κοινωνίας. Ἀλλὰ γνωρίζων τὴν ἑαυτοῦ καταγωγὴν, καὶ βλέπων τὴν ταπείνωσιν τῶν ἑαυτοῦ ὁμοειθῶν, προετίμα νὰ συνταλαιπωρῇται μάλλον μετὰ τούτων, ἢ νὰ ζῇ εὐδαιμόνως ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Φαραὼ. Διὰ

τοῦτο συχνὰ ἐπισκεπτόμενος τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ εἶδεν ἡμέραν τινὰ Αἰγύπτιον τύπτοντα Ἑβραῖον, καὶ μὴ ἀνεχόμενος τὴν ἀδικίαν, ἀπέκτεινε τὸν Αἰγύπτιον καὶ ἔκρυψεν εἰς τὴν ἄμμον. Τὴν ἐπιούσαν εὐρὼν δύο Ἑβραίους διαπληκτιζομένους πρὸς ἀλλήλους, παρενέβη, ἐπιτιμῶν τὸν ἀδικοῦντα. Ἀλλ' οὗτος ἀπέκρουσε τὴν ἐπέμβασιν αὐτοῦ λέγων· «τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστὴν ἐφ' ἡμῶν; μὴ ἀνελεῖν με σὺ θέλεις, ὃν τρόπον ἀνείλες χθὲς τὸν Αἰγύπτιον»; Ἐκ τούτου ἐννοήσας ὁ Μωϋσῆς ὅτι ἡ πράξις αὐτοῦ ἐγένετο γνωστὴ, καὶ φοβούμενος τὸν Φαραῶ, ἔφυγεν εἰς τὴν Ἀραβίαν, καὶ συζευχθεὶς ἐκεῖ τὴν Σεπφώραν, μίαν τῶν θυγατέρων τοῦ Ἰοθὼρ, ἱερέως τῶν Μαδιανιτῶν, ἐποίμαινε τὰ πρόβατα αὐτοῦ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη, ὅτε ἡμέραν τινὰ, προχωρήσας πρὸς τὸ ἱερὸν ὄρος Χωρήβ, εἶδεν αἴρνης φαινόμενον θαυμάσιον, φλόγα ἐξερχομένην ἐκ τινος βάτου, ἀλλὰ μὴ κατακαίουσαν τὴν βάτον. Θελήσας νὰ ἴδῃ ἐκ τοῦ συνεγγυς, ἤκουσε φωνὴν μυστηριώδη ἐξερχομένην ἐκ τῆς βάτου καὶ λέγουσαν· ἀμὴ ἐγγίσης ὧδε· λῦσαι τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν σου· ὁ γὰρ τόπος, ἐν ᾧ σὺ ἕστηκας, γῆ ἁγία ἐστίν. Ἐγὼ εἰμι ὁ Θεὸς τοῦ πατρὸς σου, Θεὸς Ἀβραάμ καὶ Θεὸς Ἰσαὰκ καὶ Θεὸς Ἰακώβ. Ἰδὼν εἶδον τὴν κἀκωσιν τοῦ λαοῦ μου τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ τῆς κραυγῆς αὐτῶν ἀκήκοα, καὶ κατέβην ἐξελεῖσθαι αὐτοὺς ἐκ χειρὸς Αἰγυπτίων. Καὶ νῦν δεῦρο ἀποστείλω σε πρὸς Φαραῶ βασιλέα Αἰγύπτου, καὶ ἐξάξεις τὸν λαόν μου τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐκ γῆς Αἰγύπτου». Ἐν συναισθήσει τῆς ἰδίας ἀδυναμίας καὶ τῆς περὶ τὸ λέγειν βραδύτητος ἀποδειλιῶν πρὸς τὸ μέγεθος τῆς ἀποστολῆς, καὶ φοβούμενος μὴ δὲν πιστευθῇ ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἀδελφῶν ὡς ἀπὸ θεοῦ ἀπεσταλμένος, ἐπεθύμει νὰ ἀνταθεθῇ ἡ ἀποστολὴ αὐτῇ εἰς ἄλλον ἱκανώτερον. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ θεία φωνὴ ὑπεσχέθη αὐτῷ πᾶσαν ἀντίληψιν ἄνωθεν καὶ τὴν συνδρομὴν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀαρών, ἀνεδέξατο τὸ μέγα ἔργον, καὶ ὑποστρέψας πρὸς τὸν πενθερόν αὐτοῦ ἐκίνησεν ἀμέσως δι' Αἴγυπτον. Καθ' ὁδὸν εὗρε τὸν ἀδελφόν αὐτοῦ Ἀαρών, κατὰ θείαν οἰκονομίαν ἐλθόντα εἰς συνάντησιν αὐ-

τοῦ, καὶ ἄμφοτεροὶ ἐπορεύθησαν ἀφόβως εἰς Αἴγυπτον, ἀποθανόντος ἤδη 'Ραμσῆ τοῦ Β' καὶ τὴν ἀρχὴν ἀναλαβόντος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Μενεφθᾶ τοῦ Α'.

§ 29. *Ἰσχυρογνωμοσύνη τοῦ Φαραὼ καὶ αἱ δέκα πληγαὶ τῆς Αἰγύπτου.*

Ἀφικθέντες οἱ δύο ἀδελφοὶ εἰς Γεσέμ συνήγαγον τὴν γερουσίαν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ τὴν θεῖαν αὐτῶν ἀποστολὴν διὰ λόγου καὶ θαυμάτων πιστοποιήσαντες ἐνέπλησαν ἅπαντας χαρᾶς καὶ ἐλπίδος περὶ τῆς προσεχοῦς ἀπελευθερώσεως. Μετὰ τοῦτο παρουσιασθέντες πρὸς τὸν Φαραὼ ἐζήτησαν τὴν ἄδειαν ὅπως οἱ Ἰσραηλίται, ἀπερχόμενοι τριῶν ἡμερῶν δρόμον εἰς τὴν ἔρημον, προσφέρωσι θυσίαν τῷ Θεῷ αὐτῶν. Ἄλλ' ὁ νέος Φαραὼ, ἐκτὸς τῆς σκληροκαρδίας οὐδὲν ἄλλο κληρονομήσας παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὅχι μόνον τὴν αἵτησιν ταύτην δὲν ἐνέκρινεν, ἀλλ' ἐπιδόρυνε τοὺς Ἑβραίους διὰ νέων ἐργασιῶν, οὕτως ὥστε ἤρξαντο πολλοὶ νὰ γογγύζωσι κατὰ Μωϋσέως καὶ Ἀαρὼν, ὡς δεινωσάντων ἔτι μᾶλλον τὴν θέσιν αὐτῶν ἀντὶ τῆς ἐπαγγελθείσης ἀπελευθερώσεως. Ἀπέναντι τῶν δυσχερειῶν τούτων ἐνισχύθησαν ἐκ νέου παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ βεβαιωθέντες περὶ τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ λαοῦ μεθ' ὅλην τὴν ἰσχυρογνωμοσύνην τοῦ Φαραὼ, ἐνεφνήσθησαν ἐκ δευτέρου ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τῶν λεγομένων ἔρριψεν ὁ Ἀαρὼν τὴν ῥάβδον αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, καὶ ἡ ῥάβδος ἀμέσως μετεβλήθη εἰς δράκοντα. Προσκληθέντες οἱ μάγοι τῶν Αἰγυπτίων ἔπραξαν τὸ αὐτό. Καὶ κατέπλε μὲν ἡ ῥάβδος τοῦ Ἀαρὼν τὰς ἐκείνων, ἀλλ' ὁ Φαραὼ ἐπέμεινεν εἰς τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ νὰ μὴ ἀφήσῃ τοὺς Ἑβραίους νὰ ἐξέλθωσι τῆς χώρας. Ἡ ἄρνησις αὕτη προήγαγετο ἐκ τοῦ φόβου μήπως οἱ Ἑβραῖοι, ἀπαξ ἐξελθόντες τῆς χώρας, δὲν ἐπανέλθωσιν ὀπίσω, τοῦθ' ὅπερ διπλασίως ἐφαίνετο ἀσύμφορον, πρῶτον μὲν διότι ἀνεπιστρεπτεὶ θὰ ἔχανον τόσους ἀνθρώπους, περιελθόντας εἰς θέσιν δούλων

καὶ δωρεὰν ἐργαζομένους πρὸς πλουτισμὸν καὶ εὐμάρειαν τῶν κρατούντων, δεύτερον δὲ διότι ὑπῆρχε φόβος μήπως οἱ πολυάριθμοι Ἑβραῖοι συνδεθῶσι μετὰ τῶν ἐν Ἀσίᾳ καὶ ἐν ταῖς ἐρήμοις τῆς Ἀραβίας ἐχθρῶν τῆς Αἰγύπτου καὶ παρασκευάσωσιν εἰς αὐτοὺς νέους κινδύνους. Εἰς τοὺς φόβους τούτους προσετέθη ἔπειτα καὶ ἡ σκληρυνσις τῆς καρδίας τοῦ Φαραὼ, ἡ ἐπίμονος δεσποτικὴ ἰσχυρογνωμοσύνη εἰς τὴν ἀπαξ ληφθεῖσαν ἀπόφασιν, μέχρις οὔ ἡ θεία δίκη διὰ δέκα ἄλλεπαλλήλων πληγῶν κατέθραυσε τὴν ἰσχυρογνωμοσύνην τοῦ τυράννου καὶ ἠνάγκασε αὐτὸν νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐξοδὸν τῶν Ἰσραηλιτῶν. Αἱ ἐπτὰ πρῶται πληγαί, καίπερ ἐκτὸς ζημίας προξενήσασαι εἰς τὴν χώραν, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον μὴ ἀψάμεναι τῶν Ἰσραηλιτῶν, ὅμως ὀλίγον συνεκίνησαν τὸν Φαραὼ. Ἦσαν δὲ αὗται· μεταβολὴ τῶν ὑδάτων τοῦ Νείλου εἰς αἷμα μεθ' ὅλων τῶν συνεπειῶν αὐτῆς· ἄπειρον πλῆθος βατράχων, κατακλυσάντων τὴν χώραν καὶ τοὺς οἴκους· σμήνη σκνιπῶν· κυνόμυια· ἐπιζωοτία· ἔλκη· θύελλα φοβερά μετὰ χαλᾶζης. Κατὰ τι ἐνδοτικώτερος ἐφάνη εἰς τὰς δύο ἐπομένους πληγὰς, τῶν ἀκρίδων καὶ τοῦ τριημέρου σκότους, καὶ εἰς ἐκείνην μὲν ἐπέτρεψε νὰ ἀπέλθωσι μόνον οἱ ἄνδρες, εἰς ταύτην δὲ ἄνευ τῶν ποιμνίων. Μόνον δὲ μετὰ τὴν δεκάτην θεομηνίαν, τὴν πλήξασαν πάντα τὰ πρωτότοκα τῆς Αἰγύπτου, ἀφῆκεν αὐτοὺς νὰ ἀπέλθωσιν ὅπου καὶ ὅπως ἤθελον.

§ 30. *Προετοιμασία τοῦ λαοῦ πρὸς ἀναχώρησιν.*

Πρὶν ἢ ἐπέλθῃ ἡ τελευταία θεομηνία, ἔλαβεν ὁ λαὸς τὰς ἀναγκαίας ὁδηγίας ὅπως ἐτοιμασθῇ πρὸς ἀναχώρησιν διὰ τὴν 15ην τοῦ μηνὸς Νισάν (= Μαρτίου). Ὁφείλον δὲ πλὴν ἄλλων προετοιμασιῶν νὰ δανεισθῶσι παρὰ τῶν πλουσίων Αἰγυπτίων ἱμάτια καὶ σκεύη ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ, καὶ νὰ ἐορτάσωσι τὸ πάσχα πρὸ τῆς ἐκκινήσεως. Ἡ πρώτη ὁδηγία, δοθεῖσα κατ' ἐντολὴν αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, φαίνεται μὲν ἐκ

πρώτης ὄψεως ὡς προτροπή πρὸς κλοπὴν, πράγματι ὅμως σκοπὸν ἔχει νὰ ἀποζημιώσῃ κατὰ τι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ δι' ὅσα ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη ἠναγκάζοντο διὰ τῆς βίας νὰ ἐργάζωνται δωρεάν πρὸς εὐμάρειαν καὶ πλουτισμὸν τῶν κρατούντων. Οἱ μεταχειριζόμενοι τὸ δίκαιον τοῦ ἰσχυροτέρου καὶ ἀποστεροῦντες τὸν ἐργάτην τοῦ δικαίου αὐτοῦ μισθοῦ, χάνουσι δι' ἀπάτης τὰ ἄδικα κέρδη καὶ ἀποζημιοῦσι τοὺς ἀδικηθέντας. Τὸ δὲ Πάσχα, σκοπὸν ἔχον νὰ διαιωνίσῃ τὴν θαυμασίαν ἀπελευθέρωσιν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐκ τῆς δουλείας τῶν Αἰγυπτίων, ἔπρεπε νὰ ἐορτασθῇ ὡς ἐξῆς. Ἐκάστη οἰκογένεια ὥφειλε, μόνῃ ἢ ὁμοῦ μετὰ τῆς γείτονος, νὰ ἀγοράσῃ ἀπὸ τῆς 10ης τοῦ μηνὸς Νισάν ἀμνὸν ἁμεμπτον, καὶ σφάζουσα αὐτὸν τῇ ἐσπέρᾳ τῆς 14ης, διὰ μὲν τοῦ αἵματος νὰ κρίσῃ τοὺς παραστάτας καὶ τὸ ἀνώφλιον τῆς θύρας τοῦ οἴκου, ἵνα μὴ ὁ τὴν νύκτα ἐκείνην τὰ πρωτότοκα τῶν Αἰγυπτίων ἐξολοθρευτῶν ἄγγελος πληξῇ καὶ αὐτούς, τὸ δὲ κρέας, ὀπτηθὲν ὁλόκληρον καὶ ἄνευ συντριβῆς τῶν ὀστέων, νὰ φάγωσι πάντες οἱ ἐν τῇ οἰκίᾳ μετὰ ἀζύμων ἄρτων καὶ πικριδῶν ἐν σπουδῇ καὶ ὡς παρεσκευασμένοι εἰς ὁδοιπορίαν, ἵνα οὕτως, ἀγρυπνοῦντες δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἐντὸς τῶν οἰκιῶν αὐτῶν, ἅμα τῷ πρώτῳ συνθήματι ἐξέλθωσι, καὶ συνενούμενοι μετ' ἀλλήλων πορευθῶσιν ἀσφαλῶς καὶ συνεταγμένως εἰς Ῥαμεσὴν, ὅθεν ἔμελλον νὰ κινήσωσιν ἅπαντες ἐν σώματι. Οὕτως ἦσαν ἔτοιμοι οἱ Ἰσραηλῖται, ὅτε ἡ τελευταία θεομηνία ἠνάγκασε τὸν Φαραὼ καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ὅχι μόνον ν' ἀφήσωσιν αὐτοὺς ἐλευθέρους νὰ ἀπέλθωσιν ὅπου καὶ ὅπως ἤθελον, ἀλλὰ καὶ νὰ βιάζωσιν αὐτοὺς νὰ ἀναχωρήσωσιν ὡς τάχιστα.

§ 31. Διάβασις τῶν Ἰσραηλιτῶν διὰ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης.

Οἱ εἰς Ῥαμεσὴν συναχθέντες Ἰσραηλῖται, πλὴν γυναικῶν καὶ παιδίων ἀνερχόμενοι εἰς 600,000 ἄνδρας, ἔλαβον κατ'

ἀρχὰς τὴν συνήθη ὁδόν, τὴν φέρουσαν ἐξ Αἰγύπτου εἰς Παλαιστίνην. Ἀλλ' ὅτε ἐπλησίασαν πρὸς τὰ χαρακώματα τῶν Αἰγυπτίων, τὰ ὁποῖα ἀπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης μέχρι τῆς Ἐρυθρᾶς παρτεινόμενα ἐχρησίμευον πρὸς ὑπερέσπισιν τῶν ἀνατολικῶν συνόρων τῆς χώρας, ἐτρέπησαν αἴφνης πρὸς νότον ὅπως ἀποφύγῃσι τὴν ἔνοπλον σύγκρουσιν πρὸς τὰ στρατεύματα τῶν μεθοριακῶν ὀχυρωμάτων, καὶ πορευόμενοι διὰ τῆς ἐρήμου ἔφθασαν εἰς τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, ὁρατῶς μὲν ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως, ἀοράτως δὲ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, δεικνύοντος αὐτοῖς τὴν ὁδὸν τὴν μὲν ἡμέραν διὰ νεφέλης σκιερᾶς, τὴν δὲ νύκτα διὰ νεφέλης φωτεινῆς. Τὴν ἀσυνήθη ταύτην διεύθυνσιν τῶν Ἰσραηλιτῶν μαθόντες οἱ περὶ τὸν Φαραὼ, καὶ νομίσαντες ὅτι οἱ Ἑβραῖοι, ἀποπλανηθέντες ἐν τῇ ἐρήμῳ, περιῦλθον εἰς ἀδιέξοδον, μετέβαλον ἀμέσως γνώμην, καὶ ἐξεληθόντες πανστρατιᾷ εἰς καταδίωξιν αὐτῶν ἐστρατοπέδευσαν εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπ' αὐτῶν. Οὕτως εὐρεθέντες μεταξὺ τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πολεμίων ἐλησμόνησαν εὐκόλως τὴν θείαν προστασίαν, καὶ μικροψυχοῦντες ἐκραύγαζον κατὰ τοῦ Μωϋσέως, ὡς ἐξαγαγόντος αὐτοὺς πρὸς ὄλεθρον ἐν ἐρήμῳ. Ἀλλ' ἐκεῖνος, καὶ ἐν τοιοῦτῳ προφανεῖ κινδύνῳ μὴ ἀποβαλὼν τὴν πρὸς τὸν Θεὸν πίστιν, ἐνεθάρρυνε τοὺς μικροψύχους, καὶ προσευξάμενος ἔλαβεν ἐντολὴν παρὰ τοῦ Κυρίου τὸν μὲν λαὸν νὰ ἔχῃ ἔτοιμον πρὸς κίνησιν, αὐτὸς δὲ νὰ πληξῇ διὰ τῆς ῥάβδου αὐτοῦ τὴν θάλασσαν. Καὶ ἀμέσως ἐπῆλθε σφοδρὸς ἄνεμος, ὅστις πνέων δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἐχώρισε τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης ἐνθεν καὶ ἐνθεν, καὶ τὸ ἐν τῷ μέσῳ ἀνοιχθὲν πέρασμα ἀποξηράνας παρέσχεν ἐλευθέρην δίοδον εἰς τοὺς Ἰσραηλῖτας. Εἰς τὰ ἔχνη αὐτῶν ἀκολουθοῦντες καὶ οἱ Αἰγύπτιοι ὤρμησαν νὰ διέλθωσι περὶ τὸν ὕρθρον διὰ τοῦ αὐτοῦ περάσματος. Ἀλλ' ὁ Μωϋσῆς ἐξέτεινε καὶ πάλιν τὴν χεῖρα εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ τὰ ὕδατα, ἐπανελθόντα μετ' ὀλίγον εἰς τὴν πρώτην αὐτῶν θέσιν, ἐκάλυψαν τοὺς Αἰγυπτίους. Τοιοῦτοτρόπως οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, ἀπαλλαγέντες τοῦ φόβου καὶ τῆς δουλείας τῶν Αἰγυπτίων, ἐδοξολόγησαν τὸν σωτῆρα

Θεόν, οἱ μὲν ἄνδρες ψάλλοντες ᾠδὴν ἐπινίκιον τῷ Ὑψίστῳ, αἱ δὲ γυναῖκες χορεύουσαι μετὰ τυμπάνων, προεξαρχούσης τῆς ἀδελφῆς τοῦ Μωϋσέως Μαριάμ.

§ 32. Πορεία τῶν Ἰσραηλιτῶν εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ.

Τὴν περαιτέρω ὁδὸν μέχρι τοῦ ὄρους Σινᾶ, καίπερ διανυομένην ὑπὸ τῶν συνήθων ὁδοιπόρων ἐντὸς μιᾶς ἐβδομάδος, διήνυσαν οἱ Ἰσραηλίται ἐντὸς ἐπτὰ ἐβδομάδων, τὸ μὲν διὰ τὸ πλῆθος αὐτῶν τε καὶ τῶν ἀποσκευῶν αὐτῶν, τὸ δὲ διὰ τὰς πολλὰς δυσχερείας, πρὸς ἃς εἶχον νὰ παλαίωσι, μάλιστα μὲν διὰ τὴν σπάνιν ὕδατος καὶ τροφῆς, ἔπειτα δὲ καὶ διὰ τὴν ἐχθρικὴν διάθεσιν τῶν ἐν τῇ χερσονήσῳ ταύτῃ τοῦ Σινᾶ κατοικούντων λαῶν, καὶ ἰδίως τῶν Ἀμαληκιτῶν. Αἱ προμήθειαι ὕδατος καὶ τροφῆς, ὅσας ἔφερον ἐξ Αἰγύπτου, ἐξέλιπον ταχέως. Καὶ εὗρισκον μὲν καθ' ὁδὸν ὀάσεις λαμπράς, ὡς ἦτο τὸ *Αἰλεῖμ*, μετὰ 12 πηγῶν ὕδατος καὶ 70 στελεχῶν φοίνικος, ἀλλ' αἱ τοιαῦται θέσεις ἦσαν σπάνιαι, καὶ κατὰ το πλεῖστον ἡ δὲν εὗρισκον διόλου πηγὰς, ὡς συνέβη ἐν τῇ ἐρήμῳ Σοῦρ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, ἡ εὗρισκον μὲν τινὰς, ἀλλ' ἀκαταλλήλους πρὸς πόσιν. Εἰς πάσας ταύτας τὰς δυσχερείας ἐπανελαμβάνοντο οἱ αὐτοὶ γογγυσμοὶ καὶ αἱ αὐταὶ κατακραυγαὶ κατὰ τοῦ Μωϋσέως, ὅσαι καὶ πρὸ τῆς διαβάσεως τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Ἀλλὰ καθὼς τότε, οὕτω καὶ νῦν ἐπῆρχετο ἄρωγός ὁ Θεός, καὶ ὅχι μόνον ἀπεδείκνυεν αὐτοὺς νικητὰς κατὰ τῶν Ἀμαληκιτῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπεδαψιλευεν ὅ,τι ἠρνεῖτο ἡ φύσις καὶ ἡ χώρα, ἄλλοτε μὲν μεταβάλλων τὰ πικρὰ ὕδατα εἰς πόσιμα, ὡς ἐγένετο ἐν *Μεργᾶ*, ἄλλοτε δὲ ἐξάγων ὕδωρ ἐκ πέτρας, ὡς ἐν *Ραφιδείν*, ἄλλοτε ἐπιπέμπων ἀγέλην ὄλην ὀρτύγων, ὡς ἐν τῇ ἐρήμῳ *Σίν*, καὶ ἕκτοτε ἐπὶ τσσαρχάκοντα ἔτη τρέφων αὐτοὺς διὰ τοῦ *μάννα*, ὅπερ ἐν εἵδει πάχνης καθ' ἑκάστην νύκτα (πλὴν Σαββάτου) πίπτον, καὶ ἔχον ὁμοιότητα πρὸς τὸν λευκὸν σπόρον τοῦ φυτοῦ κοριάνου, συνήγετο καθ' ἑκάστην πρωΐαν, καὶ θεόντως παρασκευαζόμενον ἐχρησίμευεν ὡς ἐπιούσιος ἄρτος.

§ 32=Ἐξοδ. 15, 22—19, 27.

§ 33. Διοργάνωσις καὶ διαγωγή τοῦ λαοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ.

Ἐκτὸς τῆς ὕλικῆς τροφῆς εἶχεν ἀνάγκην ὁ λαὸς καὶ τροφῆς πνευματικῆς, καταλλήλων δηλ. διδασκαλιῶν καὶ διατάξεων πρὸς θρησκευτικὴν καὶ ἠθικὴν αὐτοῦ διοργάνωσιν, ὅπως δυνήθῃ νὰ ἀνταποκριθῇ πρὸς τὴν ὑψηλὴν ἀποστολὴν, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐν τῷ κόσμῳ. Καὶ ταύτην τὴν πνευματικὴν τροφὴν ὁμοῦ μετὰ τῆς ὕλικῆς εὗρον οἱ Ἰσραηλίται ὅτε ἔφθασαν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Σινᾶ καὶ ἐστρατοπέδευσαν εἰς τὴν εὐφορον πεδιάδα ὑπὸ τὸ ὄρος. Καὶ πρῶτον μὲν παρασκευασθεὶς ὁ λαὸς ἐπὶ δύο ἡμέρας παρετάχθη περὶ τὸ ὄρος, καὶ ἐν μέσῳ βροντῶν καὶ ἀστραπῶν καὶ πυκνοῦ σκότους ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ ἔλαβε παρὰ τοῦ Θεοῦ τὰς δέκα ἐντολὰς ἢ τὸν Δεκάλογον. Ἐπειτα δὲ λαβὼν διὰ τοῦ Μωϋσέως καὶ ἄλλας θείας διατάξεις καὶ ἐντολὰς, ὑπεσχέθη πιστεῖν εἰς τὸν Θεὸν καὶ ὑπακοὴν εἰς τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὑποσχέσεως ταύτης ἐγένετο δι' ἐπισήμου διαθήκης τοῦ Θεοῦ λαὸς αὐτοῦ ἐκλεκτός καὶ περιούσιος, τουτέστι λαὸς ἀφιερωμένος καὶ ἀνήκων τῷ Κυρίῳ ὡς ἰδίᾳ αὐτοῦ περιουσία, ὑπόχρεως αὐτῷ μόνῳ νὰ λατρεύσῃ καὶ νὰ πολιτεύηται κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ. Ἀλλ' ἡ ἐπιρροή τῆς πολυχρονίου μετὰ τῶν Αἰγυπτίων συμβιώσεως ἦτο τόσον μεγάλη, ὥστε μόλις ἀνῆλθεν ὁ Μωϋσῆς εἰς τὸ ὄρος καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ περὶ τὰς 40 ἡμέρας, ὅπως πλὴν ἄλλων διατάξεων λάβῃ παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τὰς δύο λιθίνας πλάκας τοῦ νόμου γραπτὰς, καὶ ἰδοὺ ὁ λαός, ἀπελπισθεὶς ἐκ τῆς βραδύτητος αὐτοῦ, ἐζήτησεν ἐπιμόνως παρὰ τοῦ Ἀαρὼν νὰ κατασκευάσῃ θεοὺς ὁδηγοὺς τῆς ὁδοῦ, καὶ ὁ Ἀαρὼν, μὴ ἔχων ἀρκετὸν σθένος νὰ ἀντιστῇ εἰς τὴν ἄλογον ὁρμὴν καὶ ἀπαίτησιν τοῦ λαοῦ, συνήγαγε τὰ χρυσὰ κοσμήματα τῶν γυναικῶν, καὶ χωνεύσας αὐτὰ εἰς μόσχον κατὰ τὸν τύπον τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ λατρευομένου βοός "Ἀπιος, προσέφερεν αὐ-

§ 33=Ἐξοδ. 19, 1—24, 18. 32, 1 34, 35.

τῷ θυσίαν, καὶ ὁ λαός, ὡς ἐν ἑορτῇ μεγάλῃ, διεσκέδαζε περὶ αὐτόν. Μαθὼν τὰ γινόμενα ὁ Μωϋσῆς ἔσπευσε νὰ καταβῇ ἀπὸ τοῦ ὄρους, καὶ ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ χρυσοῦ μόσχου ὀργισθεὶς ἔρριψεν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ τὰς δύο πλάκας τοῦ νόμου καὶ συνέτριψεν αὐτάς. Ἐλθὼν δὲ εἰς τὸ στρατόπεδον πρῶτον μὲν κατέκαυσε τὸν μόσχον καὶ ἠφάνισεν αὐτόν, ἔπειτα δέ, ἐπιτιμήσας τὸν Ἀαρὼν διὰ τὴν μικροψυχίαν αὐτοῦ, συνήγαγε τοὺς ζηλωτὰς ἀπογόνους τοῦ Λευὶ καὶ ἐτιμώρησε δι' αὐτῶν παραδειγματικῶς τοὺς ἀποστάτας, ἀποκτείνοντας ἐξ αὐτῶν ἕως τρισχιλίους. Μετὰ τοῦτο ἀνέβη πάλιν εἰς τὸ ὄρος ἵνα ἐξιλεώσῃ τὸν Θεὸν διὰ τῶν προσευχῶν αὐτοῦ, καὶ λαβὼν ἐκ νέου τὰς δύο πλάκας τοῦ νόμου ἐπανῆλθεν ὀπίσω, ἔχων τὸ πρόσωπον ἀπαστράπτον ὑπὸ ἰδιοζούσης αἴγλης καὶ λαμπρότητος, ὥστε οἱ Ἰσραηλῖται δὲν ἐτόλμων νὰ ἀτενίζωσι πρὸς αὐτόν.

§ 34. Ὁ Δεκάλογος καὶ αἱ λοιπαὶ διατάξεις τῆς μωσαϊκῆς νομοθεσίας.

Ὁ Δεκάλογος τοῦ Μωϋσέως, ἀποτελὼν τὸ πρῶτον καὶ κυριώτατον μέρος τῆς ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ δοθείσης νομοθεσίας, περιλαμβάνει ἐν συνόψει τὰ καθήκοντα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τε τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον αὐτοῦ, ἔχει δὲ ὡς ἑξῆς· 1) «Ἐγὼ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σου, ὅστις ἐξήγαγόν σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου. Οὐκ ἔσονται σοι θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ. 2) Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἰδωλον, οὐδὲ παντὸς ὁμοιώμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ ὅσα ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασι ὑποκάτω τῆς γῆς· οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς οὐδὲ μὴ λατρεύσῃς αὐτοῖς. 3) Οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ. 4) Μνήσθητι τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου ἀγιάζειν αὐτήν· ἕξ ἡμέρας ἔργα καὶ ποιήσεις πάντα τὰ ἔργα σου, τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ σάββατα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου. 5) Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ ἵνα μακροχρόνιος γένῃ ἐπὶ τῆς γῆς τῆς ἀ-

γαθῆς, ἧς Κύριος ὁ Θεός δίδωσί σοι. 6) Οὐ φονεύσεις. 7) Οὐ μοιχεύσεις. 8) Οὐ κλέψεις. 9) Οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ τοῦ πλησίον σου μαρτυρίαν ψευδῇ. 10) Οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον σου, οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν οἰκίαν τοῦ πλησίον σου, οὔτε τὸν ἀγρὸν αὐτοῦ, οὔτε τὸν παῖδα αὐτοῦ, οὔτε τὴν παιδίσκην αὐτοῦ, οὔτε τοῦ βοός αὐτοῦ, οὔτε τοῦ ὑποζυγίου αὐτοῦ, οὔτε παντὸς κτήνους αὐτοῦ, οὔτε ὅσα τῷ πλησίον σου ἐστίν». Μετὰ τὸν Δεκάλογον ἀνεκοινώθησαν διὰ τοῦ Μωϋσέως εἰς τὸν λαὸν καὶ ἄλλαι θεῖαι διατάξεις, αἵτινες συμπληροῦσαι καὶ ἀναπτύσσουσιν τὰς δέκα ἐντολὰς ἀκριβέστερον καὶ λεπτομερέστερον ἐκανόνιζον πάντα τὸν βίον τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, τὸν τε θρησκευτικὸν καὶ τὸν ἠθικὸν καὶ τὸν πολιτικόν. Ἐκ τῶν διαφορῶν τούτων διατάξεων ἀξιοσημεῖωτοι εἶναι αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, εἰς τὴν ἐγκατάστασιν ἰδιαίτης ἱερατικῆς τάξεως, εἰς τὸν καθορισμὸν τῶν θυσιῶν καὶ εἰς τὴν καθιέρωσιν διαφορῶν ἑορτασίων ἡμερῶν. Ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου, κατασκευασθεῖσα εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην, ἦτο οἶονεὶ φορητὸς ναὸς καὶ ἐχρησίμευεν ὡς ἐξωτερικὸν σημεῖον τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. Ἐκτὸς τῶν ἄλλων σκευῶν καὶ προσαρτημάτων τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἐφυλάττετο ἐντὸς αὐτῆς, καὶ δὴ εἰς τὸ ἱερώτατον καὶ ἁδύτον αὐτῆς μέρος, εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἀγίων, ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης, ἡ περιέχουσα τὰς δύο λιθίνας πλάκας τοῦ νόμου, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὁποίου ἐγένετο, ὡς προείρηται, ἡ πρὸς τὸν Ἰσραὴλ διαθήκη τοῦ Θεοῦ, ἡ ἀναγνωρίσασα αὐτόν ὡς λαὸν περιούσιον. Ὡς λειτουργοὶ τοῦ Ὑψίστου ἐξελέγησαν οἱ ἐπὶ ζήλῳ εἰς τὰ πάτρια διαπρέψαντες ἀπόγονοι τοῦ Λευὶ, ἀποτελέσαντες τρεῖς ἱερατικὰς βαθμίδας, τὴν τῶν Λευιτῶν, ἐπεχόντων ὑπηρέτου καὶ διακόνου θέσιν εἰς τὰ τῆς θείας λατρείας, τὴν τῶν ἰδίως ἱερέων, καὶ τὴν τοῦ ἀρχιερέως, ἀμφοτέρων ἐκλεγομένων ἐκ τοῦ γένους Ἀαρὼν, τοῦ πρώτου ἀρχιερέως τῶν Ἰσραηλιτῶν. Αἱ δὲ θυσίαι, διακρινόμεναι εἰς δύο κατηγορίας, εἰς θυσίας ἀναιμάκτους, εἰς προσφοράς δηλ. οἴνου, ἐλαίου, θυμιαμάτων, καρ-

πῶν καὶ τῶν ὁμοίων, καὶ εἰς *θυσίας ζώων*, προσεφέροντο εἴτε πρὸς ἐξιλέωσιν τοῦ Θεοῦ διὰ βαρέα ἁμαρτήματα (*θυσία περὶ ἁμαρτίας*), εἴτε πρὸς ἱκανοποίησιν δι' ἐλαφρότερα παραπτώματα (*θυσία πλημμελείας*), εἴτε πρὸς ἔκφρασιν εὐγνωμοσύνης διὰ ληφθέντα ἀγαθὰ (*θυσία σωτηρίου, θυσία αἰρέσεως*), εἴτε πρὸς χειροτονίαν καὶ ἐγκατάστασιν τῶν ἱερέων εἰς τὸ ὑπουργήμα αὐτῶν (*θυσία τελειώσεως*).

Ἐκ δὲ τῶν ἑορτασίμων ἡμερῶν κυριώτεραι εἶναι αἱ ἐξῆς· 1) τὸ *ἐβδομαδιαῖον Σάββατον*, καθιερωθὲν καὶ διὰ τοῦ Δεκαλόγου· 2) ἡ μηνιαίως ἑορταζομένη *ρουμηνία*, ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει ἐκάστης νέας σελήνης· 3) αἱ κατ' ἔτος ἐπανερχόμεναι ἑορταί· ἡ τοῦ *Πάσχα καὶ τῶν ἀζύμων*, ὡς ἑορτὴ τοῦ ἔαρος καὶ πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ἐξόδου ἐξ Αἰγύπτου, διαρκουσα ἑπτὰ ἡμέρας ἀπὸ τῆς 14ης τοῦ Νισάν (=Μαρτίου)· ἡ τῆς *Πεντηκοστῆς*, ὡς ἑορτὴ τοῦ θερισμοῦ τοῦ σίτου καὶ πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ἐπὶ τοῦ Σινᾶ δοθείσης νομοθεσίας, ἑορταζομένη τῇ πεντηκοστῇ ἡμέρᾳ μετὰ τὸ Πάσχα· ἡ τῶν *Σκηνῶν ἢ τῆς Σκηνοπηγίας*, ὡς ἑορτὴ τοῦ τρυγητοῦ καὶ τῆς συγκομιδῆς τῶν καρπῶν καὶ πρὸς ἀνάμνησιν τοῦ ἐν σκηναῖς βίου τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, διαρκουσα ἑπτὰ ἡμέρας ἀπὸ τῆς 15ης τοῦ ἐβδόμου μηνὸς Τίσρη (=Σεπτεμβρίου) καὶ προηγούμενη ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ ἐξιλασμοῦ, ἑορταζομένης τῇ 10ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνός, κατὰ τὴν ὁποίαν πλὴν ἄλλων ἱεροτελεστιῶν πρὸς ἐξιλέωσιν τῶν ἁμαρτιῶν σύμπαντος τοῦ λαοῦ ὠρίζετο ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως διὰ κλήρου ὁ λεγόμενος *ἀποπομπαῖος τράγος*, ὅστις, λαμβάνων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ πάσας τὰς ἀνομίας τοῦ λαοῦ, ἀπελύετο εἰς τὴν ἔρημον πρὸς ἀπώλειαν· καὶ 4) αἱ περιοδικαὶ ἑορταί, τὸ ἔτος τῆς ἀναπαύσεως (=ἔτος σαββατιαῖον), καὶ τὸ ἔτος τῆς ἀφέσεως (=ἔτος ἰωβηλαῖον), ἐκεῖνο μὲν καθ' ἐκάστην ἑπταετίαν, τοῦτο δὲ καθ' ἐκάστην πεντηκονταετίαν ἐπανερχόμενον. Καὶ κατὰ μὲν τὸ ἔτος τῆς ἀναπαύσεως ἡ γῆ ἔμενεν ἀκαλλιέργητος, οἶονεῖ ἀναπαυομένη, οἱ δὲ αὐτομάτως φυόμενοι καρποὶ ἀφίνοντο εἰς τοὺς πτωχοὺς τῆς χώρας καὶ εἰς τὰ κτήνη τοῦ ἀγροῦ. Τὸ δὲ ἔτος τῆς ἀφέσεως, κατὰ τὰ ἄλλα

ὅμοιον τῷ ἔτει τῆς ἀναπαύσεως, εἶχε τοῦτο ἴδιον, ὅτι ἐκηρύττετο γενικὴ ἀμνηστία καὶ ἄφεσις ἐν εἴδει *σεισачθείας*, καὶ ὅχι μόνον οἱ δοῦλοι ἀνεκτῶντο τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν καὶ οἱ ὀφειλῆται δωρεάν ἀπηλλάσσοντο τῶν ὀφειλῶν, ἀλλὰ καὶ οἱ ὁπωσδήποτε ἀποξενωθέντες τῶν γαιῶν αὐτῶν ἐγίνοντο πάλιν κύριοι αὐτῶν, καὶ τοιουτοτρόπως, αἰρομένης πάσης τῆς ἐν τῷ μεταξὺ ἐπελθούσης μεταβολῆς ὡς πρὸς τὴν ἰδιοκτησίαν τῆς γῆς καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῶν προσώπων, ἐπανήρχοντο περιδικῶς τὰ πράγματα εἰς τὴν προτέραν αὐτῶν κατάστασιν καὶ προελαμβάνετο ὁ ὑπέρμετρος πλουτισμὸς καὶ ὑπεροχὴ ὀλίγων τινῶν πρὸς βλάβην καὶ καταπίεσιν τῶν ἀσθενεστέρων.

§ 35. Πολυετὴς περιπλάνησις τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ.

Ἐκ τοῦ Σινᾶ ἐκίνησαν οἱ Ἰσραηλιταὶ περὶ τὰ μέσα τοῦ ἔαρος, ὁλόκληρον περίπου ἔτος μετὰ τὴν ἀφίξιν αὐτῶν ἐκεῖ. Καὶ ἐπειδὴ τὰ μεσημβρινὰ ὄρια τῆς Χαναάν, ὅθεν ἔμελλον νὰ εἰσβάλωσι, δὲν ἀπείχον πλέον τῶν 15 ἡμερῶν, αὐτοὶ δὲ ἀρκούντως εἶχον ἀναπαυθῆ καὶ διοργανωθῆ, ὑπῆρχεν ἐλπίς νὰ φθάσωσιν ἐντὸς ὀλίγου εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Ἀλλὰ τὴν ἐλπίδα ταύτην ταχέως ἐματαίωσεν ἡ μικροψυχία καὶ ὀλιγοπιστία τοῦ ἀστάτου καὶ ἀγνώμονος λαοῦ, ὅστις, μόλις αἰσθανθεὶς τὰς πρώτας στερήσεις τῆς ὁδοιπορίας, ἤρξατο πάλιν νὰ γογγύζῃ καὶ νὰ ἐπιθυμῇ τὰ ἀγαθὰ τῆς Αἰγύπτου, τὰ κρέατα καὶ τὰ κρόμμυα, προτιμῶν ταῦτα τῆς ξηρᾶς καὶ μονοτόνου τροφῆς τοῦ μάννα. Καὶ ἀπέστειλε μὲν πάλιν ὁ Θεὸς ἀγέλας ὅλας ὀρτύγων κύκλῳ τοῦ στρατοπέδου, ἀλλ' ἡ τροφὴ αὕτη ἀπέβη νῦν πρὸς ὄλεθρον τῶν ἀδιορθώτων, γεννήσασα νόσον δεινὴν. Εἰς τοὺς γογγυσμοὺς τούτους προσετέθη μετ' ὀλίγον καὶ ἄκρα δειλία καὶ ἀνανδρία. Ἀμα ἀφίχθεις εἰς τὴν ἔρημον Φαράν ἀπέστειλεν ὁ Μωϋσῆς 12 ἄνδρας, ἀνὰ ἓνα ἐξ ἐκάστης φυλῆς, ὡς κατασκόπους εἰς τὴν

Χαναάν. Καὶ ὁ μὲν λαὸς ἔφθασεν εἰς τὴν πόλιν Κάνης καὶ ἐστρατοπέδευσεν ἐκεῖ εἰς ὀλίγων ἡμερῶν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Χαναάν· οἱ δὲ κατὰσκοποι, ἐπιτυχῶς ἐκπληρώσαντες τὴν ἀποστολὴν αὐτῶν, μετὰ 40 ἡμέρας ἐπικύθηλον εἰς τὸ στρατόπεδον. Καὶ ἐξεθείαζον μὲν ἅπαντες ὁμοφώνως τὴν εὐφορίαν καὶ εὐκαρπίαν τῆς χώρας, φέροντες καὶ δείγματα τῶν καρπῶν αὐτῆς, ἀλλ' οἱ μὲν 10, ὑπὸ δειλίας μεγελοποιούντες τὰ πράγματα, ἐξῆρον τὰ ἀναστήματα καὶ τὴν μαχημότητα τῶν κατοίκων καὶ τὸ ἀπόρητον τῶν ὀχυρῶν αὐτῶν πόλεων, οἱ δὲ λοιποὶ δύο, ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ καὶ ὁ Χάλεβ, πᾶν τὸ ὑνάντιον παρίστων τὰ πάντα εὐχλόωτα τῇ βοηθείᾳ τοῦ Θεοῦ, καὶ διεμαρτύροντο κατὰ τῶν ὑπερβολῶν τῶν 10. Ὁ λαὸς, πεισθεὶς εἰς τοὺς λόγους τῶν ἀνδρῶν, περιῆλθεν εἰς ἐσχάτην ἀπόγνωσιν, καὶ ἐζήτην νὰ ἐπιστρέψῃ ὀπίσω εἰς Αἴγυπτον. Ἀνθρώποι τόσον δειλοὶ καὶ ἐπιλήσμονες τῶν θεῶν εὐεργεσιῶν δὲν ἦσαν βεβηλῶς ἄξιοι καὶ ἱκανοὶ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν γῆν, τὴν ὁποίαν εἶχεν ὑποσχεθῇ ὁ Θεὸς εἰς τοὺς πιστοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἀβραάμ. Διὰ τοῦτο, πλὴν Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ καὶ τοῦ Χάλεβ, ἅπαντα ἡ λοιπὴ γενεά, ἡ εἰς τὴν χανανότητα καὶ δειλίαν τῆς Αἰγύπτου εἰθισμένη, κατεδικάσθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ ἀποθάνῃ ἐν τῇ ἐρήμῳ, νὰ εἰσέλθῃ δὲ εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας ἡ νέα γενεά, ἡ ἀνατραφεῖσα ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ καὶ διὰ τῆς σκληραγωγίας παρασκευασθεῖσα εἰς τοὺς ἐπικειμένους ἀγῶνας πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς Χαναάν. Τὴν θεῖαν ταύτην ἀπόφασιν μαθόντες πολλοὶ ἠθέλησαν μὲν νὰ ἐπιδειξώσιν ἄκακρον γενναϊότητα, ἀλογίστως καὶ παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ Μωϋσέως ὀρμῶντες εἰς τὰ παρακείμενα ὄρη, ἀλλ' ἀποκρουσθέντες ἐπικύθηλον εἰς τὸ στρατόπεδον κατὰ τῆς ἐλπίδος. Ἐκτοτε ἐγκαταλειμμένοι εἰς ἑαυτούς, καὶ μὴ τολμῶντες πλέον νὰ ἐπιχειρήσωσι γενναῖόν τι διὰ τὸν Θεόν, περιεπλανῶντο ἐν τῇ ἐρήμῳ Φαράν καὶ Σιν ἐπὶ 38 ἔτη, ἕως οὗ ἐξέλιπεν ἡ παλαιὰ γενεά.

§ 36. Ἀρταροία τοῦ Κορέ, Δαθὰν καὶ Ἀβειρών.

Κατὰ τὸ δικάστημα τοῦτο τῆς πολυετοῦς περιπλανήσεως ἐν τῇ ἐρήμῳ φιλόδοξοί τινες, ἐπωφελούμενοι τὴν ἐν τῷ λαῷ ἐπικρατοῦσαν δυσθυμίαν καὶ δυσχρέσκειαν, ἐξήγειραν φοβερὰν ἀνταρσίαν κατὰ τοῦ Μωϋσέως καὶ τοῦ Ἀαρών, ἀλλ' ἀμέσως ἔλαβον τὰ ἐπίχειρα τῆς ἀδίκου αὐτῶν καταπορεύσεως. Ὁ Λευΐτης Κορέ καὶ οἱ Ρουβηνῖται Δαθάν καὶ Ἀβειρών, ἐλπίζοντες νὰ ἀντικαταστήσωσι τὸν Μωϋσέα καὶ τὸν Ἀαρών, συνήγαγον πολλοὺς ἐκ τῶν δυσηρεστημένων, ἐν οἷς καὶ 250 πρεσβυτέρους τοῦ λαοῦ, καὶ ἀπῆλθον τὴν μεταβολὴν τῶν περὶ ἱερωσύνης διατάξεων τῆς ἐπὶ τοῦ Σινᾶ δοθείσης νομοθεσίας, ὅπως ἐκλέγωνται εἰς τὸ ἄξιώμα ἱερέων καὶ ἀρχιερέως πάντες ἀδιακρίτως οἱ Ἰσραηλῖται, καὶ ὅχι μόνοι οἱ ἀπὸ τοῦ Ἀαρών καταγόμενοι. Ἀφοῦ μάτην ἐπειράθη ὁ Μωϋσῆς νὰ πείσῃ τοὺς ἀντάρτας, ὅτι ἡ διέταξις αὕτη ἐγένετο κατ'ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι ἐγειρόμενοι κατ'αὐτοῦ, ἐγείρονται κατ'αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, ἠθέλησε νὰ ἀφήσῃ τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν θεῖαν κρίσιν, καὶ πρὸς τοῦτο διέταξε τὸν τε Ἀαρών καὶ τοὺς 250 πρεσβυτέρους νὰ παρουσιασθῶσιν ἐνώπιον τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου μετὰ τῶν θυμιατηρίων αὐτῶν, ἵνα δοκιμάσωσι τίνος θυμιάμα εἶναι εὐπρόσδεκτον τῷ Κυρίῳ. Μόλις συνῆλθον οἱ ἀντάρται περὶ τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἀμέσως ἐξεδηλώθη κατ' αὐτῶν ἡ θεία ὀργή, καὶ τοὺς μὲν μετὰ Κορέ, Δαθάν καὶ Ἀβειρών, χωρισθέντας ἀπὸ τοῦ λαοῦ, κατέπιεν ἡ γῆ ἀνοιχθεῖσα· τοὺς δὲ 250 πρεσβυτέρους κατέφαγε πῦρ πεσὸν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ· ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν, ὅσοι μὴ συνετισθέντες ἐκ τοῦ παθήματος τῶν ἄλλων ἐπέμενον εἰς τὴν ἀνταρσίαν, ἐπλήγησαν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ὑπὸ τοῦ Κυρίου περὶ τοὺς 15,000. Καὶ ἵνα μὴ ἀναφυῶσιν ἐν τῷ μέλλοντι ὅμοιοι ἀμφιβολίαι περὶ τῆς θεόθεν ἐκλογῆς τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἀαρών εἰς ἱερεῖς, συνέλεξεν ὁ Μωϋσῆς 12 ῥάβδους, ἀνὰ μίαν ἐξ ἐκάστης φυλῆς, καὶ ἐπιγράψας τὸ

ὄνομα τοῦ Ἀαρὼν εἰς τὴν ῥάβδον τῆς φυλῆς Λευὶ, ἔθηκεν αὐτὰς εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, καὶ τῇ ὑστεραίᾳ ἐβλάστησεν ἡ ῥάβδος τοῦ Ἀαρὼν καὶ ἐξήνθησεν ἄνθη καὶ ἐξήνεγκε κάρυα, καὶ ἔκτοτε ἐφυλάττετο εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου πρὸς πίστωσιν τῆς θεόθεν ἐκλογῆς αὐτοῦ.

§ 37. Τὰ προοίμια τῆς κατακτήσεως τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας.

Ἀφοῦ συνεπληρώθησαν τὰ 38 ἔτη τῆς περιπλανήσεως ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἀνέτειλε τὸ ἔαρ τοῦ 40οῦ ἔτους τῆς ἐξόδου, συνήχθησαν πάλιν οἱ Ἰσραηλῖται εἰς Κάδαις ὅπως βαδίσωσι πρὸς τὴν κατάκτησιν τῆς Χαναάν. Ἐνταῦθα ἀπέθανε μετ' ὀλίγον ἡ Μαριάμ, ἡ ἀδελφὴ τοῦ Μωϋσέως. Εἰς τὴν θλίψιν ταύτην προστεθεῖσα νέα τις κατακραυγὴ τοῦ λαοῦ δι' ἔλλειψιν ὕδατος ἐπίκρανε καὶ ἀπεγοήτευσεν τοὺς δύο ἀδελφοὺς ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε, διαταχθεὶς ὁ Μωϋσῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ ἐξαγάγῃ πάλιν ὕδωρ ἐκ πέτρας διὰ τῆς ῥάβδου αὐτοῦ, ἐξετέλεσε τὴν θεῖαν ἐντολὴν ὅχι μετὰ τῆς ὀφειλομένης εἰς τὸ θεῖον θέλημα εὐλαβείας καὶ ἀφοσιώσεως, ἀλλὰ μετὰ πικρίας καὶ δυσθυμίας. Διὰ τοῦτο συγκατελέγησαν καὶ οἱ δύο ἀδελφοὶ εἰς ἐκείνους, οἵτινες δὲν ἔμελλον νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Πλὴν ἀνέλαθεν ἀμέσως ὁ Μωϋσῆς τὴν προτέραν αὐτοῦ πίστιν καὶ ἀτραξίαν, καὶ ἀφοῦ μάτην ἐπειράθη νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Χαναάν ἐκ νότου, ἀπεφάσισε νὰ στραφῇ ὀπίσω, καὶ παρακῆψας τὰς χώρας τῶν Ἐδωμιτῶν καὶ Μωαβιτῶν νὰ ἐκβιάσῃ τὴν εἰσοδὸν ἐξ ἀνατολῶν τοῦ Ἰορδάνου. Εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς πορείας ταύτης ἀπέθανεν ὁ Ἀαρὼν καὶ ἐτάφη ἐπὶ τοῦ ὄρους Ὡρ, ἀφ' οὗ διέδοχον ἐν τῇ ἀρχιερωσύνῃ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἐλεάζαρ. Εἰς τὴν θλίψιν ταύτην προστετέθησαν μετ' ὀλίγον οἱ γογγυσμοὶ τοῦ λαοῦ διὰ τὰς δυσχερείας καὶ στερήσεις τοῦ δρόμου καὶ ἡ πρὸς τιμωρίαν τῶν γογγυστῶν σταλεῖσα πληγὴ τῶν ἰσβολῶν ὄφρων, ἐξ ὧν ἀπέθνησκον πολλοί. Ἀλλὰ καμφοθεὶς

ὁ Θεὸς ὑπὸ τῶν δεήσεων τοῦ Μωϋσέως ὑπέδειξεν αὐτῷ νὰ κατασκευάσῃ ὄφιν χαλκοῦν καὶ ὑψώσῃ αὐτὸν ἐπὶ τινος σημαίας, ὡς σύμβολον τῆς ἱματικῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅσοι μετὰ πίστεως ἀπέβλεπον πρὸς αὐτὸν ἐσώζοντο. Μετὰ τὰς δοκιμασίας ταύτας ἤρξατο τέλος ἡ ἐκπλήρωσις τῶν θεῖων ἐπαγγελιῶν. Παρακῆψαντες οἱ Ἰσραηλῖται τὰ ὄρη τῶν Ἐδωμιτῶν καὶ Μωαβιτῶν ἔφθασαν εἰς τὸν ποταμὸν Ἀρνὼν, ὅστις, ἐξ ἀνατολῶν χυνόμενος εἰς τὴν Νεκρὰν θάλασσαν, ἐχώριζεν ἀπὸ τῶν Μωαβιτῶν τοὺς ἐπέκεινα πρὸς Βορρᾶν οἰκοῦντας Ἀμορράιους. Θέλων νὰ διέλθῃ εἰρηνικῶς διὰ τῆς χώρας αὐτῶν ἀπέστειλεν ὁ Μωϋσῆς πρέσβεις πρὸς τὸν βασιλεῖα αὐτῶν Σηὼν, ζητῶν ἐλευθέραν διόδον. Ἀλλ' ἐκείνος ὅχι μόνον τὴν διόδον δὲν ἐπέτρεψεν, ἀλλ' ἐξῆλθε καὶ μετὰ μεγάλης δυνάμεως κατὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν. Πλὴν κατετροπώθη καὶ ἀπώλεσε πάσας αὐτοῦ τὰς πόλεις, περιελθούσας εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν νικητῶν. Τὴν αὐτὴν τύχην ἔσχε μετ' ὀλίγον καὶ ὁ Ὡγ, βασιλεὺς τῆς ἐπέκεινα τῶν Ἀμορράιων κειμένης γῆς Βασάν.

Ἐκ τῶν ἐπιτυχιῶν τούτων ταραχθεὶς ὁ βασιλεὺς τῶν Μωαβιτῶν Βαλακ καὶ μὴ τολμῶν νὰ ἀναλάβῃ φανερόν πόλεμον κατὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐζήτησεν, ἐκ συνεννοήσεως μετὰ τῶν πλησιοχώρων Μεδιηναίων, νὰ βλάβῃ αὐτοὺς μετὰ δόλου, πρῶτον μὲν καταφεύγων εἰς τὰς ἐπωδὰς καὶ κατάρας τοῦ ἐκ Μεσοποταμίας Βαλαάμ, περιφήμου τῶν χρόνων ἐκαίνων μάντεως, ἐπειτα δὲ ἀποπλανῶν τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ εἰς τὰ ὄργια τοῦ παρὰ τοῖς Μωαβίταις λατρευομένου Βεελφεγῶρ. Καὶ εἰς μὲν τὸ πρῶτον τέχνασμα ἀπέτυχεν, ἐπειδὴ ὁ Βαλαάμ, καίπερ διὰ πολλῶν δώρων πεισθεὶς νὰ ἔλθῃ ἐκ Μεσοποταμίας, ὅμως δὲν ἠδυνήθη νὰ καταρᾶσθῃ τοὺς Ἰσραηλίτας, ἀλλ' ἀγόμενος ὑπὸ τοῦ θεοῦ Πνεύματος, ἐξέφωρεν ἐκάστοτε εὐλογίας ὑπὲρ αὐτῶν ἀντὶ τῶν ζητουμένων ἁρῶν. Ἐπέτυχεν ὅμως εἰς τὸ δεύτερον, ἐπειδὴ πολλοὶ Ἰσραηλῖται, δειλασθέντες ἀπὸ τῶν Μαδιανιτίδων καὶ Μωαβιτιδῶν γυναικῶν, ἔλαβον μέρος εἰς τὰς ἀσελγεῖς λατρείας τοῦ Βεελφεγῶρ καὶ ἐμολύνθησαν. Πλὴν οἱ ζηλωταὶ τῆς πα-

τρόφως ἀγνόητος καὶ εὐσεβείας, μεταξὺ τῶν ὁποίων πρὸ πάντων διεκρίνετο ὁ Φινιές, υἱὸς τοῦ ἀρχιερέως Ἑλεάζαρ, ὃχι μόνον τοὺς ἀποπλανηθέντας ἐτιμώρησαν αὐστηρῶς πρὸς παραδειγματισμόν, ἀλλὰ πορευθέντες καὶ κατὰ τῶν ἀποπλανησάντων αὐτοὺς Μαδιθηναίων ἐνίκησαν τοὺς πέντε βασιλεῖς αὐτῶν καὶ ὑπέστρεψαν μετὰ πολλῶν λαφύρων εἰς τὸ στρατόπεδον. Μετὰ τὴν διανομὴν τῶν λαφύρων ἐγένετο καὶ ἡ διανομὴ τῆς κατακτηθείσης χώρας εἰς τὰς δύο φυλάς Ῥουβὴν καὶ Γάδ καὶ εἰς τὴν ἡμίσειαν φυλὴν Μανασσῆ, καὶ ἡ μὲν φυλὴ Ῥουβὴν ἔλαβε τὸ νότιον τμήμα, ἡ δὲ τοῦ Γάδ τὸ μέσον, καὶ ἡ ἡμίσεια τοῦ Μανασσῆ τὸ βόρειον.

Μετὰ τὰ προοίμια ταῦτα τῆς κατακτήσεως ἀφίεις ἄξιον ἑαυτοῦ διάδοχον Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ ἀπέθανεν ὁ Μωϋσῆς ἐν ἡλικίᾳ 120 ἐτῶν, μὴ ἄξιωθεις νὰ εἰσαγάγῃ αὐτὸς τὸν λαὸν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ἀλλὰ μόνον μακρόθεν, ἀπὸ τοῦ ὄρους Ναβκῦ, ἰδὼν τὸ τέρμα τῶν πόθων καὶ τῶν μόχθων αὐτοῦ. Ὁ τάφος αὐτοῦ ἔμεινεν ἀγνώστος. Ἀλλ' ὀλίγοι ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀφῆκαν μνημεῖον τῆς ἐαυτῶν ζωῆς καὶ ἐνεργείας τόσον μέγα καὶ λαμπρόν, ὅσον ὁ Μωϋσῆς ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ ἰδίου λαοῦ καὶ ἐν τῇ παγκοσμίᾳ ἱστορίᾳ, ἀναδειχθεὶς μέγας ὡς προφήτης Θεοῦ καὶ νομοθέτης, μέγας ὡς ἀρχηγέτης λαοῦ καὶ στρατηγός, ἀνὴρ πλήρης πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως εἰς τὸν Θεόν, πλήρης ἀγάπης καὶ αὐταπαρνησίας εἰς τὸ ἑαυτοῦ ἔθνος, τὴν ταπείνωσιν καὶ τὰς κκκουχίας τούτου προτιμήσας τῶν τιμῶν καὶ ἀπολαύσεων ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Φαραῶ, καὶ ἐπὶ 40 ἔτη μετ' ἀπαρχμύλλου πρῶτητος καὶ ἐπιεικειᾶς ὑπομείνας τοὺς γογγυσμοὺς καὶ τὰς κατακραυγὰς λαοῦ ἀγνώμονος, ἀστάτου καὶ μικροψύχου, συγχωρῶν προθυμῶς τὰ εἰς ἑαυτὸν πταίσματα καὶ τιμωρῶν δικαίως τὰ πρὸς τὸν Θεὸν ἀμαρτήματα, πάντοτε ἕτοιμος νὰ θυσιάσῃ τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν ἵνα ἐξευμενίσῃ τὸν Θεὸν διὰ τὰ ἀμαρτήματα τοῦ λαοῦ, καὶ πολλάκις σώσας αὐτὸν διὰ τῶν δεήσεων αὐτοῦ ἀπὸ τῆς δικαίας ὀργῆς τοῦ Θεοῦ.

§ 38. Ἡ Χαναὰν πρὸ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Ἰσραηλιτῶν.

Διαδεχόμενος τὴν ἀρχὴν ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ ἤρξατο τῶν προετοιμασιῶν, ὅπως διαβάς τὸν Ἰορδάνην ἐπιχειρήσῃ τὴν κατάκτησιν τῆς ἰδίως Χαναὰν ἢ Παλαιστίνης. Ἡ χώρα αὕτη, ἐκ βορρᾶ ὀριζομένη ὑπὸ τῶν ὄρεων Λιβάνου καὶ Ἀντι-λιβάνου, ἐκ νότου ὑπὸ τῆς ἐρήμου, ἐξ ἀνατολῶν ὑπὸ τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης καὶ τοῦ Ἰορδάνου ποταμοῦ μετὰ τῶν δύο αὐτοῦ λιμνῶν, τῆς μεγαλειτέρας Γεννησαρέτ, καὶ τῆς μικροτέρας Μερῶμ, καὶ ἐκ δυσμῶν ὑπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης, κατῴκειτο τότε ὑπὸ διαφόρων λαῶν, κατὰ τὸ πλεῖστον συγγενευσάντων πρὸς ἀλλήλους καὶ καταγομένων ἀπὸ τῶν ἀπογόνων τοῦ Χάμ. Καὶ χαρακτηρίζονται μὲν πολλάκις ἅπαντες ὡς Χαναταῖοι ἢ Ἀμορραῖοι, ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν κατῴκουν τὰ πρὸς βορρᾶν καὶ πρὸς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν μέρη, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν Φοινίκων, οἱ δὲ Ἀμορραῖοι κατεῖχον τὰ νότια μέρη, καὶ ἐντεῦθεν ὀρμηθέντες εἶχον ἐγκατασταθῇ καὶ εἰς τὰς ἀνατολικὰς ὄχθας τοῦ Ἰορδάνου, ὅθεν, ὡς προεῖρηται, ἐξεδιώχθησαν ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν. Πλὴν τῶν δύο τούτων λαῶν μνημονεύονται συχνὰ οἱ Εὐαῖοι καὶ οἱ Φερεζαῖοι, κατοικοῦντες περὶ τὸ μέσον τῆς χώρας, οἱ Ἰεβουσαιοι, κατέχοντες τὰ περὶ τῆς Ἱερουσαλήμ, καλουμένης τότε Ἰεβούς, οἱ Χετταῖοι, κατοικοῦντες περὶ τὴν Χεβρών, καὶ προ πάντων οἱ Φιλιισταῖοι, κατοικοῦντες τὰ πρὸς τὴν Αἴγυπτον παράλια μέρη τῆς χώρας καὶ ἔχοντες καταγωγὴν πιθανώτατα διάφορον ἀπὸ τῶν λοιπῶν κατοίκων τῆς Χαναάν.

§ 39. Κατάκτησις καὶ διανομὴ τῆς Χαναάν.

Καίπερ ἔχων νὰ πολεμήσῃ πρὸς τοσοῦτους λαοὺς, ὅμως δὲν ἀπεδειλίασεν ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ, ἀλλὰ θάρρῶν εἰς τὰς ἐπαγγελίας τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὴν βοήθειαν αὐτοῦ ἀπεφάσισεν εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ ἔαρος νὰ διαβῇ τὸν Ἰορδάνην, ἀποστεί-

λας πρὸς τοῦτο δύο κατασκόπους, ὅπως ἐξετάσωσι τὴν ἀπέναντι κειμένην ὀχυρὰν πόλιν Ἱεριχὼ καὶ τὴν περίξ χώραν. Οἱ κατ'σκοποὶ ἐλθόντες εἰς Ἱεριχὼ μόλις εὗρον καταφύγιον παρὰ τινι πόρῃ γυναικὶ Ῥαάβ πλησίον τῶν τειχῶν, καὶ ἀφ' οὗ διὰ τῶν ὁδηγιῶν αὐτῆς διέφυγον τοὺς διώκοντας, ὑπέστρεψαν εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ ἀνήγγειλαν τὸν φόβον τῶν κατοίκων. Τότε διαβὰς ὁ Ἰησοῦς τὸν Ἰορδάνην ἐστρατοπέδευσε εἰς Γάλαλα εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Ἱεριχοῦς. Ἡ διάβασις τοῦ ποταμοῦ, οὔσα κατὰ τὸ ἔαρ δυσχερεστάτη, ἐγένετο κατὰ τὸν αὐτὸν θαυμάσιον τρόπον, καθ' ὃν καὶ ἡ διάβασις τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Μόλις οἱ ἱερεῖς φέροντες τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης εἰσῆλθον εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ ἰδοὺ ὁ ποταμὸς διεσχίσθη εἰς δύο, καὶ τὸ μὲν ἄνωθεν ἐρχόμενον ὕδωρ ἔστη ὡς τεῖχος, τὸ δὲ κάτω, ἐκρεῦσαν εἰς τὴν Νεκρὰν θάλασσαν, παρέσχεν ἐλευθέραν διόδον εἰς τὸν λαόν, καὶ πρὸς διαιώνισιν τοῦ γεγονότος τούτου λαβόντες 12 λίθους ἐκ τοῦ Ἰορδάνου ἔστησαν ἐν Γαλαλίοις, καὶ ἐτέρους 12 εἰς τὸ μέρος, ἔνθα ἔσταντο οἱ ἱερεῖς μετὰ τῆς κιβωτοῦ κατὰ τὴν διάβασιν τοῦ λαοῦ.

Κατ' ἀνάλογον τρόπον κατελήφθη μετ' ὀλίγον ἡ Ἱεριχώ. Δι' ὀρχήματος ὁδηγηθεὶς ὁ Ἰησοῦς διέταξε τοὺς ἱερεῖς νὰ φέρωσιν ὡς ἐν τινι λιτανείᾳ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης περὶ τὴν πόλιν, προηγουμένων τῶν σαλπικιτῶν καὶ παρχαλοῦ-
 θούντος ἐν σιγῇ τοῦ λαοῦ. Καὶ ἐπὶ ἑξ μὲν ἡμέρας ἐτελεῖτο ἡ λιτανεία αὕτη ἅπαξ, ὅτε δὲ τὴν ἐβδόμην ἡμέραν ἐπανε-
 λήφθη ἐπτάκις, καὶ ὁ λαὸς ὑπὸ τὸν ἦχον τῶν σαλπίγγων ἐ-
 ξέδωκεν ἀλαλαγμόν, κατέπεσον τὰ τεῖχη αὐτομάτως, καὶ ἡ πόλις κυριευθεῖσα ἐν τῷ ἄμα παρεδόθη εἰς ἐξχαλισμόν, σω-
 θέας μόνον τῆς Ῥαάβ καὶ τῆς συγγενείας αὐτῆς. Τὴν τύ-
 χην τῆς Ἱεριχοῦς ἔσχε μετ' ὀλίγον ἡ Γαί, ἥτις, ἀποκρού-
 σασα τὴν πρῶτην ἐφοδὸν εὐκρίθμου ἀποσπάσματος, ὑπέκυ-
 ψεν ἔπειτα εἰς τὴν ἐπίθεσιν τοῦ ὅλου στρατοῦ. Ἐκ τῶν θαυ-
 μασίων καὶ ἀλλεπαλλήλων ἐπιτυχιῶν παρὰχθέντες οἱ Χα-
 ναναῖοι, ἄλλοι μὲν, ὡς οἱ Γαβαωνῖται, ἀπεφάσισαν νὰ αὐ-
 τομολήσωσι πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας, καὶ δι' ἀπάτης ἐπέτυ-

χον νὰ συνθηκολογήσωσι μετ' αὐτῶν, ἄλλοι δὲ συνησπίσθη-
 σαν πρὸς ἀλλήλους, ἵνα ἀντιστῶσιν εἰς τὴν πρόοδον τῶν ἐ-
 πιδρομέων. Καὶ πρῶτον μὲν συνησπίσθησαν πέντε βασιλεῖς
 τῆς νοτίου Χαναάν, καὶ ἐλθόντες ἐπολιόρκουν τὴν Γαβαὼν,
 ἵνα τιμωρήσωσι τοὺς ἀποστάτας. Ἀλλὰ δραμὼν ὁ Ἰησοῦς
 εἰς βοήθειαν τῶν Γαβαωνιτῶν κατετρόπωσε τοὺς πολιορ-
 κούντας, οἵτινες φεύγοντες ἐκ τῆς μάχης κατελήφθησαν ὑπὸ
 φοβερᾶς χαλᾶζης λίθων, καὶ ἐκ τῆς θεομηνίας ταύτης ἀπέ-
 θανον πλείονες ἢ ἐκ τῆς σφαγῆς τῶν νικητῶν. Ἐν ταύτῃ τῇ
 μάχῃ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ· «στήτω ὁ ἥλιος κατὰ Γα-
 βαὼν καὶ ἡ σελήνη κατὰ φάραγγα Αἰλῶν»· καὶ ἔστησαν ὁ
 ἥλιος καὶ ἡ σελήνη ἕως οὗ τελείως συνέτριψε τοὺς ἐχθρούς.
 Μετὰ τὴν νίκην ταύτην στραφεὶς πρὸς νότον κατέλαβε τὰς
 πλείστας τῶν ὀχυρῶν πόλεων μέχρι τῆς ἐρήμου. Μετ' ὀλίγον
 ἐσχηματίσθη ἕτερος συνασπισμὸς πολλῶ φοβερώτερος εἰς
 τὸ βόρειον μέρος τῆς Χαναάν ὑπὸ διαφόρων βασιλέων. Ἀλλὰ
 καὶ οὗτοι μετὰ μακροῦς ἀγῶνας κατετροπώθησαν παρὰ τὴν
 λίμνην Μερῶμ καὶ κατελήφθησαν αἱ πόλεις αὐτῶν. Μεθ' ὅλας
 ὁμῶς τὰς νίκας καὶ κατακτήσεις ταύτας δὲν κατελήφθη ἅ-
 πασα ἡ Χαναάν, ἀλλ' ἐκτὸς τῶν Φοινίκων καὶ τῶν Φιλι-
 σταίων κατάρθωσαν καὶ ἄλλοι τινὲς λαοὶ ἢ νὰ διατηρηθῶ-
 σιν ἐν τῇ χώρᾳ, ἢ ἅπαξ ἐκδιωχθέντες νὰ ἐπανέλθωσι πάλιν
 εἰς τὰς πόλεις αὐτῶν καὶ ὀχυρωθῶσιν ἐκ νέου. Ἀλλ' οἱ Ἰσ-
 ραηλῖται εἶχον καταστῆ εὐτῷ κύριοι τῆς χώρας, ὥστε ἀ-
 φόβως ἠδύναντο νὰ διανεμηθῶσιν αὐτὴν ἀπὸ τοῦδε, καὶ νὰ
 ἀφήσωσιν εἰς ἐκάστην φυλὴν νὰ πολεμήσῃ καὶ ὑποτάξῃ τοὺς
 ἐν τῇ περιφερείᾳ αὐτῆς διατηρηθέντας. Ἡ διανομὴ αὕτη, ἀρ-
 ξαμένη ἤδη πρότερον, ἐτελείωσεν ὀριστικῶς, ἀφ' οὗ τὸ στρα-
 τόπεδον μετηνέχθη ἐκ Γαλαλίων εἰς Σηλῶ. Καὶ τὸ μὲν μέ-
 σον τμήμα ἔλαβον τρεῖς φυλαί, ἡ τοῦ Βενιαμὴν ἐκ νότου, ἡ
 ἡμίσεια τοῦ Μανασσῆ ἐκ βορρᾶ, καὶ ἡ τοῦ Ἐφραΐμ μεταξὺ
 ἀμφοτέρων. Τὸ δὲ νότιον τμήμα διενεμήθησαν ἐπίσης τρεῖς
 φυλαί, ἡ τοῦ Ἰούδα ἐξ ἀνατολῶν, ἡ τοῦ Δάν ἐκ δυσμῶν, καὶ
 ἡ τοῦ Συμεὼν ἐν τῷ μέσῳ ἀμφοτέρων. Ἡ δὲ βόρειος Χα-
 ναάν διενεμήθη μεταξὺ τεσσάρων φυλῶν, Ἰσάχαρ, Ζαβου-

λῶν, Νεφθαλείμ. καὶ Ἀσήρ. Οἱ ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Λευὶ, ὡς λειτουργοὶ τοῦ Ὑψίστου, δὲν ἔλαβον ἴδιον τμήμα τῆς χώρας, ἀλλ' ὠρίσθησαν αὐτοῖς 48 πόλεις μετὰ τῶν διαφόρων φυλῶν ἐκατέρωθεν τοῦ Ἰορδάνου.

§ 40. Κατάστασις τῶν Ἰσραηλιτῶν μετὰ τὸν θάνατον Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ.

Ὁ ἐπὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ἐπικρατῶν θρησκευτικὸς ζήλος καὶ πολεμικὸς ἐνθουσιασμός τοῦ Ἰσραὴλ ἐξηκολούθησε καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον ἔζη ἡ γενεά, ἡ ἀγωνισθεῖσα μετ' αὐτοῦ κατὰ τῶν Χαναναίων καὶ ἰδοῦσα πάντα τὰ πρὸς τὸν Ἰσραὴλ θαυμάσια ἔργα τοῦ Ὑψίστου. Ἀλλ' οἱ μετ' αὐτοῦ, εὐρόντες τὰ πάντα ἔτοιμα, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐκτιμῇσωσι δεόντως τὴν ἀξίαν τῆς παραδόθεϊστος αὐτοῖς κληρονομίας, καὶ ὅχι μόνον δὲν κατῴρθωσαν νὰ συνεχίσωσι τὸ ἔργον ἐκείνων, εἴτε ἐκδιώκοντες ὁλοσχερῶς, εἴτε ὑποτάσσοντες καὶ ἀφομοιοῦντες πρὸς ἑαυτοὺς τοὺς ἐν μέσῳ αὐτῶν ὑπολειφθέντας Χαναναίους, ἀλλὰ καὶ περιῆλθον πολλὰς εἰς κίνδυνον νὰ ἀφομοιωθῶσι μὲν αὐτοὶ πρὸς τοὺς ξένους, παρκαδεχόμενοι τὰς θρησκευτικὰς πλάνας ἐκείνων, νὰ ἀποβῶσι δὲ τὴν πολιτικὴν αὐτῶν ἀνεξαρτησίαν, ἢ πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ξενικοῦ ζυγοῦ νὰ μεταναστεύσωσιν ἄλλαχοῦ, ὡς ἐπραξάν οἱ ἐκ τῆς φυλῆς Δάν, οἵτινες, πιεζόμενοι ὑπὸ τῶν περιοίκων, μετόκησαν ἐκ μεσημβρίας πρὸς βορρᾶν εἰς τὸ ἔσχατον ὄριον τῆς φυλῆς τοῦ Νεφθαλείμ. Ὁ διπλοῦς οὗτος κίνδυνος ἦτο τοσοῦτον μείζων, ὅσον αἱ διάφοροι φυλαί, διασπαιρεῖσαι ἀνὰ τὴν χώραν καὶ ὑπὸ ἰδίῳν πρεσβυτέρων κυβερνῶμεναι, εἶχον ἀποβάλλει τὴν προτέραν αὐτῶν ἐσωτερικὴν ἐνότητα πρὸς ἀλλήλας, καὶ ἕκαστος ἐνόμιζεν ἑαυτὸν ἐλευθερον νὰ ἐνεργῇ κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ, δι' ἑλλειψιν ἐνιαίας τινὸς ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας, συνεχούσης αὐτοῦ καὶ συγκρατούσης ἐν τῇ ἐνότητι, ὡς συνέβαινεν ἐπὶ τοῦ Μωϋσέως καὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ. Καὶ εἶχε μὲν ὁ λαὸς ἅπας ὡς θρησκευτικόν

§ 40=Ἰησ. Ναυῆ 24, 28—33. Κριτ. 1, 1—3, 6. 17, 1—21, 15.

κέντρον καὶ ὡς δεσμὸν ἐνότητος τὴν ἐν Σηλῶ φυλαττομένην σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου καὶ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης, ἀλλ' ὁ πνευματικὸς οὗτος δεσμὸς δὲν ἀνεπλήρου πάντοτε τὴν ἑλλειψιν τῆς ἐνιαίας κοσμικῆς ἐξουσίας, κολαζούσης τὰς ἐκαστοῦ παρειατροπὰς καὶ ἀποπλανήσεις. Τὰς ὑλεθρίας συνεπείας τῆς ἀναρχίας ταύτης ἔδειξε μετ' ὀλίγον ἡ ἀφορμὴ ἐμφυλίου τινὸς πολέμου μετὰ τῆς φυλῆς Βενιαμὶν καὶ τῶν ἄλλων φυλῶν, ὡς καὶ ὁ τρόπος τῆς διεξαγωγῆς τοῦ πολέμου τούτου, καθ' ὃν ἡ φυλὴ τοῦ Βενιαμὶν, μετὰ τινὰς νίκας ὑποκύψατα εἰς τὴν ὑπεροχὴν τῶν ἄλλων, κατεσφάγη πόσον ἀνηλεῶς, ὥστε παρ' ὀλίγον νὰ ἐξαφηνισθῇ ὁλοσχερῶς ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ. Ὑπὸ τοιαύτης περιστάσεως βεβαίως θὰ κατεστρέφετο ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαὸς ὕλκιῶς τε καὶ πνευματικῶς, ἐὰν μὴ ἐκαστοτε ἡ θεὸς Πρόνοια, μετὰ τὴν δικαίαν ἐγκατάλειψιν καὶ τιμωρίαν, ἤγειρεν ἀρχηγούς καταλλήλους πρὸς διάσωσιν τοῦ λαοῦ ἀπὸ τῶν πολιτικῶν καὶ θρησκευτικῶν αὐτοῦ ἐχθρῶν. Τοιοῦτοι ἀρχηγοί, καλούμενοι *Κριταί*, ἀνεφάνησαν ἐν τῷ Ἰσραὴλ εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς χώρας καὶ ἐκ διαφόρων φυλῶν ἕως 16 καθ' ὅλον τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τοῦ θανάτου Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ μέχρι τῆς εἰσαγωγῆς τῆς βασιλείας. Οἱ ὀνομαστότεροι μετὰ τῶν αὐτῶν εἶναι ὁ Γοθονιήλ, ὁ Ἀώδ, ἡ Δεββώρα καὶ ὁ Βαρκκ, ὁ Γεδεὼν, ὁ Ἰεφθάε, ὁ Σαμψών, ὁ Ἡλεὶ καὶ ὁ Σαμουήλ.

§ 41. Τὰ ἔργα τῶν Κριτῶν Γοθονιήλ, Ἀώδ, Δεββώρας, Βαράκ, Γεδεὼν καὶ Ἰεφθάε.

Ὁ Γοθονιήλ, κατὰ γένος ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα, ἠλευθέρωσε τοὺς Ἰσραηλίτας ἀπὸ τῆς ὀκταετοῦς δουλείας τοῦ Χουσαρσαθαίμ, ἐνὸς τῶν βασιλέων τῆς Μεσοποταμίας, νικήσας αὐτὸν ἐν μάχῃ καὶ ἔκτοτε ἐπὶ πολλοῦ, αἰῶνα ἀπαλλάξας τὴν γῆν ἀπὸ τῆς συχνῆς ἐπιδρομῆς τῶν βασιλέων ἐκείνων. Ὁ δὲ Ἀώδ, ἐκ τῆς φυλῆς Βενιαμὶν, ἔσωσε τὸν Ἰσραὴλ ἀπὸ τῆς δεκαοκταετοῦς δυναστείας τῶν Μωαβιτῶν,

§ 41=Κριτ. 3, 7—12, 15.

πρῶτον μὲν δόλῳ φονεύσας τὸν βασιλέα αὐτῶν Ἐγλῶμ, ἔπειτα δὲ καὶ ἐκ τοῦ συστάδην νικήσας αὐτούς. Ἀμπρότερα εἶναι τὰ κατωρθώματα τοῦ Δεβδώρας, ἐκ τῆς φυλῆς Ἐφραΐμ, καὶ τοῦ Βαράκ, ἐκ τῆς φυλῆς Νεφθαλεὶμ, οἵτινες μετὰ δέκα χιλιάδων ἀνδρῶν ἐκ Ζαβουλὼν καὶ Νεφθαλεὶμ καὶ τινῶν ἐπικουριῶν ἐκ τῶν ἄλλων φυλῶν κατετρόπωσαν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Θαβὼρ τὴν ἰσχυρὰν δύναμιν τοῦ Σισάρα, ἀρχιστρατήγου τοῦ Ἰαβὶν, ἐνὸς τῶν βασιλέων τῆς βορείου Χαναάν. Ἡ περιφανὴς αὕτη νίκη ἐξυμνήθη ἐν τινὶ λαμπρῷ καὶ ἐνθουσιῳδαί ἐπινικίῳ ᾠσματι, ἀποδιδομένῳ εἰς τὴν Δεβδώραν αὐτὴν. Μεγάλα ἐπίσης καὶ σωτήρια ἦσαν τὰ ἔργα τοῦ Γεδεὼν κατὰ τῶν Μαδιανιτῶν. Οὗτοι, συνοδευόμενοι ὑπὸ Ἀμαληκιτῶν καὶ ἄλλων ἀραβικῶν φυλῶν τῆς ἐρήμου, εἰσέβαλλον ἐπὶ ἐπτα ὅλα ἔτη εἰς Χαναάν, καὶ τοὺς μὲν καρπούς τῆς γῆς ἔτρωγον ὡς ἀκρίδες, τοὺς δὲ κατοίκους ἠνάγκαζον νὰ καταφεύγωσιν εἰς τὰ σπήλαια καὶ τὰς ὀπὰς τῆς γῆς πρὸς σωτηρίαν. Εἰσακούσας ὁ Θεὸς τὴν μετάνοιαν καὶ τὰς δεήσεις τοῦ λαοῦ, πρὸς ἀπελευθέρωσιν αὐτοῦ ἐξέλεξε τὸν Γεδεὼν ἐκ τῆς φυλῆς Μανασσῆ, ὅστις πλήρης πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ πρῶτον μὲν ἐξωλόθρευσε τὸ ἄλσος καὶ τὸν βωμὸν τοῦ Βάαλ, ἐπικληθεὶς ἐκ τούτου Ἱεροβάαμ, ὡς πολέμιος τοῦ Βάαλ, ἔπειτα δὲ πέμψας ἀγγέλους εἰς τὰς τέσσαρας φυλάς Μανασσῆ, Ἀσήρ, Ζαβουλὼν καὶ Νεφθαλεὶμ, συνήγαγε περὶ τὰς 32 χιλιάδας ἀνδρῶν. Ἐκ τούτων ἀποπέμψας τοὺς δειλούς, καὶ ἐκ τῶν ὑπολειφθέντων 10,000 κρατήσας μόνον 300, τοὺς μάλιστα ἡσκημένους εἰς τὴν σκληραγωγίαν, ὡς ἐφαίνετο ἐκ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἔπινον τὸ ὕδωρ λάπτοντες κυνηδόν, μετὰ τούτων κατεστρατήγησε τὸν πολυάριθμον ἐχθρόν, περικυκλώσας διὰ νυκτός τὸ στρατόπεδον αὐτῶν ἐκ τριῶν μερῶν καὶ προξενήσας τοιαύτην σύγχυσιν, ὥστε ἄλληλοσφαγοῦντες ἐτράπησαν εἰς ἄτακτον φυγὴν, καὶ ἄλλοι μὲν διεφθάρησαν καταδιωκόμενοι ὑπὸ τοῦ Γεδεὼν καὶ τῶν 300 αὐτοῦ, ἄλλοι δὲ ὑπὸ τῶν Ἐφραϊμιτῶν, προκαταλαβόντων ἐγκαίρως τὰς διαβάσεις τοῦ Ἰορδάνου. Ἡ πανωλεθρία αὕτη

τῶν Μαδιανιτῶν ἐνέπλησε τὸν λαὸν τοιοῦτου ἐνθουσιασμοῦ, ὥστε παρεκλήθη ὁ Γεδεὼν νὰ ἀνυχορευθῇ βασιλεὺς αὐτός τε καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ. Ἀλλ' ἐκεῖνος ἠρνήθη εἰπὼν· «οὐκ ἄρξω ἐγὼ καὶ οὐκ ἄρξει ὁ υἱός μου ἐν ὑμῖν· Κύριος ἄρξει ὑμῶν». Ὀλιγώτερον ἀφιλοκερδῆς τοῦ Γεδεὼν, ἀλλ' ἐπίσης γενναῖος ἀπεδείχθη ὁ Ἰεφθάε κατὰ τῶν Ἀμμωνιτῶν, οἵτινες κατέθλιβον δεινῶς τὴν Γαλαάδ, ὡς ἐλέγετο ἡ ἐκείθεν τοῦ Ἰορδάνου ὑπὸ Ἰσραηλιτῶν κατοικουμένη χώρα. Ὁ Ἰεφθάε, Γαλααδίτης ὢν καὶ αὐτός, κατ' ἀρχὰς μὲν εἶχεν ἀποδιωχθῆ τῆς πατρικῆς κληρονομίας ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, ὡς μὴ γεννηθεὶς ἐκ νομίμου γυναικός, ἔπειτα ὁμῶς, διακριθεὶς ὡς γενναῖος πολεμιστής, προσεκλήθη ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ νὰ ὀδηγήσῃ αὐτοὺς κατὰ τῶν Ἀμμωνιτῶν. Τὴν πρότασιν ταύτην ἐδέχθη ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ ἄρχῃ τοῦ λαοῦ καὶ μετὰ τὴν εὐτυχῇ ἔκβασιν τῆς ἐκστρατείας. Καὶ ὁ μὲν Θεὸς εὐλόγησε τὰ ὅπλα αὐτοῦ, ἀλλ' ἐκεῖνος ἐξηγόρασε τὴν ἀρχὴν ἀντὶ μεγάλης θυσίας, τιμωρούμενος ὑπὸ τῆς θείας δίκης ὡς μὴ θελήσας νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα ἀφιλοκερδῶς. Ἐκστρατεύων κατὰ τοῦ ἐχθροῦ νύχθηται ἀλογίστως νὰ προσφέρῃ εἰς θυσίαν ἐκεῖνον, ὅστις ἤθελε συναντήσῃ αὐτῷ πρῶτος ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ κατὰ τὴν νικηφόρον αὐτοῦ ἐπιστροφήν. Συνήντησεν ἡ μονογενὴς αὐτοῦ θυγάτηρ, ἥτις καὶ ἐθυσιάσθη πρὸς μέγα πένθος τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ λαοῦ ὅλου, οὔτινος αἱ θυγατέρες ἐθρῆνουν ἔπειτα ἐπὶ τέσσαρχς ἡμέρας ἐτησίως τὸ ἄωρον τέλος τῆς παρθένου.

§ 42. Τὰ ἔργα τοῦ Σαμψών.

Ὁλως διέχρητος τῶν προηγουμένων Κριτῶν εἶναι ὁ ἐκ τῆς φυλῆς Δάν κατὰχόμενος Σαμψών. Ἐκ κοιλίας μητρὸς προορισθεὶς ὡς πρόδρομος τῶν ἀγώνων τοῦ Ἰσραὴλ κατὰ τῶν Φιλισταιῶν, εὐθύς ἀπ' ἀρχῆς ἀφιερῶθη τῷ Θεῷ ὡς ναζιραῖος, ὑπόχρεως νὰ ἀπέχῃ παντός μεθυστικοῦ ποτοῦ καὶ νὰ μὴ κείρηται ποτε τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, αἵτινες ἔχρη-

σίμειον ὡς σύμβολον τῆς ἄνωθεν διδομένης αὐτῷ ἐκτάκτου δυνάμεως πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ. Ἡ ἑκτακτος σωματικὴ δύναμις αὐτοῦ κατεδείχθη τὸ πρῶτον, ὅτε ἡμέραν τινὰ κατέβαινε μετὰ τῶν γονέων αὐτοῦ εἰς πόλιν Φιλισταίων, ἵνα ἴδωσιν ἐκεῖ γυναῖκά τινα Φιλισταίαν, τὴν ὁποίαν ἐπεθύμει νὰ συζευχθῇ. Καθ' ὁδὸν προσβληθεὶς ὑπὸ σκύμνου λέοντος ἀφόβως συνέλαβεν αὐτόν, καὶ διὰ τῶν χειρῶν διέσχισε τὸ θηρίον ὡς μικρὸν ἐρίφιον. Μετὰ τινος ἡμέρας διερχόμενος πάλιν ἐκεῖθεν ἠθέλησε νὰ ἴδῃ τὸ πτῶμα τοῦ λέοντος, καὶ εὐρών ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ μελίσσας καὶ μέλι ἔφαγεν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ κατὰ τὸ εἰθισμένον συμπόσιον τῶν γάμων αὐτοῦ προέβαλεν εἰς τοὺς 30 συνδαιτυμόνας αὐτοῦ πρὸς λύσιν τὸ ἐξῆς αἰνίγμα· «τί βρωτὸν ἐξῆλθεν ἀπὸ βιβρώσκοντος, καὶ ἀπὸ ἰσχυροῦ γλυκύ»; Λύοντες τὸ αἰνίγμα ἐντὸς ἐπτὰ ἡμερῶν θὰ ἐλάμβανον 30 σινδόνας καὶ 30 στολὰς, εἰδὲ μή, θὰ ἔδιδον αὐτοὶ τόσα εἰς τὸν Σαμφών. Μετὰ ματαίας προσπαθείας κατέφυγον οἱ συμπόται εἰς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ μαθόντες δι' αὐτῆς τὴν ἔννοιαν τοῦ αἰνίγματος ἀπήντησαν· «τί γλυκύτερον μέλιτος, καὶ τί ἰσχυρότερον λέοντος»; Ἐννοήσας τὴν ἀπάτην κατέβη εἰς Ἀσκάλωνα, καὶ φονεύσας 30 Φιλισταίους ἔδωκε τὰς στολὰς αὐτῶν εἰς τοὺς συμπότας αὐτοῦ, καὶ ἀπῆλθε παρωργισμένος εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον. Καὶ ἐπανέρχεται μὲν μετὰ τινος καιρὸν εἰς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, ἀλλ' εὐρὼν αὐτὴν συνεζευγμένην μετὰ τινος τῶν συμποτῶν αὐτοῦ, πνέων ἐκδίκησιν κατακαίει πάντα τὰ γεννήματα καὶ τὰς ἀμπέλους τῶν Φιλισταίων, ἀπολύσας εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτῶν 300 ἀλώπεκας μετὰ ἀνημμένων λαμπάδων εἰς τὰς οὐράς αὐτῶν. Καταφυγὼν εἰς τι σπήλαιον ἐν τῇ φυλῇ τοῦ Ἰούδα, ἐκ φόβου τῶν Φιλισταίων παραδίδεται ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ εἰς τοὺς ἀναζητοῦντας αὐτόν πολυαριθμοὺς ἐχθροὺς δεδεμένος· ἀλλὰ καθ' ὁδὸν διαρρήξας τὰ δεσμὰ ἀποκτείνει διὰ σιαγόνος ὄνου 1000 ἐξ αὐτῶν καὶ σώζεται. Μετὰ καιρὸν εἰσελθὼν εἰς Γάζαν καταλύει παρὰ τινι κοινῇ γυναικί. Οἱ Γαζαῖοι, μαθόντες τὴν παρουσίαν αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει, κλείουσιν ἀσφαλῶς τὰς πύλας, ὅπως συλ-

λάβωσιν αὐτόν τὸ πρῶτ'· ἀλλ' ὁ Σαμφών, ἐγερθεὶς περὶ τὸ μεσονύκτιον, συνθραύει τὰς πύλας τῆς πόλεως, καὶ λαβὼν αὐτὰς μετὰ μοχλῶν καὶ παραστάδων ἐπὶ τῶν ὤμων φέρει μέχρι τῆς κορυφῆς ὄρους εἰς πολύωρον ἀπόστασιν ἐκεῖθεν. Ἀλλ' ὁ ἀκατάβλητος καταβάλλεται ἐπὶ τέλους διὰ τῆς προδοσίας κοινῆς τινος γυναικὸς Δαλιδαῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἐσύγχναζεν. Πεισθεῖσα αὕτη διὰ χρημάτων παρὰ τῶν Φιλισταίων κατῴρθωσε μετὰ πολλὰς ἀποπείρας νὰ μάθῃ παρὰ τοῦ Σαμφών τὸ μυστήριον τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ καθ' ὕπνον ζυρήσασα τὴν κόμην αὐτοῦ κατέστησεν αὐτόν εὐάλωτον εἰς τοὺς ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῆς κεκρυμμένους ἐχθροὺς, οἵτινες καὶ ἐξορύξαντες τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ μετέφερον εἰς Γάζαν καὶ ἔρριψαν εἰς τὸ δεσμωτήριον, ὅπου ἔστρεφε τὸν μύλον. Μετ' ὀλίγον, ἐορτάζοντες ἐορτὴν πένθημον εἰς τιμὴν τοῦ Θεοῦ αὐτῶν Δαγῶν ἐν οἰκῇ ματι μεγάλῃ, πρὸς ἐμπαιγμὸν ἔφερον ἐκεῖ καὶ τὸν Σαμφών, οὔτινος ἡ κόμη εἶχεν αὐξηθῇ ἐν τῷ μεταξύ ἱκανῶς. Ζητήσας νὰ ὁδηγηθῇ πλησίον τῶν κίωνων τῆς οἰκίας προστηχῇ ἐν κατανύξει καρδίας, καὶ ἔπειτα περιλαβὼν διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἀμφοτέρους τοὺς κίονας ἔσεισεν αὐτοὺς ἰσχυρῶς λέγων· «ἀποθανέτω ἡ ψυχὴ μου μετὰ τῶν ἀλλοφύλων». Κκταπεσὼν ὁ οἶκος ἐθανάτωσε πλείονας Φιλισταίους ἢ ὅσους εἶχεν ἀποκτείνει ὁ Σαμφών καθ' ἅπαντα τὸν βίον αὐτοῦ. Ἡ ἱστορία τοῦ Σαμφών εἶναι ἄξιόσημειος ὅχι μόνον διότι ἐν μέσῳ τοῦ γενικοῦ φόβου καὶ τρόμου εἰς ἄνθρωπος ἀνέλαβε νὰ ἐκδικήσῃ τὰς καταπίσεις τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ διότι ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ ἐξεικονίζεται ὁ βίος ὁλοκλήρου τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην. Καθὼς ὁ Σαμφών παρὰ πᾶσαν τὴν ἀφιέρωσιν αὐτοῦ εἰς τὸν Θεὸν δὲν ἦτο πάντοτε πιστὸς εἰς τὰς θείας ἐντολὰς, καὶ ἐφ' ὅσον μὲν εἶχε τὴν θεῖαν προστασίαν, ἦτο ἄτρωτος, ἀπογυμνούμενος δὲ αὐτῆς καθίστατο εὐάλωτος, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ Ἰσραὴλ, ὢν ἀφιερωμένος εἰς τὸν Θεόν, καὶ πᾶσαν τὴν ἰσχὺν καὶ ὑπεροχὴν αὐτοῦ ὀφείλων εἰς τὴν θεῖαν προστασίαν, διαπράττει μεγάλα, ἐφ' ὅσον δὲν ἀποστερεῖται τῆς θείας βοηθείας. Ὅσάκις ὁμως, ἀθετῶν τὰς ἐντο-

λὰς τοῦ Θεοῦ, παραδίδεται εἰς τὰς κακίας καὶ τὰς ἀσελ-
γείας λατρείας τῶν περιοίκων λαῶν, τότε ἀπογυμνούμενος
τῆς θείας βοηθείας ἀποτυφλοῦται καὶ καθίσταται ἔρμειον
καὶ περίγελως τῶν ἀλλοφύλων.

§ 43. Τὰ ἔργα τῶν Κριτῶν Ἡλεὶ καὶ Σαμουήλ.

Καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σαρψὼν ἔμεινεν ὁ Ἰσραηλιτι-
κὸς λαὸς ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον ἔρμειον τῶν Φιλισταίων μέχρι
τοῦ προφήτου Σαμουήλ. Ἐγεννήθη δὲ ὁ Σαμουήλ καθ' ὃν
χρόνον Κριτῆς τοῦ λαοῦ ἦτο ὁ ἀρχιερεὺς Ἡλεὶ, ἐδρεύων ἐν
Σηλῶ πλησίον τῆς σκηνῆς τοῦ μάρτυρίου, ἀνὴρ εὐσεβὴς μὲν
καὶ δίκαιος, ἀλλ' εἰς ἄκρον πρᾶος καὶ ἀσθενὴς τὸν χαρα-
κτῆρα, ἀδυνατῶν νὰ περιστείλῃ καὶ αὐτὰς τὰς ἀσεβεῖς καὶ
ἀκολάστους πράξεις τῶν ἰδίων ἐαυτοῦ υἱῶν Ὀφνεί καὶ Φι-
νεές, οἵτινες πρὸς κοινὸν σκάνδαλον ἤρπαζον ἀπλήστως τὰς
προσφερομένας θυσίας καὶ ἐψύχραινον τὸν ζῆλον τῶν πιστῶν.
Ὁ Σαμουήλ ἦτο ἐκ τῆς φυλῆς Ἐφραΐμ καὶ ἐκ τῆς πόλεως
Ῥαμᾶ, γεννηθεὶς μετὰ πολλὰς προσδοκίας καὶ δεήσεις τῆς
εὐσεβοῦς αὐτοῦ μητρὸς Ἀννης, ἥτις διὰ τοῦτο εἶχεν ἀφιε-
ρώσει αὐτὸν ἀπ' ἀρχῆς τῷ Θεῷ ὡς ναζιραῖον, καὶ ἄφ' οὗ
ἀπεγαλᾶκτισε, παρέδωκεν εἰς τὸν ἀρχιερέα Ἡλεὶ ὅπως
ἀνατραφῇ καταλλήλως καὶ ὑπηρετῇ ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρ-
τυρίου. Μετὰ καιρὸν κοιμώμενος ἐνταῦθα ἤκουσε φωνὴν
τινα καλοῦσαν αὐτόν, καὶ νομίσας ὅτι προσκαλεῖται ὑπὸ τοῦ
Ἡλεὶ, ἔδραμε πρὸς αὐτόν· ἀλλ' ἐκεῖνος ἀπέστειλεν αὐτόν
ὀπίσω εἰπὼν ὅτι δὲν τον ἐκάλεσε. Τοῦτο ἐγένετο ἐκ δευ-
τέρου καὶ ἐκ τρίτου ἐντὸς τῆς αὐτῆς νυκτός, ἕως οὗ ἐν-
νοήσας ὁ Ἡλεὶ εἶπεν αὐτῷ ὅτι κληῖται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Μετ'
ὀλίγον ἐπαναληφθεῖσα ἡ αὐτὴ φωνὴ ἀπεκάλυψεν εἰς τὸν Σα-
μουήλ τὴν ἐπικειμένην συμφορὰν τοῦ οἴκου τοῦ Ἡλεὶ διὰ τὴν
ἀσέβειαν τῶν υἱῶν καὶ τὴν ἀσύγγνωστον ἀδυναμίαν τοῦ πα-
τρὸς πρὸς αὐτούς. Καὶ κατάρθωσε μὲν ὁ Ἡλεὶ τὴν πρωΐαν
νὰ μάθῃ τὴν πᾶσαν ἀλήθειαν, ἀλλ' ἀδυνατῶν νὰ πράξῃ τι,

ἀνέμενεν ἀπαθῶς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς θείας ἀποφάσεως, ἥτις
καὶ ἐπῆλθε ταχέως. Ἀφ' οὗ ἐν νέᾳ τινὶ συμπλοκῇ πρὸς τοὺς
Φιλισταίους ἠττήθησαν πάλιν οἱ Ἰσραηλίται, ἔφεραν ἐκ Ση-
λῶ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης πρὸς βοήθειαν αὐτῶν. Παρὰ
πάντα ὅμως τὸν καταλαβόντα αὐτοὺς ἐνθουσιασμόν ἠττή-
θησαν πάλιν κατὰ κράτος, καὶ ἀπώλεσαν καὶ τὴν κιβωτὸν
τῆς διαθήκης. Τὴν ἀγγελίαν τῆς συμφορᾶς ταύτης, περιλαμ-
βανούσης καὶ τοὺς δύο υἱοὺς τοῦ Ἡλεὶ, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπι-
ζήσῃ ὁ γέρον ἀρχιερεὺς, ἀλλὰ πεσὼν ἐκ τοῦ δίφρου αὐτοῦ
ἀπέθανεν. Ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης, ἀπαχθεῖσα ὡς τρό-
παιον ὑπὸ τῶν Φιλισταίων, ἐπεστράφη μετὰ ἑπτὰ μῆνας
εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας συνεπείρᾳ ἄλλεπαλλήλων θεοσημειῶν καὶ
θεομηνιῶν, καταλαβουσὼν τοὺς Φιλισταίους, καὶ ἐτέθη εἰς
Καριαθιαρείμ παρὰ τινὶ Ἀμειναδᾶβ. Ἐν μέσῳ τῶν συμφορῶν
τούτων ἀνδρωθεὶς ὁ Σαμουήλ, καὶ ἤδη ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τοῦ
Ἡλεὶ ἀπολαύων τοῦ γενικοῦ σεβασμοῦ ὡς εὐσεβὴς καὶ προ-
φήτης τοῦ Θεοῦ, ἀπεφάσισε νὰ χρησιμοποίησῃ καὶ τὴν ἐαυ-
τοῦ ἐπιρροὴν καὶ τὰ πρόσφατα παθήματα πρὸς ἠθικὴν καὶ
θρησκευτικὴν ἀναγέννησιν τοῦ λαοῦ, ὡς κυρίαν αἰτίαν τῶν
συμφορῶν θεωρῶν τὴν κατ' ἄμφω κατάπτωσιν αὐτοῦ. Καὶ
πρῶτον μὲν ἤρξατο νὰ κηρύττῃ μετάνοιαν καὶ ἐπιστροφὴν
εἰς τὸν Θεόν, βίον σύμφωνον πρὸς τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ καὶ ὀλο-
σχερῇ ἐγκατάλειψιν τῆς λατρείας τῶν ξένων θεῶν καὶ τῶν
ἀσεβῶν καὶ ἀσέμνων τελετῶν, ὅσας εἶχον μιμηθῇ καὶ παρα-
λάβει παρὰ τῶν παροικούντων αὐτοῖς ἐθνικῶν· ἔπειτα δὲ
παρατηρήσας σημεῖα μετάνοίας, συνήγαγε πανταχόθεν τὸν
λαὸν εἰς Μασσηφάν, ἄφ' ἐνὸς μὲν ὅπως, ὡς ἐν ἡμέρᾳ ἐξιλα-
σμοῦ, διὰ νηστειῶν καὶ προτευχῶν καὶ θυσιῶν ἐξαγνισθῇ ὁ
λαὸς ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ καὶ ἀφιερωθῇ ὡς ἐξ ὑπαρχῆς
τῷ Θεῷ, ἄφ' ἐτέρου δὲ ὅπως στερεωθῇ ὁ χαλαρωθεὶς δεσμός
τῆς κοινῆς συγγενείας καὶ ἀδελφότητος τῶν διαφόρων φυ-
λῶν πρὸς ἀλλήλας, καὶ ἐκ τῆς πληθύος τῶν συναχθέντων
ἀναπτρωθῇ τὸ φρόνημα καὶ ἀνυψωθῇ τὸ πεπτωκὸς θάρρος
τοῦ λαοῦ. Τὰ ἀγαθὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐπελθούσης μετα-
βολῆς ἐγένοντο ἀμέσως καταφανῆ. Οἱ Φιλισταῖοι, ταραχθέν-

τες ἐκ τῆς συναθροίσεως τῶν Ἰσραηλιτῶν εἰς Μασσηφάν, ὥρμησαν ἐκεῖ μετὰ ἰσχυρᾶς δυνάμεως· ἀλλὰ καταληφθέντες ὑπὸ φοβερᾶς θυέλλης καὶ καταδιωχθέντες ὑπὸ τῶν συνηγμένων Ἰσραηλιτῶν κατετροπώθησαν καὶ ἐταπεινώθησαν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε, ἐπιστρέψαντες ὅσας πρὶν κατεῖχον πόλεις τοῦ Ἰσραήλ, δὲν ἐτόλμων πλέον νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὴν χώραν, ἐφ' ὅσον ὁ Σαμουὴλ ἐκυβέρνηα τὸν λαόν. Μὴ ἀρκούμενος εἰς τὴν παροῦσαν ἐπιτυχίαν, ἀλλὰ θέλων νὰ δώσῃ εἰς τὴν ἐπελθοῦσαν μεταβολὴν παρὰ τῷ λαῷ πλείονα μονιμότητα καὶ διήρκειαν, ἐφρόντισεν ὁ Σαμουὴλ περὶ μορφώσεως καταλλήλων προσώπων πρὸς ἠθικὴν καὶ θρησκευτικὴν διδασκαλίαν τοῦ λαοῦ, ἐκλέγων πρὸς τοῦτο καὶ συνάγων εἰς ἰδιαιτέρους ὁμίλους τοὺς ἐπὶ ζήλῳ καὶ θείοις χαρίσμασι διακρινομένους προφήτας, ἀποστολὴν ἔχοντας ἀφόβως νὰ κηρύττωσι τὴν θεῖαν ἀλήθειαν πρὸς πάντας ἀδιακρίτως, μικροὺς τε καὶ μεγάλους. Ἐν γένει δὲ ὁ Σαμουὴλ ἀπεδείχθη διὰ παντός τοῦ βίου ὄργανον ἐκλεκτὸν τῆς θείας Προνοίας καὶ εἰς τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τοῦ Ἰσραήλ, μετὰ ζήλου καὶ ἀφιλοκερδείας ἐργασθεὶς πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ.

§ 44. Ἱστορία τῆς Ρούθ.

Γεγονὸς ἀξιοσημεῖωτον ἐκ τῆς ἐποχῆς τῶν Κριτῶν εἶναι καὶ ἡ διδασκτικωτάτη ἱστορία τῆς Ρούθ. Κατὰ τινα λιμὸν ἐν Χαναὰν ἦν γυνὴ καλεομένη νὰ μετοικήσῃ εἰς τὴν χώραν τῶν Μωαβιτῶν μικρά τις οἰκογένεια ἐκ Βηθλεέμ, ἀποτελουμένη ἐκ τριῶν μελῶν, τοῦ πατρὸς Ἀβειμέλεχ, τῆς μητρὸς Νωεμὶν καὶ τῶν δύο υἱῶν Μααλὼν καὶ Χελεών. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς λαβόντες καὶ οἱ δύο υἱοὶ γυναῖκα Μωαβίτιδας ἀπέθανον ἀμφότεροι ἄτεκνοι. Ἐγκαταλειφθεῖσα μόνη ἡ Νωεμὶν ἠθέλησε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίον γῆν· ἀλλ' ἤθελον νὰ συνοδεύσωσιν αὐτὴν καὶ αἱ δύο νύμφαι αὐτῆς. Καὶ ἡ μὲν Ὀρφά, ἡ χήρα τοῦ Χελεών, ἐπείσθη μετὰ πολλὰ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν πατρικὸν αὐτῆς οἶκον· ἔμεινεν ὁμοῦς ἀμετάπειστος

ἡ Ρούθ, ἡ χήρα τοῦ Μααλὼν, λέγουσα πρὸς τὴν πενθερὰν αὐτῆς· «ὅπου ἐὰν πορευθῇς πορεύσομαι, καὶ οὗ ἐὰν αὐλισθῇς αὐλισθήσομαι· ὁ λαὸς σου λαὸς μου, καὶ ὁ Θεὸς σου Θεὸς μου· καὶ οὗ ἐὰν ἀποθάνῃς ἀποθανοῦμαι καὶ κέκει ταφήσομαι· ὅτι θάνατος διαστελεῖ ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ». Συγκινηθεῖσα ἐκ τοιαύτης στοργῆς παρέλαβεν αὐτὴν ἡ Νωεμὶν καὶ ἦλθον εἰς Βηθλεέμ ἐν καιρῷ θερισμοῦ. Ἡ ἀφοσίωσις αὕτη τῆς Μωαβίτιδος, γνωσθεῖσα ταχέως ἐν τῇ πόλει, προσεῖλκυσε εἰς αὐτὴν τὴν συμπάθειαν τῶν κατοίκων. Πρὸς διατροφήν ἀμφοτέρων ἐξελθοῦσα εἰς τοὺς ἀγροὺς ὅπως συλλέγῃ ὅπισθεν τῶν θεριστῶν τὰ ἀπομένοντα, εἰσῆλθε κατὰ τύχην εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ Βοόζ, ἐνὸς τῶν πλουσίων τῆς Βηθλεέμ, καὶ συνέλεγεν ὅπισθεν τῶν θεριστῶν, ὅτε ἔλθων ὁ Βοόζ καὶ μαθὼν τίς εἶναι, αὐτὴν μὲν ἐνεθάρρυνε, τοὺς δὲ ἀνθρώπους αὐτοῦ διέταξε νὰ παρέχωσιν αὐτῇ πᾶσαν εὐκολίαν καὶ φιλοξενίαν, δοὺς αὐτὸς πρῶτος τὸ παράδειγμα καὶ παρὰθέσας αὐτῇ ἱκανὴν μερίδα ἄρτου, ἐκ τῆς ὁποίας χορτασθεῖσα ἐκείνη ἐκράτησε μέρος καὶ διὰ τὴν πενθερὰν αὐτῆς. Μετὰ τοῦ περισσεύματος τούτου καὶ τῆς συλλεγείσης κριθῆς ἐπιστρέψασα εἰς τὴν Νωεμὶν ἐχαροποίησεν αὐτὴν μεγάλως, ἐχάρη δὲ καὶ αὐτὴ μαθοῦσα ὅτι ὁ Βοόζ, συγγενεῦων τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς, δύναται νὰ νυμφευθῇ αὐτὴν κατὰ τὴν τότε ἐν ἰσχύϊ συνθήκην, καθ' ἣν ὑπεχρεοῦτο ὅχι μόνον ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἀποθανόντος, ἀλλ' ἐν ἐλλείψει τούτου καὶ ὁ ἐγγύτερος αὐτοῦ συγγενής, νὰ λάβῃ τὴν γυναῖκα τοῦ ἀποθανόντος καὶ νὰ ἀναστήσῃ τῷ ἀτέκνως ἀποθανόντι σπέρμα, ὅπως μὴ ἐξαλειφθῇ τὸ ὄνομα τοῦ ἀποθανόντος ἐκ τοῦ Ἰσραήλ. Μολονότι δὲ ὁ Βοόζ δὲν ὑπεχρεοῦτο, ὑπάρχοντος πρὸ αὐτοῦ ἄλλου συγγενοῦς ἐγγυτέρου, ὁμοῦς ἀπεφάσισεν ἐκ καλοκάγαθίας καὶ συμπαθείας νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ οἰκογενειακὸν καθήκον καὶ νὰ λάβῃ τὴν Ρούθ ὡς γυναῖκα, ἀφ' οὗ ὁ ἐγγύτερος συγγενής, ἐρωτηθεὶς ἐπιστήμως, ἠρνήθη νὰ πράξῃ τὸ ἑαυτοῦ καθήκον. Τοιοῦτοτρόπως ἡ θεία Πρόνοια, ἡ δικαίως καὶ ἀμερολήπτως ἀνταμείβουσα τὴν ἀρετὴν καὶ εὐσέβειαν παντός ἀνθρώπου ἀδιακρίτως φυλῆς καὶ γένους, ἀντήμειψε τὴν ἀρετὴν τῆς ἄλλοεθνοῦς γυ-

ναικός, καὶ ὅπερ μέγιστον, χαρίσασα αὐτῇ καὶ υἱὸν τὸν Ὡ-
βήδ, ἡξίωσεν αὐτὴν νὰ γίνῃ προμήτωρ ἀμέσως μὲν τοῦ βα-
σιλέως Δαυὶδ, ἐμμέσως δὲ τοῦ ἐξ αὐτοῦ προελθόντος Χριστοῦ.

ΕΠΟΧΗ ΠΕΜΠΤΗ

Ἀπὸ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς βασιλείας μέχρι τοῦ διχασμοῦ
τοῦ ἐνὸς βασιλείου εἰς δύο.

(1060—960=100 ἔτη διαρκείας).

§ 45. Ἡ εἰσαγωγή τῆς βασιλείας.

Καθὼς μετὰ τὸν θάνατον Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ἡ κυβέρνησις
ἐκάστης φυλῆς διὰ τῶν ιδίων αὐτῆς πρεσβυτέρων ἐφάνη ἀ-
νεπαρκής, καὶ διὰ τοῦτο ἡ θεία Πρόνοια κατὰ τὰς ἐκάστο-
τε παρουσιαζομένας ἀνάγκας ἡγείρεν ἐκάστοτε τοὺς καταλ-
λήλους ἀνδρας, τοιοῦτο τρόπος καὶ περὶ τὰ τέλη τῆς κυβερ-
νήσεως τοῦ Σαμουὴλ ἐκρίθη ἐπάναγκες ὅπως ἡ διοίκησις
τῶν Κριτῶν, ἔχουσα μόνον προσωρινὸν χαρακτῆρα ἀνευστα-
θερότητος καὶ κληρονομικῆς διαδοχῆς, ἀντικατασταθῇ διὰ
τῆς βασιλείας, ἥτις οὕσα μονιμωτέρα καὶ διαρκεστέρα, καὶ
ὑπὸ μίαν ἀρχὴν συνενούσα τοὺς πάντας, σκοπὸν εἶχε καὶ ἡ-
δύνατο ἐσωτερικῶς μὲν νὰ περιστείλῃ εὐκολώτερον τὰς αὐ-
θαρεσίας τῶν ἐχθρῶν τῆς δημοσίας τάξεως καὶ ἀσφαλείας,
ἐξωτερικῶς δὲ νὰ ἀντιστῇ ἐπιτυχέστερον κατὰ τῶν ὁσημέ-
ραι πολλὰ πλάσιαζομένων ἐχθρῶν τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ λαοῦ.
Ὑπὸ μίαν ἐποψὴν τὸ ἀξίωμα τοῦ βασιλέως ἦτο ἀπομίμησις
ξένου πολιτεύματος τῶν ἄλλων λαῶν, καὶ ἐφαίνετο ἀσυμ-
βίβαστον πρὸς τὸ θεοκρατικὸν πολίτευμα τοῦ Ἰσραὴλ, κατὰ
τὸ ὁποῖον βασιλεὺς τοῦ λαοῦ ἦτο αὐτός ὁ Θεός· καὶ διὰ τοῦ-
το ὅτε τὸ πρῶτον ἤκουσεν ὁ Σαμουὴλ τὴν κοινὴν ἐπιθυμίαν
περὶ ἐκλογῆς βασιλέως, ἐθεώρησε τὸ πρᾶγμα ὡς ἀποστα-
σίαν κατὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν ἐνέδωκε πρὶν ἢ προσευχηθῆναι

καὶ ὁδηγηθῆναι ἀνωθεν περὶ τοῦ πρακτέου. Ἐπειδὴ ὁμως ἀφ'
ἐτέρου ὁ ἀνώτατος καὶ ἀόρατος βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ ἡδύ-
νατο νὰ ἀντιπροσωπεύηται ἐπὶ τῆς γῆς ὑπὸ ὁρατῶν βασι-
σιλέων, κυβερνῶντων ἐν ὀνόματι αὐτοῦ καὶ συμμορφουμένων
πρὸς τὸν νόμον καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ, καθὼς εἶχε προδια-
ταχθῆναι τοῦτο καὶ ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως (Δευτερ. 17, 14—20),
διὰ τοῦτο ἐνέδωκεν ὁ Σαμουὴλ κατὰ θεῖαν ἐντολὴν εἰς τὴν
ἀπαίτησιν τοῦ λαοῦ, ἀφ' οὗ προηγουμένως ἀπήγγειλεν αὐτῷ
εἰς ποίας ὑποχρεώσεις καὶ εἰς ποῖα βάρη ἔχει νὰ ὑποβληθῇ
ἀπέναντι τοῦ βασιλέως.

§ 46. Ἐκλογὴ τοῦ Σαοὺλ εἰς βασιλέα.

Ὡς πρῶτος βασιλεὺς τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐξελέγη ὁ Σαοὺλ,
υἱὸς τοῦ Κίς ἐκ φυλῆς Βενιαμίν, ἀνὴρ ὠραῖος καὶ μεγαλο-
πρεπής, ὅστις ἐξελθὼν ποτε εἰς ἀναζήτησιν τῶν ἀπολεσθει-
σῶν ὄνων τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας μάτην
ζητήσας, ὠδηγήθη πρὸς τὸν Σαμουὴλ, τὸν ἀνθρώπον τοῦ
Θεοῦ τὸν βλέποντα, καθὼς ἐκαλεῖτο τότε ὁ προφήτης, ὅπως
ἐρωτήσῃ περὶ τῆς τύχης τῶν ὄνων. Ὁ Σαμουὴλ, προειδοποιη-
θεὶς ἀνωθεν περὶ τῆς ἀφίξεως τοῦ Σαοὺλ, παρέλαβεν αὐτὸν
μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τὴν τελουμένην τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐορτήν, καὶ
ἀφ' οὗ ἐτίμησεν ἐν τῷ συμποσίῳ ὑπὲρ πάντας τοὺς προσκε-
κλημένους, ἔχρισεν αὐτὸν κατ' ἰδίαν λέγων· «καὶ σὺ ἄρξεις
ἐν λαῷ Κυρίου, καὶ σὺ σώσεις αὐτὸν ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν αὐ-
τοῦ κυκλόθεν». Καὶ ἵνα πιστώσῃ αὐτὸν ὅτι θεόθεν ἔχει τὴν
ἀποστολὴν ταύτην, προσεῖπεν αὐτῷ μετὰ ἄλλων ὅτι, ἀπαν-
τῶν καθ' ὁδὸν ὁμιλοῦν προφητῶν, θὰ λάβῃ καὶ αὐτὸς τὸ πνεῦ-
μα τοῦ Θεοῦ, καὶ γενόμενος ἄλλος ἀνθρώπος θὰ προφητεύσῃ
μετ' ἐκείνων, τοῦθ' ὅπερ πράγματι συμβάν κατὰ τὴν πρόρ-
ρησιν τοῦ Σαμουὴλ ἐξέπληξε πολλοὺς καὶ ἐγέννησε τὸ ἐκ-
τοτε παροιμιῶδες καταστάν λόγιον, «καὶ Σαοὺλ ἐν προφή-
ταις». Μετὰ τοῦτο συναγαγὼν τὸν λαὸν εἰς Μασσηφάν προέ-
τεινεν ὁ Σαμουὴλ νὰ ὁρισθῇ διὰ κλήρου τίς ὁ μέλλων βα-

σιλεύς τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ὁ κληρὸς ῥιφθεὶς ἀλληλοδιαδόχως ἔ-
 πεσεν ἐπὶ τοῦ Σαούλ, ἐπικυρώσας οὕτω τὸν ἤδη ἀπὸ τοῦ
 Θεοῦ προορισθέντα. Καὶ ἡ μὲν πλειονότης τοῦ λαοῦ μετὰ χι-
 ρᾶς ἐδέχθη τὴν ἐκλογὴν ταύτην, θαυμάζουσα τὸ μεγαλοπρε-
 πές καὶ ἀνδρικὸν παρὰ στήμα τοῦ βασιλέως, μόνον δὲ ὀλίγοι
 τινὲς ἀπεδοκίμασαν τὴν ἐκλογὴν, θεωροῦντες τὸν Σαούλ ἀ-
 νίκανον νὰ ἀντιπαραταχθῇ κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Ἰσραὴλ.
 Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἔσχεν ὁ Σαούλ ἀφορμὴν νὰ δείξῃ τὴν δρα-
 στηριότητα καὶ τὴν πολεμικὴν αὐτοῦ ἱκανότητα. Οἱ ὑπὸ Ἰε-
 φθαί νικηθέντες Ἀμμωνῖται, ἀνχλαβόντες ἐν τῷ μεταξὺ,
 ἠνώχλουν ἐκ νέου τὴν Γαλαάδ, πολιορκοῦντες τὴν Ἰαβεὶς καὶ
 ἀπειλοῦντες τὰ πάνδεινα εἰς τοὺς πολιορκουμένους. Μόλις
 ἔφθασαν οἱ ἀπεσταλμένοι πρὸς τὸν Σαούλ, καὶ ἀμέσως με-
 λίσας δύο βόας ἔπεμψε δι' ἀγγέλων εἰς διέφορα μέρη ἵνα
 συναχθῶσι περὶ αὐτὸν ἐνόπλιος, ἀπειλῶν εἰς τὰ κτήνη τῶν
 ἀδιαφόρων τὴν τύχην τῶν μελισθέντων βοῶν. Τοιοῦτοτρόπως
 συναγαγὼν ἐν βραχεὶ χρόνῳ μεγάλην δύναμιν, καὶ αἴφνης
 προσβαλὼν ἐν καιρῷ νυκτός τὸ στρατόπεδον τῶν πολιορκη-
 τῶν ἐκ τριῶν μερῶν κατετρόπωσεν αὐτοὺς καὶ ἔσωσε τοὺς
 πολιορκουμένους. Ἡ περιφανὴς αὕτη νίκη, διαψεύσασα τοὺς
 ἀντιπάλους τῆς ἐκλογῆς τοῦ Σαούλ, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τοὺς
 ὀπαδοὺς αὐτοῦ νὰ ζητήσωσι τὴν θανάτωσιν τῶν ἀντιφρο-
 νούντων. Ἀλλ' ὁ Σαούλ γενναιοφρόνως ἀπέκρουσε τὰς ὑποβο-
 λὰς ταύτας· «οὐκ ἀποθάνειται οὐδεὶς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ,
 ὅτι σήμερον Κύριος ἐποίησε σωτηρίαν ἐν Ἰσραὴλ».

§ 47. Ἀποκήρυξις τοῦ Σαοὺλ καὶ χρίσις τοῦ
 Δαυὶδ ἀντ' αὐτοῦ.

Δυστυχῶς εἰς τὰ λαμπρὰ προοίμια τῆς βασιλείας τοῦ
 Σαούλ δὲν ἀνταπεκρίθη τὸ τέλος αὐτῆς. Δραστηριότητα μὲν
 καὶ πολεμικὴν ἱκανότητα ἐπεδείξατο καὶ ἔπειτα, τῇ συνερ-
 γείᾳ καὶ τοῦ γενναίου αὐτοῦ υἱοῦ Ἰωνάθαν ἀπαλλάξας τὴν
 χώραν ἀπὸ φοβεράς ἐπιδρομῆς τῶν Φιλισταίων καὶ συντρί-

ψας τὴν δύναμιν τοῦ βασιλέως τῶν Ἀμαληκιτῶν Ἀγάγ.
 Ἀλλ' ἐπαρθεὶς ὑπὸ τῆς ἐξουσίας καὶ τῶν πρώτων αὐτοῦ ἐ-
 πιτυχιῶν ἤρξατο νὰ ἐνεργῇ αὐτοβούλως καὶ αὐθαιρέτως, πα-
 ρὰ τὸν θεῖον νόμον σφετεριζόμενος δικαιώματα ἱερὰ καὶ
 παρακούων εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, μὴ ἀναλογιζόμενος ὅτι,
 ὡς βασιλεύων ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, ὧφειλε νὰ συμμορφώνη-
 ται πρὸς τὸν θεῖον νόμον καὶ πρὸς τὸ θεῖον θέλημα, ὅπως
 ἀπηγγέλλετο αὐτῷ ἐκάστοτε διὰ στόματος τῶν προφητῶν.
 Διὰ τοῦτο μετὰ πρώτην καὶ δευτέραν ἐπιτίμησιν ἠναγκά-
 σθη ὁ Σαμουὴλ νὰ ἀποκηρύξῃ ἐπιστήμως τὴν βασιλείαν αὐ-
 τοῦ καὶ νὰ χρίσῃ κρῦφα ὡς μέλλοντα διάδοχον αὐτοῦ τὸν
 Δαυὶδ, νεώτατον υἱὸν τοῦ Ἰεσαὶ ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα καὶ
 ἐκ τῆς πόλεως Βηθλεέμ, ποιμαίνοντα τὰ πρόβατα τοῦ πα-
 τρός αὐτοῦ, νεανίαν δικαίπροντα ὅχι τόσον ἐπὶ σωματικῷ
 κάλλει, ὅσον ἐπὶ ἡθικοῖς καὶ πνευματικοῖς χαρίσμασι, καὶ
 μάλιστα ἐπὶ θεοσεβείᾳ καὶ ἰδιαζούσῃ κλίσει πρὸς τὴν ποιή-
 σιν καὶ τὴν μουσικὴν.

§ 48. Ἀντιζήλια καὶ ἔχθρα τοῦ Σαοὺλ κατὰ
 τοῦ Δαυὶδ.

Ἀφοῦ ὁ Σαμουὴλ ἐπιστήμως καὶ ἀμετακλήτως ἀπεκήρυξε
 τὴν βασιλείαν τοῦ Σαούλ, οὗτος ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ
 πνεύματος κατελήφθη ὑπὸ τοῦ πονηροῦ πνεύματος τῆς ἀπει-
 πισίας καὶ μελαγχολίας, καὶ πρὸς ἀναψυχὴν καὶ διατκέδα-
 σιν αὐτοῦ ἀναζητήσαντες οἱ περὶ αὐτὸν κατὰλληλον μουσι-
 κὸν εὔρον καὶ προσεκάλεσαν ὡς τοιοῦτον τὸν Δαυὶδ. Καὶ
 κατ' ἀρχὰς μὲν ἠγάπα αὐτὸν ὁ Σαούλ, ἔπειτα ὅμως ἡ ἀγά-
 πη αὐτοῦ μετεβλήθη εἰς μῖσος ἄσπονδον, ἀφ' ὅτου εἰς νέαν
 τινὰ ἐπιδρομὴν τῶν Φιλισταίων ἀπέκτισεν ὁ Δαυὶδ πολλὴν
 δημοτικότητα, δι' ἀπλῆς σφενδόνης κατὰ βελῶν καὶ φονεύ-
 σας ἐν μονομαχίᾳ τὸν φοβερόν γίγαντα τῶν Φιλισταίων Γο-
 λιάθ, καὶ διὰ τῆς νίκης ταύτης συντελέσας εἰς τὴν ἐκδίω-
 ξιν τῶν ἐπιδρομέων ἐκ τῆς χώρας. Τοῦ γενικοῦ ἐνθουσια-

σμοῦ μετέχουσιν καὶ αἱ γυναῖκες ἔψαλλον πρὸς τιμὴν τοῦ νικητοῦ· «ἐπάπαξε Σαοὺλ ἐν χιλιάσι καὶ Δαυὶδ ἐν μυριάσιν». Ἐκτοτε ὑποβλέπων αὐτὸν ὁ Σαοὺλ ἐζήτει παντοιοτρόπως νὰ ἀπαλλαγῇ αὐτοῦ. Καὶ πρῶτον μὲν κατέφυγεν εἰς δόλον. Μαθὼν ὅτι ὁ Δαυὶδ ἀγαπᾶται ὑπὸ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Μελχὼλ, ἐδείχθη πρόθυμος νὰ δώσῃ αὐτὴν ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ ἀποκτείνῃ 100 Φιλισταίους, τοῦθ' ὅπερ ἀκινδύνως κατορθώσας ἐκείνος ἔλαβε τὴν Μελχὼλ εἰς γυναῖκα. Ἀποτυχὼν εἰς τοῦτο, ἠθέλησε νὰ δολοφονήσῃ αὐτὸν διὰ τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ, ἐπικαλεσθεὶς πρὸς τοῦτο τὴν συνδρομὴν καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰωνάθαν. Ἀλλ' ὁ γενναφόρων νεανίας, ἀγαπῶν καὶ ἐκτιμῶν τὸν Δαυὶδ, ὅχι μόνον ἔκρινε καλὸν νὰ κατστήσῃ αὐτὸν προσεκτικόν, ἀλλ' ἀπεπειράθη νὰ ἀποτρέψῃ καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ ἀπὸ παντὸς πονηροῦ βουλευμάτος κατὰ τοῦ ἀθώου νέου. Καὶ πρὸς κχιρὸν μὲν ἐφάνετο ἡσυχος ὁ Σαοὺλ· μετ' ὀλίγον ὅμως, ἐρεθισθεὶς ἐκ νέων ἐπιτυχιῶν τοῦ Δαυὶδ κατὰ τῶν Φιλισταίων, ἤρξατο νὰ καταδιώκῃ αὐτὸν φανερώς, τιμωρῶν αὐστηρῶς πάντα, ὅσοις λόγῳ ἢ ἔργῳ ἠθελε φανῇ συμπαθῶν τῷ Δαυίδ. Καὶ αὐτὰ τὰ ἴδια αὐτοῦ τέκνα πρὸς ὀλίγον ἐγένοντο θύματα τῆς μανίης αὐτοῦ, ἡ μὲν Μελχὼλ, ὡς σώσας τὸν ἄνδρα αὐτῆς ἐκ βεβασίου θανάτου, ὁ δὲ Ἰωνάθαν ὡς τολμήσας νὰ ὁμιλήσῃ ἐκ νέου ὑπὲρ τοῦ φίλου αὐτοῦ. Ὁλόκληρος δὲ λευϊτικὴ πόλις, ἡ Νομβά, παρεδόθη εἰς ἐξαφνισμόν, καὶ κατεσφάγη ἀνηλεῶς καὶ αὐτὸς ὁ ἀρχιερεὺς Ἀβειμέλεχ, ὡς δοὺς ἄρτον τῷ Δαυίδ κατὰ τὴν φυγὴν αὐτοῦ. Τοιοῦτοτρόπως ἠναγκάσθη ὁ Δαυὶδ νὰ ἀπομακρυνθῇ τῶν οἰκείων καὶ φίλων, καὶ ὑπὸ ὀλίγων πιστῶν ἀκολουθῶν συνοδευόμενος νὰ ζῇ ἐπὶ πολὺν χρόνον ὡς φυγὰς καὶ πλάνης, μεταβάλλων ἀπὸ τόπου εἰς τόπον καὶ ζητῶν ἀσφάλειαν ἄλλοτε μὲν παρὰ τῷ προφήτῃ Σαμουήλ, ἄλλοτε δὲ παρὰ τῷ Ἀγχοῦς, βασιλεὶ τῆς Φιλισταίας πόλεως Γέθ, καὶ ἄλλοτε ἐν ἐρημίαις καὶ ὄρεσι καὶ σπηλαίοις, πανταχοῦ διωκόμενος καὶ προδιδόμενος καὶ διατρέχων ποικίλους κινδύνους, καὶ ἐν πᾶσι τούτοις μὴ λησμονῶν τὰ πρὸς τὴν πατρίδα αὐτοῦ χρέη, μηδὲ τὸ ὀφειλόμενον σέβας πρὸς τὸ ἱερὸν πρόσωπον τοῦ βασι-

λέως, ἀλλὰ πολεμῶν μὲν κατὰ δύναμιν τοὺς διαφόρους ἐχθροὺς τοῦ Ἰσραὴλ μετὰ τῶν εὐαρίθμων αὐτοῦ ὀπαδῶν, ἀπέχων δὲ πάσης αὐτοδικίας κατὰ τοῦ Σαοὺλ καὶ φειδόμενος γενναιοφύχως τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ἐν ᾧ δις εἶχεν εὐκαιρίαν νὰ φονεύσῃ ἀκινδύνως τὸν διώκτην αὐτοῦ καὶ ἀπαλλαγῇ τοῦ πλάνητος βίου.

§ 49. Τὸ τέλος τῆς βασιλείας τοῦ Σαοὺλ.

Μεθ' ὁμοίας γενναιοφροσύνης προσηνέχθη ὁ Δαυὶδ καὶ εἰς τὸ τραγικὸν τέλος τοῦ Σαοὺλ καὶ τοῦ οἴκου αὐτοῦ. Εἶχεν ἤδη ἀποθάνει ὁ Σαμουήλ, καὶ οἱ Φιλισταῖοι εἰσβαλόντες πάλιν μετὰ μεγάλων δυνάμεων εἰς τὴν χώραν εὐρίσκοντο περὶ τὴν πόλιν Σωμάν ἐν τῇ φυλῇ Ἰσάχαρ. Εἰς προὔπαντησιν τῶν πολεμίων ἐξελθὼν καὶ ὁ Σαοὺλ μετὰ τῶν ἰδίων ἐστρατοπέδευσεν ἀπέναντι αὐτῶν περὶ τὸ ὄρος Γελβουέ. Καὶ πρῶτον μὲν ἠθέλησε νὰ συμβουλευθῇ τὸν Θεὸν περὶ τῆς ἐκβάσεως τῆς μάχης. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὐδεμιᾶς ἠξιώθη ἀπαντήσεως οὔτε ἐν ὀνείρῳ οὔτε διὰ στόματος προφητῶν, ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ καὶ ταραχῇ αὐτοῦ ἀπεφάσισε νὰ πορευθῇ ἐν καιρῷ νυκτὸς πρὸς τινὰ ἐγγαστρίμυθον γυναῖκα κατοικοῦσαν ἐν Ἀενδῶρ πλησίον τοῦ Θαβῶρ καὶ νὰ συμβουλευθῇ δι' αὐτῆς τὴν ψυχὴν τοῦ Σαμουήλ. Ἡ ληφθεῖσα ἀπάντησις, οὔσα ἐπαναληψίς τῆς ἄλλοτε ὑπὸ τοῦ προφήτου ἐξενεχθείσης φοβερᾶς κρίσεως τοῦ Θεοῦ περὶ τῆς τύχης τοῦ οἴκου αὐτοῦ, κατέθραυσεν ὀλοσχερῶς τὸ θάρρος αὐτοῦ, καὶ ἐν τοιαύτῃ ἀπογνώσει συγκρουσθεὶς τὴν ἐπσύριον πρὸς τὸν ἐχθρὸν ἠττήθη κατὰ κράτος, καὶ τρεῖς μὲν τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἔπεσον μαχόμενοι, αὐτὸς δὲ, ἐξηντλημένος ὑπὸ τῶν πληγῶν, διέταξε τὸν ἐαυτοῦ σκευοφόρον νὰ ἀποκεντήσῃ αὐτόν, ἵνα μὴ περιέλθῃ ζῶν εἰς χεῖρας τῶν ἀλλοφύλων, καὶ ἐκείνου μὴ τολμῶντος, ἀπέκτεινεν αὐτὸς ἐαυτόν, πεσὼν ἐπὶ τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ· τοῦθ' ὅπερ ἰδὼν καὶ ὁ πιστὸς σκευοφόρος ἔπραξε τὸ αὐτό. Τὴν ἐπσύριον εὐρόντες οἱ Φιλισταῖοι τὰ σώματα τοῦ Σαοὺλ καὶ

τοῦ Ἰωνάθαν κατέπηξαν αὐτὰ εἰς τὸ τεῖχος τῆς ἐγγύς πό-
λεως Βαιθσάμ. Τὴν πανωλεθρίαν ταύτην ἔσπευτε νὰ ἀναγ-
γείλῃ εἰς τὸν Δαυὶδ Ἀμαληκίτης τις, παριστῶν μάλιστα
ἐαυτὸν ὡς πληξάντα τὸ ὕστατον τοῦ Σαοὺλ κατ' αἵτησιν
αὐτοῦ, ἐλπίζων νὰ χαροποιήσῃ τὸν Δαυὶδ καὶ λάβῃ ἀνάλο-
γον ἀμοιβήν. Ἀλλ' ὁ Δαυὶδ, διαρρήξας τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐπὶ
τῇ φοβερᾷ ἀγγελίᾳ, τὸν μὲν Ἀμαληκίτην παρέδωκε νὰ θι-
νατωθῇ ὡς ἐπενεγκόντα χεῖρα βέβηλον ἐπὶ τὸν χριστὸν τοῦ
Κυρίου, αὐτὸς δὲ ἐξέχεε τὴν θλίψιν αὐτοῦ ἐν παθητικώ-
τῳ ἐλεγεῖῳ εἰς τοὺς πεσόντας ἥρωας τοῦ Γελβουέ. Συγκι-
νητικὸν παράδειγμα εὐγνωμοσύνης παρέσχον οἱ ἄλλοτε τῇ
βοηθείᾳ τοῦ Σαοὺλ ἐκ χειρὸς τῶν Ἀμμανιτῶν σωθέντες κή-
τοικοι τῆς πόλεως Ἰαβεὶς ἐν Γαλαάδ, οἵτινες, μαθόντες τὰς
ἀπανθρωπίας τῶν Φιλισταίων εἰς τὰ ἄψυχα σώματα τοῦ
Σαοὺλ καὶ τοῦ Ἰωνάθαν, ἤλθον ἐνόπλιως εἰς Βαιθσάμ, καὶ
παρλαβόντες τὰ σώματα κατέκαυσαν αὐτά, τὰ δὲ ὀστά
ἔθαψαν μετὰ μεγάλου πένθους, νηστεύσαντες ἐπτά ἡμέρας.
Οὕτως ἔληξεν ἡ βασιλεία τοῦ πρώτου βασιλέως τοῦ Ἰσραὴλ,
βασιλεία λαμπρά ἐν ἀρχῇ καὶ πολλῶν ἀγαθῶν πρόξενος εἰς
τὸν λαόν, ἐφ' ὅσον ὑπῆκουε ταπεινοφρόνως εἰς τὸ θεῖον θέ-
λημα καὶ ἐφύλαττε πιστῶς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, ὀλεθρία δὲ
καὶ τραγικὰ εἰς τὸ τέλος, ἀφ' οὗτου τὰς πρώτας ἀρετὰς διε-
δέχθη ἔπαισις καὶ αὐθαιρεσία μετ' ὅλων τῶν παρακολουθη-
μάτων αὐτῆς.

§ 50. Ἡ βασιλεία τοῦ Δαυὶδ.

Ὁ ἐκ τῆς μάχης τοῦ Γελβουέ περισθεὶς στρατηγὸς τοῦ
Σαοὺλ Ἀβεννήρ, διαβὰς τὸν Ἰορδάνην καὶ περισυλλέξας τοὺς
διασωθέντας, κατέλαβε τὴν ὀχυρὰν πόλιν Μαναιμ, καὶ ἐν-
ταῦθα, ἐπωφελούμενος τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν Γαλααδιτῶν
πρὸς τὸν οἶκον τοῦ Σαοὺλ, ἀνηγόρευσε βασιλεὺς τὸν τελευ-
ταῖον τούτου υἱὸν Ἰεβοσθαί ἢ Ἰεβάλ, καὶ τὴν ἐκλογὴν ταύ-
την ἀνεγνώρισαν καὶ αἱ λοιπαὶ φυλαὶ πᾶσαι πλὴν τῆς τοῦ

§ 50=2 Βασιλ. 2, 1—10, 19. 22, 15—22. 1 Παρ. 11, 1—20, 8.

Ἰούδα, ἀναγορευσάσης βασιλεῖα τὸν Δαυὶδ ἐν Χεβρών. Ἐκ
τούτου ἤρξατο ἐμφύλιος πόλεμος μεταξὺ Ἰούδα καὶ τῶν
ἄλλων φυλῶν, διαρκέσας ἐπὶ πολὺν χρόνον καὶ ὡς ἐπὶ τὸ
πλείστον κλίνων ὑπὲρ τοῦ Δαυὶδ, μέχρις οὗ ὁ στρατηγὸς
Ἀβεννήρ, τὸ μὲν πεισθεὶς ἐκ τῆς ὑπεροχῆς τοῦ οἴκου τοῦ
Δαυὶδ, τὸ δὲ περιελθὼν εἰς ῥῆξιν πρὸς τὸν Ἰεβοσθαί, ἐγκα-
τέλιπεν αὐτὸν καὶ προτετέθη εἰς τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Δαυὶδ.
Μολονότι δὲ ὁ Ἀβεννήρ πρὸς μεγάλην θλίψιν τοῦ Δαυὶδ ἐ-
φρονεῦθη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ τούτου Ἰωάβ, ὡς ἀποκτείνας ἔ-
να τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, ὅμως ὁ Ἰεβοσθαί, στερηθεὶς διὰ παν-
τὸς τοῦ πρώτου ὑποστηρίγματος τῆς βασιλείας αὐτοῦ, εὐ-
ρίσκετο ἤδη εἰς ἀπόγνωσιν, ὅτε δύο τῶν θεραπόντων αὐτοῦ
δολοφονήσαντες αὐτὸν ἔφερον τὴν κεφαλὴν εἰς τὸν Δαυὶδ,
ἵνα λάβωσιν ἀμοιβήν. Ἀλλ' ὁ Δαυὶδ αὐτοὺς μὲν παρέδωκεν
εἰς θάνατον, τὴν δὲ κεφαλὴν τοῦ Ἰεβοσθαί ἔθαψεν ἐντίμως
εἰς τὸν τάφον τοῦ Ἀβεννήρ. Ἐκτοτε ἀναγνωρισθεὶς καὶ ὑπὸ
τῶν ἄλλων φυλῶν ἐσκέφθη νὰ μεταφέρῃ τὴν ἑδρὰν τῆς βα-
σιλείας ἀπὸ Χεβρών εἰς μέρος κεντρικώτερον, καὶ ὡς τοιοῦ-
τον ἐκλέξας καὶ κυριεύσας τὴν ἔτι εἰς χεῖρας τῶν Ἰεβου-
σθαίων εὐρισκουμένην Ἱερουσαλήμ μετὰ τῆς ὀχυρᾶς αὐτῆς ἀ-
κροπόλεως Σιών, πρῶτον μὲν ἔκτισεν ἐαυτῷ οἶκον λαμπρόν,
ἔπειτα δὲ μετέφερεν ἐκεῖ μετὰ μεγάλης πομπῆς τὴν κιβω-
τὸν τῆς διαθήκης καὶ ἔστησεν ἐντὸς λαμπρᾶς σκηνῆς ἐπὶ
τούτῳ παρασκευασθείσης. Καὶ διενεόθη μὲν νὰ οἰκοδομήσῃ
καὶ ναὸν μεγαλοπρεπῆ τῷ Κυρίῳ, ἀλλ' ἀπήγγειλεν αὐτῷ ὁ
προφῆτης Νάθαν ὅτι οἶκον οἰκοδομήσει τῷ Κυρίῳ ὄχι αὐτός,
ἀλλ' ὁ διάδοχος αὐτοῦ. Παρρησιασθεὶς τοῦ σχεδίου τούτου ἐ-
ζήτησε κατ' ἄλλον τρόπον νὰ λαμπρύνῃ τὴν βασιλείαν αὐ-
τοῦ, ἐσωτερικῶς μὲν διαρρυθμίζων τὰ τῆς θείας λατρείας
καὶ εἰσάγων πανταχοῦ τάξιν καὶ δικαιοκρασίαν, ἐξωτερικῶς
δὲ ἀσφαλίζων τὴν χώραν ἀπὸ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν ἄλλοφύ-
λων, ἐπεκτείνων τὴν ἐπιρροὴν αὐτοῦ πέραν τῶν ὁρίων τῆς
Παλαιστίνης καὶ καθιστῶν τὸν Ἰσραὴλ σεβαστὸν παρὰ τοῖς
περιοίκουσιν λαοῖς. Καὶ οἱ μὲν Φιλιισταῖοι, ἐπανειλημμένως εἰς-
βαλόντες εἰς τὴν χώραν καὶ ἐπανειλημμένως ἠττηθέντες

ὑπὸ τὸ τοῦ Δαυὶδ καὶ τῶν στρατηγῶν αὐτοῦ, ἀπώλεσαν τὴν ὑπεροχὴν, τὴν ὅποιαν μέχρι πρὸ ὀλίγου εἶχον ἐπὶ τοῦ Ἰσραήλ. Ἐκ δὲ τῶν ἄλλων περιοίκων λαῶν οἱ Ἑδωμίται, κατατροπωθέντες ὑπὸ τοῦ Δαυὶδ, ἐδέχθησαν φρουρὰν ἰσραηλιτικὴν εἰς ἐνδειξιν ὑποτελείας. Ὅμοιαν τύχην ἔσχον οἱ Μωαβῖται, οἱ Ἀμμωνῖται καὶ οἱ ἐκ Συρίας σύμμαχοι αὐτῶν. Ἄλλοι δέ, ὡς ὁ βασιλεὺς τῆς Τύρου καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Αἰμᾶθ ἢ Ἡμᾶθ παρὰ τὸν Ὀρόντην ποταμόν, περὶ πολλοῦ ἐποιοῦντο τὴν φιλίαν καὶ συμμαχίαν τοῦ Δαυὶδ. Πάσας ταύτας τὰς ἐπιτυχίας ἀποδίδων εἰς τὴν θείαν ἀντίληψιν καὶ προστασίαν ἐξέχεε τὴν πρὸς τὸν Ὑψιστον πίστιν καὶ εὐγνωμοσύνην αὐτοῦ εἰς διαφόρους ψαλμοὺς, ὁποῖος εἶναι καὶ ὁ 17ος· «ἀγαπήσω σε Κύριε ἰσχύς μου, Κύριος στερέωμά μου, καὶ καταφυγή μου καὶ ῥύστης μου».

§ 51 Ἡ πτώσις τοῦ Δαυὶδ.

Μεθ' ὅλα ὅμως τὰ εὐσεβῆ καὶ γενναιόφρονα αἰσθήματα αὐτοῦ δὲν ἡδυνήθη ὁ Δαυὶδ μέχρι τέλους νὰ ἀντιστῇ εἰς τοὺς πειρασμοὺς τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας, τοῦ πλούτου καὶ τῆς εὐτυχίας, ἀλλ' ὑπέπεσεν εἰς βαρέα ἁμαρτήματα, ἀποδόντα πολυλαχῶς ὀλέθρια καὶ εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. Πλὴν τῶν πολλῶν γυναικῶν, τὰς ὁποίας εἶχε κατὰ τὰ ἦθη τῶν χρόνων ἐκείνων, ἡγάπησε παρὰ νόμους καὶ τὴν Βηρσαβεὲ ἢ Βηθσαβεὲ, γυναῖκα τοῦ Οὐρίου, ἑνὸς τῶν ἀρίστων αὐτοῦ ἀξιωματικῶν, εὐρισκομένου τότε ἐν τῇ ἐκστρατείᾳ κατὰ τῶν Ἀμμωνιτῶν, καὶ ἀφ' οὗ προσκαλέσας αὐτὸν ἐκ τοῦ στρατοπέδου μάτην ἐζήτησε νὰ ἀποκρύψῃ τὰς συνεπείας τοῦ παρὰ νόμου ἔρωτος, προβαίνων ἀπὸ τοῦ κακοῦ εἰς τὸ χεῖρον, ἐπεμψε διὰ τοῦ αὐτοῦ Οὐρίου γράμμα πρὸς τὸν στρατηγὸν αὐτοῦ Ἰωάβ, κρύφα διατάσσων αὐτὸν νὰ ἐκθέτῃ τὸν Οὐρίαν εἰς τὰ ἐπικινδυνότερα μέρη τῆς παρετάξεως. Τοιοῦτοτρόπως ἀποθανόντος τοῦ Οὐρίου ἔλαβεν ὁ Δαυὶδ τὴν Βηρσαβεὲ εἰς γυναῖκα. Πρὸς ἐξέλεγχιν τοῦ διπλοῦ τούτου ἁμαρτήματος ἀ-

πέστειλε πρὸς αὐτὸν ὁ Θεὸς τὸν προφῆτην Νάθαν, ὅστις θέλων νὰ καταστήσῃ τὸν βασιλέα κοιτὴν ἑαυτοῦ ἀδέκαστον διηγήθη αὐτῷ πλαστήν τινα ἱστορίαν πλουσίου ἀνθρώπου, ὅστις ὑποδεχόμενός ποτε ξένον τινὰ ἠθέλησε νὰ ἐστιάσῃ αὐτὸν ὅχι ἐκ τῶν πολυχρίθμων αὐτοῦ προβάτων, ἀλλ' ἀρπάξων τὴν μόνην ἀμνάδα τοῦ πτωχοῦ γείτονος. Ἀγνοῶν ὁ Δαυὶδ ὅτι πρόκειται περὶ αὐτοῦ, ἔκρινε τὸν ἄρπαγα πλούσιον ἄξιον θανάτου. Τότε ὁ Νάθαν ἐδήλωσεν αὐτῷ ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ πρᾶξας ταῦτα· «σὺ εἶ ὁ ἀνὴρ ὁ ποιήσας ταῦτα» καὶ ἀφ' οὗ ἡλεγχεν αὐτὸν πικρὸς ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, ἀπήγγειλεν αὐτῷ τὰς ἀναμενουσας αὐτὸν τε καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ θείας τιμωρίας. Συναισθανθεὶς ὁ βασιλεὺς τὸ μέγεθος τῆς ἑαυτοῦ ἀδικίας καὶ μὴ ἀποδελγὼν τὴν πρὸς τὸν Θεὸν πίστιν καὶ ἐλπίδα, μετὰ θερμῶν δακρύων καὶ εἰλικρινοῦς μετανόας κατέφυγεν εἰς τὸ ἔλεος αὐτοῦ, καὶ ἐξέχεε τὰ αἰσθήματα ταῦτα τῆς συντετριμμένης αὐτοῦ καρδίας ἐν τῷ συνταχθέντι τότε ψαλμῷ αὐτοῦ· «Ἐλέησόν με ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου».

§ 52. Ἀνταρσία τοῦ Ἀβεσσαλώμ καὶ τέλος τῆς βασιλείας τοῦ Δαυὶδ.

Αἱ ὀλέθριαι συνέπειαι τῆς πτώσεως τοῦ Δαυὶδ ἐφάνησαν μετ' ὀλίγον ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ οἴκῳ. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀβεσσαλώμ, ἐκδικούμενος τὴν ἀτίμωσιν τῆς ὁμομητρίου αὐτοῦ ἀδελφῆς Θάμαρ, ἐφόνευσεν τὸν ἑτεροθαλῆ αὐτοῦ ἀδελφὸν Ἀμνὼν, καὶ ἀφ' οὗ ἐπὶ τινα ἔτη ἔζητεν μακρὰ τοῦ πατρὸς φεύγων τὴν ὀργὴν αὐτοῦ, ὑπερον ἄξιωθεις χάριτος ἡλθεν εἰς Ἱερουσαλὴμ. Ἐνταῦθα ἀποκτήτης τυχέως δημοτικότητος διὰ τε τοῦ κάλλους καὶ τῶν ἐπιδείξεων αὐτοῦ, καὶ κρύφα συνεννοηθεὶς μετὰ τινων φιλοδόξων καὶ δυσηρεστημένων, οἷος ἦτο καὶ ὁ σύμβουλος τοῦ βασιλέως Ἀχειτόφελ, μετέβη εἰς Χεβρών καὶ ὕψωσεν ἐκεῖ τὴν σημαίαν τῆς ἀνταρσίας. Μόλις μαθὼν τοῦτο ὁ Δαυὶδ ἀφῆκεν ἀμέσως τὴν Ἱε-

ρουσαλήμ. καὶ ἔφυγε κατεσπευσμένως πέραν τοῦ Ἰορδάνου εἰς Μανασείμ. Ἐν τῷ μεταξὺ εἰσελθὼν ὁ Ἀβεσσαλώμ εἰς Ἱερουσαλήμ. δὲν ἔσπευσε νὰ καταδιώξῃ ἄνευ ἀναβολῆς τὸν φεύγοντα, ὡς συνεβούλευσεν ὁ Ἀχειτόφελ, ἀλλ' ἀκολουθήσας τὴν γνώμην τοῦ Χουσεὶ, ἐνὸς τῶν κρυφίων ὁπαδῶν τοῦ Δαυὶδ, ἔδωκε καιρὸν νὰ συναθροισθῇ πανταχόθεν περὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ λαὸς πολὺς καὶ ἐκλεκτός, καὶ ὅτε διέβη καὶ αὐτὸς τὸν Ἰορδάνην, εὗρε τὸν στρατὸν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τόσον ἰσχυρόν, ὥστε ἡττηθεὶς κατὰ κράτος ἐτόλπη εἰς φυγὴν, καὶ ἐν ᾧ ἔφευγε διὰ τοῦ δάσους ἐφ' ἡμὶ ὄνου, ἐκ τῆς μακρᾶς αὐτοῦ κόμης περιπλακείς εἰς τοὺς κλάδους δρυὸς ἔμενεν ἐκεῖ κρεμάμενος, μέχρις οὗ πληροφορηθεὶς ὁ στρατηγὸς Ἰωάβ ἐλθὼν ἐθανάτωσεν αὐτόν, παρὰ τὰς ῥητάς διαταγὰς τοῦ Δαυὶδ καὶ πρὸς μέγα πένθος αὐτοῦ. Ἡ ἀνταρσία αὕτη τοῦ Ἀβεσσαλώμ ὀλίγον. ἔλειψε νὰ διασπᾶσθαι πάλιν εἰς δύο τὸν μόλις πρὸ μικροῦ συνενωθέντα λαόν, ἀλλὰ διὰ τῆς μετριοπαθείας τοῦ βασιλέως καὶ τῆς δραστηριότητος τῶν στρατηγῶν αὐτοῦ προελήφθη τὸ κακόν. Μετὰ τὰς πικρὰς ταύτας δοκιμασίας ἐξαγνισθεὶς ἱκανῶς ὁ Δαυὶδ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πρωτεύουσάν αὐτοῦ, καὶ πλὴν ὀλίγων τινῶν νέων δοκιμασιῶν διῆλθεν ἔκτοτε τὸν βίον αὐτοῦ ἐν εἰρήνῃ, τὸ μὲν ἐκ πληρῶν τὰ ἡγεμονικὰ αὐτοῦ καθήκοντα, τὸ δὲ συντάσσειν ὕμνους καὶ ψαλμοὺς πρὸς αἶνον τοῦ σωτῆρος αὐτοῦ Θεοῦ, μέχρι βαθέος γήρατος, ὅτε ὁ πρωτότοκος αὐτοῦ υἱὸς Ἀδωνίας, ἐπωφελούμενος τὴν ἐξάντλησιν τοῦ πατρὸς καὶ ὑποστηριζόμενος ὑπὸ πολλῶν, ἐπεχείρησε νὰ ἀναγορευθῇ βασιλεὺς ζῶντος τοῦ πατρὸς. Ἀλλ' οὗτος, εἰδοποιηθεὶς ἐγκαίρως, ἀφῆκε κατὰ μέρος τὸν Ἀδωνίαν καὶ ἀνηγόρευσε ἐπιστήμως διάδοχον αὐτοῦ τὸν Σολομῶντα, δευτερότοκον υἱὸν τῆς Βηρσαβέε, καὶ δούς αὐτῷ τὰς τελευταίας ὑποθήκας, ἀπέθκνεν ἐν ἡλικίᾳ 70 ἐτῶν, βασιλεύσας ἐν ὧν 40 ἔτη (1040—1000 π.Χ.), 7 μὲν ἔτη ἐν Χεβρὼν ἐπὶ μόνου τοῦ Ἰούδα, 33 δὲ ἐν Ἱερουσαλήμ ἐφ' ὅλου τοῦ Ἰσραήλ. Ὁ Δαυὶδ ἦτο ὁμολογουμένως ἐν ἐκ τῶν ἐκλεκτῶν ὀργάνων τῆς θείας Προνοίας καὶ εἰς τῶν μεγάλων προφητῶν καὶ ποιητῶν τῆς Π. Διαθήκης, κηλιδῶσας μὲν τὴν

ἑαυτοῦ ζωὴν διὰ βαρέων ἁμαρτημάτων, ἀλλὰ καὶ ἐκ νεότητος διαπρέψας ἐπὶ ἐξόχοις ἀρεταῖς, ὅποιαι ἀκράδαντος πίστις εἰς τὸν Θεόν, ἀγάπη εἰς τὸ ἑαυτοῦ ἔθνος, ἀφοσίωσις πρὸς τοὺς φίλους, μεγαλοψυχία πρὸς τοὺς διώκτας, ἀνδρία καὶ δεξιότης ἐν τοῖς πολέμοις, σύνεσις καὶ δικαιοσύνη ἐν τῇ διοικήσει, δι' αὗς ἀρετὰς δικαίως τιμᾶται ὡς ὁ μέγιστος τῶν βασιλέων τοῦ Ἰσραήλ.

§ 53. Ἡ βασιλεία τοῦ Σολομῶντος ἐν ἀρχῇ.

Ζῶντος ἔτι τοῦ Δαυὶδ ἀναλαβὼν τὴν ἐξουσίαν ὁ Σολομῶν ὡς πρῶτον μέλημα εἶχε νὰ ἐξασφλισθῇ ἐπὶ τοῦ θρόνου κατὰ τῶν ἀξιώσεων τοῦ Ἀδωνίου, ἔχοντος μεταξὺ τῶν πολλῶν αὐτοῦ ὁπαδῶν τὸν ἀρχιερέα Ἀβιάθαρ καὶ τὸν ἱκανὸν καὶ πανοῦργον στρατηγὸν Ἰωάβ. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐφάνη ὁ Ἀδωνίας ἀναγνωρίζων τὴν βασιλείαν τοῦ Σολομῶντος. Ἐπειδὴ ὅμως κατόπιν ἐδείχθη ἐπιμένων εἰς τὰς πρώτας αὐτοῦ ἀξιώσεις καὶ ἐμμέσως ἐνεργῶν πρὸς πραγματοποίησιν αὐτῶν, ἔκρινεν ἐπάναγκες ὁ Σολομῶν πρὸς ἰδίαν ἀσφάλειαν τὸν μὲν Ἀδωνίαν μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Ἰωάβ νὰ παραδώσῃ εἰς θάνατον, τὸν δὲ ἀρχιερέα Ἀβιάθαρ νὰ καθαιρέσῃ τῆς ἀρχῆς καὶ ἀπομακρύνῃ τῆς Ἱερουσαλήμ. Οὕτω στερεωθεὶς ἐπὶ τοῦ θρόνου μετέβη εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, εὕρισκόμενὴν τότε ἐν Γαβῶν, ἵνα προσευχηθῇ καὶ προσφέρῃ θυσίας πολυτελεῖς τῷ Κυρίῳ, ἐξαιτούμενος τὴν ἀρωγὴν αὐτοῦ εἰς τὸ ἔργον τῆς κυβερνήσεως. Ἐνταῦθα ἐφάνη αὐτῷ ὁ Κύριος κατ' ὄναρ, καὶ δοκιμάζων αὐτὸν προέτρεψε νὰ ζητήσῃ αἶτημά τι, καὶ ὁ Σολομῶν ἀντὶ παντός ἄλλου ἀγαθοῦ ἐζήτησε σοφίαν καὶ σύνεσιν, ὅπως διακρίνῃ τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα ἀπὸ τῶν ἐναντίων καὶ κυβερνήσῃ τὸν λαόν αὐτοῦ μετὰ εὐθύτητος καὶ δικαιοσύνης. Τὴν σύνεσιν αὐτοῦ ἔδειξε μετ' ὀλίγον εἰς δυσχερῆ τινα δίκην. Δύο γυναῖκες κοιναί, κατοικοῦσαι ἐπὶ τὸ αὐτό, ἔτεκον συγχρόνως δύο ἄρρενα, καὶ ἡ μία εὐροῦσα τὴν νύκτα τὸ ἑαυτῆς τέκνον νεκρὸν ἔλαβεν ἐν τῷ

σκοτεί το ζῶν βρέφος τῆς συνοίκου καὶ ἔθηκεν ἀντ' αὐτοῦ τὸ νεκρόν. Ἡ μήτηρ τοῦ ζῶντος, ἐννοήσασα τὴν ἀπᾶτην, καὶ μάτην ἀπαιτήσασα τὸ τέκνον αὐτῆς, ἐνεφανίσθη ἐνώπιον τοῦ βασιλέως ζητοῦσα δικαιοσύνην κατὰ τῆς ἄλλης. Πρὸς ἀποκάλυψιν τῆς ἀληθείας ἐδίκασεν ὁ Σολομὼν νὰ διαμελισθῇ τὸ βρέφος εἰς δύο καὶ ἐκάστη νὰ λάβῃ τὸ ἡμισυ. Καὶ ἡ μὲν ψευδὴς μήτηρ συγκατένευσεν εἰς τοῦτο, ἀλλ' ἡ ἑτέρα προετίμησε νὰ ἀφήσῃ τὸ τέκνον αὐτῆς μάλλον εἰς τὴν ἄλλην παρὰ νὰ ἴδῃ αὐτὸ μελιζόμενον. Οὕτως ἀπεδείχθη ἡ ἀληθὴς μήτηρ καὶ ἔλαβε τὸ βρέφος αὐτῆς. Καθὼς δὲ ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ, τοιουτοτρόπως καὶ ἐν τῇ ἐξασκήσει τῶν ἄλλων αὐτοῦ βασιλικῶν καθηκόντων ἀπεδείχθη ὁ Σολομὼν ἱκανώτατος, μετὰ πολλοῦ ζήλου ἀναλαβὼν νὰ συμπληρώσῃ τὸ ἔργον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ νὰ ἀνυψώσῃ τὸν Ἰσραὴλ εἰς ἀκμὴν καὶ περιωπὴν ἐπίζηλον παρὰ τοῖς ξένοις. Καὶ κατακτήσεις μὲν ἐξωτερικὰς δὲν ἐπεδίωξε, πλὴν μιᾶς μόνης, τῆς Αἰμάθ παρὰ τὸν Ὀρόντην· ἐφρόντισεν ὅμως πολὺ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὰ κεκτημένα καὶ νὰ κρατύνῃ ἐσωτερικῶς τὴν ἀρτισύστατον βασιλείαν διὰ τῶν ἔργων τῆς εἰρήνης, ὅποια ἡ περιτείχισις τῆς Ἱερουσαλήμ, ἡ κτίσις ὀχυρῶν πόλεων καὶ φρουρίων εἰς ἐπὶ καιρὰ μέρη τῶν συνόρων, ἡ σύσφιγξις τῶν ἡδὴ προὑπαρχουσῶν φιλικῶν σχέσεων καὶ συμμαχιῶν πρὸς ξένους ἡγεμόνας, ἡ σύναψις νέων σχέσεων πρὸς ἄλλους, καὶ δὴ πρὸς τοὺς βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου δι' ἐπιγαμίας καὶ συζεύξεως τῆς θυγατρὸς τοῦ Φαραώ, ἡ διὰ παντὸς τρόπου διευκολύνσις καὶ προστασία τοῦ ἐμπορίου καὶ ἡ κατασκευὴ πλοίων ἐν τε τῇ Μεσογείῳ θαλάσῃ καὶ τῇ Ἐρυθρᾷ (διὰ τοῦ Αἰλανιτικοῦ κόλπου) πρὸς σύναψιν ἐμπορικῶν σχέσεων μετὰ τῶν ἀπομακρυσμένων χωρῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως, ἡ εἰσαγωγή τάξεως καὶ εὐνομίας ἐν τῇ διοικήσει, ἡ διὰ τοῦ ἰδίου παραδείγματος ὑποστηριζομένη καλλιέργεια τῆς παιδείας, τῆς ποιήσεως καὶ τῆς μουσικῆς, ὁ καλλωπισμὸς τῆς πρωτευούσης διὰ πολυτελῶν οἰκοδομῶν, καὶ πρὸ πάντων ἡ ἐπὶ τὸ μεγαλοπρεπέστερον διάταξις τῆς θείας λατρείας καὶ ἡ οἰκοδομὴ ναοῦ πολυτελεστάτου κατὰ τὸν τύπον τῆς σκηνῆς

τοῦ μαρτυρίου καὶ πρὸς ἀντικατάστασιν αὐτῆς, διὰ τοῦ ὁποίου καθίστατο ἡ Ἱερουσαλήμ τὸ πολιτικὸν καὶ θρησκευτικὸν κέντρον σύμπαντος τοῦ ἱσραηλιτικοῦ λαοῦ. Πάντα ταῦτα τὰ ἔργα τοῦ Σολομῶντος, ἡ σοφία καὶ ἡ ἱκανότης αὐτοῦ, ὁ ἀπανταχόθεν συρρέων χρυσός, ἡ ἐν τῷ οἴκῳ καὶ ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ αὐτοῦ ἐκδηλουμένη μεγαλοπρέπεια καὶ λαμπρότης, κατέστησαν τὸ ὄνομα αὐτοῦ περιφανές ἀνὰ τὴν Ἀνατολὴν πᾶσαν καὶ τὴν φιλίαν αὐτοῦ περιζήτητον, καὶ ὅχι μόνον πρεσβεῖαι πολλαὶ ἐστέλλοντο πρὸς αὐτὸν παρὰ διαφόρων ἡγεμόνων μετὰ πλουσίων δώρων, ἀλλὰ καὶ ἡ βασίλισσα τῶν Σαβαίων ἐκ τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας ἦλθε νὰ χαιρετίσῃ τὸν Σολομῶντα καὶ ἐγένετο αὐτόπτης καὶ αὐτήκοος μάρτυς ὅσων ἐκ φήμης ἤκουε θαυμασίων πραγμάτων.

§ 54. Ἡ βασιλεία τοῦ Σολομῶντος περὶ τὰ τέλη.

Μεθ' ὅλην ὅμως τὴν ἐξωτερικὴν δόξαν καὶ λαμπρότητα εἶχεν ἡ βασιλεία τοῦ Σολομῶντος σπουδαίας ἠθικὰς ἐλλείψεις. Ἡ ὁσημέραι αὐξανομένη τρυφὴ καὶ πολυτέλεια τοῦ βασιλέως καὶ αἱ ἀδίστατοι οἰκοδομαὶ ὅχι μόνον ἀπειρα χρήματα κατεβρόχθιζον, ἀλλ' ἐπεβάρυνον πολλαχῶς καὶ τὸν λαόν, κατὰ τὰξιν καὶ ἐκ διαλειμμάτων ὑποβάλλουσιν αὐτὸν εἰς ἔργα καταναγκαστικά. Ἐτερον κακὸν πολλῷ σπουδαιότερον ἦτο τὸ πλῆθος τῶν γυναικῶν αὐτοῦ, ἐκ τῶν ὁποίων πολλαί, οὔσαι ἄλλοεθνεῖς καὶ ἀλλόθρησκοι, ἀπέκτησαν σὺν τῷ χρόνῳ τοιαύτην ἐπιρροὴν ἐπ' αὐτοῦ, ὥστε ὁ οἰκοδομήσας ναὸν μεγαλοπρεπῆ τῷ Ὑψίστῳ, περὶ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς αὐτοῦ ᾠκοδόμησε καὶ θυσιαστήρια εἰδώλων χάριν τῶν ἄλλοεθνῶν αὐτοῦ γυναικῶν, μετεῖχε δὲ ἐνίοτε τῶν ἀσεβῶν τελετῶν πρὸς σκάνδαλον τῶν πιστῶν καὶ πρὸς ἀποπλάνησιν τῶν ἀπλουστέρων, φαινόμενος εἰσηγητῆς καὶ προστάτης τῆς εἰδωλογατρείας καὶ ἀσεβείας ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἰδίου λαοῦ καὶ πλησίον τοῦ ναοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἡ τοιαύτη ἀποπλάνησις τοῦ Σολομῶντος δὲν ἔμεινεν ἀτιμώρητος, ἀλλὰ συμφώνως πρὸς

τάς ἀπειλάς καὶ προρρήσεις τῶν προφητῶν ὁ πρὶν εὐτυχὴς βασιλεὺς ἐδοκίμασεν οὐκ ὀλίγας πικρίας εἰς τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς βασιλείας αὐτοῦ, τὸ μὲν ἀπὸ ἀνταρτῶν ἐξωτερικῶν, τῶν Ἑδωμιτῶν καὶ τῶν Σύρων, τὸ δὲ ἀπὸ ἀνταρτῶν ἐσωτερικῶν, βρέως φερόντων τὰ γινόμενα καὶ μὴ ἀνεχομένων νὰ ἐργάζωνται πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀλόγων αὐτοῦ ὀρέξεων καὶ ἰδιοτροπιῶν. Ἀρχηγὸς αὐτῶν ἀνεφάνη ὁ ἐκ τῆς φυλῆς Ἑφραὶμ καταγόμενος καὶ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ βασιλέως εὐρισκόμενος Ἱεροβοάμ, ἄνθρωπος εὐτελοῦς μὲν καταγωγῆς, ἀλλ' ἱκανὸς καὶ δραστήριος. Τοῦτον εὐρών ποτε καθ' ὁδὸν ὁ προφήτης Ἀχίας παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τὸν ἀγρόν, καὶ σχίσας τὸ κρινὸν αὐτοῦ ἱμάτιον εἰς 12 μέρη ἔδωκε τὰ 10 εἰς τὸν Ἱεροβοάμ λέγων, ὅτι καθ' ὅμοιον τρόπον θὰ διασχίσῃ ὁ Θεὸς τὴν ἀρτισύστατον βασιλείαν, καὶ τὰς μὲν 10 φυλὰς θὰ δώσῃ εἰς αὐτόν, δύο δὲ μόνον φυλὰς θὰ ἀφήσῃ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Δαυὶδ. Οὕτως ὁ Ἱεροβοάμ, ἀπὸ πολλοῦ δυσανασχετῶν διὰ τὰ γινόμενα, ἔλαβε θάρρος ἐκ τῶν προφητικῶν λόγων, καὶ τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς τῶν δυσηρεστημένων ἐκίνησε στάσιν. Ἀλλ' ἡ ἐξέγερσις αὕτη προῶως γενομένη ἀπέτυχεν, ὁ δὲ Ἱεροβοάμ καταφυγὼν εἰς Αἴγυπτον ἔμεινεν ἐκεῖ μέχρι τῆς τελευτῆς τοῦ Σολομῶντος, εὐρών προστασίαν καὶ ὑποστήριξιν παρὰ τῷ Φαραῶ Σουσακεὶμ ἢ Σεσόγγ Α', ὅστις πρὸ μικροῦ εἶχε γίνῃ ἀρχηγὸς νέας δυναστείας (τῆς 22ας) ἀνατρέψας ἐκείνην, μεθ' ἧς ἦτο ὁ Σολομὼν συνδεδεμένος διὰ φιλίας καὶ ἐπιγαμίας.

ΕΠΟΧΗ ΕΚΤΗ

Ἀπὸ τοῦ διχασμοῦ τοῦ βασιλείου μέχρι τῆς ἀσσυριακῆς αἰχμαλωσίας

(960—722—238).

§ 55. Ὁ διχασμὸς τοῦ βασιλείου.

Ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Σολομῶντος Ῥοβοάμ διὰ τῆς ἀπειρίας καὶ ἀπερισκεψίας αὐτοῦ ἐπετάχυνε τὴν ὑπὸ τοῦ προ-

φήτου Ἀχία προαπειληθεῖσαν διάσπασιν τοῦ ἀρτισυστάτου βασιλείου εἰς δύο. Ὅτε μετέβη εἰς Συχέμ, ἵνα ἐπιστήμως ἀναγνωρισθῇ ἐκεῖ ὡς βασιλεὺς, ἡ ἐπὶ τούτῳ συνελθοῦσα συνέλευσις, ἔχουσα ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ἤδη ἐξ Αἰγύπτου ἐπανελθόντα Ἱεροβοάμ, ἐζήτησε παρὰ τοῦ νέου βασιλέως νὰ ἐλαφρύνῃ τὰ ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐπιβληθέντα εἰς τὸν λαὸν βάρη. Ζητήσας τριήμερον προθεσμίαν συνεβουλεύθη ὁ Ῥοβοάμ πρῶτον μὲν τοὺς πρεσβυτέρους, ἔπειτα δὲ τοὺς ὁμήλικας αὐτοῦ, καὶ προτιμῶν τὴν ἀπερίσκεπτον γνώμην τῶν νεωτέρων ὅχι μόνον ἀποτόμως ἀπέρριψε τὴν εὐλογον αἴτησιν τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ ἠπειλήσεν αὐτὸν διὰ νέων βαρῶν. Ὁ πατήρ μου, εἶπεν, ἐπαίδευσεν ὑμᾶς ἐν μάστιξιν, ἐγὼ παιδεύσω ὑμᾶς ἐν σκορπίοις. Ἐκ τοιαύτης ἀπαντήσεως παροξυνθεὶς ὁ λαὸς ἠρνήθη νὰ ἀναγνωρίσῃ αὐτὸν ὡς βασιλέα τοῦ Ἰσραὴλ, ὁμοφώνως κηρύττων ὅτι οὐδὲν ὑπάρχει κοινὸν μεταξὺ τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τῆς δυναστείας τοῦ Δαυὶδ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ῥοβοάμ μεθ' ὅλα ταῦτα ἀπέστειλε τὸν ὑπάλληλον αὐτοῦ πρὸς εἰσπραξίν τῶν φόρων, ὁ μὲν ὑπάλληλος λιθοβοληθεὶς ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἀπέθανεν, αὐτὸς δὲ μόλις κατάρθωσε νὰ σωθῇ φεύγων εἰς Ἱερουσαλὴμ. Τὴν βασιλείαν τοῦ Ῥοβοάμ ἀνεγνώρισαν δύο φυλαί, ἡ τοῦ Ἰούδα καὶ τοῦ Βενιαμίν, αἱ δὲ λοιπαὶ φυλαὶ ἀνηγόρευσαν ὡς ἴδιον ἑαυτῶν βασιλέα τὸν Ἱεροβοάμ. Οὗτος, ὅπως καταστήσῃ τὸν διχασμὸν τελειωτικὸν καὶ στερεωθῇ ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἐσκέφθη καὶ θρησκευτικῶς νὰ ἀποξενώσῃ τὰς 10 φυλὰς πρὸς τὸ βασίλειον τοῦ Ἰούδα καὶ τὸν ναὸν τὸν ἐν Ἱερουσολύμοις. Πρὸς τοῦτο εἰσήγαγε καινοτομίας τινὰς θρησκευτικὰς, καὶ ἀπαγορεύσας τὴν εἰς Ἱερουσαλὴμ μετὰ θάσιν προσκυνητῶν ὥρισεν ἐν τῷ ἰδίῳ βασιλείῳ ἰδιαιτέρους τόπους προσκυνήσεως, τὴν Βαιθήλ πρὸς νότον καὶ τὴν Δάν πρὸς βορρᾶν, στήσας ἐν ἑκάστη τῶν πόλεων τούτων ἕνα χρυσοῦν μόσχον καὶ διορίσας ὡς ἱερεῖς ὅχι μόνον Λευῖτας, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ λαοῦ. Καὶ ἠθέλησε μὲν ὁ Ῥοβοάμ νὰ τιμωρήσῃ τοὺς ἀποστάτας, συναγαγὼν ἐπὶ τούτῳ πολυχρίθμον στρατόν, ἀλλὰ παρητήθη τῆς ἐπιχειρήσεως πεισθεὶς εἰς τοὺς λόγους τοῦ προφήτου Σαμαία, ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ ἀποτρέ-

§ 55=3 Βασιλ. 12, 1—33. 2 Παραλ. 10, 1—11, 5.

φαντος αὐτὸν ἀπὸ ματαίας αἱματοχυσίας. Τοιουτοτρόπως ἐδιχάσθη διὰ παντός τὸ ἐν βασιλείῳ εἰς δύο, εἰς τὸ βασιλείον τοῦ Ἰούδα, πρωτεύουσιν ἔχον τὴν Ἱερουσαλὴμ, καὶ εἰς τὸ βασιλείον τοῦ Ἰσραὴλ ἢ τῶν δέκα φυλῶν, πρωτεύουσιν ἔχον ἐπὶ τινα χρόνον τὴν Συχέμ, ἔπειτα τὴν Θερσάν, καὶ τελευταῖον τὴν Σαμάρειαν, πάσας κειμένας ἐν τῇ φυλῇ τοῦ Ἐφραΐμ· διὸ καὶ καλεῖται συχνὰ τὸ βασιλείον τοῦτο καὶ βασιλείον τοῦ Ἐφραΐμ ἢ καὶ ἀπλῶς ὁ Ἐφραΐμ.

§ 56. Συνέπειαι τοῦ διχασμοῦ τῆς βασιλείας.

Ὁ διχασμὸς οὗτος τοῦ ἐνὸς βασιλείου εἰς δύο ἀντίζηλα καὶ ἀντιμαχόμενα κράτη ἀπέβη ὀλέθριος εἰς ἀμφοτέρω, καταστήσας αὐτὰ εὐχλωτα καὶ εὐχείρωτα εἰς τοὺς ξένους καὶ ἐπενεγκὼν ἐπὶ τέλους τὴν πτώσιν ἀμφοτέρων, πρῶτον μὲν τοῦ Ἰσραὴλ διὰ τῶν Ἀσσυρίων, ἔπειτα δὲ τοῦ Ἰούδα διὰ τῶν Βαβυλωνίων. Τὸ βασιλείον τοῦ Ἰσραὴλ ἦτο ὑπέρτερον τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰούδα καὶ κατὰ τὴν πληθύν τῶν κατοίκων καὶ κατὰ τὴν ἑκτασιν καὶ εὐφορίαν τῆς χώρας. Καὶ κατὰ τὴν ἀνδρίαν καὶ πολεμικὴν ἐμπειρίαν ἡ φυλὴ τοῦ Ἐφραΐμ δὲν ἦτο ὑποδεεστέρα τῆς τοῦ Ἰούδα, καὶ μεταξὺ τῶν βασιλέων τοῦ Ἰσραὴλ ἦσαν τινες ἱκανοὶ καὶ ἐμπειροπόλεμοι στρατηγοί. Μεθ' ὅλα ὅμως ταῦτα τὸ βασιλείον τοῦ Ἰσραὴλ δὲν ἠδυνήθη νὰ διατηρηθῇ μακρότερον τῶν 240 ἐτῶν, πρῶτον μὲν διὰ τὴν ὁσημέρην αὐξανομένην θρησκευτικὴν ἀποπλάνησιν καὶ ἠθικὴν κατὰπτωσιν ἀρχόντων τε καὶ ἀρχομένων, δεύτερον δὲ διότι δὲν ὑπῆρχε βασιλικὸς οἶκος κοινῶς ἀνεγνωρισμένος καὶ σεβαστὸς παρὰ τῷ λαῷ, καὶ ἡ ἑλλειψὶς αὕτη νομίμου κληρονομικῆς διαδοχῆς τῶν βασιλέων ἦτο πηγὴ ἀνεξάντλητος συνωμοσιῶν καὶ βασιλοκτονιῶν, ἐνθαρρύνουσα πάντα τολμηρὸν καὶ φιλόδοξον στρατηγὸν νὰ ἐπιζητήσῃ τὴν ἀνατροπὴν τοῦ ἐκαστοῦ βασιλεύοντος καὶ νὰ ἀνέλθῃ αὐτὸς εἰς τὸν θρόνον. Γιὺνναντίον δὲ τὸ βασιλείον τοῦ Ἰούδα, καίπερ ὑπολειπόμενον πολὺ τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰσραὴλ καὶ κατὰ τὸν πληθυσμὸν καὶ τὴν ἑκτασιν καὶ εὐφορίαν τῆς χώρας, ὅμως ἠδυνήθη νὰ διατηρηθῇ ἐπὶ μακρότερον χρόνον,

ἀφ' ἐνὸς μὲν διότι ἐν αὐτῷ ἡ θρησκευτικὴ καὶ ἠθικὴ ἀποπλάνησις ἦτο σχετικῶς ὀλιγωτέρα, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι εἶχεν ἀνεγνωρισμένον βασιλικὸν οἶκον καὶ κληρονομικὴν διαδοχὴν, καὶ τοῦτου ἕνεκα ἔμενεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπηλλαγμένον συνωμοσιῶν καὶ κλονισμῶν ἐσωτερικῶν διὰ τὴν ἀνατροπὴν τῶν καθεστώτων. Διὰ τοῦτο ἐν διαστήματι 240 περίπου ἐτῶν ἐβασίλευσαν ἐν τῷ Ἰούδᾳ 12 βασιλεῖς, πάντες, πλην μιᾶς γυναικὸς, ἀνήκοντες εἰς τὸν βασιλικὸν οἶκον τοῦ Δαυὶδ, ἐν ᾧ κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα κατέλαβον τὸν θρόνον τοῦ Ἰσραὴλ πλείονες τῶν 20, ἀνήκοντες εἰς 11 διαφόρους οἴκους, ἐξ ὧν δύο μόνον κατάρθωσαν νὰ διατηρήσωσι τὴν ἀρχὴν μέχρι τετάρτης καὶ πέμπτης γενεᾶς, καὶ τρεῖς μέχρι τῆς δευτέρας, τῶν δὲ λοιπῶν σφετεριστῶν ἡ βασιλεία δὲν ἐπέζησε τὴν βιαιάν αὐτῶν ἀνατροπὴν καὶ θανάτωσιν, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ ἐξῆς πίνακος τῶν βασιλέων τῶν δύο βασιλείων.

Διάρκεια βασιλείας	Βασιλεῖς Ἰσραὴλ	Διάρκεια βασιλείας	Βασιλεῖς Ἰούδα
22	§ Ἱεροβοὰμ Α' 960—938	17	Ἰσοβοὰμ 960—943
2	Ναδὰβ 938—937	3	Ἀβιά ἢ } 943—940 Ἀβιού }
24	§ Βαασὰ 937—914		
2	Ἡλὰ 914—913	41	Ἀσὰ 939—898
7 ἡμερῶν	§ Ζαμβρεὶ		
12	§ Θαμνεὶ } 913—902 § Ἀμβρεὶ }		
22	Ἀχὰβ 901—880	25	Ἰωσαφὰτ 898—874
2	Ὀλοζίας 880—879	8	Ἰωράμ 874—867
12	Ἰωράμ } 878—866 (ἀδελφός)	1	Ὀλοζίας 867—866
28	§ Εἰοὺ 866—838	6	§ Γοθολία 866—860
17	Ἰωάχαζ 838—822	40	Ἰωὰς 859—819
16	Ἰωὰς 822—806	29	Ἀμασίας 819—790
41	Ἱεροβοὰμ Β' 805—764		
1/2	Ζαχαρίας 764	52	Ὀζίας ἢ } 802—750 Ἀζαρίας } (συμβασιλεύσας τῷ πατρὶ 12 ἔτη)

Διάρκεια βασιλείας	Βασιλεῖς Ἰσραήλ	Διάρκεια βασιλείας	Βασιλεῖς Ἰούδα
	§ Σελλοῦμ } 763 § Κεβλαῶμ }		
10	§ Μανὰήμ 763—753	16	Ἰωάθαμ 759—743 (συμβασ. τῷ πατρὶ 9 ἔτη)
2	Φακεσίας 752—750		
20	§ Φακεῖ 750—731	16	Ἀχαζ 743—727
	§ Ὡσηῖ 730—722	29	Ἐζεκίας 727—698
9	ἄλλωσις Σαμψαίου 722		
		55	Μανασσῆς 698—643
		2	Ἀμὼς ἡ } 642—640 Ἀμὼν }
		31	Ἰωσίας 640—609
		1/4	Ἰωάχαζ 609
		11	Ἐλιακίμ } 609—598 ἡ Ἰωακίμ }
		1/4	Ἰεχονίας ἡ } 598 Ἰωαχὲν }
		11	Σεδεκίας 598—588
			ἄλλωσις Ἱερουσαλήμ 588

§ 57. Ἡ πολιτικὴ Ἱστορία τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰούδα μέχρι τοῦ Ἀχαζ.

Ἡ πολιτικὴ ἱστορία τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰούδα πρὸ τῆς ἀσσυριακῆς αἰχμαλωσίας παρουσιάζει σχετικῶς ὀλίγα ἄξιοσημεῖωτα γεγονότα. Ἐκ τῶν 12 βασιλέων τῆς περιόδου ταύτης ἄξιοι λόγου εἶναι μόνις 4, ὁ Ἀσά, ὁ Ἰωσαφάτ, ὁ Ὀζίας καὶ ὁ Ἰωάθαμ· οἱ λοιποὶ δὲν ἐφάνησαν πέντοτε ἄξιοι διάδοχοι τοῦ Δαυὶδ. Τὸ πρῶτον ἄξιοσημεῖωτον γεγονὸς καὶ ἐν ἑκ τῶν ἀμέσων ἀποτελεσμάτων τοῦ διχασμοῦ ἦτο ἡ ἐπιδρομὴ τῶν Αἰγυπτίων εἰς τὴν Ἰουδαίαν, γενομένη τὸ 5ον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Ῥοβοάμ. Ὁ προμνημονευθεὶς Φαράω Σουσακίμ, τὸ μὲν προσκαλούμενος ὑπὸ τοῦ Ἱεροβοάμ, τὸ δὲ

§ 57=3 Βασιλ. 14, 21—15, 24, 22, 41—51. 4 Βασιλ. 8, 16—29. 2 Παραλ. 12, 1—22, 9.

ἐπωφελοῦμενος τὴν ἐκ τῆς διαιρέσεως προελθοῦσαν ἐξασθένεισιν τοῦ Ἰούδα, εἰσέβαλε μετὰ μεγάλῃς δυνάμεως εἰς τὴν Ἰουδαίαν, καὶ κυριεύσας τὴν Ἱερουσαλήμ ἔλαβε πάντας τοὺς θησαυροὺς τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ παλατίου. Ὑπὸ τῶν ἐπιτυχιῶν τούτων τοῦ Σουσακίμ ἐνθαρρυνθεὶς καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ζαρέ (= Ὁσοργάν παρ' Αἰγυπτίοις) ἐπεχείρησε μετὰ τινα χρόνον νέαν ἐπιδρομὴν μετὰ στρατοῦ ἰσχυροῦ Αἰθιοπῶν καὶ Λιβύων. Ἀλλ' ὁ Ἀσά, ἐξελθὼν εἰς προὔπαντησιν τῶν ἐπιδρομέων ἀπέκρουσεν αὐτοὺς μετὰ μεγάλων ἀπωλειῶν καὶ ἔλαβε λάφυρα πολλά. Καὶ ἔπαυσαν μὲν ἔκτοτε ἐπὶ πολὺν χρόνον αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν Αἰγυπτίων, ἀλλὰ διεδέχθησαν αὐτὰς ἄλλα ὀλέθρια ἀποτελέσματα τῆς διαιρέσεως καὶ ἀντιζηλίας τῶν δύο βασιλείων πρὸς ἄλληλα. Ἀφ' οὗ ὁ Ἀβιά, διάδοχος τοῦ Ῥοβοάμ, ἐταπείνωσεν ἱκανῶς τὸν Ἱεροβοάμ, ὁ Βαασά, τρίτος βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ, συμμαχήσας μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Συρίας Βεναδέρ ἢ Βεναδὰδ, ἠπέλυσεν τὴν Ἱερουσαλήμ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ὁ Ἀσά ἠναγκάσθη, πρὸς ἀπομάκρυνσιν αὐτοῦ, νὰ ἐξαγοράσῃ διὰ πολλῶν χρημάτων τὴν συμμαχίαν τῶν Σύρων. Τοιοῦτοτρόπως ἤρξαντο νὰ ἐνισχύωνται οὗτοι πρὸς βλάβην ἀμφοτέρων τῶν βασιλείων. Τὸν κίνδυνον τοῦτον κατανοοῦντες συνησπίσθησαν μὲν πρὸς ἀλλήλους ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ Ἀχαάβ καὶ ὁ τοῦ Ἰούδα Ἰωσαφάτ, ὁ δὲ υἱὸς τούτου Ἰωράμ συνεζεύχθη μάλιστα καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ Ἀχαάβ Γοθολίαν, ὅμως ἡ βεβιασμένη αὕτη συμμαχία ὄχι μόνον τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Σύρων βασιλέων δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀποκρούσῃ, ἀλλ' ἀπέβη καὶ πολλαχῶς ἐπιζήμιος εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Ἰούδα, περιπλέξασα αὐτὸ εἰς πολέμους καὶ παρ' ὀλίγον ἐξαφανίσασα καὶ τὴν δυναστείαν τοῦ Δαυὶδ. Τὰ ὀλέθρια ταῦτα ἀποτελέσματα ἐφάνησαν ἀμέσως μετὰ τὸν Ἰωσαφάτ ἐπὶ τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου αὐτοῦ Ἰωράμ. Οὗτος, τυφλῶς ἀγόμενος ὑπὸ τῆς ἀσεβοῦς καὶ φιλοδοξοῦς αὐτοῦ γυναικὸς Γοθολίας, ἐθανάτωσεν ὅλους τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ καὶ ἐφάνη προστάτης τῆς ἀσεβοῦς θρησκείας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ. Πλὴν δὲν ἐβράδυνε καὶ ἡ θεία δίκη. Καὶ πρῶτον μὲν ἐπανέστησαν οἱ Ἐδωμίται, ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Δαβὶδ ὄν-

τες ὑποτεταγμένοι εἰς τοὺς βασιλεῖς τοῦ Ἰούδα, καὶ νικήσαντες τὸν Ἰωράμ ἀπειτίναξαν τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας. Ἐπειτα δὲ εἰσέβαλον εἰς τὴν χώραν οἱ ἀπὸ πολλοῦ τεταπεινωμένοι Φιλισταῖοι ὁμοῦ μετὰ τινων ληστρικῶν φυλῶν τῆς ἐρήμου, καὶ καταλαβόντες τὴν Ἱερουσαλήμ διήρπασαν τοὺς θησαυροὺς τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ παλατίου καὶ ἀπήγαγον εἰς αἰχμαλωσίαν τοὺς υἱοὺς καὶ τὰς θυγατέρας τῶν βασιλέων, πλὴν τοῦ Ὁχοζίου, ὅστις καὶ διεδέχθη τὸν πατέρα αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ τοῦτον καὶ πᾶσαν τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ ἀνέμενεν οἰκτρὸν τέλος. Ὁ Ὁχοζίας, μεταβὰς πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ θεοῦ αὐτοῦ Ἰωράμ, βασιλέως τοῦ Ἰσραὴλ, εὕρισκετο μετ' αὐτοῦ, καθ' ὃν χρόνον ἐξεργάγη ἡ ἀπὸ πολλοῦ προαγγελθεῖσα θεία ὀργὴ κατὰ τοῦ Ἀχαάβ, καὶ μετὰ τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας συναπώλεσε καὶ αὐτόν. Μόλις μαθούσα τοῦτο ἡ Γοθολία ἔλαβεν ἀμέσως τὰς ἡνίας τοῦ κρᾶτους, καὶ ἵνα ἀσφαλισθῇ ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Ἰούδα, παρέδωκεν εἰς θάνατον πάντας τοὺς ἐγγόνους αὐτῆς, ἐκτὸς ἐνὸς βρέφους, τοῦ Ἰωάς, τὸν ὁποῖον σώσασα ἡ Ἰωσαβέθ, θεία αὐτοῦ καὶ σύζυγος τοῦ ἀρχιερέως Ἰωθαέ, κατώρθωσε νὰ κρύψῃ ἐπὶ 6 ἔτη ἐν γνῶσει τοῦ συζύγου αὐτῆς, μέχρις οὗ παρασκευάσας οὗτος τὰ πάντα κρυφίως καὶ δεξιῶς ἀνηγόρευσε τὸ ἐπταετὲς παιδίον βασιλέα τοῦ Ἰούδα ἐντὸς τοῦ ναοῦ, διασώσας οὕτω τὴν δυναστείαν τοῦ Δαυὶδ ἀπὸ παντελοῦς καταστροφῆς. Ἡ δὲ Γοθολία ἔλαβε τὰ ἐπίχειρα τῶν πολλῶν αὐτῆς ἀνοσιουργημάτων, φανευθεῖσα ὑπὸ τῶν συνωμοτῶν.

Ἡ βασιλεία τοῦ Ἰωάς, οὕσα κατ' ἀρχὰς καλὴ, ἐφ' ὅσον ἐκυβέρνηα ὑπὸ τὰς ὀδηγίας τοῦ Ἰωθαέ, ὑπῆρξεν ἔπειτα ὀλεθρία ἐσωτερικῶς καὶ ἀδοξος ἐξωτερικῶς. Ὁ βασιλεὺς τῆς Συρίας Ἀζαήλ, πολεμῶν τότε πρὸς τὸ βασίλειον τοῦ Ἰσραὴλ, ἔστειλε στρατὸν καὶ εἰς τὴν Ἰουδαίαν, καὶ πλὴν ἄλλων πόλεων θὰ κατελάμβανε καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ, ἐὰν μὴ ὁ Ἰωάς ἐξηγόραζε τὴν ἀποχώρησιν τοῦ ἐχθροῦ διὰ μεγάλων θυσιῶν καὶ χρημάτων, ἀπογυμνῶν πρὸς τοῦτο τοὺς θησαυροὺς τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ ἰδίου οἴκου. Ὁ διάδοχος αὐτοῦ Ἀμασίας κατώρθωσε μὲν νὰ νικήσῃ τοὺς Ἐδωμίτας καὶ νὰ ὑποτάξῃ αὐτοὺς

πάλιν ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ Ἰούδα, ἀλλ' ἐπαρθεῖς ἐκ τῆς ἐπιτυχίας ταύτης προεκκλέσεν ἀλογίστως τὸν Ἰωάς, ἓνα τῶν ἱκανῶν βασιλέων τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ αἰχμαλωτισθεὶς ἐν τῇ μάχῃ ἀφῆκε τὴν Ἱερουσαλήμ εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ νικητοῦ. Πάσας ταύτας τὰς πληγὰς ἐπουλώσας ὁ Ὀζίας ἀνύψωσε τὸν Ἰούδαν εἰς νέαν ἀκμὴν, ἥτις διετηρήθη καὶ ἐπὶ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Ἰωάθαμ μέχρι τοῦ ἀσεβοῦς Ἀχαζ. Οὗτος περιπλακεῖς εἰς πόλεμον πρὸς δύο βασιλεῖς, τὸν Φακεὲ τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τὸν Ῥασσὼν ἢ Ῥασὶν τῆς Συρίας, πλὴν δὲ τούτων πιεζόμενος καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων περιόικων λαῶν, καὶ μάλιστα ὑπὸ τῶν ἐκ νέου ἐπαναστάντων Ἐδωμιτῶν, περιῆλθεν εἰς τοιαύτην ἀμηχανίαν, ὥστε ἀπεφάσισε νὰ ἐπικλεσθῇ τὴν ἀρωγὴν τοῦ βασιλέως τῆς Ἀσσυρίας Θελγαθφελασσάρ. Καὶ ἀπηλλάγη μὲν τῶν ἐνεστώτων δεινῶν, ἀλλὰ τὴν σωτηρίαν ταύτην ἐξηγόρασε διὰ μεγάλων θυσιῶν ὑλικῶν τε καὶ ἠθικῶν, ἀποβαλὼν καὶ αὐτὴν τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ βασιλείου αὐτοῦ.

§ 58. Ἡ πολιτικὴ ἱστορία τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰσραὴλ μέχρι τῆς καταλύσεως αὐτοῦ.

Ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ βασίλειον τοῦ Ἰούδα κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἔχει ἡ πολιτικὴ ἱστορία τοῦ Ἰσραὴλ πλείονα ἀξιοσημεῖωτα γεγονότα ἐσωτερικῶς τε καὶ ἐξωτερικῶς. Καὶ ἐσωτερικῶς μὲν ἡ διαδοχὴ τῶν βασιλέων παρουσιάζει σειρὰν ὅλην συνωμοσιῶν καὶ βασιλοκτονιῶν. Ὁ Ναδάβ, υἱὸς Ἱεροβοάμ τοῦ Α', ἐφονεύθη καὶ ἀφηρεῖται τὸν θρόνον ὑπὸ τοῦ Βαασά, καὶ ὁ τούτου υἱὸς Ἡλὰ ὑπὸ τοῦ Ζαμβρεί, καὶ οὗτος πάλιν μετὰ ἐπταήμερον βασιλείαν ἠναγκάσθη νὰ πυρπολήσῃ αὐτὸς ἑαυτὸν μετὰ τοῦ βασιλικοῦ οἴκου, ἵνα μὴ περιπέσῃ ζῶν εἰς χεῖρας τοῦ ἐν τῷ μεταξύ ὑπὸ τοῦ στρατοῦ ἀναγορευθέντος Ἀμβρεί, ὅστις καὶ αὐτὸς ἐπὶ τινα ἔτη ἀντίπαλον εἶχε τὸν Θαμνεί, ὑποστηριζόμενον ὑπὸ ἰσχυρᾶς με-

§ 58—3 Βασιλ. 15, 25—16, 33. 21, 1—4 Βασιλ. 1, 1—18, 8, 7—10, 36. 13, 1—25. 14, 23—29. 15, 8—38. 17, 1—18, 12,

ρίδος λαοῦ, μέχρις οὗ νικήσας καὶ φονεύσας αὐτόν τε καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἔμεινε μόνος κύριος καὶ ἐγένετο ἀρχηγὸς τῆς δυναστείας τῶν Ἀμβρειδῶν. Ἡ οἰκογένεια αὕτη ἠδυνήθη μὲν νὰ διατηρήσῃ τὴν ἀρχὴν μέχρι τετάρτης γενεᾶς, ἀλλὰ διὰ τὰς παρανομίας καὶ ἀσεβείας τοῦ Ἀχαάβ καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ Ἰεζάβελ ὑποπεσοῦσα εἰς τὴν θείαν ὀργὴν ἀνετράπη καὶ κατεσφάγη ῥιζηδὸν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Εἰοῦ τοῦ Νεμεσσίδου ἐπὶ τοῦ Ἰωράμ, συμπαρασύρασα, ὡς προελέχθη, εἰς τὸν γενικὸν ὄλεθρον καὶ τὸν βασιλέα τοῦ Ἰούδα Ὁχοζίαν. Ἡ δὲ διὰ τοῦ Εἰοῦ ἀρξαμένη νέα δυναστεία τῶν Νεμεσσιδῶν ἀνέδειξε τοὺς ἐνδοξοτέρους βασιλεῖς τοῦ Ἰσραήλ, τὸν Ἰωὰς καὶ Ἱεροβοὰμ τὸν Β', διατηρηθεῖσα δὲ μέχρι τῆς πέμπτης γενεᾶς, ἀνετράπη εἰς τὸν ἕκτον μῆνα τῆς βασιλείας τοῦ Ζαχαρίου ὑπὸ τῶν συνωμοτῶν Σελλούμ καὶ Κεβλάμ, οἵτινες νικηθέντες καὶ οὗτοι μετ' ὀλίγον ὑπὸ τοῦ Μανασσῆ ἐγκατέλιπον τὴν ἀρχὴν εἰς τὸν νικητὴν. Καὶ διετήρησε μὲν οὗτος τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ δεκαετίαν· ἀλλ' ὁ υἱὸς αὐτοῦ Φακεσίας μετὰ διετίαν ἀνετράπη ὑπὸ τοῦ Φακεῆ, καθὼς καὶ οὗτος μετὰ εἰκοσαετῇ βασιλείαν ὑπὸ τοῦ Ὡσηέ, τοῦ τελευταίου βασιλέως τοῦ Ἰσραήλ. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰς σχέσεις αὐτοῦ πρὸς ἄλλα κράτη, καὶ ἐνταῦθα παρουσιάζει ἀδιέκκοπον σχεδὸν σειρὰν πολέμων, ὅτε μὲν ἐπιτυχῶν ὅτε δὲ ἀτυχῶν, μέχρι τῆς καταλύσεως αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων. Πλὴν τῶν προσημειωθεῖσων ἐχθρικῶν ἢ φιλικῶν σχέσεων αὐτοῦ πρὸς τὸ βασίλειον τοῦ Ἰούδα, ἀξιοσημείωτοι εἶναι αἱ σχέσεις αὐτοῦ πρὸς τοὺς Μωαβίτας, τοὺς Σύρους καὶ τοὺς Ἀσσυρίους. Οἱ Μωαβίται, νικηθέντες ὑπὸ τοῦ Δαυὶδ, διετέλουν φόρου ὑποτελεῖς μέχρι τοῦ διχασμοῦ τῆς βασιλείας, ὅτε ἐπωφελοῦμενοι τὴν ἐκ τῆς διαιρέσεως ἐπεληθοῦσαν ἐξασθένεισιν ὄχι μόνον ἀπετίναξαν τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας, ἀλλ' ἤρξαντο νὰ ἐνοχλῶσι καὶ τὴν συνορεύουσαν αὐτοῖς Γαλαάδ. Ἀλλ' ὁ Ἀμβρεὶ μετὰ πολλοὺς ἀγῶνας φαίνεται ταπεινώσας αὐτοὺς ἐκ νέου, καὶ ἕκτοτε ἐξηκολούθουν νὰ τελῶσι φόρους εἰς τὸν Ἰσραήλ μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Ἀχαάβ, ὁπότε καὶ πάλιν ἐπανέστησαν ἐπὶ τῆς ἀσθενοῦς βασιλείας τοῦ Ὁχοζίου. Ὁ

τούτου διάδοχος Ἰωράμ, συμμάχους ἔχων τὸν Ἰωσαφάτ καὶ τοὺς Ἐδωμίτας, ἐπεχείρησε νὰ καθυποτάξῃ αὐτοὺς πάλιν. Καὶ ὑπέστησαν μὲν οἱ Μωαβίται σπουδαίας συμφορὰς καὶ ἐρημώσεις, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Μωσᾶ, καταφυγὼν μετ' ἱκανῆς συνοδείας εἰς θέσιν ὀχυρὰν, διετήρησεν ἐκεῖ τὴν ἑαυτοῦ ἀνεξαρτησίαν. Καὶ οἱ μετ' αὐτὸν βασιλεῖς τῆς Μωάβ, ἐνεκα τῶν πρὸς τοὺς Σύρους πολέμων τοῦ Ἰσραήλ, ἠδυνήθησαν νὰ διατηρηθῶσιν ἀνεξάρτητοι καὶ νὰ ἐνοχλῶσι τὴν Γαλαάδ μέχρις Ἱεροβοὰμ τοῦ Β', ὑφ' οὗ ταπεινωθέντες ἀνεγνώρισαν πάλιν τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰσραήλ.

Διχοκέστεροι καὶ φοβερώτεροι ἦσαν οἱ πρὸς τοὺς βασιλεῖς τῆς Συρίας πόλεμοι. Καὶ οἱ Σύροι τῆς Δαμασκού, ἠττηθέντες ὑπὸ τοῦ Δαυὶδ, ἦσαν ὑποτελεῖς μέχρι τῶν τελευταίων ἡμερῶν τοῦ Σολομῶντος, ὅτε ἀνέστη ἐν Δαμασκῷ νέα βασιλεὺς ὑπὸ τινος Ῥαζῶν. Τὸ βασίλειον τοῦτο ἐντὸς ὀλίγου εἶχεν ἐνισχυθῇ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ὁ τρίτος διάδοχος τοῦ Ῥαζῶν Βεναδέρ Α' ὄχι μόνον ἐπώλει ἀδρῶς τὴν ἑαυτοῦ σιμαχίαν πρὸς τὸν Βαασά τοῦ Ἰσραήλ καὶ τὸν Ἀσά τοῦ Ἰούδα, ὡς προεῖρηται, ἀλλὰ κατέλαβε καὶ ὀχυρὰς τινὰς πόλεις τοῦ Ἰσραήλ ἐν Γαλαάδ. Ὁ διάδοχος αὐτοῦ Βεναδέρ Β', ἐνισχυθεὶς ἔτι μᾶλλον, ἐξεστράτευσεν μετὰ μεγάλης δυνάμεως κατὰ τοῦ Ἀχαάβ, καὶ ἐλθὼν ἐπολιορκήσεν τὴν Σαμάρειαν. Αἱ ὑπερβολικαὶ αὐτοῦ ἐξιώσεις ἀπερρίφθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀχαάβ, καὶ ἐπειδὴ περιφρονῶν τὸν ἀντίπαλον ἐφέρετο ἀμερίμνως, ἐνθαρρυνθεὶς ὁ Ἀχαάβ ὑπὸ τινος προφήτου ἐξῆλθεν αἰφνης μετὰ ὀλίγων ἐν ὧν συμποσίου καὶ μέθης, καὶ καταπλήξας τὸν ἀμέριμνον ἐχθρὸν ἔτρεψεν εἰς ἄτακτον φυγὴν. Τὰ καταλειφθέντα λάφυρα καὶ μάλιστα τὰ πολεμικὰ ὅπλα καὶ οἱ ἵπποι, ἐνίσχυσαν σπουδαίως τὴν δύναμιν τοῦ Ἀχαάβ. Ἐκ τῆς ἀποτυχίας ταύτης μὴ ἀποθαρρυνθεὶς ὁ Βεναδέρ ἐπεχείρησε μετὰ ἐν ἔτος δευτέρων ἐκστρατεῖων, καὶ ἀποφειγὼν τῶρα τὰ ὄρειά μέρη ἐστρατοπέδευσε εἰς τὴν πεδιάδα περὶ τὴν πόλιν Ἀφέκ, θεωρῶν τὸν Ἰσραήλ ἀνίσκνον εἰς μάχας ἐκ τοῦ συστάδην, ἢ καθὼς ἔλεγον οἱ Σύροι, Θεὸς ὀρέων ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραήλ, καὶ ὄχι Θεὸς κοιλάδος. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦ-

θα ήττηθείς κατέφυγεν εἰς τὴν πόλιν Ἀφὲκ, καὶ μὴ εὐρίσκων ἄλλαν διέξοδον παρεδόθη μετ' ὀλίγον εἰς τὸν Ἀχαάβ, θαρρῶν εἰς τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Πράγματι δὲ ὁ Ἀχαάβ, μᾶλλον ἐξ ὑπολογισμῶν πολιτικῶν ἢ ἐκ μεγαλοψυχίας, ἐφείσθη τῆς ζωῆς τοῦ Βενεδέρ, καὶ καθὼς εἶχε συνδεθῇ διὰ συμμαχίας πρὸς τὸν Ἰωσαφάτ, τοιοῦτοτρόπως συνῆψε συμμαχίαν καὶ ἐπιμαχίαν πρὸς τὸν Βενεδέρ, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ ἀποδώσῃ πάσας τὰς ὑπ' αὐτοῦ κατεχομένας πόλεις τοῦ Ἰσραὴλ καὶ νὰ ἐπιτρέψῃ τῷ Ἀχαάβ ἴδιον κατὰλυμα ἐν Δαμασκῷ. Τὴν πολιτικὴν τοῦ Ἀχαάβ κατέκρινε προφήτης τις ὡς ὀλεθρίαν, καὶ τὰ πράγματα ἀπέδειξαν ὅτι εἶχε δίκαιον ὁ προφήτης. Ὁ Βενεδέρ, ἄφ' οὗ ἀπηλλάγχῃ τοῦ κινδύνου, καὶ τὴν συμμαχίαν τοῦ Ἀχαάβ ἐχρησιμοποίησε μετ' ὀλίγον κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀσσυρίας Σαλμανάσσαρ Β', ἡρνήθη ἔπειτα νὰ ἐκπληρώσῃ τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης. Οὕτως ἡναγκάσθη ὁ Ἀχαάβ νὰ ἀναλάβῃ πάλιν τὰ ὅπλα, καὶ παρὰ πάσας τὰς συμβουλὰς τοῦ προφήτου Μιχαία τοῦ πρεσβυτέρου νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν ἀνάκτησιν τῆς ὀχυρᾶς πόλεως Ῥεμμάθ ἐν Γαλαάδ, συνοδευόμενος καὶ ὑπὸ τοῦ συμμάχου αὐτοῦ Ἰωσαφάτ. Ἐν τῇ ἐκστρατείᾳ ταύτῃ ήττήθη ὁ Ἀχαάβ, καὶ πληγωθεὶς καιρίως ἀπέθανεν. Αἱ ἐχθροπραξίαι ἐξηκολούθησαν καὶ ἐπὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ πρὸς μεγάλην πίεσιν τῶν Ἰσραηλιτῶν. Καὶ ἐματαιώθη μὲν ὡς ἐκ θαύματος ἡ μικρὰ πολιορκία τῆς Σαμαρείας, ἀλλ' ἐδεινώθησαν τὰ πράγματα ἄφ' οὗτου ἀνέλαβε τὴν βασιλείαν ὁ Ἀζαήλ, φονεύσας τὸν ἀσθενεῦντα Βενεδέρ. Ἐκ τῆς μεταβολῆς ταύτης ἐλπίζων νὰ ὠφεληθῇ ὁ Ἰωράμ, ἐπεχείρησε τὴν ἀνάκτησιν τῶν ἀπολεσθεισῶν ἐν Γαλαάδ πόλεων, ἀλλὰ δὲν ὑπῆρξεν εὐτυχέστερος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Πληγωθεὶς παρὰ τὴν Ῥεμμάθ μετηνέχθη εἰς τὸ ἐν Ἰεζρέελ παλάτιον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὅπου καὶ κατέλαβεν αὐτὸν τε καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν αὐτοῦ ἢ προαπειληθεῖσα θεία δίκη διὰ τῆς χειρὸς τοῦ Εἰοῦ. Ἡ ὑπεροχὴ καὶ καταδυναστεία τῶν Σύρων ἐξηκολούθησε καὶ ἐπὶ τῶν πρώτων βασιλέων τῆς νέας δυναστείας μέχρι τῶν δύο ἐνδόξων βασιλέων Ἰωᾶς καὶ Ἱεροβοάμ. τοῦ Β', ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν πρῶτος ἀνεκτέησατο τὰ ἀ-

πολεσθέντα, ταπεινώσας τὸν υἱὸν τοῦ Ἀζαήλ Βενεδέρ Γ', ὁ δὲ Ἱεροβοάμ Β', προχωρήσας νικηφόρος μέχρι Δαμασκοῦ, κατέλαβε μέρη τῆς Συρίας καὶ ἐπεξέτεινε τὰ ὅρια τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἀπὸ Ὀρόντου ποταμοῦ μέχρι Νεκράς θαλάσσης. Ἡ ἔκτοτε ἐπελθοῦσα ταπεινώσις τῶν Σύρων καὶ ὁ ὁσημέραι αὐξανόμενος φόβος ἀπὸ τῶν Ἀσσυρίων ἡνάγκασε τὸν βασιλέα Ῥαασὼν νὰ συνδεθῇ διὰ συμμαχίας πρὸς τὸν Φακεὲ τοῦ Ἰσραήλ, καὶ ὑποστηρίξας αὐτὸν κατὰ τοῦ βασιλέως τοῦ Ἰούδα Ἀχαζ προέκλεσεν, ὡς προελέχθη, τὴν ἐπέμβασιν Φελγαθφελασσάρ τοῦ Β', ὅστις τὸ μὲν βασίλειον τῆς Συρίας κατέλυσε διὰ παντός, καταλαβὼν δὲ πλείστας πόλεις τοῦ Ἰσραὴλ ἐκατέρωθεν τοῦ Ἰορδάνου ἀπήγαγε τοὺς κατοίκους εἰς αἰχμαλωσίαν.

Πρὸ τῆς ἐπεμβάσεως ταύτης τοῦ Θελγαθφελασσάρ εἶχεν ἔλθει τὸ βασίλειον τοῦ Ἰσραὴλ εἰς σχέσεις πρὸς τοὺς Ἀσσυρίους, καὶ τινες βασιλεῖς τοῦ Ἰσραὴλ, ἐπικλεσθέντες τὴν ἀρωγὴν αὐτῶν κατὰ ἐξωτερικῶν ἢ ἐσωτερικῶν ἐχθρῶν, εἶχον ἀξιώθῃ τῆς προστασίας αὐτῶν, ἀναγκωρίζοντες τὴν ἐπικυριαρχίαν αὐτῶν καὶ τελοῦντες ἐτησίως φόρον ὑποτελείας. Τοιοῦτος βεβρὺς φόρος, ἐπιβληθεὶς εἰς τὸν Μαναήμ, ἐξηκολούθει νὰ βεβρῇ καὶ τοὺς διαδόχους αὐτοῦ, μέχρις οὗ ἀποθανόντος τοῦ Θελγαθφελασσάρ ἠθέλησεν ὁ Ὡσηε νὰ ἀπαλλαγῇ τοῦ βέβρους. Ἀλλ' ὁ διάδοχος τοῦ Θελγαθφελασσάρ Σαλμανάσσαρ Δ' ἐπέβηκεν εἰς αὐτὸν τὸν φόρον ἐκ νέου. Ἐπειδὴ ὁμοῦς ὁ Ὡσηε, ἐλπίζων εἰς τὴν ὑποστήριξιν τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου Σῶα, τοῦ παρ' Ἑλλησι Σαββακῶ, ἡρνήθη καὶ πάλιν τὸν φόρον τῆς ὑποτελείας, ἐπελθὼν ὁ Σαλμανάσσαρ ἐκ δευτέρου καὶ καταλαβὼν πάλιν τὰς ὑπολειφθείσας κτήσεις τοῦ Ἰσραὴλ ἐπολιόρκησε τελευταῖον καὶ τὴν πρωτεύουσάν αὐτοῦ Σαμάρειαν. Καὶ συνέλαβε μὲν τὸν Ὡσηε, ἀποθνήσκων ὁμοῦς ἐν τῷ μετὰξὺ ἀφῆκε τὴν ἐκπόρθητον τῆς ὀχυρᾶς πόλεως εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Σαργῶν, ὅστις καταλύσας διὰ παντός τὸ βασίλειον τοῦ Ἰσραὴλ τὸ μέγιστον μέρος τῶν κατοίκων ἀπήγαγεν αἰχμάλωτους εἰς Ἀσσυρίαν, καὶ ἀντ' αὐτῶν ἔστειλεν ἔπειτα ἔθνικους ἔκ τε Βαβυλῶνος καὶ ἀλλεχθόθεν πρὸς συνοικισμόν τῆς ἐρημωθείσης χώρας. Τὸ αὐτὸ δὲ ἐπραξεν ἔπειτα καὶ ὁ Ἀσορδάν.

§ 59. Αἱ ἐνέργειαι τῶν προφητῶν ὑπὲρ τοῦ δι-
καίου καὶ τῆς εὐσεβείας.

Ἐν τῷ ἠθικῷ καὶ θρησκευτικῷ βίῳ τοῦ ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ εἶχον οἱ προφῆται τὴν αὐτὴν σημασίαν, ὅποιαν οἱ βασιλεῖς ἐν τῷ πολιτικῷ αὐτοῦ βίῳ. Ἔργον δὲ τῶν προφητῶν ἦτο ὅχι μόνον νὰ ἀποκαλύπτωσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὰς κεκρυμμένους βουλάς τοῦ Ὑψίστου καὶ νὰ προλέγωσι τὰ μέλλοντα, φωτιζόμενοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ Πνεύματος, ἀλλὰ καὶ νὰ χρησιμεύωσιν ὡς ἄγρυπνοι φύλακες καὶ φρουροὶ τοῦ θεοῦ νόμου, διδάσκοντες ἀόκνως τὴν εὐσέβειαν καὶ δικαιοσύνην καὶ κηρύττοντες ἀφόβως τὴν θείαν ἀλήθειαν πρὸς πάντας ἀδιακρίτως μικροὺς τε καὶ μεγάλους. Τοιοῦτοι εὐσεβεῖς καὶ θεοφοβούμενοι ἄνδρες ὑπῆρχον μὲν καὶ προηγουμένως, ἀπὸ τῶν χρόνων ὅμως τοῦ Σαμουὴλ καὶ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς βασιλείας ἤρξαντο νὰ ἀναφαίνωνται πλειότεροι, ἀποτελοῦντες ἰδιαιτέραν πνευματικὴν δύναμιν ἀπέναντι τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας τῶν βασιλέων, καὶ διὰ τῆς ἠθικῆς αὐτῶν ἐπιρροῆς χρησιμεύοντες ὡς πρόχωμα κατὰ τῶν καταχρήσεων τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας. Καὶ ὁσάκις μὲν οἱ βασιλεῖς ἐνέμενον πιστοὶ εἰς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκυβέρνην δικαίως καὶ εὐσεβῶς, οἱ προφῆται ἦσαν σύμβουλοι καὶ συνεργοὶ εἰς τὸ ἔργον αὐτῶν. Ὅσάκις ὅμως παρέβαινον ἐκεῖνοι τὰς θείας ἐντολάς καὶ ἐκυβέρνην ἀσεβῶς καὶ τυραννικῶς, ἀντέπραπτον αὐτοῖς οἱ προφῆται, ἐλέγχοντες ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ τὰς παρανομίας αὐτῶν καὶ ἀπειλοῦντες εἰς αὐτοὺς τὴν θείαν ἐκδίκησιν καὶ τιμωρίαν, ὡς ἔπραξαν ὁ Σαμουὴλ πρὸς τὸν Σαούλ, ὁ Νάθαν πρὸς τὸν Δαυὶδ καὶ ἄλλοι προφῆται πρὸς ἄλλους βασιλεῖς πρὸς τὸν διχασμὸν τῆς βασιλείας καὶ μετ' αὐτόν. Βεβαίως αἱ ἐπικρίσεις καὶ οἱ ἔλεγχοι τῶν προφητῶν δὲν ἦσαν πάντοτε ἄρεστοι εἰς τοὺς βασιλεῖς, καὶ τούτου ἕνεκα πολλοὶ προφῆται ὑπέμειναν παρ' αὐτῶν διωγμοὺς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤπτον σκληροῦς διὰ τὴν παρρησίαν αὐτῶν καὶ τὴν πιστὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν. Ἀλλ' ἐν ᾧ ἐν τῷ βασιλείῳ τοῦ Ἰούδα πρὸ τῆς ἀσσυριακῆς αἰχμαλωσίας ἡ σχέσις τῶν

προφητῶν πρὸς τοὺς βασιλεῖς ὑπῆρξεν ἐν συνόλῳ εἰρηνικὴ, συνέβη τούναντίον εἰς τὸ βασιλεῖον τοῦ Ἰσραήλ. Ἡ ἀπὸ Ἱεροδοτοῦ τοῦ Α' ἀρξαμένη εἰσαγωγὴ θρησκευτικῶν καινοτομιῶν καὶ ἀσεβῶν τελετῶν τῆς εἰδωλολατρείας προεκάλεσε μεταξὺ τῶν προφητῶν καὶ τῶν βασιλέων σφοδρὸν ἀνταγωνισμόν, δεινωθέντα μάλιστα ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀχαάβ διὰ τὴν ὑπερβολοῦσαν ἀσέβειαν καὶ παρρησίαν τοῦ οἴκου αὐτοῦ καὶ διὰ τὴν συστηματικὴν καταδίωξιν τῆς θρησκείας τῶν πατέρων.

§ 60. Ἀγῶνες τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ κατὰ τοῦ
ἀσεβοῦς οἴκου τοῦ Ἀχαάβ.

Ἡ κυρία αἰτία τῆς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Ἀχαάβ ἐπικρατούσης ἀσεβείας καὶ ἀνομίας ἦτο ἡ σύζυγος αὐτοῦ Ἰεζάβελ, γυνὴ φιλόδοξος καὶ δεσποτικὴ, θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῆς Σιδῶνος, καὶ ὀλοφύχως ἀφωσιωμένη εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Βάαλ καὶ τῆς Ἀστάρτης. Ἐπωφελουμένη τὴν ἀδυναμίαν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἠθέλησε νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν θρησκείαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ διὰ τῆς θρησκείας τῶν πατέρων αὐτῆς. Πρὸς τοῦτο δὲ ἤρξαντο κατὰ μικρὸν νὰ καταρρίπτωνται τὰ θυσιαστήρια τοῦ Κυρίου καὶ νὰ ἀντικαθίστῶνται διὰ ναῶν καὶ θυσιαστηρίων ἐθνικῶν, καὶ πολυάριθμοι ἱερεῖς καὶ διδάσκαλοι τῆς εἰδωλολατρείας, συντηρούμενοι καὶ τρεφόμενοι ὑπὸ τῆς Ἰεζάβελ, εἰργάζοντο καταλλήλως πρὸς ἀποπλάνησιν τοῦ ἀπλοῦ λαοῦ ἀπὸ τῆς πατρῴας πίστεως, ἐν ᾧ οἱ προφῆται τοῦ Ὑψίστου κατεδιώκοντο ἀπηνῶς. Καὶ ἡδη μέγα μέρος τοῦ λαοῦ εἶχε κλονισθῇ ἢ ἀποπλανηθῇ ὀλοσχερῶς, ὅτε ἡ θεία Πρόνοια ἤγειρε καὶ πάλιν ἐν καιρῷ εὐθέτω τοὺς καταλλήλους ἄνδρας, καὶ μάλιστα τὸν ἀπὸ Θεότητος ζηλωτὴν καὶ ἀκατάβλητον Ἠλίαν, καὶ ἀπέστειλεν αὐτόν ὡς νέον Μωϋσῆν, ὅπως ἐλευθερώτῃ τὸν λαὸν ἀπὸ τῆς ἀπειλούσης πνευματικῆς δουλείας. Ἐνδεδυμένος μηλωτὴν περὶ τοὺς ὤμους καὶ περιεζωσμένος ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφύν αὐτοῦ, ἔζη ὁ Ἠλίας ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπὶ

τῶν ὀρέων καὶ ἐν ταῖς ἐρήμοις. Ἀλλ' ὁσάκις ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῆς θείας φωνῆς, ἐνέσκηπτεν αἴφνης ὡς κεραυνὸς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, καὶ πανταχοῦ παρουσιαζόμενος ὡς βοηθὸς τῶν πασχόντων καὶ πολέμιος τῶν ἀσεβῶν καὶ ἀδίκων, κατήσχυνε τοὺς παρνομοῦντας, ἐστήριζε τοὺς κλονιζομένους, καὶ ἐπανάφερεν εἰς τὴν εὐθείαν ὁδὸν τοὺς ἀποπλανηθέντας. Ὅπλα εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον εἶχε τὴν διδασκαλίαν, τὴν προσευχὴν, τὰς προρρήσεις καὶ τὰ θαύματα, διὰ τῶν ὁποίων ἐπεβεβαίωσεν τὴν θείαν αὐτοῦ ἀποστολὴν, ἄλλοτε μὲν ἐπιφέρων ἐπὶ τὴν γῆν μακρὰν ἀνομβρίαν πρὸς σωφρόνισμὸν τῶν ἀσεβῶν, καὶ πάλιν καταπαύων αὐτὴν διὰ τῆς προσευχῆς, ἄλλοτε δὲ τρεφόμενος ὑπὸ τῶν κοράκων ἐν ἐρημίᾳ· ἡ τρέφων αὐτὸς διὰ μικρᾶς ποσότητος ἀλεύρου καὶ ἐλαίου ἐπὶ μακρὸν χρόνον τὴν οἰκογένειαν χήρας καὶ πτωχῆς γυναικός, καὶ ζωοποιῶν τὸν ἀποθνήσκοντα αὐτῆς υἱὸν διὰ τῆς προσευχῆς, ἄλλοτε καταβιβάζων πῦρ ἐξ οὐρανοῦ πρὸς πίστωσιν τῆς ἀληθείας ἢ πρὸς τιμωρίαν τῶν διωκτῶν, ἄλλοτε προαναγγέλλων τὰ ἐσόμενα, καὶ τελευταῖον διαιρῶν διὰ τῆς μελωτῆς αὐτοῦ τὸν Ἰορδάνην εἰς δύο, καὶ ὡς ἄλλος Ἐνώχ ἀναρπάγεις εἰς τὸν οὐρανὸν ἐν πυρίνῳ ἄρματι.

Πρὸς τὸν Ἀχαάβ ἀπεστάλη τρίς. Κατὰ τὴν πρώτην συνάντησιν ἀπήγγειλεν αὐτῷ τὴν ἐπικειμένην ἀνομβρίαν καὶ ἀνέχωρησεν ἀμέσως, φεύγων τὴν ὀργὴν καὶ καταδίδωξιν τοῦ ἀσεβοῦς ζεύγους. Μετὰ τρία ἔτη παρουσιασθεὶς ἐκ δευτέρου, καὶ ἰδὼν τὸν βασιλέα ἀρκούντως τεταπεινωμένον ὑπὸ τῆς τριετοῦς ξηρασίας, ἔπεισεν αὐτὸν νὰ συναγάγῃ τὸν λαὸν μετὰ τῶν ἱερέων τοῦ Βάαλ εἰς τὸ Καρμήλιον ὄρος, καὶ ἐνταῦθα προέτεινε νὰ κριθῇ διὰ τίνος θυσίας τίς ὁ ἀληθὴς καὶ τίς ὁ ψευδὴς Θεός· καὶ ἐὰν μὲν οἱ ἱερεῖς τοῦ Βάαλ, ἐπικαλούμενοι τὸν Θεὸν αὐτῶν, καταβιβάσωσι πῦρ ἐξ οὐρανοῦ εἰς τὴν θυσίαν αὐτῶν, ἐκεῖνος νὰ λατρεύηται ὡς ὁ ἀληθινὸς Θεός· ἐὰν δὲ αὐτοῦ ἡ προσευχὴ εἰσακουσθῇ καὶ κατέλθῃ πῦρ ἐξ οὐρανοῦ εἰς τὴν θυσίαν αὐτοῦ, τότε παυσάσθω ὁ λαὸς ἀπατῶμενος καὶ λατρεύων εἰδώλοις ματαίοις. Ἡ γενομένη δοκιμασία ἀπέδειξε τὴν ματαιότητα τῆς εἰδωλολα-

τρείας, καὶ οἱ ἱερεῖς τοῦ Βάαλ, ὡς ἀποπλανῶντες τὸν λαόν, κατεσφάγησαν ἐν τῷ χειμάρρῳ Κισσὼν κατὰ τὸν νόμον.

Εἰς τὴν τρίτην συνάντησιν ἔδωκεν ἀφορμὴν ὁ ἀμπελὼν τοῦ Ναβουθαί. Κτίζων ὁ Ἀχαάβ νέον τι παλάτιον ἐν Ἰεζράελ, καὶ θέλων νὰ περιβάλῃ αὐτὸ διὰ μεγαλοπρεποῦς κήπου, ἐζήτησε νὰ λάβῃ τὸν παρκαείμενον ἀμπελῶνα τοῦ Ναβουθαί. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ εὐσεβὴς Ἰσραηλίτης, θεωρῶν ἱερὰν τὴν κληρονομίαν τοῦ πατρὸς, δὲν ἠθέλησε νὰ ἀπαλλοτριωθῇ αὐτῆς, ἡ ἀγέρωχος καὶ πολυμήχανος Ἰεζάβελ ἔγραψεν ἐν ἀγνοίᾳ καὶ ἐξ ὀνόματος τοῦ Ἀχαάβ ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ἰεζράελ, προτρέπουσα αὐτοὺς νὰ κατηγορήσωσι τὸν Ναβουθαί ὡς βλασφημῆσαντα τὸν Θεὸν καὶ τὸν βασιλέα καὶ λιθοβολήσωσιν αὐτὸν κατὰ τὸν νόμον. Μολονότι ὁ Ἀχαάβ δὲν ἤκουσεν εὐχαρίστως τὰ ὑπὸ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ μηχανορραφηθέντα, ὅμως μὴ ἔχων ἰδίαν θέλησιν, μετέβαινε νὰ καταλάβῃ τὸ κτῆμα τοῦ λιθοβοληθέντος, ὅτε αἴφνης ἀπῆντησεν αὐτῷ ὁ φοβερός προφήτης, καὶ ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐλέγχων αὐτὸν διὰ τὴν μισοφονίαν τοῦ ἀθώου ἀνθρώπου, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀγγέλλων αὐτῷ πάσας τὰς μελλούσας συμφορὰς τοῦ οἴκου αὐτοῦ, ἐτάραξεν αὐτὸν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἔδειξε σημεῖα μετάνοιᾳς δι' ὅσα μέχρι τοῦδε ἠσέβησε καὶ παρηνόμησε, γινόμενος τυφλὸν ὄργανον τῶν ὀρέξεων τῆς γυναικὸς αὐτοῦ. Ἀλλ' ἡ βραδεὶς αὕτη μετάνοια ἐλάτρυνε μὲν τὴν ἰδίαν τύχην τοῦ βασιλέως, δὲν ἀπέτρεψεν ὅμως τὴν ἀνωθεν ἀπειλή· θείσαν θύελλαν κατὰ τοῦ οἴκου αὐτοῦ.

§ 61. Ὁ προφήτης Ἐλισαῖος.

Τὴν καταστροφὴν τῆς οἰκογενείας τοῦ Ἀχαάβ ὁμοῦ μετὰ τῶν ἱερέων τῆς εἰδωλολατρείας δὲν εἶδεν ὁ προφήτης Ἡλίας, ἀλλ' ὁ μαθητὴς καὶ διάδοχος αὐτοῦ Ἐλισαῖος. Οὗτος, καίπερ ἔχων διάφορον χαρακτῆρα, ὅμως ἠκολούθησεν εἰς τὰ ἔχνη τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ, καὶ τὴν θείαν αὐτοῦ ἀποστολὴν ἐπιβεβαιῶν διὰ τῶν αὐτῶν καὶ πλειόνων θαυμάτων, ὅχι μόνον

τὸ ἔργον ἐκεῖνου συνεπλήρωσε καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνατροπὴν τοῦ οἴκου τοῦ Ἀχαάθ καὶ εἰς τὴν ἐξαφάνισιν τῆς ὑπ' αὐτοῦ προστατευομένης εἰδωλολατρείας, ἀλλὰ καὶ κατόπιν διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ τῶν συμβουλῶν αὐτοῦ ἐγένετο οὕτω χρήσιμος, ὥστε ἐλογίζετο ὡς μέγα στήριγμα καὶ δύναμις τοῦ Ἰσραήλ, καὶ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐθρήνησεν ἔπειτα ὁ βασιλεὺς Ἰωᾶς λέγων· «πότερ πότερ, ἄρμα Ἰσραήλ καὶ ἱππεὺς αὐτοῦ». Ἡ ἀγιότης καὶ θαυματουργικὴ δύναμις τοῦ Ἑλισαίου διεφημίσθη καὶ ἔξω τῆς Παλαιστίνης, καὶ ἄλλοτε μὲν προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Συρίας Βεναδέρ Β' ἀσθενοῦντος, ἄλλοτε δὲ ἦλθε πρὸς αὐτὸν ὁ ἀρχιστράτηγος τοῦ βασιλέως τῆς Συρίας Νεεμάν, πύσγων ἐκ λέπρας, καὶ κατὰ συμβουλήν τοῦ προφήτου λουσθεὶς ἐπτάκις ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ἐκαθαρίσθη ἀπὸ τῆς λέπρας αὐτοῦ. Ἐκ τῶν προσενεχθέντων πλουσίων δώρων τοῦ Νεεμάν οὐδὲν ἠθέλησε νὰ δεχθῇ ὁ Ἑλισαῖος. Ἀλλ' ὁ δούλος αὐτοῦ Γιεζεί, ἐπωφελούμενος τὴν ἀφιλοκέρδειαν τοῦ κυρίου αὐτοῦ, ἔλαβε δι' ἀπάτης παρὰ τοῦ Νεεμάν μέρος τῶν δώρων· διὸ καὶ λαβὼν τὴν κατάραν τοῦ προφήτου ἐπὶ τῇ ἀπάτῃ ὁμοῦ μετὰ τῶν δώρων ἔλαβε καὶ τὴν λέπραν τοῦ Νεεμάν καὶ ἐξῆλθεν ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ λελεπρωμένος ὡς ἡ χιών (4 Βασιλ. 5).

§ 62. Ἱστορία τοῦ προφήτου Ἰωνᾶ.

Ὁ προφήτης Ἰωνᾶς κατήγετο ἐκ τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰσραήλ· ἀφ' οὗ δὲ προεφήτευσεν κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν γενέθλιον γῆν, ἔλαβεν ἔπειτα ἐντολὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ νὰ ἀπέλθῃ ὡς κήρυξ μετανόας εἰς τὴν Νινευῆ. Ἀλλ' ὁ προφήτης, μὴ ἐπιθυμῶν, ὡς φαίνεται, νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν σωτηρίαν πόλεως κατοικουμένης ὑπὸ ἀσεβῶν ἐθνικῶν καὶ ἐχθρῶν τῆς πατρίδος αὐτοῦ, κατέβη εἰς Ἰόππην, καὶ ἐπιβίβασθεὶς εἰς πλοῖον ἔφευγεν εἰς Θαρσεῖς ἢ Ταρτησσόν, πόλιν τῆς Ἀσσυρίας ἔξω τῶν Ἡρακλείων στηλῶν, νομίζων ὅτι ἀπομακρυνόμενος τῆς Παλαιστίνης φεύγει ἀπὸ προσώπου τοῦ Κυρίου. Πλὴν κατελήφθη μετ' ὀλίγον τὸ πλοῖον ὑπὸ σφοδρᾶς καὶ ἀσυνήθους

§ 62=Ἰωνᾶς 1, 1 καὶ ἐξῆς.

τρικυμίας, καὶ οἱ ἐν τῷ πλοίῳ θεωροῦντες τὸ πρᾶγμα ὡς θεομηνίαν, ἔρριψαν κλῆρον ἵνα ἴδωσι τὸν αἵτιον. Ὁ κλῆρος ἔπεσεν εἰς τὸν Ἰωνᾶν, καὶ ὁμολογήσας τὴν ἀλήθειαν ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν. Καὶ ὁ μὲν σάλος ἐκόπασεν ἀμέσως, ὁ δὲ Ἰωνᾶς, κατὰ θεῖαν οἰκονομίαν καταποθεὶς ὑπὸ μεγάλου κήτους, μετὰ τριήμερον διαμονὴν ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτοῦ ἐξετέθη σῶος εἰς τὸν κίχιαλόν καὶ ἐπορεύθη εἰς Νινευῆ. Τὸ κήρυγμα τοῦ νέου προφήτου ἐθορύβησε τὴν πόλιν πᾶσαν, καὶ οἱ Νινευῖται μετανόησαντες ἀπηλλάγκησαν τῆς ἀπειληθείσης θείας ὀργῆς. Λυπούμενος ἐπὶ τῇ ἐκβάσει ταύτῃ ἐξῆλθεν ὁ Ἰωνᾶς ἔξω τῆς πόλεως, καὶ κατασκευάσας προχείρως καλύβην ἐκ φυλλωμάτων ἐκάθισεν ἐκεῖ, καὶ μετ' ὀλίγον φεῖσα αὐτομάτως κολοκύνθη καὶ αὐξηθεῖσα ἐσκέπαζε τὸν προφήτην ἀπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου πρὸς μεγάλην αὐτοῦ χαράν. Πλὴν ἐξηράνθη ἀμέσως, καὶ ἡ χαρὰ τοῦ προφήτου μετεβλήθη εἰς λύπην ἄφατον. Διὸ καὶ ἐπιτιμῶν αὐτὸν ὁ Θεὸς εἶπε, πῶς νὰ μὴ φεισθῇ αὐτὸς τοιαύτης μεγαλοπόλεως, οἷα ἡ Νινευῆ, ἐν ᾗ ἐκεῖνος λυπεῖται διὰ τὴν ξήρανσιν μικρᾶς κολοκύνθης, ὑπὲρ ἧς οὐδὲν ἐκοπίασεν; Ἡ θαυμασία αὕτη ἱστορία τοῦ Ἰωνᾶ εἶναι τὰ μάλιστα ἄξιον μείωτος καὶ διδασκτικῆς, ὡς προεξικονίζουσα σπουδαίας ἀληθείας τῆς Κ. Διαθήκης, πρῶτον μὲν τὴν τριήμερον ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου, δεῦτερον δὲ τὴν εἰς τὰ ἔθνη ἀποστολὴν τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ πρὸς μετάνοιαν αὐτῶν καὶ ἐπιστροφὴν, καὶ τρίτον τὴν ἐπὶ ταύτῃ ἐκδηλωθεῖσαν δυσἀρέσκειαν καὶ λύπην τῶν Ἰουδαίων, οἵτινες, θεωροῦντες ἐαυτοὺς ὡς μόνους ἀξιούς υἱοὺς τοῦ Θεοῦ, ἐνόμιζον τοὺς ἐθνικοὺς ἀναξίους νὰ γίνωσι κοινωνοὶ τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας ἐν ἰσῇ μοίρᾳ πρὸς αὐτοὺς, ἠγνόουν δὲ ὅτι καὶ οὗτοι, ὡς τέκνα τοῦ αὐτοῦ οὐρανοῦ Πατρὸς, τιμωροῦνται μὲν ἁμαρτάνοντες, ἐὰν ὁμῶς μετανόησωσιν, οὐ μόνον τῆς ἀνωθεν σωτηρίας ἀξιοῦνται ἐν ἰσῇ μοίρᾳ πρὸς τοὺς πιστοὺς Ἰσραηλίτας, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἰδίας πίστεως κατασιχνύνουσι τοὺς ἀπίστους καὶ ἀμετανοήτους Ἰουδαίους (Ματ. 12, 39—40).

§ 63. *Ἱστορία τοῦ εὐσεβοῦς Τωβίτ.*

Διδακτικωτάτη εἶναι καὶ ἡ ἱστορία τοῦ Τωβίτ, συμβᾶ-
σα κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀσσυριακῆς αἰχμαλωσίας. Ὁ εὐ-
σεβὴς καὶ ἐνάρετος οὗτος Ἰσραηλίτης, ἀπαχθεὶς μετὰ τῶν
ἄλλων συμπολιτῶν αὐτοῦ εἰς Νινευῆ, ἐξηκολούθει νὰ ζῇ καὶ
ἐκεῖ κατὰ τὰ παραγγέλματα τοῦ θεοῦ νόμου, καὶ διὰ τῆς
τιμιότητος αὐτοῦ ἀποκτήσας τὴν εὐνοίαν τοῦ βασιλέως τῶν
Ἀσσυρίων ἐγένετο ἀγοραστὴς αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ ταύ-
τῃ ἀποτελέσας περιουσίαν τινὰ κατέθηκε μέρος αὐτῆς παρά
τινι Ἰσραηλίτῃ Γαβαήλ, κατοικοῦντι ἐν Ῥάγοις τῆς Μηδίας.
Μὴ λησμονῶν τὰ καθήκοντα αὐτοῦ πρὸς τοὺς πάσχοντας καὶ
διωκομένους ἀδελφούς, ὑπέπεσεν εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ βασιλέως
Σενναχηρείμ, καὶ φεύγων ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ ἀπώλεσε πάν-
τα τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ, ὡς θάπτων κρύφα, παρὰ τὰς ἀπα-
γορεύσεις τοῦ βασιλέως, ὅσους εὗρισκεν Ἰσραηλίτας νεκροὺς
ἐρριμμένους ἔξωθεν τῶν τειχῶν. Καὶ ἡξιώθη μὲν χάριτος με-
τὰ τὸν θάνατον τοῦ Σενναχηρείμ, ἀλλ' ἐξήκολούθων τὸ φι-
λάνθρωπον αὐτοῦ ἔργον πρὸς τοὺς δυστυχεῖς αὐτοῦ ἀδελφούς
ἀπώλεσεν ἡμέραν τινὰ τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, καθ' ἣν
ὥραν ἐπανερχόμενος ἐκ τῆς ταφῆς ἀνεπαύετο παρὰ τὸν τοί-
φον τῆς αὐλῆς. Στρουθία εὗρισκόμενα ἐπὶ τοῦ τοίχου ἀφώ-
δευσαν εἰς τοὺς ἀνοικοὺς αὐτοῦ ὀφθαλμούς, καὶ ἀμέσως πε-
ριεκαλύφθησαν ὡς ὑπὸ λευκωμάτων. Μηδεμίαν εὐρὴν ὠφέ-
λειαν παρὰ τῶν ἰατρῶν, καὶ ἡναγκασμένος νὰ τρέφῃται ὑπὸ
ξένων καὶ διὰ τῆς ἐργασίας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Ἀννης,
κατέφυγε μετὰ δακρύων πρὸς τὸν Θεὸν ὅπως ἀπαλλάξῃ αὐ-
τὸν τῆς ταλαιπώρου ταύτης ζωῆς. Ἐπὶ τῇ πεποιθήσει ὅτι
θα εἰσακουσθῇ ἡ προσευχὴ αὐτοῦ, προσεκάλεσε τὸν νεαρὸν
αὐτοῦ υἱὸν Τωβίαν, καὶ ἀφ' οὗ ἔδωκεν αὐτῷ τὰς τελευταίας
πατρικὰς νουθεσίας, ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς Ῥάγους πρὸς τὸν
Γαβαήλ πρὸς παραλαβὴν τῶν κατατεθειμένων παρ' αὐτῷ χρη-
μάτων. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Τωβίας δὲν ἠδύνατο νὰ ἀπέλθῃ μόνος,

ἐζήτησαν συνοδοιπόρον, καὶ ὡς τοιοῦτος παρελήφθη ἀντὶ μι-
σθοῦ ὁ ὀνόματι μὲν Ἀζαρίας, πράγματι δὲ ἀρχάγγελος Ῥα-
φαήλ, παρουσιασθεὶς ἐν μορφῇ ἀνθρώπου. Πορευόμενοι οἱ δύο
ὁμοῦ ἔφθασαν πρὸς ἐσπέραν εἰς τὸν Τίγριν ποταμὸν, καὶ ὅτε
κατέβη ὁ νέος εἰς τὸν ποταμὸν ἵνα πλύνῃ τοὺς πόδας, ἀνε-
πήδησεν ἰχθὺς ἀπὸ τοῦ ὕδατος, ζητῶν νὰ καταπίῃ αὐτόν.
Ἀλλ' ἐνθαρρυνθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου Ῥαφαήλ συνέλαβε τὸν
ἰχθύν, καὶ κατὰ συμβουλὴν ἐκείνου σχίσας αὐτὸν ἐκράτησε
τὴν καρδίαν, τὸ ἥπαρ καὶ τὴν χολήν, ἐκείνα μὲν ὡς χρή-
σιμα πρὸς ἀποδιώξιν δαιμονίων πονηρῶν, τὴν δὲ χολήν ὡς
φάρμακον κατὰ τῆς ὀφθαλμίας. Εἰς τὰ Ἐκβάτανα, ὅθεν ἔ-
μελλον νὰ διέλθωσι, κατῴκει συγγενὴς τις τοῦ Τωβίτ, ὀνό-
ματι Ῥαγουήλ, τοῦ ὁποῦ ἡ μονογενὴς θυγάτηρ Σάρρα ἡ-
νωχλεῖτο ὑπὸ πονηροῦ πνεύματος, καὶ ἐπτάκις ἤδη νυμφευ-
θεῖσα εἶχεν ἀπολέσει καὶ τοὺς ἐπτά αὐτῆς ἀνδρας κατὰ τὴν
πρώτην νύκτα τοῦ γάμου. Ὅτε λοιπὸν ἐπλησίασαν εἰς Ἐκ-
βάτανα, ὁ ἄγγελος Ῥαφαήλ ἐδήλωσεν εἰς τὸν Τωβίαν ὅτι
ἡ Σάρρα εἶναι προωρισμένη δι' αὐτόν, καὶ ὅτι ἀφόβως δύνα-
ται νὰ ζητήσῃ αὐτὴν παρὰ τοῦ Ῥαγουήλ, ἐπειδὴ τὸ ἐνο-
χλοῦν αὐτὴν πονηρὸν πνεῦμα εὐκόλως ἀποδιώκεται διὰ τῆς
προσευχῆς καὶ τοῦ καπνίσματος τοῦ ἥπατος καὶ τῆς καρ-
δίας τοῦ συλληφθέντος ἰχθύος. Πράγματι δέ, ὡς ἔφθασαν εἰς
Ἐκβάτανα καὶ κατέλυσαν παρὰ τῷ Ῥαγουήλ, ἐζήτησεν ὁ
Τωβίας τὴν Σάρραν καὶ ἔλαβεν ἀκινδύνως, πρὸς μεγίστην
χαρὰν καὶ ἐκπληξιν πάντων. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ῥαγουήλ δὲν ἄ-
φινε τὸν Τωβίαν νὰ ἀπέλθῃ εὐθὺς μετὰ τοὺς γάμους, ἐστά-
λη ὁ Ῥαφαήλ εἰς Ῥάγους πρὸς παραλαβὴν τῶν χρημάτων.
Ἡ ἐκ τοῦ γάμου προσελθοῦσα βραδύτης ἐνέβαλε μὲν εἰς πολ-
λὴν ἀνησυχίαν τοὺς γονεῖς τοῦ Τωβίου, ἀλλ' ἡ στενοχωρία
αὐτῶν μετετράπη εἰς χαρὰν, ὅτε φθάσας σῶος ὁ Τωβίας ἐ-
καθάρισε διὰ τῆς χολῆς τοὺς ὀφθαλμούς τοῦ Τωβίτ καὶ ἀ-
νήγγειλε πάντα. Μετὰ τὴν ἐγκάρδιον ὑποδοχὴν τῆς νυμφῆς
καὶ τὰ εἰθισμένα συμπόσια ἠθέλησαν νὰ ἀνταμείψωσι πλου-
σιοπαρόχως τὸν ἀγαθὸν συνοδοιπόρον. Ἀλλ' ἐκεῖνος, ἀποκα-
λυφθεὶς κατ' ἰδίαν, ἐδίδαξεν αὐτοὺς ὅτι οἱ πιστοὶ δοῦλοι τοῦ

Κυρίου, ὑπὸ ἀγγέλων ἀγαθῶν ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν ὁδηγούμενοι, ὑπομένουσι μὲν ἐνίοτε σκληρὰς δοκιμασίας ἐν τῷ βίῳ, ἀλλ' ἐξέρχονται τῶν δοκιμασιῶν λαμπρότεροι καὶ εὐτυχέστεροι, τοῦ οὐρανίου Πατρὸς θάπτον ἢ βράδιον ἀμείβοντος προσηκόντως τὴν εὐσέβειαν καὶ ἀρετὴν καὶ τὰ καλὰ ἔργα.

ΕΠΟΧΗ ΕΒΔΟΜΗ

Ἀπὸ τῆς ἀσσυριακῆς αἰχμαλωσίας μέχρι τέλους
τῆς βαβυλωνίου αἰχμαλωσίας
(722—536=186 ἔτη διαρκείας).

§ 64. Τὸ βασίλειον τοῦ Ἰούδα ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Ἀσσυρίων.

Ἀπὸ τῆς πτώσεως τῆς Σαμαρείας μέχρι τῆς βαβυλωνίου αἰχμαλωσίας συνέβησαν ἐν τῷ βασιλείῳ τοῦ Ἰούδα οὐκ ὀλίγα ἀξιοσημεῖωτα γεγονότα, ἐν πολλοῖς ὅμοια πρὸς ἐκεῖνα, ἅτινα συμβάντα ἐν τῷ βασιλείῳ τοῦ Ἰσραὴλ κατὰ τὴν προηγουμένην ἐποχὴν κατέληξαν εἰς τὴν πτῶσιν αὐτοῦ. Κατὰ τὴν κατὰ τὴν ταύτην τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰσραὴλ ἐβασίλευεν ἐπὶ τοῦ Ἰούδα ὁ Ἐζεκίας, ὅστις ἦτο μὲν εἰς τῶν ἀρίστων βασιλέων τοῦ Ἰούδα, ἀλλ' εἶχε κληρονομήσει παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἀχαζ βασιλείαν ἐσωτερικῶς τε καὶ ἐξωτερικῶς συντετριμμένην. Ὁ βαρὺς φόρος, διὰ τοῦ ὁποίου εἶχεν ἐξαγοράσει ὁ Ἀχαζ τὴν συνδρομὴν τοῦ Θελγαθφελασσάρ κατὰ τῶν Σύρων καὶ τοῦ βασιλέως τοῦ Ἰσραὴλ Φακεέ, ἐξηκολούθει νὰ εἰσπράττεται, καὶ λόγοι συνέσεως ἠνάγκασαν τὸν Ἐζεκίαν νὰ ἀνέχηται τὸ βῆρος τοῦτο ἐπὶ τινὰ χρόνον, ἵνα προπαρασκευασθῇ ἡσύχως, ὁχυρῶν καταλλήλως τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ συνάγων πάντα τὰ πρὸς ἄμυναν ἀναγκαιοῦντα. Ἀφ' οὗ παρσκευάσθη ἱκανῶς καὶ κατήγαγε νίκας τινὰς κατὰ τῶν Φιλισταίων, πεποιθὼς εἰς τὴν θεῖαν ἀντίληψιν καὶ τὴν ὑποστήριξιν τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου καὶ Αἰθιοπίας Θέρακα

(τελευταίου βασιλέως τῆς 25ης δυναστείας) ἀπεφάσισε νὰ ἀποτινάξῃ τὸν ζυγὸν τῶν Ἀσσυρίων. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐφαίνετο ὅτι ἠπατήθη εἰς τὰς ἐλπίδας καὶ τοὺς ὑπολογισμοὺς αὐτοῦ· ἀλλὰ τὸ τέλος ἐδικαίωσε τὰς ἐλπίδας αὐτοῦ εἰς τὴν θεῖαν ἀντίληψιν καὶ τὴν βοήθειαν τῶν Αἰγυπτίων. Ὅτε ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀσσυρίων Σενναχηρείμ ἐπελθὼν μετὰ μεγάλης δυνάμεως κατέλαβε πάσας τὰς ὁχυρὰς πόλεις τοῦ Ἰούδα, ἠναγκάσθη ὁ Ἐζεκίας νὰ ἐξευμενίσῃ τὸν Ἀσσύριον πέμπων εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ 30 τέκνυτα χρυσοῦ καὶ 300 τέκνυτα ἀργύρου, καὶ ὑπισχνούμενος νὰ τελῇ τὸν φόρον τῆς ὑποτελείας καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. Ἀρκεσθεὶς τὸ πρῶτον εἰς ταῦτα ἠθέλησεν ἔπειτα ὁ Σενναχηρείμ νὰ καταλάβῃ καὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἔστειλεν ἐπὶ τούτῳ τρεῖς τῶν στρατηγῶν αὐτοῦ μετὰ μεγάλης δυνάμεως. Ἡ παρουσία τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοῦ καὶ αἱ ἀπειλαὶ τῶν στρατηγῶν ἐθορύβησαν ἐν ἀρχῇ τὸν Ἐζεκίαν. Καταφυγὼν ὅμως εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ ἐνθαρρυνθεὶς ὑπὸ τοῦ προφήτου Ἡσαίου ἠρνήθη νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὰς ἀπειλὰς τοῦ ἐχθροῦ, καὶ μετ' ὀλίγον, ὡς προείπεν ὁ Ἡσαίας, ἐσώθη ἡ Ἱερουσαλὴμ ἄνευ τινὸς βοῆς. Ἀφ' ἐνός μὲν θεομηνία τις καταλαβοῦσα τὸν ἐχθρικὸν στρατὸν καὶ ἐπενεγκοῦσα φθοράν, ἀφ' ἐτέρου δὲ ἡ προσέγγις τῶν Αἰγυπτίων, ἠνάγκασαν τὸν Σενναχηρείμ νὰ ἐπιστρέψῃ κατεσπευσμένως εἰς Νινευῆ, ὅπου καὶ ἐφονεύθη ἔπειτα ὑπὸ δύο ἐκ τῶν υἱῶν αὐτοῦ. Ὁ διάδοχος αὐτοῦ Ἀσρδάν, ἀναλαβὼν τὴν ἀποτυχοῦσαν ἐπιχείρησιν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ κατὰ τῆς Αἰγύπτου, ὅχι μόνον τοὺς ἡγεμόνας Φοινίκης καὶ Παλαιστίνης κατέστησεν ἐκ νέου φόρου ὑποτελεῖς, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ βασιλέως τοῦ Ἰούδα Μανασσῆ, ἀλλὰ προήλασε μέχρις Αἰγύπτου καὶ Αἰθιοπίας, ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Σαρδανάπαλος, συμπληρῶν τὸ ἔργον τοῦ πατρὸς, κατέσκαψε τὰς Θόδας τῆς Αἰγύπτου. Ἐπὶ τοῦ Σαρδανάπαλου ὁ ἀσεβὴς Μανασσῆς ὁμοῦ μετ' ἄλλων ἡγεμόνων ἀπήχθη δέσμιος εἰς Βαβυλῶνα, ὡς λαβὼν μέρος εἰς συνωμοσίαν τινὰ κατὰ τοῦ ἀσσυριακοῦ κράτους, ἐξυφάνθεισαν ὑπὸ τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Βαβυλῶνος τοῦ καὶ ἀδελφοῦ τοῦ Σαρδανάπαλου· ἀλλ' ἀπαλλαγεὶς τῶν δε-

σμων ἔλαβε πάλιν τὴν βασιλείαν. Ὑποτελής τῶν Ἀσσυρίων ἔμεινε καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Μανασσῆ Ἀμώς ἢ Ἀμών, μετὰ διетὴ βασιλείαν φονευθεὶς ὑπὸ τῶν αὐλικῶν αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ τούτους φονεύσας ὁ λαὸς ἀνηγόρευσε βασιλέα τὸν Ἰωσίαν, ὁκταετῇ υἱὸν τοῦ φονευθέντος.

§ 65. Τὸ βασίλειον τοῦ Ἰούδα ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Αἰγυπτίων.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἰωσίου ἀπηλλάγη τὸ βασίλειον τοῦ Ἰούδα τῆς ὑποτελείας τοῦ ἀσσυριακοῦ κράτους, τὸ ὅποιον, ἀφ' οὗ ἔφθασεν ἐπὶ Ἀσορδάν καὶ Σαρδαναπάχου εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς δυνάμεως, ἤρξατο νὰ κατὰπίπτῃ καὶ εἰς τὰ τελευταῖα μὲν ἔτη τοῦ Σαρδαναπάρχου (668—626 π. Χ.), πρὸ πάντων ὅμως ἐπὶ τῶν ἀσθενῶν αὐτοῦ διαδόχων, συνεπίει συγνῶν συνωμοσιῶν καὶ ἐξεγέρσεων τῶν πρὶν ὑποτελῶν βασιλέων, ἐξ ὧν δύο μάλιστα, ὁ τῆς Μηθίας Κυαξάρης καὶ ὁ ἀντιβασιλεὺς τῆς Βαβυλῶνος Ναβοπολάσαρος, συνασπισθέντες πρὸς ἀλλήλους, κατέσκηψαν ἐπὶ τέλους τὴν Νινευῆ περὶ τὰ 608—607, ἀφ' οὗ ἡ πρώτη αὐτῶν ἀπόπειρα, γενομένη τῷ 625, ἀπέτυχε διὰ τὴν τότε συμπεσοῦσαν φοβεράν ἐπιδρομὴν τῶν Σκυθῶν εἰς τὴν Ἀσίαν. Τὴν ἀδυναμίαν τοῦ ἀσσυριακοῦ κράτους ἐπωφελοῦμενος καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου Νεχῶ Β', ὀλίγα ἔτη πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Νινευῆ ἐπεχείρησεν ἐκστρατεῖαν κατὰ τῶν Ἀσσυρίων, διερχόμενος διὰ Παλαιστίνης. Ἀλλ' ὁ εὐσεβὴς καὶ γενναῖος Ἰωσίας ἠθέλησε νὰ ἐμποδίσῃ τὴν διόδον ἐνόπλιος, καὶ ἐν μάχῃ συγκροτηθεῖσα περὶ τὴν πόλιν Μαγεδδὼ πληγωθεὶς θανασίμως μετηνέχθη εἰς Ἱερουσαλήμ, ὅπου καὶ ἀπέθανε ὑψηλόμενος ὅσον οὐδεὶς ἄλλος βασιλεὺς τοῦ Ἰούδα. Διάδοχος αὐτοῦ ἀνηγορεύθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὁ νεώτερος τῶν υἱῶν αὐτοῦ Ἰωάχαζ. Ἀλλὰ μετὰ τρίμηνον βασιλείαν, προσκλήσας αὐτὸν ὁ Νεχῶ εἰς τὸ ἑαυτοῦ στρατόπεδον ἐν Ῥεβλαθῆ ἢ Δεβλαθῆ, πρὸς τὸν Ὀρόντην ποταμόν, ἔβαλεν εἰς δεσμὰ καὶ ἀπήγαγεν εἰς Αἴγυπτον,

ἀναδείξας δὲ ἀντ' αὐτοῦ βασιλέα τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἐλιακείμ, μετονομάσας Ἰωακείμ, ἐπέβαλεν αὐτῷ ὡς φόρον ὑποτελείας 100 τάλαντα ἀργύρου καὶ 1 τάλαντον χρυσοῦ.

§ 66. Τὸ βασίλειον τοῦ Ἰούδα ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Βαβυλωνίων.

Ἀλλ' ἡ κυριαρχία τῶν Αἰγυπτίων ἐπὶ τοῦ Ἰούδα ὑπῆρξε βραχύχρονος. Μικρὸν μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Νινευῆ ὁ βασιλεὺς τῆς Βαβυλῶνος Ναβοπολάσαρος, θεωρῶν ἑαυτὸν νόμιμον κληρονόμον τῶν ἐν Συρίᾳ καὶ Παλαιστίνῃ ὑποτελῶν ἡγεμονιῶν τοῦ ὑπ' αὐτοῦ κατὰλυθέντος ἀσσυριακοῦ κράτους, ἔπεμψε τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ναβουχοδονόσορα ὅπως ὑπαγάγῃ τὰς χώρας ταύτας εἰς τὴν ἑαυτοῦ κυριαρχίαν. Κατὰ τὴν ἐκστρατεῖαν ταύτην, γενομένην περὶ τὰ τέλη τοῦ τρίτου ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ τετάρτου ἔτους τῆς βασιλείας τοῦ Ἰωακείμ (607—606), κυριεύσας ὁ Ναβουχοδονόσορ τὸ πρῶτον τὴν Ἱερουσαλήμ ἔλαβε καὶ τινὰς ἐκλεκτοὺς νεανίσκους ἐκ τῶν ἐπιστήμων οἰκογενειῶν, ἀφ' ὧν ἑλεύθερον τὸν Ἰωακείμ, ἀφ' οὗ ἀνεγνώρισε τὴν κυριαρχίαν τῶν Χαλδαίων. Τὴν ἀπώλειαν τῶν πρὸ μικροῦ κτηθέντων βαρέως φέρων ὁ Νεχῶ ἐξεστράτευσεν ἀμέσως κατὰ τῶν Βαβυλωνίων, ἀλλ' ἠττήθεις ὑπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορος περὶ τὴν πόλιν Χαρμείς ἢ Κερκήσιον πρὸς τὸν Εὐφράτην τῷ 606, παρητήθη τῶν ἀξιώσεων αὐτοῦ ἐπὶ Συρίας καὶ Παλαιστίνης. Καὶ ἦλθε μὲν κατόπιν αὐτοῦ καὶ ὁ Ναβουχοδονόσορ πάλιν εἰς Συρίαν πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν κτηθέντων, ἀλλ' ἀποθανόντος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἠναγκάσθη μετ' ὀλίγον νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Βαβυλῶνα καὶ λάβῃ τὰς ἡνίκας τοῦ κράτους (605). Μετὰ τριετὴ δουλείαν ἠθέλησεν ὁ Ἰωακείμ νὰ ἀποτινάξῃ τὸν ζυγὸν τῶν Βαβυλωνίων, ὡς φαίνεται, ἐπωφελοῦμενος περιπλοκάς τινος τοῦ Ναβουχοδονόσορος ἀλλαχοῦ. Διὸ καὶ μὴ δυνάμενος οὗτος νὰ ἐκστρατεύσῃ ἀμέσως, ἠρκέσθη νὰ ἀποστείλῃ κατὰ τοῦ ἀποστάτου ὅσα εἶχεν εὐζωνικά τάγματα

τα ἐν Συρίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ πρὸς δῆωσιν τῆς ἀνοικτῆς χώρας, ἐξεστράτευσεν δὲ αὐτοπροσώπως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰωακείμ, ἐπὶ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Ἰωαχὴν ἢ Ἰεχορίου. Ἡ δευτέρα αὕτη εἰσβολὴ τῶν Χαλδαίων εἰς Ἰουδαίαν, γενομένη κατὰ τὸ ὄγδοον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Ναβουχοδονόσορος, δὲν ἐπέφερε μὲν τὴν τελικὴν κατὰλυσιν τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰούδα, ὅμως δικαίως λογίζεται ὡς ἀρχὴ τῆς βαβυλωνίου αἰχμαλωσίας. Καταλαβὼν ὁ Ναβουχοδονόσορ τὴν Ἱερουσαλήμ, καθήρσε τὸν Ἰεχονίαν μετὰ ἐκατονθήμερον βασιλείαν, καὶ διορίσας βασιλέα τὸν θεῖον αὐτοῦ Σεδεκίαν ἔλαβε πάντα τὰ σκεύη καὶ τοὺς θησαυροὺς τοῦ τε βασιλικοῦ οἴκου καὶ τοῦ ναοῦ, καὶ συναγαγὼν ὑπὲρ τὰς 10,000 ἐκ τοῦ ἄνθους τῶν κατοίκων ἀπήγαγεν ἅπαντας εἰς Βαβυλῶνα ὁμοῦ μετὰ τῆς οἰκογενείας τοῦ καθαιρεθέντος βασιλέως, ὅστις ῥιφθεὶς εἰς τὸ δεσποτήριον ἔμεινεν ἐκεῖ 37 ἔτη μέχρι τῆς τελευτῆς τοῦ Ναβουχοδονόσορος, ὅτε ἀξιωθεὶς χάριτος παρὰ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Εὐιλμεροδάχ ἔζη ἐν τῇ αὐλῇ τιμώμενος.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Σεδεκίας, μὴ δυνάμενος νὰ ἀντιστῇ εἰς τὸ ῥέυμα τῆς κοινῆς γνώμης, προσεποιεῖτο μὲν ἐν τῷ φανερῷ ὑποταγὴν, κρύφα ὅμως ἤρχετο εἰς συνεννοήσεις μετὰ τῶν πλησιοχώρων λαῶν, καὶ μάλιστα Φοινίκης καὶ Αἰγύπτου, πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τῶν Βαβυλωνίων. Καὶ ἐγνώριζε μὲν τὰ τεκταινόμενα ὁ Ναβουχοδονόσορ, ὅμως ὢν ἀπησχολημένος ἀλλαχοῦ, συνεκράτησεν ἐπὶ πολὺ τὴν ὀργὴν αὐτοῦ, μέχρις οὗ ἀπαλλαγεὶς τῶν ἄλλοις περιπλοκῶν ἤλθε μετὰ μεγάλης δυνάμεως εἰς Συρίαν, καὶ στρατοπεδεύσας ἐν Ῥεβλαθᾷ ἀπέστειλε τοὺς στρατηγοὺς αὐτοῦ ἄλλους μὲν εἰς Φοινίκην ἄλλους δὲ εἰς τὴν Ἰουδαίαν. Ἡ πολιορκία τῆς Ἱερουσαλήμ, ἀρξάμενη τῷ 590, διεκόπη μετὰ ἓν ἔτος συνεπέειχ τῆς προσελεύσεως τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου Οὐαφρῆ (= Ἀπρίου) πρὸς βοήθειαν τῶν πολιορκουμένων. Ἀλλ' ἀποκρουθέντων τῶν Αἰγυπτίων ἐπανελήφθη ἐκ νέου ἡ πολιορκία καὶ παρετάθη ἐπὶ ὁλόκληρον ἔτος. Παρὰ πᾶσαν ὅμως τὴν ἡρωϊκὴν ἀμυναν τῶν πολιορκουμένων εἰσέδυσαν ἐπὶ τέλους οἱ πολέμιοι εἰς τὴν πόλιν. Ὁ βασιλεὺς Σεδεκίας, κατορθώσας νὰ

ἐξέλθῃ διὰ νυκτὸς καὶ μετὰ τῶν πιστῶν αὐτοῦ ἀκολουθῶν νὰ διευθυνθῇ πρὸς τὸν Ἰορδάνην, κατελήφθη καθ' ὁδὸν ὑπὸ τῶν πολεμίων, καὶ ἀπαχθεὶς εἰς Ῥεβλαθᾷ πρῶτον μὲν εἶδε τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ σφαζομένους ἔμπροσθεν αὐτοῦ, ἔπειτα δὲ ἐκκοπεὶς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπήχθη δέσμιος εἰς Βαβυλῶνα καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ ἐν δεσποτηρίῳ. Ἡ Ἱερουσαλήμ, διαρπαγείσα ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ καὶ τῶν περιόικων λαῶν, κατεστράφη διὰ πυρὸς μετὰ παντὸς τοῦ ἐν αὐτῷ ὑπάρχοντος, ἀπὸ τοῦ ναοῦ καὶ τῶν βασιλικῶν οἴκων μέχρι τῆς καλύβης τοῦ πτωχοῦ, καὶ οἱ ἐκ τῆς σφαγῆς περισωθέντες ἀγεληδὸν συναχθέντες ἀπήχθησαν εἰς Βαβυλῶνα, ἐκτὸς ὀλίγων ἐξαιρέσεων καὶ τῶν χωρικῶν, ἀπολειφθέντων πρὸς καλλιέργειαν τῆς γῆς.

Ἐπαρχος ἐπὶ τῶν ἀπολειφθέντων διωρίσθη ὁ χρηστὸς Γοδολίας, ἀπολαύων τῆς ἐμπιστοσύνης τῶν Χαλδαίων, ὅστις στήσας τὴν ἑδρὰν αὐτοῦ ἐν Μασσηφᾷ καὶ ἔχων περὶ ἑαυτὸν μικρὰν τινα φρουρὰν ἐκ Χαλδαίων καὶ ἰθαγενῶν ἡγωνίζετο νὰ συναγάγῃ καὶ ἐνθροῦνῃ τοὺς ὅπωςδήποτε ὑπολειφθέντας, καὶ ἐκ τῶν συντριμμάτων νὰ ἀποτελέσῃ νέαν τινὰ κοινότητα, συνεργοὺς καὶ συμβούλους ἔχων τὸν προφῆτην Ἱερεμίαν καὶ τὸν μαθητὴν αὐτοῦ Βαρούχ. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγους μῆνας ἔπεσεν ὁ Γοδολίας θύμα τῆς συνωμοσίας Ἰσμαήλ τινος, ἐκ βασιλικοῦ γένους καταγομένου, καὶ ὁ φόβος τῶν Βαβυλωνίων ἠνάγκασε πλείστους ἐκ τῶν ὑπολειφθέντων νὰ καταφύγωσιν εἰς Αἴγυπτον, ἔνθα εὐρόντες φιλοξενίαν παρὰ τῷ βασιλεὶ Ἀπρίᾳ κατῴκησαν εἰς τὰ αὐτὰ μέρη, ὅπου πρὸ χιλίων καὶ ἐπέκειναι ἑτῶν κατῴκουν οἱ πατέρες αὐτῶν. Καθ' ὁμοίαν σύμπτωσιν καὶ οἱ εἰς Βαβυλῶνα ἀπαχθέντες ἤλθον εἰς μέρη, ὅθεν κατήγετο ὁ πρῶτος αὐτῶν γενάρχης Ἀβραάμ.

§ 67. Ἡ θρησκευτικὴ ἱστορία τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰούδα πρὸ τῆς καταλύσεως αὐτοῦ.

Καὶ ἡ θρησκευτικὴ ἱστορία τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰούδα ἔχει κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἱκανὰ ἀξιοσημεῖωτα γεγονότα, ὅ-

μοια πρὸς ὅσα συνέβησαν ἐν τῷ βασιλείῳ τοῦ Ἰσραὴλ προηγουμένως. Ἐκ τῶν 8 βασιλέων τῆς ἐποχῆς ταύτης δύο μόνον ὑπῆρξαν εὐσεβεῖς καὶ ζηλωταὶ τῶν πατρῶων, ὁ Ἐζεκίας καὶ ὁ Ἰωσίας, καὶ ὅπως ὑπεστήριξαν τὸν ἀγῶνα τῶν προφητῶν κατὰ τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς παρχλυσίας τῶν ἀνωτέρων μάλιστα καὶ εὐπορωτέρων τάξεων τῆς κοινωνίας, τοιουτοτρόπως καὶ αὐτοὶ πολλαχῶς ὑπεστηρίχθησαν ὑπὸ τῶν προφητῶν πρὸς διόρθωσιν τῶν κακῶς ἐχόντων. Ὁ Ἐζεκίας, συμβούλους ἔχων δύο τῶν ὀνομαστῶν προφητῶν τῆς ἐποχῆς ταύτης, Ἡσαΐαν καὶ Μιχαΐαν (τὸν νεώτερον), ἐκαθάρισε τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ τὴν χώραν πᾶσαν ἀπὸ παντὸς σχέσιν ἔχοντος πρὸς τὴν λατρείαν τῶν εἰδώλων, καὶ ἀφ' οὗ ἀπεκατέστησε τὴν προτέραν μεγαλοπρέπειν τῆς θείας λατρείας ἐν τῷ ναῷ, ἐπεμψεν ἐπιστολὰς πρὸς τοὺς ἐν τῇ χώρᾳ ὑπολειφθέντας ἀδελφοὺς ἐκ τοῦ καταλυθέντος βασιλείου τοῦ Ἰσραὴλ, προσκαλὼν αὐτοὺς εἰς Ἱερουσαλήμ, ὅπως συνεορτάσωσι τὸ Πάσχα ἐν τῷ ναῷ, καὶ ἡ πρόσκλησις αὕτη εὗρεν ἡχῶ παρὰ πολλοῖς. Πλὴν πάντα τὰ ἔργα τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως ἀνετράπησαν ἐπὶ τοῦ ἀσεβοῦς αὐτοῦ υἱοῦ Μανασσῆ, ὅστις ἐντὸς ὀλίγου ἐπλήρωσε τὴν Ἱερουσαλήμ τῶν βδελυγμάτων τῆς εἰδωλατρείας, εἰσαγαγὼν τοιαῦτα καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ναόν, κατεδίωξε δὲ σκληρῶς τοὺς ὀπαδοὺς καὶ προμάχους τῆς πατρῶας πίστεως καὶ εὐσεβείας. Μεταξὺ τῶν θυμάτων τοῦ Μανασσῆ συγκαταλέγεται κατὰ τὴν παράδοσιν καὶ ὁ προφήτης Ἡσαΐας, ὑπομείνας τὸν διὰ πρίονος μαρτυρικὸν θάνατον. Ἐκ τῆς θείας δίκης, τῆς καταλαβούσης αὐτὸν ἐπὶ τοῦ Σαρδαναπάλου, φαίνεται μὲν μετάνοῃσας περὶ τὰ τέλη τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ἀλλ' ἡ βραδεία καὶ βεβαιωμένη αὕτη μετάνοια δὲν ἠδυνήθη νὰ διορθώσῃ τὰ πρότερά σφάλματα, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀμὼς ἐξηκολούθησεν εἰς τὰ ἔχνη τοῦ πατρός. Δραστηρίως καὶ ἐπιτυχῶς εἰργάσθη ὁ Ἰωσίας πρὸς ἐκκαθάρσιν τῆς χώρας ἀπὸ τῶν παντοίων βδελυγμάτων τῆς εἰδωλολατρείας, συνεργοὺς ἔχων πλὴν ἄλλων καὶ τὸν Ἱερεμίαν. Ἀλλὰ καὶ τούτου τοῦ βασιλέως τὰ εὐσεβῆ ἔργα ἀνετράπησαν ἐπὶ τῶν διχδόχων αὐτοῦ, μέχρις οὗ ἄλλεπαλλήλως ἐνσκήψασα ἡ ἀπὸ Βαβυλῶνος θύελλα

ἀνέτρεψε καὶ συμπαρέσυρε πάντα, δικαίωσασα τὰς ἀπειλὰς καὶ προρρήσεις τῶν προφητῶν εἴτε τῆς προηγουμένης ἐποχῆς, Ὡσηέ, Ἀμὼς, Ἰωὴλ καὶ ἄλλων, εἴτε τῆς παρούσης, Μιχαία, Ἀββακούμ, Σοφονίου, Ἡσαΐου, Ἱερεμίου καὶ Ἰεζεκιήλ.

Αἱ προρρήσεις τῶν διαφόρων τούτων προφητῶν εἶναι πολλαχῶς ἀξιοσημεῖωτοι. Ὅχι μόνον προανήγγελλον τὰς μελλούσας πολιτικὰς ἀνατροπὰς τοῦ τε ἰδίου αὐτῶν λαοῦ καὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν, Σύρων, Ἀσσυρίων, Αἰγυπτίων, Χαλδαίων καὶ ἄλλων, ὀρίζοντες ἐνίοτε τοὺς χρόνους καὶ τὰς περιστάσεις μετὰ πολλῆς ἀκριβείας, ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ τῆς παρούσης καταπτώσεως καὶ ἀπελπισίας προεσηγγελίζοντο ὅτι μετὰ τὰς ἐπικειμένας ταπεινώσεις καὶ συμφορὰς θὰ ἀνχτείλωσιν ἡμέραι λαμπραὶ καὶ ἐνδοξοὶ εἰς τὸν πιστὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ, ὅταν ἀναφανεῖς ἐν Σιών ὁ μέγας γόνος τοῦ Δαυὶδ ἐπιστρέψῃ τὰ ἔθνη εἰς τὴν λατρείαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ νόμου καὶ τῆς παλαιᾶς διαθήκης εἰσαγάγῃ νέον νόμον καὶ νέαν διαθήκην, καὶ ὁ πρὸς μέγιστον, προανήγγελλον καὶ διάφορα περιστατικὰ τοῦ βίου τοῦ προσδοκωμένου Μεσσίας ἢ Χριστοῦ, τὸν τόπον τῆς γεννήσεως, τὴν ἐκ παρθένου γέννησιν, τὸν πρὸ αὐτοῦ ἐμφανισθησόμενον προφήτην καὶ πρόδρομον, τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ, τοὺς διωγμοὺς, τὰ πάθη καὶ πλείστα ἄλλα (πρὸβλ. Ἀμὼς 9, 11. Ἰωὴλ 2, 27—32. Ἡσαΐου κεφ. 2. 7. 9. 11. 14. 41. 50 καὶ ἐξῆς. Μιχ. 2. 4. 5. Σοφον. 3. Ἀββακ. 3. Ἱερ. 3. 38. Ἰεζεκ. 17. 21. 34. 36. 37.).

§ 68. Ἱστορία τοῦ Δανιήλ καὶ τῶν τριῶν παίδων.

Ὅμοιαι προρρήσεις περὶ τῶν μελλουτῶν πολιτικῶν ἀνατροπῶν ἐν τῇ παγκοσμίᾳ ἱστορίᾳ καὶ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ ἐξηνέχθησαν καὶ ὑπὸ τοῦ προφήτου Δανιήλ. Ὅτε τὸ πρῶτον κατέλαβεν ὁ Ναβουχοδονόσορ τὴν Ἱερουσαλήμ (607-606), νεανίσκος ἔτι ἀπῆχθη ὁ Δανιήλ εἰς Βαβυλῶνα μετὰ Ἀνανίου, Ἀζαρίου καὶ Μισαήλ καὶ ἄλλων τινῶν νέων ἐξ ἐπισήμων οἰκων, ἵνα διδασκόμενοι τὴν γλῶσσαν καὶ τὰς ἐπιστήμας τῶν

Χαλδαίων χρησιμεύσωσιν ἔπειτα εἰς διαφόρους ὑπηρεσίας τῆς αὐλῆς καὶ τοῦ κράτους. Ὁ Δανιὴλ καὶ οἱ τρεῖς σύντροφοι αὐτοῦ ἀνατρεφόμενοι ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ βασιλέως ἔλαβον μὲν ὀνόματα χαλδαϊκὰ (Βαλτάσαρ, Σεδράχ, Μισάχ καὶ Ἀβδοναγώ), πλὴν δὲν παρεξέκλιναν τῆς θρησκείας τῶν πατέρων αὐτῶν, ἀλλ' εἰς τε τὴν τροφήν καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἔμειναν πιστοὶ φύλακες τοῦ θείου νόμου. Καθὼς δὲ εἰς τὴν εὐσεβειαν καὶ ἀρετὴν, τοιουτοτρόπως καὶ εἰς τὴν μάθησιν ταχέως διεκρίθησαν μεταξὺ τῶν ὁμηλικῶν αὐτῶν, καὶ πρὸ πάντων ὁ Δανιὴλ ἀπέκτησε μέγα ὄνομα ἐπὶ σοφίᾳ καὶ συνέσει παρὰ τε τοῖς ἰδίοις αὐτοῦ ἀδελφοῖς καὶ παρὰ τοῖς Χαλδαίοις, παρ' ἐκείνοις μὲν ὡς ἐλέγξας τὴν ψευδομαρτυρίαν τῶν συκοφαντῶν τῆς ἀγνῆς Σωσάννης καὶ σώσας τὴν ἀθώαν γυναῖκα ἐξ ἀδίκου θανάτου, παρὰ δὲ τοῖς Χαλδαίοις ὡς ἀποκαλύψας καὶ ἐξηγήσας ἐπιτυχῶς σημαντικόν τι ὄνειρον τοῦ Ναβουχοδονόσορος. Ἦτο δὲ τοιοῦτον τὸ ὄνειρον. Ἐβλεπεν ὁ Ναβουχοδονόσορ εἰκόνα τεραστίαν, τῆς ὁποίας ἡ κεφαλὴ ἦτο χρυσεῖα, τὸ στῆθος καὶ οἱ βραχίονες ἀργυροὶ, ἡ κοιλία καὶ οἱ μηροὶ χαλκοὶ, αἱ κνήμαι σιδηραῖ, καὶ οἱ πόδες μέρος μὲν σιδηροὶ μέρος δὲ πῆλινοι. Ἡ εἰκὼν ἔκειτο ὀρθία, ὅτε αἶφνης λίθος ἀποσπασθεὶς ἀπὸ τοῦ ὄρους, προσέβαλε τὴν εἰκόνα εἰς τοὺς πόδας, καὶ συντρίψας πάντα αὐτοῦ τὰ μέρη εἰς θρύμματα κατέλαβε τὴν θέσιν αὐτῆς καὶ ἠϋζήθη εἰς ὄρος μέγα ἐπεκτεινόμενον ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. Ἰδὼν ταῦτα ὁ βασιλεὺς τὴν νύκτα εἶχε λησμονήσει κατὰ τὴν ἔγερσιν. Προσκληθέντες οἱ σοφοὶ τῶν Χαλδαίων ἐφάνησαν ἀνίκανοι νὰ εὗρωσι τὸ ὄνειρον, καὶ ἤδη διέτρεχον πάντες τὸν ἔσχατον κίνδυνον, ὅτε ὁ Δανιὴλ κατέφυγεν εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ ἐν νηστείᾳ καὶ προσευχῇ, καὶ ἀξιωθεὶς θείας ἀποκαλύψεως ἀπήγγειλεν εἰς τὸν βασιλέα καὶ τὸ ὄνειρον καὶ τὴν σημασίαν τοῦ ὁνείρου, προεξικονίζοντος τὴν μέλλουσαν διαδοχὴν τῶν μεγάλων τοῦ κόσμου μοναρχιῶν, Χαλδαϊκῆς, Μηδοπερσικῆς, Ἑλληνομακεδονικῆς καὶ Ῥωμαϊκῆς, ὡς καὶ τὴν ἀνατροπὴν αὐτῶν διὰ τῆς πνευματικῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ. Διὰ τῆς εὐρέσεως τοῦ λησμονηθέντος ὁνείρου καὶ τῆς ἐπιτυχοῦς αὐτοῦ ἐξηγήσεως

κινήσεως ὁ Δανιὴλ τὸν θαυμασμόν τοῦ Ναβουχοδονόσορος, ὡς ἄλλος Ἰωσήφ, ἀνῆλθεν εἰς τὰ ἀνώτατα ἀξιώματα, συνανυψῶν μεθ' ἑαυτοῦ εἰς ἀνάλογα ὑπουργήματα καὶ τοὺς τρεῖς συντρόφους αὐτοῦ. Καὶ ἡ μὲν ἀνύψωσις τοῦ Δανιὴλ, ὡς κατ' ἀξίαν γενομένη, φαίνεται ὅτι δὲν ἐπίκρανε πολὺ τοὺς Χαλδαίους, τούναντίον δὲ ἡ ἀνύψωσις τῶν τριῶν συντρόφων αὐτοῦ, θεωρουμένη ὡς παρ' ἀξίαν, ἐκίνησε τὸν φθόνον πολλῶν, καὶ ὅτε ὁ Ναβουχοδονόσορ, κατὰσκευάσας χρυσεὴν εἰκόνα ἑαυτοῦ, ἠθέλησε νὰ ἐγκαινίσῃ αὐτὴν μεγαλοπρεπῶς προσκαλῶν εἰς προσκύνησιν αὐτῆς πάντας τοὺς μεγιστάνους καὶ ὑπαλλήλους τοῦ κράτους, τότε κατηγγέλθησαν οἱ τρεῖς νεανῖαι εἰς τὸν βασιλέα ὡς μὴ συμμορφούμενοι εἰς τὴν θέλησιν αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἔμειναν ἀμετάπειστοι νὰ ἀποδώσωσι θείας τιμὰς εἰς εἰκόνα ἀνθρώπου παρὰ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, ἐρρίφθησαν καὶ οἱ τρεῖς εἰς κήμινον καιομένην. Πλὴν ὁ Ὑψίστος δι' ἀγγέλου φύλακος ἔσωσε τοὺς πιστοὺς αὐτοῦ δούλους ἐκ τῶν φλογῶν τῆς καμίνου, καὶ ὁ βασιλεὺς, γενόμενος αὐτόπτης μάρτυς τοῦ θαύματος, ὅχι μόνον αὐτοὺς ἐτίμησε καὶ ἀνύψωσεν εἰς νέα ἀξιώματα, ἀλλὰ διέταξε καὶ τὴν δημοσίευσιν τοῦ θαυμασίου γεγονότος εἰς τιμὴν τοῦ Θεοῦ τοῦ Ἰσραὴλ.

Τὴν εὐνοίαν τοῦ Ναβουχοδονόσορος διατηρήσας ὁ Δανιὴλ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς βασιλείας αὐτοῦ παρηγκωνίσθη ἐπὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ Εὐτιμεροδᾶχ (561—559), Νηριγλισσάρου (559—554), Λαβοροσορχάδου (555—554) καὶ Ναβοννήτου μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Βαλτάσαρ ἢ Βελτάζαρ (554—538), μέχρις οὗ νέα τις θεοσημεία ἀνεκάλεσεν αὐτὸν εἰς τὴν μνήμην τῶν κρατούντων. Ἀπὸ πολλοῦ ἐπολιόρκουν τὴν Βαβυλῶνα Μηδοὶ καὶ Πέρσαι ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Κύρου. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς Βαλτάσαρ, θαρρῶν εἰς τὰ ὀχυρὰ τεῖχη τῆς πόλεως, ἦτο ἀμέριμνος, καὶ ἡμέραν τινὰ συμποσιάζων μετὰ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ καὶ τῶν γυναικῶν διέταξε νὰ ἐξαχθῶσι τὰ ἐξ Ἱεροσολύμων σιλαγωγηθέντα ἱερὰ σκεύη τοῦ ναοῦ καὶ νὰ πῶσιν ἐξ αὐτῶν. Ἐν ᾧ δὲ ἔπινον καὶ διεσκεδάζον, εἶδεν αἶφνης ὁ Βαλτάσαρ χειρὰ τινὰ μυστικὴν χαράττουσαν ἐπὶ τοῦ ἀπέναντι τοίχου τὰς μυστηριώδεις λέξεις *μανή, θεκέλ,*

φαρές. Θορυβηθείς ὁ βασιλεὺς προσεκάλεσε τοὺς μάγους πρὸς ἐξήγησιν αὐτῶν, καὶ ἄφ' οὗ ἐφάνησαν οὗτοι ἀνίκανοι, καθ' ὑπόμνησιν τῆς βασιλομήτορος προσεκλήθη ὁ Δανιήλ, ὅστις καὶ ἀπήγγειλε τῷ Βαλτάσαρ τὴν ἐπικειμένην ἄλωσιν τῆς πόλεως, ἐρμηνεύων τὰς μυστηριώδεις λέξεις ὡς ἐξῆς· *μανῆ* ἐμέτρησεν ὁ Θεὸς τὴν βασιλείαν σου καὶ ἐπλήρωσεν αὐτήν· *θεκὲλ* ἐστάθη ἐν ζυγῷ καὶ εὐρέθη ἐλλιπής· *φαρές* διηρέθη ἡ βασιλεία σου καὶ ἐδόθη Μήδοις καὶ Πέρσαις. Πράγματι δὲ τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ μετοχετεύσας ὁ Κύρος τὰ ὕδατα τοῦ Εὐφράτου εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν καὶ κατέλαβεν αὐτήν. Ἐν τῇ ἐπελθούσῃ συγχύσει καὶ σφαγῇ ἔπεσε καὶ ὁ Βαλτάσαρ. Μετὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ Βαβυλωνιακοῦ κράτους ἡξιώθη ὁ Δανιήλ μεγάλων τιμῶν παρὰ Δαρείῳ τῷ Μῆδω (= Ἀστυάγῃ ἢ Κυαξάρῃ Β'). Καὶ ἐρρίφθη μὲν ἐκ μηχανορραφίας τῶν αὐλικῶν εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων, ἀλλὰ τῇ θεῇ βοηθείᾳ διασωθεὶς ἐκ στόματος λεόντων ἀνεκτήσατο τὴν προτέραν αὐτοῦ θέσιν καὶ τιμὴν παρὰ τε τῷ Δαρείῳ καὶ παρὰ τῷ Κύρῳ. Πλὴν τῆς ἐξηγήσεως τοῦ προμνημονευθέντος ὀνείρου τοῦ Ναβουχοδονόσορος ἡξιώθη καὶ αὐτὸς ὁ Δανιήλ νὰ ᾖ διαφόρους προφητικὰς ὁράσεις περὶ τοῦ μέλλοντος, ἐκ τῶν ὁποίων ἀξιόσημείωτος εἶναι ἡ ὀρίζουσα τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ εἰς 70 ἐτησίας ἐβδομάδας ἥτοι 490 ἔτη μετὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ διατάγματος πρὸς ἀνοικοδόμησιν τῆς Ἱερουσαλήμ (Δαν. 9, 24—27).

ΕΠΟΧΗ ΟΓΔΟΗ

Ἀπὸ τῆς ἐπανόδου ἐκ τῆς βαβυλωνίου αἰχμαλωσίας
μέχρι Χριστοῦ (536—1 π. Χ.).

§ 69. Ἡ κατάστασις τῶν εἰς Βαβυλῶνα ἀπαχθέντων Ἰουδαίων.

Ὀλίγοι βεβαίως τῶν εἰς Βαβυλῶνα ἀπαχθέντων εὐρέθησαν εἰς τοιαύτας ἐξαιρετικὰς περιστάσεις, εἰς ἃς εὐρέθη ὁ Δανιήλ καὶ οἱ τρεῖς σύντροφοι αὐτοῦ. Τούναντίον δὲ οἱ πλεῖστοι τῶν αἰχμαλώτων ὑπέστησαν ἀπεριγράπτους στερήσεις καὶ κακουχίας ὅχι μόνον καθ' ὁδόν, ἀλλὰ καὶ ὅτε ἔφθασαν εἰς

Βαβυλῶνα. Ἐπειδὴ ὁμως ἡ αἰχμαλωσία αὕτη, ὅπως καὶ ἡ ἄσσυρικὴ, δὲν ἦτο ἐξανδραποδισμὸς, κατὰ τὸν ὅποιον οἱ εἰς αἰχμαλωσίαν ἀπαγόμενοι ἐπωλοῦντο ἢ διεμοιράζοντο ὡς δοῦλοι, ἀλλ' ἦτο ἐξανάστασις καὶ βιαία μετοίκισις ἀπὸ τῆς γενεθλίου γῆς εἰς ξένην χώραν, διὰ τοῦτο αἱ πρῶται κακουχίαι καὶ ταλαιπωρίαι τῶν ἀπαχθέντων ἐμετριάσθησαν κατὰ μικρόν, ἀφ' ὅτου λαβόντες πρὸς κατοικίαν καὶ καλλιέργειαν μέρη εὐφορα καὶ παραποτάμια ἐν τῇ Χαλδαίᾳ καὶ ἀλλαχχοῦ ἐπεδόθησαν ἄλλοι μὲν εἰς τὴν γεωργίαν, ἄλλοι δὲ εἰς ἄλλα ἐπαγγέλματα βιοποριστικά. Οὐ μόνον δὲ ὕλικῶς, ἀλλὰ καὶ ἠθικῶς ἐβελτιώθη κατὰ μικρόν ἡ κατάστασις αὐτῶν. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατοικοῦντες πολλοὶ ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ συγγενείας καὶ ὁμάδας εἴτε ἐντὸς τῶν πόλεων εἴτε ἐν τοῖς ἀγροῖς, ἀπετέλουν ἰδιαιτέρας κοινότητας ἢ παροικίας, αἵτινες τοπικῶς μὲν ἦσαν κεχωρισμέναι ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἐκυβερνῶντο ὑπὸ ἰδίων ἐκάστη πρεσβυτέρων, πνευματικῶς ὁμως ἦσαν στενῶς συνδεδεμέναι πρὸς ἀλλήλας διὰ τοῦ δεσμοῦ τῆς πατρῴας πίστεως καὶ τῶν πατρῶων ἡθῶν καὶ ἐθίμων. Καί τοι δὲ ὑπῆρχόν τινες ἀποστατοῦντες ἀπὸ τῶν πατρῶων καὶ ἀφομοιούμενοι πρὸς τοὺς ἐθνικοὺς, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἔζων, ὁμως τὸ πλεῖστον μέρος ἔμεινεν ἀφωσιωμένον εἰς τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων, καὶ ὁ πόθος πρὸς τὴν καταστραφεῖσαν πατρίδα καὶ ἡ ἀπέχθεια κατὰ τῶν καταστροφέων ἦσαν τὰ αἰσθήματα τὰ πληροῦντα τὴν καρδίαν ἐκάστου τῶν ἐκπατρίσθέντων τούτων καὶ πιστῶν υἱῶν τοῦ Ἰσραὴλ, καθὼς φαίνεται ἐκ τοῦ 136 ψαλμοῦ· «Ἐπὶ τῶν ποταμῶν Βαβυλῶνος ἐκεῖ ἐκαθήσαμεν καὶ ἐκλαύσαμεν ἐν τῷ μνησθῆναι ἡμᾶς τῆς Σιών». Ἄλλ' ἐν τῷ μέσῳ τῆς παρούσης θλίψεως καὶ πικρίας ἐνεψυχοῦντο ὑπὸ τῶν προφητικῶν λόγων, καὶ εἶχον τὴν παρήγορον ἐλπίδα ὅτι τὰ διεσπαρμένα καὶ νενεκρωμένα ταῦτα μέλη τοῦ λαοῦ θὰ ἀναζωογονήσῃ ὁ Θεὸς καὶ θὰ συνενώσῃ εἰς νέον λαόν, ὡς εἶχεν ἰδεῖ ἐν ὁράματι ὁ Ἰεζεκιὴλ (37, 1—14), καὶ ὅτι ἡ αἰχμαλωσία αὕτη θὰ λάβῃ πέρας ὁμοῦ μετὰ τῆς κυριαρχίας τῶν Χαλδαίων, τῆς ὁποίας τὴν διάρκειαν εἶχεν ὀρίσει ὁ Ἱερεμίας εἰς 70 ἔτη, προφητεύων κατὰ

τὴν πρώτην εἰσβολὴν αὐτῶν εἰς τὴν Ἰουδαίαν περὶ τὰ 607—606 (25, 1—13). Πράγματι δὲ ἡ ἐλπίς αὕτη καὶ προσδοκία τῶν αἰχμαλώτων ἐξεπληρώθη κατὰ τὸν προαγγεληθέντα τοῦτον χρόνον, καὶ δὴ διὰ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν Κύρου, ὅστις καὶ αὐτὸς κατ' ἄλλας προφητείας ἦτο προωρισμένος ἄνωθεν νὰ καταλύσῃ τὸ βαβυλωνιακὸν κράτος καὶ νὰ ἀπελευθερώσῃ τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας (πρβλ. Ἠσαΐου 44, 28. 45, 1. 46, 11).

§ 70. Ἐπάνοδος ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας καὶ ἀνα-
σύστασις τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ.

Μολονότι ἀπὸ πολλοῦ ἐνῆργει ὁ Κύρος ὡς ἀπόλυτος μονάρχης καὶ στρατηλάτης, ἐπιστήμως ὅμως φαίνεται ἀναγορευθεὶς βασιλεὺς τοῦ μηδοπερσικοῦ κράτους μετὰ τὸν θάνατον τοῦ τελευταίου βασιλέως τῶν Μήδων. Διὰ τοῦτο ἐν τῇ ἀγίᾳ Γραφῇ ὡς ἀρχὴ τῆς βασιλείας αὐτοῦ λογίζεται τὸ δεύτερον ἔτος μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Βαβυλώνης, ἥτοι τὸ ἔτος 536 π.Χ. Κατὰ τοῦτο λοιπὸν τὸ ἔτος ἐξέδωκεν ὁ Κύρος διτάγμα ἐπιτρέπον εἰς τοὺς αἰχμαλώτους Ἰουδαίους νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ ἀνοικοδομήσωσιν τὸν ναὸν τοῦ Κυρίου. Καίτοι ἡ χαρὰ καὶ ὁ ἐνθουσιασμός τῶν ἀπαχθέντων ἦτο γενικός, καὶ πάντες ἐφάνησαν πρόθυμοι νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν ἀνόρθωσιν τῆς πεπτωκυίας πατρίδος, ὅμως πολλοὶ περιωρίσθησαν εἰς συνεισφοράς, καὶ μόνον 43,000 περίπου ὑπέστρεψαν εἰς τὴν παλαιὰν πατρίδα ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ζοροβάβελ καὶ τοῦ ἀρχιερέως Ἰησοῦ τοῦ Ἰωσεδέκ. Ὁ Ζοροβάβελ, ἐκ γένους βασιλικοῦ καταγόμενος, διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Κύρου ἑπαρχὸς τῆς Ἰουδαίας, καὶ ἔλαβε παρ' αὐτοῦ πάντα τὰ σκεύη τοῦ ναοῦ, τὰ ὑπὸ Ναβουχοδονόσορος ἀπαχθέντα. Ἀφοῦ ἐφθασαν εἰς τὸ πάτριον ἔδαφος καὶ κατέλαβεν ἕκαστος τὰς πατρικὰς αὐτοῦ γαίας, περὶ τὸ φθινόπωρον συνήχθησαν πάντες εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ναοῦ στήσαντες θυσιαστήριον ἐώρτασαν ὁμοῦ τὴν ἐορτὴν τῆς

σκηνοπηγίας, καὶ τὸ ἐπόμενον ἔαρ ἐτέθη ὁ θεμέλιος λίθος πρὸς ἀνοικοδόμησιν τοῦ ναοῦ. Ἀλλ' αἱ ἐργασίαι ἔβαινον βραδέως, καὶ ἐπὶ τέλους ἀνεστάλησαν ὁλοσχερῶς τὸ μὲν δι' ἑλλειψὶν πόρων ἐπαρκῶν, τὸ δὲ διὰ τὰς ἀντενεργείας τῶν Σαμαρειτῶν. Οὗτοι, θεωροῦντες ἑαυτοὺς Ἰσραηλίτας καὶ ἀδελφούς, ἠθέλησαν νὰ λάβωσι μέρος εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ ναοῦ, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, ὡς μὴ γνήσιοι Ἰσραηλίται, ἀλλ' ὡς λαὸς σύμμικτος, ἀποτελεσθεὶς ἐκ τῶν ἐν Σαμαρείᾳ ὑπολειφθέντων λειψάνων τῶν δέκα φυλῶν καὶ ἐκ τῶν ἐθνικῶν, ὅσους οἱ βασιλεῖς τῆς Ἀσσυρίας εἶχον ἀποστείλει ἐκ Μεσοποταμίας καὶ ἀλλαχόθεν πρὸς συνοικισμὸν τῆς ἐρημωθείσης χώρας. Διὰ τὴν ἄρνησιν ταύτην ἐκδικούμενοι τοὺς Ἰουδαίους ἐκίνησαν οἱ Σαμαρεῖται πάντα λίθον, καὶ διὰ διαβολῶν κατώρθωσαν νὰ διακοπῶσιν αἱ ἐργασίαι ἐπὶ ἔτη ἱκανὰ μέχρι τοῦ δευτέρου ἔτους τῆς βασιλείας Δαρείου τοῦ Ὑστάσπου (521—485 π.Χ.), ὅτε ἐπανελήφθησαν αἱ ἐργασίαι τῇ ἀδείᾳ τοῦ βασιλέως, καὶ τῇ συνεργασίᾳ καὶ παρορμήσει τῶν προφητῶν Ἀγγαίου καὶ Ζαχαρίου συνετελέσθη ὁ ναὸς μετὰ πενταετίαν καὶ ἐνεκκινίσθη μεγαλοπρεπῶς. Ὁγδοήκοντα περίπου ἔτη μετὰ τὸ διτάγμα τοῦ Κύρου ἐξεδόθη ὑπὸ Ἀρταξέρξου τοῦ Μακρόχειρος (464—424) δεύτερον διτάγμα, ἐπιτρέπον εἰς τοὺς ἐν τῷ περσικῷ κράτει Ἰουδαίους νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πάτριον γῆν, καὶ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἱερέως καὶ νομομαθοῦς Ἐσδρά ἐπανεκάμψαν 1500 περίπου οἰκογένειαι. Ὁ Ἐσδράς εὑρε πολλὰς ἐλλείψεις ἐν τῇ ἀρτισυστάτῳ κοινότητι, ἀλλ' ἐμπορούμενος ζήλου ἀνέλαβε νὰ διοργανώσῃ τὴν νέαν κοινότητα κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Θεοῦ νόμου καὶ νὰ καθάρσῃ αὐτὴν ἀπὸ παντὸς ξένου στοιχείου, ἀπαγορεύων αὐστηρῶς τοὺς μικτοὺς γάμους μετὰ τῶν ἀλλοφύλων καὶ ἀπομακρύνων ἀπὸ τῆς κοινότητος ὅχι μόνον τὰς ξένας γυναῖκας, ἀλλὰ καὶ τὰ τέκνα τὰ ἐκ τοιούτων γάμων προελθόντα. Ἐτερον μέλημα τοῦ Ἐσδρά ἦτο ἡ ἀνοικοδόμησις τῶν τειχῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ. Ἀλλὰ καὶ πάλιν αἱ διαβολαὶ καὶ ἀντενεργεῖαι τῶν περιόικων λαῶν ἀνέστειλαν τὸ ἔργον μέχρι τοῦ 20οῦ ἔτους τῆς βασιλείας τοῦ Ἀρταξέρ-

§ 70—2^ο Ἐσδρ. 1, 1 κ. ἐξ. Νεεμ. 1, 1 κ. ἐξῆς.

ξου, ὅτε ὁ οἰνοχόος αὐτοῦ Νεεμίας κατώρθωσε νὰ διορισθῇ ἐπὶ τινὰ ἔτη ἑπαρχος τῆς Ἰουδαίας, καὶ ἐπιληφθεὶς τοῦ ἔργου μετὰ πάσης περισκέψεως καὶ δραστηριότητος, ἐντὸς 52 ἡμερῶν περιετείχισε τὴν Ἱερουσαλὴμ παρὰ πάσας τὰς ἀντενεργείας καὶ ἀπειλὰς καὶ τοὺς μυκτηρισμοὺς τῶν περιοίκων, καὶ μάλιστα τοῦ ἐπάρχου τῶν Σαμαρειτῶν Σαναβαλλάτ καὶ τοῦ τῶν Ἀρμανιτῶν Τωβίου. Μετὰ τὴν ἀνέγερσιν τῶν τειχῶν ἐπεδόθη ὁ Νεεμίας ὁμοῦ μετὰ τοῦ Ἑσδρα εἰς τὴν διόρθωσιν τῶν κακῶς ἐχόντων ἐν τῇ κοινότητι, προστατεύων μὲν τοὺς ἀσθενεστέρους κατὰ τῶν παντοίων καταχρήσεων καὶ καταπίσεων τῶν ἰσχυροτέρων, ὑποστηρίζων δὲ τὰς ἐνεργείας καὶ τὰ μέτρα τοῦ Ἑσδρα πρὸς ἀναδιοργάνωσιν τῆς κοινότητος ἐπὶ τῇ βάσει τῆς μωσαϊκῆς νομοθεσίας.

Ἡ ἐφαρμογὴ τῶν μέτρων τούτων προσέκρουσεν εἰς τόσα προσκόμματα ἔσωθέν τε καὶ ἔξωθεν, ὥστε μόλις ἀνεχώρησεν ὁ Νεεμίας καὶ ἀμέσως ἐπεκράτησαν αἱ αὐταὶ ἀταξίαι καὶ καταχρήσεις. Ὅχι μόνον οἱ Λευῖται δὲν ἐλάμβανον τὰ πρὸς συντήρησιν αὐτῶν ὠρισμένα, ἀλλὰ καὶ τὸ Σάδβατον δὲν ἐφυλάττετο, καὶ ὁ περ μέγιστον, αὐτὸς ὁ ἀρχιερεὺς Ἑλίουσάβ εἶχε συνδεθῇ διὰ φιλίας καὶ ἐπιγαμίας πρὸς τοὺς κεκηρυγμένους ἐχθροὺς τῆς κοινότητος Σαναβαλλάτ καὶ Τωβίαν. Μαθὼν τὰ συμβαίνοντα ἐπανῆλθεν ὁ Νεεμίας ἐκ δευτέρου εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ δι' αὐστηρῶν μέτρων κατέστησε τοὺς νόμους σεβαστοὺς. Ὁ ἱερεὺς Μανασσῆς, ἑγγονος τοῦ ἀρχιερέως Ἑλίουσάβ, μὴ θελήσας νὰ παραιτηθῇ τοῦ παρὰ νόμου αὐτοῦ συνοικεσίου μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Σαναβαλλάτ, ἀπεδιώχθη μετὰ πολλῶν ὁμοφρόνων, καὶ ἐλθὼν εἰς Σαμαρείαν ἐδείνωσεν ἔτι μᾶλλον τὴν ἤδη ὑφισταμένην ἐχθρὰν μετὰ τῶν Σαμαρειτῶν καὶ Ἰουδαίων, οἰκοδομήσας ἐπὶ τοῦ ὄρους Γαριζὶν ναὸν ἰδιαίτερον κατὰ μίμησιν τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ.

§ 71. Οἱ Ἰουδαῖοι ὑπὸ τὴν περσικὴν κυριαρχίαν.

Ἡ περσικὴ κυριαρχία ἐν συνόλῳ ὑπῆρξεν εὐνοϊκὴ εἰς τοὺς Ἰουδαίους, καὶ ὅπως οἱ εἰς τὴν πάτριον γῆν ἐπανελθόντες

§ 71 = Ἑσθῆρ 1, 1 καὶ ἐξῆς. Ἰουδῆθ 1, 1 καὶ ἐξῆς.

ἠξιώθησαν πάσης δυνατῆς ὑποστηρίξεως παρὰ Κύρου, Δαρείου καὶ Ἀρταξέρξου, τοιουτοτρόπως καὶ οἱ μακρὰν τῆς πατρίδος μέιναντες ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀνενόχλητοι. Πλὴν καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ διῆλθον ἐνίοτε ἡμέρας δοκιμασίας, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς Ἑσθῆρ καὶ τῆς Ἰουδῆθ. Ἡ Ἑσθῆρ, ἐκ μικρᾶς ἡλικίας μείνασα ὀρφανή, ἀνετράφη ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἐξαδέλφου αὐτῆς Μαρδοχαίου, κατοικοῦντος εἰς τὰ Σοῦσα καὶ καταγομένου ἐκ τινος τῶν εἰς Βαβυλῶνα ἀπαχθέντων Ἰουδαίων. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἔτυχεν ὁ βασιλεὺς Ἀσσουῆρος (= Ἀρταξέρξης ἢ Ξέρξης) νὰ ἀποπέμψῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Ἀστίν, καὶ μεταξὺ τῶν πανταχόθεν συναχθεισῶν παρθένων προτιμηθεῖσα ἡ Ἑσθῆρ διὰ τὸ κάλλος αὐτῆς ἀνεδείχθη σύζυγος τοῦ βασιλέως, καὶ διὰ τῆς ἐπιρροῆς αὐτῆς συνετέλεσε νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὴν αὐλὴν καὶ ὁ Μαρδοχαῖος πρὸς μεγάλην ἀγανάκτησιν τῶν αὐλικῶν. Πρὸ πάντων ὅμως ὁ πανίσχυρος ὑπουργὸς Ἀμάν, μὴ ἀνεχόμενος τὸ ἀνεξάρτητον φρόνημα τοῦ Μαρδοχαίου, καὶ ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ μισῶν τὸ γένος τῶν Ἰουδαίων, διέβαλεν εἰς τὸν Ἀσσουῆρον τοὺς Ἰουδαίους ὡς στοιχεῖον ἐπιβλαβὲς καὶ ἐπίφοβον εἰς τὸ κράτος, καὶ πείσας τὸν βασιλέα ἐξέδωκε διάταγμα περὶ ἐξαφανισμοῦ αὐτῶν πανταχοῦ τῆς βασιλείας ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, ὡς τοιαύτην ὀρίσας διὰ κλήρου τὴν 14ην τοῦ μηνὸς Ἀδάρ (Φεβρ.). Μαθοῦσα ἡ Ἑσθῆρ τὰ τεκταινόμενα καὶ ὀδηγηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Μαρδοχαίου ἀπεφάσισε νὰ ἀψηφήσῃ τοὺς κινδύνους, καὶ τὴν θεοθὲν δοθεῖσαν αὐτῇ χάριν καὶ ἐπιρροὴν χρησιμοποιοῦσα ὑπὲρ τοῦ ἰδίου λαοῦ κατώρθωσε νὰ ἀνακληθῇ τὸ πρῶτον διάταγμα καὶ νὰ ἐκδοθῇ ἕτερον, ἐπιτρέπον εἰς τοὺς Ἰουδαίους νὰ ἐκδικηθῶσιν ἐνόπλως τοὺς ἐχθροὺς καὶ διώκτας αὐτῶν. Ὁ πρῶτος ἐμπεσὼν εἰς τὸν λάκκον ὃν ὥρυξεν ἦτο ὁ Ἀμάν, κατὰ διαταγὴν τοῦ βασιλέως κρεμασθεὶς εἰς τὸ ξύλον, τὸ ὅποιον εἶχε στήσει διὰ τὸν Μαρδοχαῖον, καὶ διὰ τῆς ἰδίας πτώσεως συντελέσας εἰς τὴν ἀνύψωσιν τοῦ καταδιωκομένου. Πρὸς ἀνάμνησιν τῆς σωτηρίας ταύτης τοῦ λαοῦ καθιερώθη ἑκτοτε ἡ ἑορτὴ τῶν φουρῶν ἢ κλήρων, διαρκοῦσα δύο ἡμέρας, 14ην καὶ 15ην τοῦ μηνὸς Ἀδάρ.

Ἡ δὲ καλὴ καὶ εὐσεβὴς *Ἰουδίθ*, χήρα γυνὴ καὶ κάτοικος τῆς Βετυλούας ἐν Παλαιστίνῃ, δι' αὐταπαρνησίας καὶ τολμηροῦ τεχνάσματος φονεύσασα τὸν στρατηγὸν Ὀλοφέρνην, ἀμέσως μὲν ἠλευθέρωσε τὴν ὑπ' αὐτοῦ πολιορκουμένην Βετυλὸν, ἐμμέσως δὲ ἔσωσεν ὅλην τὴν Ἰουδαίαν ἀπὸ δηλώσεως φοβε-
ρᾶς. Καὶ εἶναι μὲν ἄγνωστον εἰς ποίαν ἀκριβῶς ἐποχὴν τῆς περσικῆς κυριαρχίας ἀναφέρεται ἡ ἱστορία αὕτη, φαίνεται ὁ-
μως ὅτι ἔχει σχέσιν εἴτε πρὸς ἐξεγέρσεις τινὰς τῶν Ἰουδαίων κατὰ τῆς περσικῆς κακοδιοικήσεως, ὅποῃαι, γενόμεναι ἐπὶ Ἀρταξέρξου τοῦ Νόθου ἢ Γ' (361-338), κατεστάλησαν ὑπ' αὐτοῦ αὐστηρῶς, εἴτε πρὸς τὰς συχνὰς ἐπαναστάσεις τῶν Αἰγυπτίων κατὰ τῆς περσικῆς κυριαρχίας καὶ τὰς ἐκστρατείας τῶν Περ-
σῶν πρὸς καταστολὴν αὐτῶν¹). Τοιαῦται ἐκστρατεῖαι καὶ δια-
βάσεις περσικῶν στρατευμάτων διὰ μέσου τῆς Παλαιστίνης ἐγένοντο μὲν καὶ ἄλλοτε, μάλιστα δὲ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ Ἀρτα-
ξέρξου τοῦ Γ', ὅστις καθυπέταξεν ἐκ νέου τὴν Αἴγυπτον, ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἀποτινάξασαν τὸν περσικὸν ζυγόν. Τῆς ἐκστρα-
τείας ταύτης μετεῖχε καὶ ὁ Ὀλοφέρνης, ἀδελφὸς τοῦ βασι-
λέως τῆς Καππαδοκίας, φέρων τὸ αὐτὸ περσικὸν ὄνομα, τὸ ὁποῖον ἔφερε καὶ ὁ ὑπὸ τῆς Ἰουδίθ φονευθεὶς στρατηγός.

§ 72. Οἱ Ἰουδαῖοι ὑπὸ τὴν μακεδονικὴν κυ- ριαρχίαν.

Μετὰ τὰς πρώτας νίκας Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου ἐν Γρανικῷ ποταμῷ καὶ ἐν Ἰσσῷ καὶ τὴν ἄλωσιν Τύρου καὶ Γάζης (334—332) περιῆλθε καὶ ἡ Παλαιστίνη μετὰ τῶν παρακειμένων χω-
ρῶν εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ νικητοῦ καὶ ὑπῆχθη εἰς τὸν ἑπαρχὸν τῆς Συρίας. Ὑπάρχει μάλιστα ἀρχαία παράδοσις, καθ' ἣν ὁ Μ.
Ἀλέξανδρος εὐθὺς μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Γάζης μετέβη εἰς Ἱε-

1). Σημειωτέον ὅτι ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς Ἰουδίθ, ἔσως ἐξ εὐλαθείας τῶν κρατούντων, τὰ πραγματικὰ ὀνόματα τῶν δρώντων προσώπων καὶ τῶν χωρῶν πολλάκις ἀντικαθίστανται δι' ἄλλων ἀρχαιοτέρων, ἐχόντων ὁμοιότητα πρὸς τὰ ἀποκρυπτόμενα, ὃν τρόπον καὶ ἐν τῇ Ἀποκαλύψει ἡ Πώμη ἀλληγορικῶς ὀνομάζεται Βαβυλὼν (πρβλ. 14, 8. 16, 19 κ. ἄλλ.).

ρουσαλήμ, καὶ τυχὼν λαμπρᾶς ὑποδοχῆς παρὰ τοῦ ἀρχιερέως ἔδειξε πολὺν σεβασμὸν καὶ πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀκούσας τὰς περὶ ἑαυτοῦ προφητείας τοῦ Δανιήλ (8, 5—8. 21—25) ἔδωκε πολλὰ προνόμια εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἐν τε Παλαιστίνῃ καὶ ἐκτὸς αὐτῆς. Ἐκ τῶν διαδόχων τοῦ Μ.
Ἀλεξάνδρου ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς τύχης τῶν Ἰουδαίων εἶχον κυρίως οἱ *Πτολεμαῖοι* τῆς Αἰγύπτου καὶ οἱ *Σελευκίδαι* τῆς Συρίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο ἡ Παλαιστίνη τὸ μῆλον τῆς ἐριδος¹.
Ἀφοῦ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου ἔμεινεν ἐπὶ τριε-
τίαν ὑπὸ τὸν ἑπαρχὸν τῆς Συρίας, καὶ ἔπειτα ἐπὶ 20 ὅλα ἔτη περιῆλθεν ἐναλλάξ εἰς τὴν ἐξουσίαν Πτολεμαίου τοῦ Λά-
γου καὶ τοῦ Ἀντιγόνου, τελευταῖον προσηρτήθη εἰς τὸ βα-
σίλειον τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐπὶ 80 ἔτη ἦτο ἀδιαφιλονέικτος

1). Πρὸς εὐκολίαν παραθέτομεν ἐνταῦθα πίνακα τῶν βασιλέων Αἰγύ-
πτου καὶ Συρίας κατὰ τοὺς δύο πρώτους αἰῶνας.

Πτολεμαῖοι τῆς Αἰγύπτου		Σελευκίδαι τῆς Συρίας	
Πτολεμαῖος Α' ὁ Λά- γου Σωτήρ	305—285	Σέλευκος Α' Νικάτωρ	312—280
Πτολεμαῖος Β' Φιλί- δεσφορ	285—247	Ἀντίοχος Α' Σωτήρ	280—261
		Ἀντίοχος Β' Θεός	261—246
Πτολεμαῖος Γ' Εὐερ- γέτης	247—222	Σέλευκος Β' Καλλίνικος	246—226
Πτολεμαῖος Δ' Φιλο- πάτωρ	222—205	Σέλευκος Γ' Κερκανός	226—223
Πτολεμαῖος Ε' Ἐπι- φανής	205—181	Ἀντίοχος Γ' Μέγας	223—187
Πτολεμαῖος Σ' Φιλο- μήτωρ	181—146	Σέλευκος Δ' Φιλοπάτωρ	187—175
		Ἀντίοχος Δ' Ἐπιφανής	175—164
		Ἀντίοχος Ε' Εὐπάτωρ	164—162
		Δημήτριος Α' Σωτήρ	162—150
		Ἀλέξανδρος Α' Βάλας	150—146
		Ἀντίοχος Σ' Θεός	146—142
Πτολεμαῖος Ζ' Φύσκων ἢ Εὐεργέτης	170—117	Δημήτριος Β' Νικάτωρ	142—139
συμβασιλεύσας τῷ ἀδελφῷ 24 ἔτη.		Ἀντίοχος Ζ' Σιδήτης	139—129
		Δημήτριος Β' (πάλιν)	134—125

κτῆσις τῶν Πτολεμαίων, μέχρις οὗ Ἀντίοχος ὁ Μέγας, ἐπωφελούμενος τὴν ἀνικανότητα Πτολεμαίου Δ', κατέλαβεν αὐτὴν τῷ 219. Ἀλλὰ μετὰ δύο ἔτη, ἡττηθεὶς ἐν Ῥαφίᾳ ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων, ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ αὐτὴν μέχρι Πτολεμαίου τοῦ Ε', ὅτε κατέλαβεν αὐτὴν ἐκ δευτέρου. Πλὴν ἀπολέσας αὐτὴν ἔτι ἅπαξ τῷ 199, κατέκτησεν αὐτὴν ὀριστικῶς τὸ ἐπόμενον ἔτος, νικήσας τὸν Πτολεμαῖον περὶ τὴν Πανεάδα. Ἡ σχέσηις τῶν δύο τούτων βασιλείων πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ἦτο λίαν διάφορος. Ἐπειδὴ οἱ πλείονες τῶν κατοίκων τῆς Παλαιστίνης ἦσαν Ἰουδαῖοι, ὑπῆρχον δὲ πολλοὶ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐφαίνοντο χρήσιμοι εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου, διὰ τοῦτο οἱ Πτολεμαῖοι, πλὴν ὀλίγων ἐξαιρέσεων, ἔκριναν καλὸν παντοιοτρόπως νὰ περιποιηθῶσι τοὺς Ἰουδαίους ἐν τε Παλαιστίνῃ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ. Τοῦτο προσεῖλκυσε πολλοὺς εἰς Ἀλεξάνδρειαν καὶ εἰς ἄλλας ἐμπορικὰς πόλεις, καὶ ἐντὸς ὀλίγου πολλαπλασιασθέντες ἀπετέλεσαν ἐν Αἰγύπτῳ οἶον διευτέραν Ἰουδαίαν μετὰ ἀκμαίων κοινοτήτων, αἵτινες διετήρουν μὲν τὴν πάτριον θρησκείαν καὶ εἶχον πανταχοῦ συναγωγὰς, ἀλλ' ἀπομανθάνουσαι σὺν τῷ χρόνῳ τὴν πάτριον γλῶσσαν ἐμάνθανον καὶ ὠμίλουν τὴν ἐλληνικὴν, καὶ εἰς αὐτὰς δὲ τὰς συνάξεις αὐτῶν ἡ ἀγία Γραφή ἡρμηνεύετο ἐλληνιστὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γενομένης μεταφράσεως τῶν ἑβδομήκοντα Ἑρμηνευτῶν. Τοῦναντίον δὲ ἡ κυριαρχία τῶν Σελευκιδῶν μόνον ἐν ἀρχῇ ὑπῆρξεν ἀνεκτὴ. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως, καὶ μάλιστα ἐπὶ Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς, ἀπέβη τόσον καταθλιπτικὴ καὶ τυραννικὴ, ὥστε μὴ σεβασθεῖσα μηδὲ τὰς θρησκευτικὰς πεποιθήσεις τοῦ λαοῦ ἐξώθησεν αὐτὸν εἰς φανεράν ἀνταρσίαν πρὸς δίκωσιν τῆς ἀπειλουμένης πίστεως τῶν πατέρων.

§ 73. Οἱ θρησκευτικοὶ διωγμοὶ τῶν Σελευκιδῶν κατὰ τῶν Ἰουδαίων.

Προοίμιον τῶν θρησκευτικῶν διωγμῶν τῶν Σελευκιδῶν κατὰ τῶν Ἰουδαίων ἦτο ἡ ἀπόπειρα Σελεύκου τοῦ Φιλοπά-

τορος νὰ συλῇσιν τὰς ἐν τῷ ἱερῷ φυλαττομένας παρακαταθήκας. Σίμων τις, ἐπιστάτης τοῦ ναοῦ, ἐξ ἔχθρας πρὸς τὸν εὐσεβῆ καὶ αὐστηρὸν ἀρχιερέα Ὀνίαν Γ', κατήγγειλεν εἰς τὸν Σέλευκον τὸ πλῆθος τῶν ἐν τῷ ναῷ εὐρισκομένων χρημάτων, καὶ ὁ βασιλεὺς, μόλις μαθὼν ταῦτα, ἀπέστειλε τὸν ὑπουργὸν αὐτοῦ Ἡλιοδωρον εἰς Ἱερουσαλήμ, ὅπως λάβῃ τὰ χρήματα πάντα. Παρὰ πάσας τὰς παρακλήσεις καὶ ἐνστάσεις τοῦ ἀρχιερέως καὶ τὴν γενικὴν ἀπελπισίαν τοῦ λαοῦ ἐπορεύετο ὁ Ἡλιοδωρος νὰ ἐκτελέσῃ διὰ τῆς βίας τὴν ἐντολὴν τοῦ βασιλέως, ὅτε διὰ φοβεράς τινας θεοφανείας ἀπετράπη τῆς ἐκτελέσεως. Καθὼς δὲ ἡ ἀπόπειρα αὕτη προεκλήθη ὑπὸ τῆς προσωπικῆς ἀντιπαθείας τοῦ Σίμωνος πρὸς τὸν ἀρχιερέα, τοιοῦτοτρόπως καὶ εἰς τοὺς διωγμοὺς Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς συνετέλεσεν οὐκ ὀλίγον αἰ φιλοδοξίαι καὶ τὰ κομματικὰ πάθη. Ἡ διέδοσις τῆς ἐλληνικῆς παιδείας εἰς τοὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς, ὅποιαν εἶχε σχεδιάσει ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ἐπεδίωκον δὲ οἱ διέδοχοι αὐτοῦ, εἶχεν εὖρει ἡχώ καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς Ἰουδαίοις τῆς Παλαιστίνης, καὶ εἶχεν ἤδη ἀναφανῆ μερὶς τις ἐλευθεριάζουσα, συγκειμένη ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ τῶν ἀριστοκρατικωτέρων καὶ εὐπορωτέρων τάξεων τῆς κοινωνίας, λαϊκῶν τε καὶ ἱερέων, καὶ ἐπιρρεπῆς εἰς ἀπομίμησιν ἐλληνικῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων. Οἱ ἐλευθεριάζοντες οὗτοι, γνωστοὶ κατόπιν ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν Σαδδουκαίων, δὲν ἀπεμακρύνοντο μὲν ὁλοσχερῶς ἀπὸ τῆς θρησκείας τῶν πατέρων, ὅμως ἐγίνοντο χλιαροὶ καὶ ἀδιάφοροι πρὸς τὰ θρησκευτικὰ, καὶ περισσότερον φροντίζοντες περὶ κοσμικῶν καὶ πολιτικῶν πραγμάτων ἀκόπως ἐθυσίαζον τὰ τῆς θρησκείας χάριν φιλοδοξίας καὶ ἄλλων κοσμικῶν συμφερόντων. Οὕτως ἔπραξεν ὁ Ἰάσων καὶ ὁ Μενέλαος, διὰ πολλῶν χρημάτων καὶ ὑποσχέσεων ἀγοράσσαντες τὸ ἐπίζηλον ἄξίωμα τῆς ἀρχιερωσύνης παρὰ τῶν βασιλέων καὶ παρασχόντες ἐαυτοὺς ὄργανα πειθήνια εἰς τὰ σχέδια αὐτῶν. Καὶ ὁ μὲν Ἰάσων, ἀφοῦ ὑπεσκέλισε τὸν ἀρχιερατεύοντα ἀδελφὸν αὐτοῦ Ὀνίαν Γ', ἐκπληρῶν τὰς ὑποσχέσεις αὐτοῦ εἰσήγαγεν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ γυμνικοὺς ἀγῶνας, ἀπέστειλε δὲ καὶ θεωροὺς εἰς τοὺς ἐν Τύ-

ρω τελουμένους ἀγῶνας πρὸς τιμὴν τοῦ Ἡρακλέους, μετὰ χρηματικῆς συνεισφορᾶς ὅπως προσενεχθῇ θυσία εἰς τὸν Ἡρακλέα. Ὁ δὲ Μενέλαος, ὑποσχεθεὶς πλείονα χρήματα καὶ συνεργασίαν εἰς τὰ σχέδια τοῦ βασιλέως, ἀνεκηρύχθη ἀρχιερεὺς καὶ μετὰ τριετῇ ἀρχιερωσύνην ἠνάγκασε τὸν Ἰάσονα νὰ φύγῃ ἐξ Ἱερουσαλήμ. Τοιαῦτα ἔχων ὄργανα καὶ θαρρῶν εἰς τὴν συνδρομὴν τοῦ ἐλευθεριάζοντος κόμματος ἀπεφάσισεν Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανὴς συστηματικῶς καὶ διὰ τῆς βίας νὰ ἐξελθῇ τὸν Ἰουδαίου κατὰ πάντα, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν θρησκείαν αὐτῶν. Εὐλογον πρόφασιν εἰς βίαια μέτρα ἔδωκαν οἱ διαπληκτισμοὶ τῶν δύο ὀργάνων αὐτοῦ Ἰάσονος καὶ Μενέλαου καὶ οἱ ἐμφύλιοι σπαραγμοὶ μεταξὺ τῶν ὁπαδῶν αὐτῶν. Καθ' ὃν χρόνον ὁ Ἀντίοχος εὕρισκετο εἰς τὴν δευτέραν αὐτοῦ ἐκστρατείαν κατὰ τῆς Αἰγύπτου (τῷ 170), ψευδῆς τις φήμη περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐνεθάρρυνε τὸν Ἰάσονα νὰ εἰσέλθῃ μετὰ ἐνόπλου δυνάμεως εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ φονεύσας πολλοὺς νὰ φυγαδεύσῃ τὸν Μενέλαον εἰς τὴν ἀκρόπολιν. Καὶ ἠναγκάσθη μὲν ὁ Ἰάσων νὰ φύγῃ πάλιν ἐξ Ἱερουσαλήμ, ἀλλ' ὁ Ἀντίοχος, θεωρῶν τὰ συμβάντα ὡς ἀνταρσίαν καθ' ἑαυτοῦ, κατέλαβε τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ σφάζας πολλοὺς τῶν κατοίκων ἐσύλησε καὶ τὸν ναόν, ὁδηγὸν ἔχων τὸν Μενέλαον. Τὰ αὐτὰ καὶ χείρονα διέπραξε μετὰ δύο ἔτη ὁ στρατηγὸς αὐτοῦ Ἀπολλώνιος, σταλὲς ἐπὶ τούτῳ, ὅπως διὰ παντός μέσου ἀρχιώσῃ τὸν πληθυσμόν, καὶ ὀχυρώσῃ τὴν Σιών ἐγκαθιδρύσῃ ἐκεῖ ἰσχυράν φρουράν διὰ τὰ περικιτέρω. Μετὰ τὰ προπαρασκευαστικὰ ταῦτα μέτρα ἐξεδόθη τελευταῖον καὶ ἐπίσημον διάταγμα, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπεβάλλετο ἡ εἰδωλολατρεία τῶν Ἑλλήνων εἰς πάντα τὸν πληθυσμόν, ἀπηγορεύετο δὲ ἐπὶ αὐστηροτάταις ποιναῖς ἡ ὁμολογία καὶ ἐξάσκησης τῆς πατρῆς θρησκείας. Ἀπὸ τῆς 15ης τοῦ μηνὸς Χασελεῦ (=Νοεμβρ.) τοῦ ἔτους 167 κατηργήθησαν αἱ νενομισμέναι θυσίαι καὶ σπονδαὶ ἐν τῷ ναῷ, ἐπὶ δὲ τοῦ μεγάλου θυσιαστηρίου ἰδρύθη βωμὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διός. Ἡ τήρησις τοῦ Σαββάτου καὶ τῶν λοιπῶν ἑορτῶν, ἡ διαφύλαξις τῶν ἱερῶν βιβλίων, ἡ περιτομὴ τῶν τέκνων, ἡ ἀποχή ἀπὸ τοῦ χοιρείου

κρέατος, ἡ ἀρνησις τῆς λατρείας τῶν εἰδώλων ἐθεωροῦντο ὡς ἐγκλήματα καθοσιώσεως, καὶ οἱ ἔνοχοι ἀδιακρίτως ἡλικίας καὶ γένους ὑπέμενον τὰς ἐσχάτους βασάνους. Θύματα τῆς ἀπανθρωπίας τῶν διωκτῶν ἐπιπτον καὶ αὐτὰ τὰ βρέφη, ὅσα εἶχον περιτμηθῇ ὑπὸ τῶν γονέων αὐτῶν. Βεβαίως πολλοὶ μικρόψυχοι, τοῦλάχιστον κατὰ τὸ φαινόμενον, ἠρνήθησαν τὴν πατρώην θρησκείαν. Τὸ πλεῖστον ὁμῶς μέρος τοῦ λαοῦ ἔμεινε πιστὸν εἰς τὰ πάτρια, καὶ ἡ ὑπέμενον γενναίως τὸν μαρτυρικὸν θάνατον, ὅπως ὁ νομομαθὴς καὶ γέρων Ἐλεάζαρ καὶ μήτηρ τις μετὰ τῶν ἐπτά αὐτῆς υἱῶν, ἡ ἐλάμβανον τὰ ὅπλα ἵνα ἀποκρούσωσι τὴν βίαν διὰ τῆς βίας.

§ 74. Ἀγῶνες τῶν Μακκαβαίων κατὰ τῶν Σελευκιδῶν.

Ἀρχηγὸς τῆς ἐνόπλου ἐξεγέρσεως κατὰ τῶν ἀπανθρώπων διωγμῶν Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς ἀνεδείχθη ὁ ἱερεὺς Ματθαθίας ὁ Ἀσχωωναῖος μετὰ τῶν πέντε υἱῶν αὐτοῦ, Ἰωαννάν, Σίμωνος, Ἰούδα, Ἐλεάζαρ καὶ Ἰωνάθαν. Βαρέως φέρων τὰ γινόμενα ἔφυγεν ἐξ Ἱερουσαλήμ εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ Μωδεῖν. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἐκεῖ ἔφθασαν οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ βασιλέως, ὁ ζηλωτὴς ἱερεὺς πρῶτον μὲν ἐφόνευσεν Ἰουδαῖόν τινα, προσενεγκόντα δημοσίᾳ θυσίαν τοῖς εἰδώλοις, ἔπειτα δὲ καὶ τὸν ἐπίτροπον τοῦ βασιλέως, καὶ φυγὼν μετὰ τῶν υἱῶν αὐτοῦ καὶ ἄλλων ὁμοφρόνων εἰς τὰ ὄρη προσεῖλκυσε πλείστους ὅσους πανταχόθεν. Οἱ ζηλωταὶ οὗτοι τῆς πατρῆας πίστεως καὶ ἐχθροὶ ἄσπονδοι παντός ξένου, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἐλευθεριάζοντας καὶ φιλοξένους, ὠνομάσθησαν Ἀσιδαῖοι ἢ ὅσιοι, ὡς οἱ κατ' ἐξοχὴν ἄγνοὶ καὶ εὐσεβεῖς Ἰσραηλῖται, καὶ εἶναι οἱ ἀδιάφθοροι καὶ ἐνδοξοὶ πρόδρομοι τοῦ μετὰ τῷ γνωστοῦ κόμματος τῶν Φαρισαίων. Καταδιωκόμενοι ὑπὸ τῶν βασιλικῶν στρατευμάτων ἀπωλέσθησαν πολλοί, πρὸ πάντων ἐν ἀρχῇ, ὡς μὴ θέλοντες νὰ πολεμῶσι τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου. Ἀλλ' ὁ Μаттаθίας καθυσύχασε τὴν συνείδησιν

αὐτῶν, καὶ ὁσημέραι αὐξανόμενοι ἤρξαντο ἐπιτυχῶς τὸν ὑπὲρ πίστεως ἀγῶνα. Μετ' ὀλίγον ἀπέθανεν ὁ γέρων Ματταθίας (166), καὶ καθ' ὑπόδειξιν αὐτοῦ κατέστη ἀρχηγὸς τοῦ κινήματος ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἰούδας, ὅστις διὰ τῶν κατορθωμάτων αὐτοῦ ἐδικαίωσε τὴν προτίμησιν τοῦ πατρός, καὶ ἐπικληθεὶς *Μακκαβαῖος* (=σφύρα) μετέδωκε τὴν ὀνομασίαν ταύτην ὅχι μόνον εἰς τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλην τὴν γενεάν ἐκείνην, ἥτις ἡγωνίσθη τὸν ὑπὲρ πίστεως ἀγῶνα κατὰ τῶν Σελευκιδῶν. Πλήρης πίστεως εἰς τὴν θεϊαν ἀντίληψιν καὶ ἐνθουσιῶν ὑπὲρ τοῦ δικαίου ἀγῶνος, διὰ μικρᾶς δυνάμεως ὁμοφύχων ἐνίκησεν ὁ Ἰούδας ἄλλεπαλλήλως πολυχρίθμους στρατιάς τοῦ ἐχθροῦ ὑπὸ Ἀπολλώνιον, Σήρωνα, Νικάτωρα, Γοργίαν καὶ Λυσίαν, καὶ ἐντὸς διετίας καταλαβὼν τὴν Ἱερουσαλὴμ ἐκαθάρισε τὸν ναὸν ἀπὸ τῶν σεβασμάτων τῆς εἰδωλολατρείας καὶ καθιέρωσεν αὐτὸν ἐκ νέου εἰς τὴν λατρείαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Τὰ ἐγκαίρια ταῦτα τοῦ ναοῦ, γενόμενα τρία ἀκριβῶς ἔτη μετὰ τὴν βεβήλωσιν αὐτοῦ, ἐορτάζονται ἕκτοτε τῇ ^{25^ῃ} ^{Ἰουνίου} ~~ἐνάτῃ~~ τοῦ μηνὸς Χασελεῦ. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἀπέθανεν Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανής, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Εὐπάτωρ, εὐρισκόμενος ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τοῦ Λυσίου, εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν μετὰ μείζονος ἢ πρὶν δυνάμεως. Ἐν μάχῃ συγκροτηθεῖση οὐ μακρὰν τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐπολέμησαν μὲν οἱ περὶ τὸν Ἰούδαν καὶ πάλιν γενναίως, ἀλλ' εὐρεθέντες ἀπέναντι μεγάλης δυνάμεως ἐνίκηθησαν καὶ ἐκλείσθησαν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ. Ἀλλ' αἱ ἐν Συρίᾳ ἐπελθοῦσαι ἀνωμαλῖαι ἔσωσαν τοὺς πολιορκουμένους. Ὁ Λυσίας θέλων νὰ ἀπέλθῃ ὡς τάχιστα εἰς Συρίαν, ἔπεισε τὸν βασιλέα νὰ συνθηκολογήσῃ μετὰ τῶν Ἰουδαίων ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ ἀφεθῶσιν ἐλεύθεροι καὶ ἀνενόχλητοι εἰς τὴν θρησκείαν αὐτῶν. Τοιοῦτοτρόπως οἱ περὶ τὸν Ἰούδαν ἐπέτυχον ὅ,τι ἐπεδίωκον, καὶ ὁ ἀγὼν αὐτῶν ἐφαίνετο λήξας, ὅτε ἡ ἐπελθοῦσα ἐν Συρίᾳ ἀλλαξοβοασιλεία ἀνεκίνησε τὰ πράγματα ἐξ ὑπαρχῆς. Ὁ βασιλεὺς Δημήτριος, συνεχίζων καὶ αὐτὸς τὴν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους πολιτικὴν τῶν προκατόχων αὐτοῦ, ἐνεκολπώθη τὸ κόμμα τῶν ἐλευθεριαζόντων, καὶ τὸν ἡγέτην αὐτῶν ἱερέα Ἀλκιμον θέλων

διὰ τῆς βίας νὰ ἐγκαταστήσῃ ἀρχιερέα, ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλὴμ μετὰ μεγάλης δυνάμεως ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Βακχίδην. Καὶ τινες μὲν τῶν Ἀσιδαίων ἐπείσθησαν εἰς τοὺς εἰρηνικοὺς λόγους καὶ ἐγένοντο θύματα τῆς εὐπιστίας αὐτῶν. Ἄλλοι ὅμως μετὰ τοῦ Ἰούδα, ἀπιστοῦντες εἰς τοὺς ὄρκους καὶ τὰς ὑποσχέσεις, ἐξηκολούθησαν τὸν ἀγῶνα, καὶ μετ' ὀλίγον ἠνάγκασαν τὸν Ἀλκιμον νὰ καταφύγῃ εἰς τὸν Δημήτριον. Ὁ ἀποσταλεὶς στρατηγὸς Νικάτωρ ἠττήθη δις ὑπὸ τοῦ Ἰούδα, καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ μάχῃ ἔπεσεν ἐκ τῶν πρώτων. Ἀλλὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος 160 εἰσβαλόντος τοῦ Βακχίδου εἰς τὴν Ἰουδαίαν μετὰ μεγάλης δυνάμεως ἠναγκάσθη ὁ Ἰούδας νὰ ἀναλάβῃ τὸν ἄνισον ἀγῶνα μετὰ 800 μόνον ἀνδρῶν, καὶ ἡρωϊκῶς πολεμῶν ἔπεσεν ἐν τῇ μάχῃ περὶ Ἐλεασὰ πρὸς μέγα πένθος καὶ ἀπελπισίαν τῶν πιστῶν. Πλὴν δὲν ἐγκατελείφθη ὁ ἀγὼν, ἀλλ' ἐξηκολούθησεν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ νεωτέρου αὐτοῦ ἀδελφοῦ Ἰωνάθαν. Οὗτος, καίπερ μὴ δυνάμενος ἐν ἀρχῇ νὰ διαπράξῃ μέγα τι, ὅμως κατῴρθησε διὰ μικρῶν τινῶν ἐπιτυχιῶν νὰ συνθηκολογήσῃ μετὰ τοῦ Βακχίδου ὑπὸ ὄρους εὐνοϊκούς, καὶ ἐνισχυόμενος ἐν ἡσυχίᾳ νὰ ἀναμείνῃ τὴν πρώτην εὐκαιρίαν. Ἀνεφάνη δὲ ἡ εὐκαιρία αὕτη ἀπὸ τοῦ ἔτους 152, ὅτε ἤρξαντο ἐν Συρίᾳ οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι περὶ τῆς διαδοχῆς τοῦ θρόνου πρῶτον μὲν μεταξὺ Δημητρίου Α' καὶ Ἀλεξάνδρου Βάλα, ἔπειτα δὲ μεταξὺ Δημητρίου Β' καὶ Τρύφωνος, ὡς κηδεμόνος Ἀντιόχου τοῦ ζ'. Καὶ οἱ μὲν δύο πρῶτοι, ἐναμίλλως ἐπιζητοῦντες τὴν φιλίαν τοῦ Ἰωνάθαν, ἔδωκαν αὐτῷ ὁ Δημήτριος τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ ὁ Βάλας τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀρχιερέως καὶ τὸ τοῦ ἐπάρχου, καὶ ὁ Ἰωνάθαν συνενώσας ἀμφοτέρω ἐγένετο πολιτικὸς ἄρχηγος καὶ θρησκευτικὸς ἡγεμὼν τῶν Ἰουδαίων, λόγῳ μὲν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Σελευκιδῶν, πράγματι δὲ ἀνεξάρτητος. Εἰς δὲ τὰς διαφορὰς Δημητρίου τοῦ Β' καὶ τοῦ Τρύφωνος ἐκηρύχθη μὲν κατὰ τοῦ Δημητρίου καὶ ἐνίκησεν ἐπανειλημμένως τὰ στρατεύματα αὐτοῦ, ἐδολοφονήθη ὅμως ἔπειτα (143) ὑπ' αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ Τρύφωνος, τὸν ὅποιον ὑπερήσπιζεν. Διάδοχος τοῦ Ἰωνάθαν ἐγένετο ὁ πρεσβύτερος αὐτοῦ ἀδελφὸς Σίμων,

ὅστις λόγῳ καὶ ἔργῳ συνεργασθεὶς πρότερον μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, συνεπλήρωσε νῦν τὸ ἔργον ἐκείνων καὶ ἐδρέψατο τοὺς καρποὺς τοῦ κοινοῦ ἀγῶνος, παρὰ μὲν Δημητρίου τοῦ Β' ἀναγνωρισθεὶς τῷ 142 ἀνεξάρτητος πνευματικὸς καὶ πολιτικὸς ἄρχων τῶν Ἰουδαίων, ἀπὸ δὲ τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ λαοῦ ἄξιωθεὶς δημοψηφίσματος, ὀρίζοντος τὴν διπλὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν *κληρονομικὴν* ἐν τῇ οἰκογενείᾳ αὐτοῦ. Τοιοῦτοτρόπως ἔλαβεν ἀρχὴν ἡ νέα ἡγεμονικὴ δυναστεία τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ, γνωστὴ ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν *Μακκαβαίων* ἢ *Ἀσαμωναίων*.

§ 75. *Ἡ ἱστορία τῆς δυναστείας τῶν Ἀσαμωναίων.*

Ἡ δυναστεία αὕτη τῶν Ἀσαμωναίων, ἥτις ἀνεστήθη μετὰ τεσσάρων καὶ ἡμίσεως αἰώνων δουλείαν καὶ ἦτο καρπὸς τριακονταετῶν ἡρωϊκῶν ἀγώνων, δὲν ἠδυνήθη νὰ διατηρηθῇ πλεον τοῦ ἐνὸς αἰῶνος, καὶ μόνον ἐν ἀρχῇ, ἐπὶ τοῦ Σίμωνος καὶ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ, ἀπεδείχθη ἀξία κληρονόμος τῶν διὰ τοσοῦτου αἵματος κτηθέντων. Οἱ ἐπίγονοι ἀπεδείχθησαν ἀνάξιοι τῶν προγόνων. Ἀφ' οὗ ἐν ἐκστρατείᾳ κατὰ τῶν Πάρθων ἡγχαλωτίσθη Δημήτριος Β', ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀντίοχος Σηδῆτης ἠθέλησε νὰ ὑπαγάγῃ ἐκ νέου ὑπὸ τὴν ἐαυτοῦ κυριαρχίαν τὴν Ἰουδαίαν. Ἀλλ' ὁ στρατός, τὸν ὁποῖον ἀπέστειλεν ὑπὸ τὸν Κενδεβαῖον, κατετροπώθη ὑπὸ τῶν δύο υἱῶν τοῦ Σίμωνος, τοῦ Ἰούδα καὶ τοῦ Ἰωάννου. Ἀπαλλαγείς τοῦ κινδύνου τούτου ἐπεδόθη ὁ Σίμων μετὰ νέου ζήλου εἰς τὴν θεραπείαν τῶν ἐσωτερικῶν πληγῶν καὶ ἀναγκῶν τοῦ τόπου, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον περιοδεύων συχνὰ τὴν χώραν εὐρίσκετο τελευταῖον εἰς Ἱερὶχὼ μετὰ τῶν δύο υἱῶν αὐτοῦ Ματταθίου καὶ Ἰούδα, ὅτε ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ Πτολεμαῖος ἐδόλοφόνησεν αὐτούς, ἵνα λάβῃ αὐτὸς τὴν ἀρχήν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἀπόπειρα κατὰ τοῦ ἀπουσιάζοντος τρίτου υἱοῦ Ἰωάννου ἀπέτυχε, παρέλαβεν οὗτος τὴν ἀρχὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ὑρ-

κανοῦ (135—105). Ἡ ἀρχὴ τῆς βασιλείας τοῦ Ὑρκανοῦ ὑπῆρξε δυσχερής. Ὁ πρὶν ἀποκρουσθεὶς Ἀντίοχος Σηδῆτης εἰσέβαλεν ἐκ νέου μετὰ μεγάλης δυνάμεως, καὶ μετὰ μακρὰν πολιορκίαν κατέλαβε τὴν Ἱερουσαλὴμ ὑπὸ βραεῖς ὁροὺς. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἀπέθανεν ἐν ἐκστρατείᾳ κατὰ τῶν Πάρθων, καὶ αἱ ἐπακολουθήσασαι ἐσωτερικαὶ ταραχαὶ ἐν Συρίᾳ ὅχι μόνον ἀπῆλλαξαν τὸν Ὑρκανὸν πάσης ἐκείθεν ἐνοχλήσεως, ἀλλὰ παρέσχον αὐτῷ καὶ τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπεκτείνῃ τὰ ὅρια τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ, ἐκ νούτου μὲν ὑποτάξας τοὺς Ἰδουμαίους (= Ἐδωμίτας) καὶ ὑποβαλὼν αὐτοὺς εἰς περιτομήν, ἐκ βορρᾶ δὲ καταλαβὼν τὴν Σαμάρειαν καὶ καταστρέψας τὸν ἐπὶ τοῦ ὄρους Γαριζεῖν νχὸν τῶν Σαμαρειτῶν. Μετὰ τὰς ἐξωτερικὰς ταύτας ἐπιτυχίας ἠθέλησε νὰ ἀποκαταστήσῃ καὶ τὴν ἐσωτερικὴν ἡσυχίαν, ἐπιφέρων συμβιβασμὸν τινα μεταξὺ τοῦ ἐλευθεριάζοντος κόμματος τῶν Σαδδουκαίων καὶ τοῦ τῶν Ἀσιδαίων ἢ Φαρισαίων, ὡς καλοῦνται ἔκτοτε. Πρὸς τοῦτο τεθεὶς ἄνωθεν τῶν κομμῶτων ἤρξατο νὰ περιποιῇται ἀμφοτέρους ἐξ ἴσου. Ἀλλὰ τοῦτο δυσηρέτησε τοὺς ἄγαν αὐστηροὺς καὶ ἀποκλειστικοὺς Φαρισαίους, καὶ οἱ πρὶν συναγωνισταὶ καὶ φίλοι τῶν Ἀσαμωναίων ἐκηρύχθησαν ἐχθροί, θεωροῦντες αὐτοὺς ἀποστάτας τῶν πατρῶν καὶ παρνόμως ἔχοντας τὸ ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα. Ἡ ἀντιπάθεια αὕτη τῶν Φαρισαίων ἠυξήθη ἔτι μᾶλλον ἐπὶ τῶν ἀναξίων υἱῶν τοῦ Ὑρκανοῦ Ἀριστοβούλου Α' (105—104) καὶ Ἀλεξάνδρου Ἰανναίου (104—78). Ὁ Ἀριστόβουλος προσεκολλήθη ὅλως εἰς τοὺς Σαδδουκαίους, καὶ λαβὼν τὸν *τίτλον* τοῦ βασιλέως ἐφιλοτιμεῖτο νὰ μιμηθῇ ἐν πᾶσι τὸν βίον τῶν βασιλέων τῆς Ἀνατολῆς. Ὁ δὲ Ἰανναῖος πλὴν ἐξωτερικῶν πολέμων καὶ περιπλοκῶν εἶχε καὶ ἐσωτερικῶς δεινὸν καὶ μακροχρόνιον ἀγῶνα κατὰ τῶν Φαρισαίων, καὶ ἐν ἐπισήμῳ ἐορτῇ ὕβρισθεις ὑπ' αὐτῶν ἀπεφάσισε νὰ ἐξοντώσῃ αὐτοὺς δι' ἄλλεπικλήλων σφαγῶν. Ἀλλὰ τὰ βίαια ταῦτα μέτρα κατέπνιξαν μὲν πρὸς ὥρην τὴν φωνὴν αὐτῶν, ἀλλ' ἠθικῶς ἀνύψωσαν αὐτοὺς ἐπὶ τοσοῦτον παρὰ τῷ λαῷ, ὥστε ἡ σύζυγος τοῦ Ἰανναίου Ἀλεξάνδρα ἔκρινε καλὸν νὰ ἐγκολπωθῇ τὸ μέρος αὐτῶν καθ' ἃ-

λην τὴν διάρκειαν τῆς βασιλείας αὐτῆς (78—69). Διάδοχος τῆς Ἀλεξάνδρου ἐγένετο ὁ πρῶτος αὐτῆς υἱὸς Ὑρκανὸς Β', ὧν ἤδη πρότερον ἀρχιερεὺς. Ἀλλ' ἐπειδὴ μετ' ὀλίγον περηγ-
κωνίσθη ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀριστοβούλου Β', ἤρξατο ἐμφύλιος πόλεμος μεταξὺ αὐτῶν (69—63), καὶ ὁ μὲν Ὑρκα-
νὸς κατέφυγεν εἰς τὴν βοήθειαν τῶν Ἀράβων, ὁ δὲ Ἀριστό-
βουλος ἐπεκαλέσθη τὴν προστασίαν τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ῥω-
μαίων Πομπηίου, εὗρισκομένου τότε ἐν Ἀσίᾳ. Ὁ Πομπήιος,
ἀκούσας ἀμφοτέρους τοὺς ἀδελφούς, ἐπεφυλάχθη νὰ ἀποφα-
σίση κατόπιν, καὶ ἐν τῷ μεταξὺ δυσαρεστηθεὶς κατὰ τοῦ
Ἀριστοβούλου ἐλθὼν κατέλαβε τὴν Ἱερουσαλήμ μετὰ τρί-
μηνον πολιορκίαν, καὶ καταργήσας τὸ βασιλικὸν ἄξιωμα τὸν
μὲν Ὑρκανὸν διώρισεν ἀρχιερέα καὶ ἐθνάρχην ὑπὸ τὴν κυ-
ριαρχίαν τῶν Ῥωμαίων, τὸν δὲ Ἀριστόβουλον μετὰ πολλῶν
ἄλλων αἰχμαλώτων ἀπήγαγεν εἰς Ῥώμην. Ἀλλ' ὁ ἀνίκανος
Ὑρκανὸς ἠγεμόνευε κατ' ὄνομα (63—40), τὴν δὲ πραγματι-
κὴν ἐξουσίαν εἶχεν ὁ πανοῦργος Ἀντίπατρος ὁ Ἰδουμαῖος,
ὅστις ἐπιτηδείως κολακεύων τοὺς ἐκάστοτε ἰσχυροὺς τῆς
Ῥώμης διωρίσθη τῷ 47 ἐπίτροπος τῆς Ἰουδαίας, οἱ
δὲ υἱοὶ αὐτοῦ Φασαήλ καὶ Ἡρώδης διὰ τοῦ αὐτοῦ μέσου
διωρίσθησαν μετ' ὀλίγον τετράρχαι τῆς Παλαιστίνης (41).
Ὁ μετὰ ἐν ἔτος κατακλύσας τὴν Συρίαν καὶ Παλαιστίνην
παρθικὸς στρατὸς τὸν μὲν Φασαήλ καὶ τὸν Ὑρκανὸν ἀπή-
γαγεν αἰχμαλώτους, διώρισε δὲ ἀντ' αὐτοῦ βασιλέα τῆς Ἰου-
δαίας τὸν υἱὸν τοῦ Ἀριστοβούλου Ἀντίγονον, ὅστις, μάτην
ζητήσας τὴν συνδρομὴν τῶν Ῥωμαίων, εἶχε καταφύγει εἰς
τοὺς Πάρθους. Ἀλλ' ἡ βασιλεία τοῦ Ἀντιγόνου ὑπῆρξε βρα-
χυχρόνιος (40—37). Ὁ εἰς Ῥώμην διασωθεὶς Ἡρώδης περὶ
τὰ τέλη τοῦ αὐτοῦ ἔτους (40) ἀνεκηρύχθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων
βασιλεὺς τῆς Παλαιστίνης, καὶ μετὰ τριετεῖς ἐπιμόνους προσ-
παθείας καὶ δυσχερεῖς ἀγῶνας κατέλαβε τὴν ἐξουσίαν, ἐκ-
πορθήσας τὴν Ἱερουσαλήμ τῇ βοηθείᾳ τῶν Ῥωμαίων. Μὴ ἀρ-
κούμενος εἰς τὰς σφαγὰς καὶ αἱματοχυσίας τῆς ἀλώσεως,
ἐθελόκτενε ὁ καχύποπτος Ἡρώδης πολλοὺς ἐκ τῶν ἐπισή-
μων, καὶ κατὰ μικρὸν ἐξηφάνισε πάντα τὰ ἄρρενα καὶ θήλαα

μέλη τῆς οἰκογενείας τῶν Ἀσχυμοναίων, μὴ φεισθεὶς μηδὲ
τῆς ἰδίας αὐτοῦ γυναικὸς Μαριάμνης καὶ τῶν δύο ἐξ αὐτῆς
υἱῶν αὐτοῦ. Τοιοῦτοτρόπως ἐξέλιπεν ἡ ἐν ἀρχῇ ἐνδοξὸς οἰ-
κογένεια τῶν Μακκαβαίων, καὶ μετ' αὐτῆς ἐξέλιπε καὶ πᾶσα
ἐλπίς ἀνορθώσεως νέας καὶ ἀνεξαρτήτου βασιλείας τοῦ Ἰσ-
ραὴλ ὑπὸ ἡγεμόνα γνήσιον Ἰσραηλίτην.

Ἐπελείπετο ὁμῶς ἐλπίς ἄλλης βασιλείας πνευματικω-
τέρης, καθολικωτέρης καὶ ἐνδοξοτέρης ὑπὸ ἄλλον βασιλέα,
τὸν Χριστόν, ὅστις ἐπρόκειτο μὲν κατὰ τὰς προφητείας νὰ
προέλθῃ ἐξ Ἰούδα, ἀλλὰ πρῶτος ὢν καὶ ταπεινός, καὶ μηδὲν
ἔχων κοινὸν πρὸς τοὺς ἐπιγείους βασιλεῖς, ἐμελλε διὰ μόνης
τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ δυνάμεως νὰ πράξῃ ὅσα οὐδεμία
ποτὲ δυνάμεις τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιτελέ-
σῃ¹⁾. Τὴν βασιλείαν ταύτην τοῦ Χριστοῦ εἶχε προπαρασκευά-
σει ἄπας ὁ βίος τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, ἐλάχιστα μὲν ὁ πο-
λιτικός, μάλιστα δὲ ὁ θρησκευτικός καὶ πνευματικός.

1) Πρὸς Ζαχαρ. 9, 9 καὶ ἐξῆς. Ἠσαίου 11, 1 καὶ ἐξῆς.

ΤΕΛΟΣ

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

Πλὴν ἄλλων τινῶν εὐκατανοήτων παροραμάτων ἀξιοσημείωτον εἶναι
τὸ ἐν σελ. 72 Ἀβειμέλεχ ἀντὶ Ἀλβειμέλεχ ἢ Ἐλβειμέλεχ.

SISMANOGGIO
MEGARO